קובץ סוגיא

איזה שופר כשר לתקיעות

מצוות צריכות כוונה

אחד מוציא את חבירו

במס' ר"ה פרק ג דף כ"ו-כ"ט

כולל אלול תש"פ לפ"ק

לע"נ זאב בן ישראל | ישראל שלמה בן מאיר

שהימים הראשונים היו טובים מאלה. ולכך יש לשמוע לרשמוטים יותר מן המרמויים אל תממר כך דמין לך אלא שופט שהיה בימיו: **הדרן עלך אם אינן מבירין**

ראוהו ב"ד בלבד. פי' ב"ד של ב"ג ולכך פירש בקונטרס להיה להם שהות דמי לא היה להם שהות מפי פריך גמגם ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ולקדוש מיד שראוהו הא לא היה להם שהות לקדש: **אימת** הוי חק **בגמר דין.** דהאי קרא דכי תק לענין לקש שנאמר לדשיון ליה בפי' קמא (דף ח:) והוא הדין בכל מדשיש: **לא תהא שמיעה גדולה מראייה.** פירש בקונטרס דהא נגי עדות החדש לא כתיב עדות אלא כזה ראיה וקדוש וכאשר דמק לפלילו בדיני נפשות מחריכן שי בפרק המובל (ב"ק דף ל: ושם) שם לשוחו ביום: **בגון שראוהו בלילה.** דמין יכולין לקדש על פי ראייה בלילה דב"ש היתה ראייה בלילה מקוש קבלת עדות ואין קבלת עדות אלא ביום לפלילו בדיני ממונות כדאמרינן לעיל דקרי מקילת עדות בחתילת דין:

עד דאיכא אחרן בהדך. ואין בית שקול מוסיפין עליהן עוד אחד וסוגיא דהכא כמאן דאמר בשמעתא קמייתא דסנהדרין (דף ג.) דבר תורה אד נמי בשר בשתיד בדדק מפשוט מדאיטטריך ליה הכא על לפיכך מהכן בהדך למאן דאמר שלא מדאוריימא שלשה מומחין וכדי שלא תגעול לא הכשירו בשלשה הליעוטת נגי עדות החדש אין להכשיר ואם כן לא צריך קרא:

להרמנת

ואומר. בשפר מהלים משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו קוראים אל ה' והוא יענם הרי שלקל הכתוב שמואל עם משה ואהרן וכשתוב הרשמוטים כתוב ירושבעל נדן ויפתח עם משה ואהרן ושמואל שלשה קליס עם שלשה תמורים: **הא אין לך לילך כו'.** הרי לימדך הכתוב כאן שאין לך לשקש אלא שופט ...שהיה בימיך: **אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה.** כי לא מתכמה שאלת על זה לפי שהשדות היו טובים ולדיקים מן המרמויים לפיכך היו הימים הרשמוטים טובים מאלה שאי אפשר שיהו מתמויים כרשמוטים:

הדרן עלך אם אינן מבירין

ראוהו בית דין וכל ישראל ונחקרו העדים. מפרש בגמרא מי נמי נתקרו העדים: **ראוהו בית דין בלבד.** שאין מי שיעיד אלא הם ולמו מרישא קאי בשמוך לתשיכה אלא שהיה שהות לקדש: **יעמדו שנים ויעידו בפניהם.** ואע"פ שכולן לראוהו וכגמרא פריך לא תהא שמיעה גדולה מראייה: **ויעידו בפניהם.** משנים: **שאין היחיד נאמן.** לומר מקודם בפני עלמו לכך צריך להוסיף מתניילהן אלא: **גמ' למה לי למיתני כל ישראל.** הרי לאוהו בית דין: **איפרסמא ליה מילתא.** דשיטה שאשים נראה לקדוש: **נחקרו העדים למה לי.** תקירתן מחרי שהכל לאו: **למה לי למתניה לחקירה כלל.** כיון דאשמועינן הכי לאוהו בית דין וכל ישראל אפילו הכי מעברין ליה על סכן נתקרו העדים: **פלגא דעתך אמינא.** היכא לחיכא תקירת עדים ביום תו לא נעיבריה אלא שאשים יגמרו הדבר בלילה ויקדשוהו ביום שאשים לענין תיקון המועדות: **משפט.** סיינו תחילת דין: **כי חק הוא.** בקידוש החדש דאשמינן ליה בפ' קמא (דף ח:): **משפט ביום.** נפקא לן בסנהדרין (דף לד:) מוסיף ביום המיזו את בניו ביום אחר מפיל נחלות כו': **ואמאי.** יעמדו שנים ויעידו הלא לאוהו כולן יקדשוהו בראייתם דלא תהא שמיעה אשמועינן מפי עדים גדולה מראייה דהא גבי עדות החדש לא כתיב עדות אלא זכה וקדש: **שראוהו בלילה.** הלכך לומר מי לא שמיעה על מה יקדשו: **למימרא דעד נעשה דיין.** מי אשלוי להיות עד בדבר נעשה דיין ולמו כולן לאוסיף להיות עדים שהרי כולם לאוהו:

מקצתן

ראוהו חנגאל (המשך)

פרק שלישי

ראוהו ב"ד וכל ישראל עמו וכו'. ואע"פ שנתפרסם הלבנה לכל או נחקרו הם ולא הספיקו ב"ד לקדשו עד חשכה הרי זה מעובר. ואקימנא איצטריך סד"א תהרי חקירת עדים כתחלת דין וקידוש החדש גמר דין ולילקדשוה בלילה. כדתנן דיני ממונות דנין ביום וגומרים בלילה קמ"ל דלא שנאמר תקעו בחדש שופר וגו' כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. חק תקיעת שופר וכי היום מקרא קדש. אימת הוי בגמר דין וקא קרי ליה משפט כלומר עיקר המשפט בקידושו. ונמשפט לא הוי אלא ביום. ראוהו ב"ד [ו]ואמאי צריכין להעיד בפניהם. א"ר זירא שדאוהו בלילה שלא יתכן להן לקדשו בלילה לפיכך צריכין להעיד בפניהם. פי' שאין היחיד נאמן ע"י עצמו אין נאמן [ז]דמלתא דשייך ביה סד"א הואיל ותנן דיני ממונות בג' ואם היה מומחה לרבים דן אפי' ביחידי הכא נמי אי אימא יחיד מומחה ליקדשוה ביחידי קמ"ל ויוישיבוהו מחבריהן אצל היחיד שאין מומחה לרבים כמרע"ה. וכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. החדש הזה לכם ראש חדשים כלומר לא תקדש החדש עד דאיכא אהרן בהדך. שמעינן מתתניתין דתקני ראוהו ב"ד בלבד יעמדו שנים ויעידו בפניהם כו'. עד נעשה דיין לימא מתני' דלא כר"ע דתניא. [ח]סנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש

א א מיי' פ"ב מהלכות קידוש החדש הלכה ח:
ב ב מיי' פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ד ופ"ל הלכה ו סעיף"ע ח"מ סי' ה סעיף ב:
ג ג מיי' פ"ב מהלכות קידוש החודש הלכה ח:
ד ד ה מיי' שם הלכה ט:
ה ו מיי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה י סמג עשין לז עור ל"ע ח"מ סי' ג סעיף ג ב:
ז ז מיי' פ"ב מהלכות קידוש החדש הלכה ט:

פניני רש"י

ויעידו בפניהם. ...ממיכו למדין שהנח לרשות מעשה כדי להעיד מעמיכן היה עד ולפיכך לפסול כל מביניו לנטול עדותן אם הוא פסול וכל שכן היכא דזימנוהו לבוח לרשות בוודאי שהיכ מרע כדי להעיד דשוב אינו עושה דין ושמדנן בגמרא השמש (דף כה:) לאוהו ג' והם בית דין יעמדו שנים ויוכיחו מפנייהם אלא היחיד אחם הוא אלא נאו מתחלה כדי לראותו על מנת להעיד ד"א שוב אין היחיד יכול להיות דיין לדין עד שיעשה דיין אלא כשראוהו ממילא בלאחם בשוב או שהיו יושבין במקום אחד ושמש לאוהו וקיבל מלאחר לדבר מחשובת דבינו שלמה זקני מ"כ שכתב בה כן...
(רשב"ם ב"ב קיב: ד"ה ג' שנכנסו)

דנין ביום. משא ומתן של דין:
(סנהדרין לב.)

וגומרין בלילה. אם לא...
(סנהדרין לב.)

אפילו ביחיד. דכתיב (ויקרא יט) בלדק תשפוט...
(סנהדרין ה.)

רבינו חננאל

ויקל הכתוב ג' קלי עולם כג' חמרני עולם לומר לך ירומבעל שהוא גדעון בדורו כמשה בדורו. בדן בדורו כאהרן בדורו. יפתח בדורו כשמואל בדורו ללמדך שאפי' קל שבקלים ונתמנה פרנס הרי הוא כגדול שבחבירו' וכתיב ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט וגו' וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל שופט שלא היה בימיו. הא אין לך לילך [אלא] אצל שופט שבימיך נשל מקלו ומעוניו והלך ליכנה אצל ר"ג ביום שחל יוה"כ להיות בחשבונו: **ירושלמי** ראש בית דין אומר מקודש ומקדש לה

רשב"י מנאי מקודש מקדש. תני לעיבור שנה מתחילין מן הצד וכבר נכנס ר' יוחנן והוא היה הקטן שבהן. אמרו לו אמרו הרי השנה המקודשת בעיבור. א"ר יוחנן ראה לשון שלימדנו בן הגפח אלו אמר בעיבור הייתי אומר אלו י"א ימים שהחמה יתירה על הלבנה אלא בעיבור שהוסיפו לה חכמים והן ל' יום ועיברוה. דיש לקיש חשש על הדא דמר ר' אלעזר וזיתה ידי אל הנביאים החדוים וגו' בסדר עמי לא יהיו. זה סוד העיבור. ובכתב בית ישראל לא יכתבו זה המינוי ואל אדמת ישראל לא יבא כמשמעו. ר' אלעזר כד סלק לרכא אמר אית גבי הדא. כד אתא לעיבורא אמר אית גבי תלת. א"ד שמלאי טעמא דר"י בן נורי דאמר עדי שקר הן כלומר סכר כיון שנראתה שחרית במזרח וערבית כמערב המולד בחצי היום. וכל חדש שנילד (לו) [קודם שש] שעות אין כח בעין לראות הישן. ותני כן נדאה בשחרית לא נדאה החדש בין הערבים נראה החדש בין הערבים לא נדאה הישן שחרית. ור"ג אומר מסורת בידי מאבותי פעמים בא בקדרה פעמים בא בקערה מי שילה למי. ואסיקנא ר"ג שלח לר' יהושע ע"י ר' עקיבא. א"ר יוסי יודעין היו שאלו קדשו בלא עדים שהוא מקודש. ומה בא להעיד אלא אם קדשוהו ואח"כ נמצאו העדים זוממין שהוא מקודש:

הדרן עלך אם אינן מבירין

ג) ואומר נשמ' משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו קוראים אל ה' והוא יענם הרי שנשקל הכתוב שמואל עם משה ואהרן וכשתוב הרשמוטים כתוב ירושבעל נדן ויפתח עם משה ואהרן ושמואל שלשה קליס עם שלשה תמורים: **הא אין לך לילך כו'.** הרי לימדך הכתוב כאן שאין לך לשקש אלא שופט ...שהיה בימיך: **אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה.** כי לא מתכמה שאלת על זה לפי שהשדות היו טובים ולדיקים מן המרמויים לפיכך היו הימים הרשמוטים טובים מאלה שאי אפשר שיהו מתמויים כרשמוטים:

הדרן עלך אם אינן מבירין

ראוהו בית דין וכל ישראל ונחקרו העדים. מפרש בגמרא מי נמי נתקרו העדים: **ראוהו בית דין בלבד.** שאין מי שיעיד אלא הם ולמו מרישא קאי בשמוך לתשיכה אלא שהיה שהות לקדש: **יעמדו שנים ויעידו בפניהם.** ואע"פ שכולן לראוהו וכגמרא פריך לא תהא שמיעה גדולה מראייה: **ויעידו בפניהם.** משנים: **שאין היחיד נאמן.** לומר מקודם בפני עלמו לכך צריך להוסיף מתניילהן אלא: **גמ' למה לי למיתני כל ישראל.** הרי לאוהו בית דין: **איפרסמא ליה מילתא.** דשיטה שאשים נראה לקדוש: **נחקרו העדים למה לי.** תקירתן מחרי שהכל לאו: **למה לי למתניה לחקירה כלל.** כיון דאשמועינן הכי לאוהו בית דין וכל ישראל אפילו הכי מעברין ליה על סכן נתקרו העדים: **פלגא דעתך אמינא.** היכא לחיכא תקירת עדים ביום תו לא נעיבריה אלא שאשים יגמרו הדבר בלילה ויקדשוהו ביום שאשים לענין תיקון המועדות: **משפט.** סיינו תחילת דין: **כי חק הוא.** בקידוש החדש דאשמינן ליה בפ' קמא (דף ח:): **משפט ביום.** נפקא לן בסנהדרין (דף לד:) מוסיף ביום המיזו את בניו ביום אחר מפיל נחלות כו': **ואמאי.** יעמדו שנים ויעידו הלא לאוהו כולן יקדשוהו בראייתם דלא תהא שמיעה אשמועינן מפי עדים גדולה מראייה דהא גבי עדות החדש לא כתיב עדות אלא זכה וקדש: **שראוהו בלילה.** הלכך לומר מי לא שמיעה על מה יקדשו: **למימרא דעד נעשה דיין.** מי אשלוי להיות עד בדבר נעשה דיין ולמו כולן לאוסיף להיות עדים שהרי כולם לאוהו:

מקצתן

ראוהו חנגאל (המשך)

פרק שלישי

ראוהו ב"ד וכל ישראל עמו וכו'. ואע"פ שנתפרסם הלבנה לכל או נחקרו הם ולא הספיקו ב"ד לקדשו עד חשכה הרי זה מעובר. ואקימנא איצטריך סד"א תהרי חקירת עדים כתחלת דין וקידוש החדש גמר דין ולילקדשוה בלילה. כדתנן דיני ממונות דנין ביום וגומרים בלילה קמ"ל דלא שנאמר תקעו בחדש שופר וגו' כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. חק תקיעת שופר וכי היום מקרא קדש. אימת הוי בגמר דין וקא קרי ליה משפט כלומר עיקר המשפט בקידושו. ונמשפט לא הוי אלא ביום. ראוהו ב"ד [ו]ואמאי צריכין להעיד בפניהם. א"ר זירא שדאוהו בלילה שלא יתכן להן לקדשו בלילה לפיכך צריכין להעיד בפניהם. פי' שאין היחיד נאמן ע"י עצמו אין נאמן [ז]דמלתא דשייך ביה סד"א הואיל ותנן דיני ממונות בג' ואם היה מומחה לרבים דן אפי' ביחידי הכא נמי אי אימא יחיד מומחה ליקדשוה ביחידי קמ"ל ויוישיבוהו מחבריהן אצל היחיד שאין מומחה לרבים כמרע"ה. וכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. החדש הזה לכם ראש חדשים כלומר לא תקדש החדש עד דאיכא אהרן בהדך. שמעינן מתתניתין דתקני ראוהו ב"ד בלבד יעמדו שנים ויעידו בפניהם כו'. עד נעשה דיין לימא מתני' דלא כר"ע עקיבא. [ח]סנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש

ג) [ז]קידוש סו: ע"ש סנהדרין סח: ג) [ח]עיין כל. ג) [ח]סנהדרין ג) כתוי"ר כת: ד) [ח]סנהדרין לב. ה) [מגילה כת. סנהדרין יח:] ו) [ז]ל ותניא] ז) [ח]סנהדרין ה. ח) [ח]ק ג:

תורה אור

גמ' ז׳ משֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ קֹרְאִים אֶל ה׳ וְהוּא יַעֲנֵם:
(תהלים צט, ו)

גו וּבְאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט:
(דברים יז, ט)

גז אַל תֹּאמַר מֶה הָיָה שֶׁהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה כִּי לֹא מֵחָכְמָה שָׁאֲלְתָּ עַל זֶה:
(קהלת ז, י)

דז כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב:
(תהלים פא, ה)

הז וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה:
(שמות יב, א-ב)

מקצתן נעשין עדים. ויעידו בפני מבריסה דגבי דיני נפשות עדות בעינן דכתיב (דברים יז) על פי שנים עדים יומת המת לא יומת וגו': **ומקצתן נעשין דיינים.** מבל המעידים לא יצאו ויזמו עמהם להלחלי להעיד אלא ניה לרבי טרפון נעשה דיין מבל על עלמו ליה לעשה דיין ובני עדות גופה נמי לא מכשרת במתני' להיות העדים נעשים דיינים דאם כן למה לי יושיבו מבריסה יעידו בפני ימיד ואחר כך יצאו הם עמו ויקדמו והכי ממרינן ניה בפרק שני דלכתובות (דף כא.): **כולן עדים הם.** לחזיס להעיד: **והצילו העדה.** יספסו בזכותו: **מתני' כל השופרות.** בין של חיל בין של יער: **שהוא קרן.** מינו קרוי שופר וגבי יוס"ב שופר כתיב (ויקרא כה)[1] והעבדת שופר תרועה ובפרק בתרא (דף לג.) גמרינן ר"ה מיובל: **בקרן היובל.** ויובל ליברא הוא דלמפרש בגמ': **גבי' אקרו קרן ואקרו שופר.** לקרו קרן כלאחמן ולקרו שופר לבתיב בתוך תוכה (ומקרו שופר תרועה[2] במשון היובל וגו' וכתיב ויהי קול השופר (ו): **וקרני ראם קרניו.** של בבור שורו קרן שבאמן לחקרי: **ותיטב לה'.** תפלתי משופר וכשור קל משתעי קרא: **שור שהוא** (ג) **פר.** ניוס שנקרא שור היה גדול בפר זהו שור של מעשה בראשית שניוס שנברא בערב[3] בקומתו ושור בן יומו[4] לקרוי שור שנאמר (ויקרא כב)[5] שור או בש בשב או עז ופר מינו נקרא עד בן שנס: **אין קטיגור.** זהב הענגל ושופר של פרה נמי קטיגור דעגל הוא: **האיל ואישתני.** לניהם דס ואין מרלים בספר ניבר: **חוטא בל יקריב.** הלסם לא יקריבנו הלוס שהוא מטא בו: **חוטא בל יתנאה.** להמקשן בו בקרבנו הלוס: **ביון דלזכרון קא אתי כלפנים דמי.** שופר נמי מע"ג לליס ניה משום מוטף בל יקריב ולית ניה משום מוטף בל יתנאה ביון לזכרון קא אתי בנגדי בהן גדול שנפנים דמי: **גילדי גילדי.** בגל שנה ושנה ניבבת מוספתו והוא במין גלד מוסיף על גלד לאמון בתבליטו של לאמון מחילת השני: **גמולה.** מוכלת: **טוחות.** לאון מלוקות: **שבוי.** לאון לליה במו ויסקף (בראשית יט)[6] ומתרגמינן ואיסתבי: קבען

מקצתן נעשו עדים ומקצתן נעשו דיינין דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר כולן נעשין עדים[7] ואין עד[8] נעשה דיין אפילו תימא רבי עקיבא עד באן לא קאמר רבי עקיבא התם אלא בדיני נפשות דרחמנא אמר[9] ושפטו העדה והצילו העדה וכיון דחזיוהו דקטל נפשא לא מצו חזו ליה זכותא אבל הכא אפילו ר' עקיבא מודה: **מתני' כל השופרות** כשרים חוץ משל פרה מפני שהוא קרן אמר רבי יוסי והלא כל השופרות נקראו קרן שנאמר[10] **במשוך בקרן היובל:** **גמ'** [11]שפיר קאמר רבי יוסי ורבנן כל השופרות אקרו שופר ואקרו קרן דפרה קרן אקרי שופר לא אקרי דכתיב[12] **בבור שורו הדר** לו וקרני ראם קרניו ור' יוסי אמר לך דפרה נמי אקרי שופר דכתיב[13] **ותיטב לה'** משור פר אם שור למה פר ואם פר למה שור אלא מאי שור פר משופר ורבנן כדרב מתנה דאמר רב מתנה מאי שור פר שהוא גדול כפר עולא אמר היינו טעמא דרבנן כדרב חסדא דאמר רב חסדא מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה לפי[14] שאין קטיגור נעשה סניגור ולא והא איכא דם פר הואיל ואשתני אשתני והא איכא ארון וכפורת וכרוב חוטא בל יקריב קאמרינן והא איכא כף ומחתה חוטא בל יתנאה קא אמרינן והא איכא בגדי זהב מבחוץ מבפנים קא אמרינן שופר נמי מבחוץ הוא כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי והא תנא מפני שהוא קרן קאמר חדא ועוד קאמר חדא דאין קטיגור נעשה סניגור ועוד מפני שהוא קרן ור' יוסי אמר לך דקא אמרת אין קטיגור נעשה סניגור הני מילי מבפנים והאי שופר מבחוץ הוא ודקא אמרת מפני שהוא קרן כל השופרות נמי אקרו קרן אבי אמר היינו טעמייהו דרבנן שופר אמר רחמנא ולא שנים ושלשה שופרות והא דפרה כיון דקאי גילדי גילדי מיתחזי כשנים ושלשה שופרות והא תנא מפני שהוא קרן קאמר חדא ועוד קאמר חדא דשופר אחד אמר רחמנא[15] ולא שנים ושלשה שופרות ועוד מפני שהוא קרן ורבי יוסי אמר לך מהתם לא ילף מהתם לשאר דיינין להכי ילפינן ג"ד לחד דשאני התם דשמיה לחמור ומהכא ילפינן מכה ומיתה הוא הדין לענין מכה מכיון דלמיתה בפ' המוכל (ב"ק דף ל: ושם) ובעד נעשה דיין יש דיינים מלוקים כמו שפירשנו בפ' ב' דכתובות (כג: ושם ד"ה הכא) דבעדות החדש לחוריית עד הרואה הוא לעשה דיין ובקיום שטרות דרבנן אפילו עד המעיד עשה דיין ובדיני נפשות אפילו עד הרואה אין לומר דבשה מהתם ובקרא להכא ליעטריך דלא ילף מהתם לשאר דיינין להכריך ג"ד לחד דשאני התם דשמיה לחמור דממנע והכילו העדה ומיהו הוא הדין לענין מכה מכיון דלמיתה בפ' המוכל (ב"ק דף ל: ושם) ובעד נעשה דיין יש דיינים מלוקים כמו שפירשנו בפ' ב' דכתובות (כג: ושם ד"ה הכא) דבעדות החדש לחוריית עד הרואה הוא לעשה דיין ובקיום שטרות דרבנן אפילו עד המעיד עשה דיין ובדיני נפשות אפילו עד הרואה הוא לעשה דיין[16] ותימה לי מאי שנא שופר דכתיב ביה קרן ושאר שופרות דלא כתיב ביה קרן ומ

עין משפט נר מצוה

ט א מ"י פ"ו מהלכות שופר הלכה ב סמג עשין מב:
י ב מי' פ"ו מהלכות תענית הלכה ד:
יא ג מי' פ"ג מהלכות שופר הלכה ו ופ"י מהלכות שמיטין הלכה ו ופ"ג מהלכות תפלה הלכה ח:
יב ד מיי' פ"ו מהלכות שופר הלכה ו סמג עשין מע עוש"ע ס"ח סי' תקפו סעיף ו:

שיני רש"י

לא הוי ידעי רבנן. מגי. י רבינו הקדוש: (מגילה יח.)
חלוגלוגות. מין ירק הוא... (מגילה יח.)

רבינו חננאל

פי' קבען פלניא. גזלני פלי. בדבחיב היקבע אדם אלהים וגו' פי' סירוגין פסקי פסקי. חלוגלוגות פירוש פרפחינן. ג' ההפך במזיה. מסלסל בש"ז. פי' טאטאתיה. מכבד שמבדרין בי את הבית. פי' ההבך משאך:

[מתני'] שופר של ר"ה. של יעל כר. א"ר לוי מצוה של ר"ה ושל יוה"כ והיא היובל בבפופין ושל ימות השנה כגון תענית בפשוטין. ור' לוי בר"ח בלבד הוא דאמר בר' יהודה דתנן ר' יהודה אומר בר"ח תוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים. וקיימא לן כר' לוי בר"ח ויוה"כ כמאי פליגי ת"ק ור' יהודה. ר' יהודה סבר בר"ח במאי דכייף אינש טפי עדיף וביוה"כ במאי דפשיט אינש דעתיה טפי מעלי. ות"ק סבר ארבעה איפכא מסתברא:

מסורת הש"ס

גמ' ב)ע"ל אמרו ג)[מפרש"י ד"ה כמה קבענוך המעשר וכו' נראה דהיה גרסתו בגמ' דמייתי גם סיפא דהך קרא ואמרתם כמה קבענוך המעשר והתרומה] ג) מגילה יח. ד)[מגילה יח. מיר ג.] ס)[נקמן כט. ל. [ערכין ג.:] ו)ס"ל ובריה"כ

הגהות הב"ח

(ב) גב' דפשיט מינס דעתיה טפי מעלי ובויום הכפורים נמי הגמר בזירה שוה ובמעניות כמה לכייף:
(ג) רש"י ד"ה כמה דפשיט כו' ובויוה"כ נמי השוה הוא משום בזירה שוה ובתעניות כו' כ"ל:

הגהות

גמ' מר סבר בר"ה כמה דכייף אינש דעתיה טפי מעלי. מפרש"י ותוס' נראה כ"ג מינס דעתיה: (רש"ל)
רש"י ד"ה כמה קבענוך. על המעשר והתרומה אתם קובעים אותי. כ"ל: (מכמה מנות ועי"ש)

תורה אור

גמ' אז הֵיקָבַע אָדָם אֱלֹהִים כִּי אַתֶּם קֹבְעִים אֹתִי וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה קְבַעֲנָךְ הַמַּעֲשֵׂר וְהַתְּרוּמָה: (מלאכי ג, ח)
ב) כִּי יְקֹוָק תִּהְיֶה בְכִסְלֶךָ וְשָׁמַר רַגְלְךָ מִלָּכֶד: (משלי ג, כו)
ג) וְשַׁמְתִּיךָ לְמוֹרַשׁ קִפֹּד וַאֲגַמִּי מָיִם וְטֵאטֵאתִיהָ בַּמַּטְאֲטֵא הַשְׁמֵד נְאֻם יְיָ צְבָאוֹת: (ישעיהו יד, כג)
ד) הַשְׁלֵךְ עַל יְיָ יְהָבֶךָ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק: (תהלים נה, כג)
רש"י ה) עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת: (במדבר י, ב)
ו) וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלָיו שָׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתֶךָ וְאֶת תְּחִנָּתֶךָ אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתָּה לְפָנָי הִקְדַּשְׁתִּי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתָה לָשׂוּם שְׁמִי שָׁם עַד עוֹלָם וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים: (מלכים-ב ט, ג)
ז) נָשָׂא לְבָבֵנוּ אֶל כַּפָּיִם אֶל אֵל בַּשָּׁמָיִם: (איכה ג, מא)
תום' ח) הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְעֵלִים סְלָעִים מַחְסֶה לַשְּׁפַנִּים: (תהלים קד, יח)
ט) אֵיךְ וְצִבְיִ וְיַחְמוֹר וְאַקּוֹ וְדִישׁוֹן וְתָאוֹ נֶחְמָר: (דברים יד, ה)

חלוגלוגות. ונפקא מינה לזב כפ"ק דיומא (דף יח.) לתמרין אין מתכוונין לזאתו דברים המביאים לידי טומאה כגון תלוגלוגות: **שלֹ יעל פשוט.** פירש בקונטרס היה שכן שמה וקורין לזאתה תמעגבו"ק ובערוך פי' היה כשבה נקבה וקרן הכשבה רגיל להיות פשוט וכפירש הקונטרס נראה דיעל היה לכתיב (תהלים קד)[ח] הרים הגבוהים ליעלים וחקו ודישן (דברים יד)[ט] מתרגמינן ויעלא ורמח ומלה בשל יעל פשוט כדמשמע בגמ' דכמה דפשיט טפי עדיף משום נשף לבנינו אל כפים ומיהו אין הלכה כן אלא כר' יהודה דאמר בר"ה היו תוקעין בשל יעלים ובשל זכרים כפופים דהייגו של חיל ור' לוי קאי כוותיה בגמ' דאמר מלוה של ר"ה ויוה"כ בכפופים דקסבר כמה דכייף טפי עדיף משום והיו עיני ולבי שם וכדאמר ר' אבהו בפ"ק דיומא (דף טו.) למה תוקעין בשופר של חיל אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של חיל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק ומיהו נראה לא פליגי אלא לכתחילה אבל כולהו מודו דיוצא בדיעבד דין של חיל אין בשל יעל כדקתני ריסק כל הכופרות כשרים חוץ משל פרה וסיכה לא יצא אלא של חיל יצא בשל רחל לו בשעיר עזים תדע דלמלוה פליגי דתנ' ר' לוי מלוה קאמר ועוד אמר פשוט וכפוף כתיב בקרא תעבירו שופר כתיב ביובל (ויקרא כה)[י] וילפינן ר"ה מיניה וכיון דכולהו מקרו שופר מוך של פרה למה לי יצא ועוד אמאי לפלוגתא דרבנן ור' יוסי בפי עלמא ופלוגתא דרבנן ור' יהושע בפי עלמא ולאו מלא פלוגתא היא ואם תמצא לומר דלוקי לייהי אם כן הויא מלא פלוגתא לתרוץ קמא דולהו כשרין דין בדקתני הכא בין ביוה"כ בין בתעניות מוך של פרה ור' יוסי אומר לף של פרה ולעיל דרבנן ר"ה ויוה"כ של יעל ותעניות של זכרים ולר' יהושע ר"ה של זכרים וביובל של יעלים ומיהו קסבר קלא להא ר' לוי דאמר מלוה של ר"ה ויוה"כ היינו משום דילפינן גזירה שוה מזה בשביעי שביעי כדאמרינן בפ' בתרא (דף לד.) ולמאן שוה יובל לר"ה לתקיעה ולאו טעמא משום מלוה בעלמא כדאמרינן כמה דכייף טפי עדיף ולי סוה ולמאן דאמר כי האי תנא דתניא רבי יהודה אומר בר"ה היו תוקעין בשל זכרים כפופין וביובלות בשל יעלים ולימא הלכתא כרבי יהודה אי אמרת הלכתא כר' יהודה הוה אמינא אפילו של יובל נמי כר' יהודה סבירא ליה קא משמע לן במאי קמיפלגי מר סבר בר"ה כמה דכייף אינש דעתיה טפי מעלי וביום הכפורים כמה דפשיט אינש דעתיה טפי מעלי (ב) ומר סבר בראש השנה כמה דפשיט אינש טפי מעלי (ג) ובתעניות כמה דכייף אינש דעתיה טפי מעלי ופיו קבען פלניא. גזלני פלוני: **במה קבענוך.** המעשר והתרומה לחם קונסים לחומי: **מאי סירוגין.** שנוטל במגילה (דף יח.) קולחה סירוגין (סירוגין): **פסקי.** לפרקים אחיון ונכנסין יחד: **מאי חלוגלוגות.** כל שבעת הימים לף היה לוכל הטוס והחלוגלוגות: **פרפחינן.** ירק שקורין עולקל"י: **סלסלה.** מפוס והפך במתמוניס של מורס: **והוה דרינא טונא.** נוטס מטאי: **מתני' שופר של ראש השנה של יעל פשוט.** מפרס טעמא בגמרא דמידי דמפלה בעי פסיטוס: **יעל.** שעי"ן בו"ק: **ופיו מצופה זהב.** בשל מקדש קאמר: **שופר מאריך.** לאחר שמלוערות פוסקין מקיעתן ונשמע קול השופר: **ובתעניות.** לחמרינן בשם' תעניס (דף טו:) מקעו בכהנים מקעו: **בשל זכרים.** לילים שבשמן כפופין: **ושתי חצוצרות באמצע.** שני שופרות להן לאחד מכאן ולאחד מכאן והן בשמלע: **שמצות היום בחצוצרות.** ללכנופיה בעלמא ניהנו וכל כנופיה בשלוחו לכתיב (במדבר י)[ו] וסיו לך למקרא העדה: **שוה חיובל לראש השנה לתקיעה.** בפסוטין ואף על גב דאחקיעמו ביובל לף לאחלה ולף לזכרון אלא לסימן שילות עבדים והשמעת מכירת שדות אפילו הכי כדר"ס נעי לאעבדי' דגמרינן לה לגזירה שוה שביעי שביעי בפ' בתרא (דף לד.): **ולברכות.** דבעי למימר יובל: **ר' יהודה אומר כו'.** בעלמא מפרס בגמ': **וביובלות בשל יעלים.** וגזירה שוה לף בגמ': **גמ' ושל כל השנה.** של מעניות: קמ"ל. בר"ס אין ליה כרבי יהודה אלא ביובל ליה ליה מסוס גזירה שוה: **במאי קמיפלגי.** אלא קמ"ל ורבי יהודה: **במה דכייף אינש.** בשלמא פיו כשוסין ללחך טפי עדיף מסוס והיו עיני ולבי שם (מלכים ח ט)[ז] הלכך בלאס הסנה לתפלה ולהזכיר עקידת יצחק בא בעינן בפופין ויובלות שהן לקרוא בדור בעינן פשוטין וגזירה שוה לית ליה: **במה דפשיט טפי עדיף.** מסוס נשף לבנינו אל כפים (איכה ג)[ז] הלכך בלאס הסנה בפשוטין לתפלה הוא ודיוה"כ נמי (ג) מסוס דשויה בגזירה שוה ובתעניות לכנופיה לף ליכפת לן ועבדינן כפופין להכירא ולר' לוי לית ליה כר' יהודה לתפלה בעינן בכפופים ויוה כפופין כבירא ליה דשוה ליובל בלאס הסנה כדבעי לאקרא בדברים תורייהו בעינן כפופים: **ופיו**

ומדות המוזרות לבעלים לית לחוש לזה שיהא שם שופר עליו תע"ג דר' לוי נמי מסוס להו לבעלים גזרה שוה לי לומר דבהא פליגי:

נמוקי

ן) וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם: (ויקרא כה, ט)

ופיו מצופה זהב כו' במקום הנחת פה פסול. שהתקיעה בזהב ולא בשופר: לכך מאריך בשופר. מירוצת הוא: וממילא בו'. דמה לי סוף כלא תמילה ומה לי תמילה כלא סוף ומשום דבעי לאתויי תמרוייסו דייק הך דיוקא: תקע בראשונה. בפשוטה שלפני התרועה: ומשך בשניה כשתים. לפי שהיה לריך למקוע כאן ג' תקיעות לרופות לחת בפשוטה לאחריס למלכיות ולחת לפשוטה לפניה לזכרונות: בור וחזות. מלא ניסו [ח]אלא שהבור בחפירה והזות בבניין על הקרקע ליטטרי"ן בלע"ז: פיטם. חבית גדולה פוטני"ן בלע"ז: מחד גברא. לומיל לזכור ושמור: הא לא דמיא. הא מילתא דשופר לא דמיא אלא לפיפא: ר' קורין. ור' קולוס יש כאן אחי אפסר להם לעמוס דיבורס בתיבה אחת שלא יהא אחד מהם לאחוז ואחד לפניס: החביבה עליה. מדקה היא לו: התורה חסה. לכתיב (ויקרא יד)[ג] ואוה הכהן ופנו את הבית שלא יטמאו כלי מרס שבתוכו שאין להס עסרה בתקוה: למיעבד עובדא. בתלולות ושופר: מקום שיש שופר. כגון ר"ה ויוהכ"ו: מקום שיש הצוצרות. כגון תעניות: וכך הנחוג. כמשנתינו שופר ותלולות: בשערי מזרח ובהר הבית. מדא מילתא היא בשערי מזרח בהר הבית כתיב ויי"ת בשערי מזרח בהר הבית ועזרא ונחמיה בשערי נקנור נמיס: מתני' שופר שנסדק ודבקו. בדבק שקורין גלו"ד: פסול. דהוה ליה כשני שופרות: העמילו בשופר לידע שמצות היום בשופר: ובתענויות בשל זכרים בפופין ופיו מצופה כסף: מאי שנא התם דזהב ומ"ש הכא דכסף איבעית אימא כל בינופיא דכסף הוא דכתיב [א]עשה לך שתי חצוצרות כסף ואיבעית אימא [ו]התורה חסה על ממונן של ישראל התם נמי נעביד דכסף אפילו הכי כבוד יו"ט עדיף רב פפא בר שמואל סבר למיעבד עובדא כמתניתין אמר ליה רבא [ז]לא אמרו אלא במקדש תניא נמי הכי במה דברים אמורים במקדש אבל בגבולין מקום שיש חצוצרות אין שופר מקום שיש שופר אין חצוצרות ובן הנהוג רבי חלפתא בציפורי ורבי חנניא בן תרדיון בסיכני וכשבא [ח] דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי מאי קראה דכתיב [ט]בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' לפני המלך ה' הוא דבעינן חצוצרות וקול שופר אבל בעלמא לא: שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות כו': א"ר שמואל בר יצחק כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כמאן כרבי אליעזר דאמר [י]בתשרי נברא העולם מתיב רב עינא שוה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות והא איכא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון דבר"ה איתא כמאן כרבי אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם הא איכא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון דבר"ה איתא וביובל ליתא כי קתני אשארא: מתני' [י]שופר שנסדק ודבקו פסול [יא]דיבק שברי שופרות פסול ניקב

אם שופר עליו וכ"ש דבק שברי שופרות אלא זו ואין לריך לומר זו קתני [יב]יותר מלא לחתך כשנסדק מלא לחתך ודבקו משום עשה שופר לחתך של תחילה והוי אם שופר עליו טפי קא משמע לן ודבק שברי שופרות נמי לא מיפסלי משום עשה ושלשה שופרות אלא לחין זה קרוי שופר אי נמי משום משום עשה ושלשה שופרות אין קושיא לכלום:

ניקב

בתורה אחד קורא. פירוש לנדו ולחרי כן המתרגם מתרגם לנדו ולא שנים קורין יחד ומתרגמין יחד:

אבל שנים לא. והא דתנן בפ"ק דב"ב (דף טו. ושם) שמועה פסוקים שבתורה יחיד קורא לה אלא יקרא אחד עמו דל"ש כל התורה כמי אלא שלא יחלוקו לשנים זה מרצעה וזה מרצעה שיהו מקרין בקול אחד ומתרגמין בפ"ק דמגילה (דף כא.) דתנן בתשבותה כל מי שיודע לקרות קורא וכל מי שאינו יודע לקרות מקרין לחרו ממנו אלא שיהו מקרין לת מי שאינו יודע ולת מי שאינו יודע:

כמאן מצלינן זה היום תחלת מעשיך. תימה הא ק"ל כרבי יהושע דלמתניתין בפ"ק (דף יב.) למקופה כר' יהושע ואומר ר"ת דקי"ל כרב עינא דאמר משום יוחנן וכ"ש עינא ה"ק והא ליכא זה היום תחלת מעשיך לחיתיה בתשא המנה ולחיתיה ביובל אלא ודאי הא לחמרינן ליה לאו משום בריותו של עולם אלא משום תחלת מעשה דין שהעולם נדון בו להתקיים או לאו וזה שייך נמי ביום"כ דיובל דהוקש לר"ה כדלקמן בפרק בתרא (דף לד.) [יג](אבל בשאר יומי לא) ופ"ג (דף לד.) דאמרי ליה בשאר יומי לא דלמא כי חזי ליה לדידיה ולא לאחרים ולא לחיל עינא לא הדר בים ומיהו לחיל ליכא למיגמ קשיא דקאמר מתני' דלא כר"ש הוה ליה לתנויי זה היום תחלת מעשיך ולא תנא ליה אבל מאברילת עולם קאי ומה שיסד ר"ש הקליר בנוסח דשמיני עלרת כר"ש לאמר בתשרי נברא העולם ובניסן יצאו ישראל ממלרים כר' יהושע לומר כר"ש יהושע ולא כר' אליעזר מלמד שהיה יסד בניסן ובתשרי נברא העולם ולא היה יסד בתשרי ובניסן נברא העולם ולא הי

עין משפט נר מצוה

ב א מיי׳ פ״ג מהלכות שופר הלכה ז טוש״ע או״ח סי׳ תקפו סעיף יג:

ג ב מיי׳ שם הלכה ט טוש״ע שם סעיף יד:

ד ג מיי׳ שם הלכה י טוש״ע שם סעיף טו:

ה ד מיי׳ שם הלכה ו טוש״ע שם סעיף טז:

ו ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף כ:

ז ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יט:

ח ז מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יח:

ט ח מיי׳ שם הלכה ה טוש״ע שם סעיף ז:

י ט מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ח:

יא כ ל מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ט:

יב ט מיי׳ שם הלכה ז ופ״ע שם סעיף י:

יג ל נ מיי׳ שם הלכה ס טוש״ע שם סעיף טו:

יד ם מיי׳ שם הלכה מ טוש״ע סעיף ח:

רבינו חננאל

ת״ר אין מקצרין כשר. גרדו והעמידו על גלדו כשר. ציפהו זהב מבפנים פסול. מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר נתן שופר בתוך שופר ותקע בו אם קול פנימי שמע יצא. ואם קול חיצון שמע לא יצא. ת״ר גרדו בין מבפנים בין מבחוץ וכן אם גרדו והעמידו על גלדו כשר הפכו בגין שהרחיב את הקצר והוא ראש הקרן או קצר הרחב והוא מקום הדבוק לראש של בהמה ותקע בו לא יצא כדרב נ״ ר״א והעבדת שופר ח ה בעינן דרך העברתו כשם שתוקע ומריע. ריבק שבו שופרות פסול. הוסיף עליו כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול ר׳ נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול. מדחזינן ר׳ יוחנן רמתרץ אליבא דר׳ נתן ש״מ הלכתא כוותיה והוא שנשתייר רובו של שופר שלם והני מילי שפחתו בקרן אבל שלא במינו אפילו נשתייר רובו שלם פסול. אע״ג דלישנא בתרא לאו הכי הוא ס אתברירא לן דר מיניהו לישנא בתרא הלכך ע״ב. ן לחומרא. נסדק לאורכו פסו לרחבו אם נשתייר בו שלם למעלה או למטה מהסדק שיעור תקיעה והוא טפח שוחק בשר. ראמרינן כאילו מקום הסדק חתוך הוא והנותר הוא השופר. ואם נשתייר פחות מזה השיעור פסול וכמה שיעור תקיעה פי׳ רשב״ג כדי שיאחזנו בידו לבאן ולכאן. שי״ר ר״בים טפח שוחק. כרגוסיון בגדה פרק ג׳ תני אושעיא זעירא רמן חבריא ה׳ שיעורן טפח ואלו הן שילא ושופר ושדרו של לולב ואזוב ורומן סוכה. היה קולו עבה או רק או צדוק כשר שכל הקולות בשופר. שלחו ליה [לאבוה] דשמואל קדח בזכרותו כלומר נקבו במקדה בזכרותו שבתוך הקרן כשר. מהו דתימא מין במינו חוצץ קמ״ל ס דאין במינו חוצץ. התוקע לתוך הבור או לתוך ד׳ זוזי אם קול שופר שמע י אם קול הבדה שמע לא יצא. ואוקמה רב הונא באותן בני ם העומדין על שפת הבור. אבל העומדים בבור יצאו. תני נמי הכי כו׳:

ג) גמ״ל דמינו חוץ מינו טוקן.

ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר. מ״ט נפרסה לתיירי לאחר שסתמה לפי שלא הוסלקה סתימה הניקב אין הכרוח יוצא בפיזיטוח ומעכב את הקול וקסיק כיון דכל הקולות כשרין בשופר כדאמרינן בגמרא מה לי מעכב מה לי חיוץ מעכב ונראה לתיירי קודם שסתימה דקודם שנסתם היה הניקב מעכב את הקול שהיה הקול משתנה משום הניקב וכשסתמו חזר לכמות שהיה ודיוקלמי גרסם בהדיא מ״ם היה מעכב קודם שסתמו פסול כשסתמו וטעמא דפסול כיון דסתימה זו מפייעה לקול משום דשופר אחד אמר רחמנא שלא יפייע דבר אחר לקול כמו לפתו זהב דמ״ם נשתנה קולו פסול אבל אם לא היה מעכב את התקיעה שלא נשתנה קולו משתילה משתמת הניקב הרי הוא כליו לא ניקב ואין לחוש כאחה שסתמו והיכא דלא שתמו קאמר בהדיא דיוקלמי דכשר משום דכל הקולות כשרין בשופר והשתא רבי נתן דקאמר בגמרא במינו כשר שלא במינו פסול ע״כ היה מעכב את התקיעה קאי ר״ם כשר במינו דהא ר׳ יוחנן קאמר עלה בגמרא והוא שנסתייר רובו והוא שנשתייר רובו ומי אפשר לנקב גדול כל כך שלא יעכב את התקיעה ומתני׳ כרבנן ג״ע כר׳ נתן ובשלא במינו לגישנא קמא דרבי יוחנן ומיהו לגירסת רבינו יוחנן דקאמר שלא במינו פסול ורבי יוחנן דקאמר שלא במינו פסול והוא שנשתה רובו ממעט אבל במינו אף על פי שנשתה רובו כשר קשיא מתני׳ דקתני דע״כ הא דאמרי דרבנן בין במינו בין שלא במינו פסול יעמיד כמו כן רבי יוחנן כשנשתה רובו דמתני׳ שלא לרבי נתן שכשה שלא נשתה רובו כשר אפילו שלא במינו למה לי יחמר כמו כן לרבנן דכולה בריי״תא בשנשתה רובו מיתוקמא ואע״פ שלא נשתה שלא מיעוטו אף אפשר שלא יעכב הנקב את התקיעה אם לא נסתם ואפילו הכי כשר ולכן נראה ולפי לפרש מ״ם דאם מעכב את התקיעה לאחר שנסתם קאמר ודיוקלמי דקתני במילתיה דרבנן בין במינו בין שלא במינו אם מעכב התקיעה פסול ואם לאו כשר וכן בשנשתה פסול (פ״ע) ואפילו הכי קאמרי בירושלמי דמתני׳ ר׳ נתן ומסקינא דשמעתא דהלכה

גמ׳ העמידו על גלדו. גלד דק: **מבפנים פסול.** שהתקיעה נזשכ: **אם קול חיצון שמע לא יצא.** לפיכך ממיתות שפנימי מפסקת התקיעה: **בשתונא.** בהפיכת תלוק לעשות פנימי מיתון: **שקיצר את הרחב.** בחומתן: **והעברת.** דרך העברתו כדרך שהסיל מעבירו בראשו בשהמה מתיים: **דיבק שברי שופרות כו׳: במינו כשר.** אם היו מעכב את התקיעה: **נסדק.** כוזל וכן נסדק לרחבו כל רחבו להקיפו: **אם נשתייר בו.** מן מקום הסדק עד מקום הנותר פה שיעור תקיעה כשר מפיב ליה כמאן דלשמקיל כוליה והוה ליה לחוך וקלקו: **צרור.** לשון יבש כו״ייש בלע״ז: **קדחו.** נקבו ונקו״ד נקב הנחת פה קמ״ר: **שקדחו בזכרותו.** כשהוא מחובר בשהמה עלם כוזל מן הסלע ונקנם למטו ומוליחין מחו מחוכו וזה לא הוליחו אלא נקב את הנחת פה כשר: **אותן העומדין בבור יצאו.** שהן קול השופר לעולם שמעו: **אימא דרמי להו מירמא.** יש מלמידים שלין שוין להם לדב סוא בעניו לא רמו מירמא מתניתין אלא ברייתא מהדלי ועלה קאי רב הונא ומשני: שמע

בין מבחוץ כשר גרדו והעמידו על גלדו כשר הניח שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ואם קול חיצון שמע לא יצא ת״ר גרדו בין מבפנים ואם לאו כשר ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר נתן שופר בתוך שופר ותקע בו אם קול פנימי שמע יצא ואם קול חיצון שמע לא יצא אמר רב פפא לא תימא דהפכיה ככתונא אלא שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב מ״ט כדרב מתנה דאמר רב מתנה א)והעברת דרך העברתו בעינן: דיבק שברי שופרות פסול: ת״ר הוסיף עליו כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול ניקב וסתמו בין במינו בין שלא במינו פסול ר׳ נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול כי קשיא מתני׳ דקתני דע״כ הא דאמרי דרבנן בין במינו בין שלא במינו פסול יעמיד כמו כן רבי יוחנן כשנשתה רובו דמתני׳ שלא לרבי נתן שכשה שלא נשתה רובו פסול ואפילו הכי קאמרי בירושלמי דמתני׳ ר׳ נתן ומסקינא דשמעתא דהלכה

צפרו זהב במקום הנחת הפה. היה נראה לפרש דעובי השופר במקום שמניח פיו קרי מקום הנחת הפה ושלא במקום הנחת פה היינו דאמרינן בשמעתין מכאן אבל מ״ם היינו לפתו זהב מבחוץ במקום הנחת הפה היינו דאמרינן בשמעתין הוסיף עליו כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול והיינו יכולין לפרש דהסתם בשלין בין הכל שלא שיעור שופר ולוסק: **צפרו מבפנים פסול.** לפי שאין קול שופר שלא זהב וכן מבחוץ כיון דשמעתא קולו: **אם** קול **חיצון שמע לא יצא.** שהקול יוצא בתוליר שבין מיעון לפניתי והיינו ד׳ או ג׳ שופרות: **נסדק** לארבו **פסול.** לפ תני הכא אם נשמייר בו שיעור תקיעה כשר כדקתני גבי נסדק לרחבו משום דלמרכו לא מיפסל אע״ג נסדק על פני מרכו מרחבו ועד סופו: **ושמע** קול **שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא.** הא למתרינן בפ׳ כל גגות (עירובין דף לב: ושם) ניבור בקטנה ושלים ניבור בגדולה אין יוצאין ידי מובחן שאני התם דליכא עשרה עם שלים ניבור והא למתרינן בשלילי כילד טוען (פסחים פה: ושם) מן הלחוך ולמוך כלמוך ואמר רב וכן לתפלה ורבי יהושע בן לוי אמר לפילו מחילה של כרחל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים קשה בשמלי קל מייליי אי לענין קרוס קבור ושלים קבור או ט׳ ויחיד אם כן הויא קוניא לכל גגות דלא כרבי יהושע בן לוי וכוותיה קיימא לן דהא הני נסי קיימי לפודייהו ס)כדאמרה בפוקמא דפ׳ וחלו (דף לח: ושם) דמייתי מינה דחייה לברכת כהנים דאין מחילה מפסקת ואי לענין לגלת חייבי אם כן קשיא מתניתין לרב דיש לומר דחייבי לענין לעשות עם הצבור קדושה ויהא שמיע רבא משום דאמרינן (כרכות דף כא:) כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מי׳ אבל בתקיעה ומגילה מודו:

בשופר

מסורת הש״ס

גמ׳ ג)[לקמן כח.] [מלשון בעלי פטפון בפרקה טו:] **ג)**[המו״ל לא גרס מלת וכן] **ד)**[לקמן כח: כט.] **ה)**[לקמן לד.] **ו)**[מה כו. ע״ש] **ז)**[מה כו. ע״ש דשיש לכאן ולכאן טפח וכל״ל ע״ש טוגיא דהתם] **ח)**[גי׳ העיון צדוד וכ״פ בכס״ מולין לו. ד״ה קריב כי׳ ע״ש] **ט)**[גי׳ הגמ״ח רב יהודה תוס׳ יא)][ל״ל וכלשונה ולא קאי אמוכח שם כ״כ בשפר פני יהושע ע״ש]

גליון הש״ס

גמ׳ איבא דרמי להו. כעין זה פוכח דף טז ע״ב. ולף לב ע״ב. ב״ב דף יט ע״ב. ולף כו ע״ב: **תוס׳ ד״ה ניקב כו׳. והלכה למעשה.** תמוה לי למה דוקא במינו הא בילושלמי מוקי לעתני׳ לף כל״ל ול״ל מיילי מתני׳ בשלינו מינו ולפ״ה לא שינו מעכב כשר ובזה לף פליגי רבנן אלא דל״ל דמעכב אף במינו פסול אבל מה לכשר ל״ל בשלינו מינו ה״ג לרבנן:

תורה אור

גמ׳ א) וְהַעֲבָרָתָ֣ שופר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם:

(ויקרא כה, ט)

ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר. מ״ט [ב] התוקע לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך [ג] הפיטם אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא [ד] וכן [ה] מי שהיה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא אע״פ שזה שמע וזה שמע זה כוון לבו וזה לא כוון לבו: **גמ׳** תנו רבנן [א] ארוך וקצרו כשר [ב] גרדו והעמידו על גלדו כשר [ג] ציפהו זהב במקום הנחת פה פסול שלא במקום הנחת פה כשר [ד] ציפהו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר [ה] נתן שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ואם קול חיצון שמע לא יצא ת״ר גרדו בין מבפנים ואם לאו כשר ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר נתן שופר בתוך שופר ותקע בו אם קול פנימי שמע יצא ואם קול חיצון שמע לא יצא אמר רב פפא לא תימא דהפכיה ככתונא אלא שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב מ״ט כדרב מתנה דאמר [ו] רב מתנה א)והעברת דרך העברתו בעינן: דיבק שברי שופרות פסול: ת״ר [ז] הוסיף עליו כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול ניקב וסתמו בין במינו בין שלא במינו פסול ר׳ נתן אומר [ח] במינו כשר שלא במינו פסול במינו כשר אמר רבי יוחנן [ט] והוא שנשתייר רובו מכלל דשלא במינו אע״פ שנשתייר רובו פסול איכא דמתני לה אסיפא שלא במינו פסול א״ר יוחנן והוא שנפחת רובו מכלל דבמינו אע״פ שנפחת רובו כשר ציפהו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר [י] נסדק לאורכו פסול [יא] לרוחבו אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר ואם לאו פסול [יב] וכמה שיעור תקיעה פירש רשב״ג כדי שיאחזנו בידו ויראה [יג] לכאן ולכאן [יד] היה קולו דק או עבה או [טו] צרור כשר שכל הקולות כשירין [בשופר] שלחו ליה לאבוה דשמואל קדחו ותקע בו יצא פשיטא כולהו נמי מיקדח קדחו להו אמר רב אשי [יז] שקדחו בזכרותו מהו דתימא מין במינו חוצץ קמ״ל: התוקע לתוך הבור או לתוך הדות כו׳: אמר רב [יח] הונא [יט] לא שנו אלא לאותן העומדים על שפת הבור אבל אותן העומדין בבור יצאו תניא נמי הכי התוקע לתוך הבור או לתוך הדות יצא והתנן לא יצא אלא לאו שמע מינה כדרב הונא ש״מ [כ] איבא דרמי להו מירמא תנן התוקע לתוך הבור או לתוך הדות לא יצא והתניא יצא אמר רב הונא לא קשיא כאן לאותן העומדין על שפת הבור כאן לאותן העומדין בבור אמר [כא] רבה

שמע

גמ׳ העמידו על גלדו. גלד דק: **מבפנים פסול.** שהתקיעה נזשכ: **אם קול חיצון שמע לא יצא.** לפיכך ממיתות שפנימי מפסקת התקיעה: **בשתונא.** בהפיכת תלוק לעשות פנימי מיתון: **שקיצר את הרחב.** בחומתן: **והעברת.** דרך העברתו כדרך שהסיל מעבירו בראשו בשהמה מתיים: **דיבק שברי שופרות כו׳: במינו כשר.** אם היו מעכב את התקיעה: **נסדק.** כוזל וכן נסדק לרחבו כל רחבו להקיפו: **אם נשתייר בו.** מן מקום הסדק עד מקום הנותר פה שיעור תקיעה כשר מפיב ליה כמאן דלשמקיל כוליה והוה ליה לחוך וקלקו: **צרור.** לשון יבש כו״ייש בלע״ז: **קדחו.** נקבו ונקו״ד נקב הנחת פה קמ״ר: **שקדחו בזכרותו.** כשהוא מחובר בשהמה עלם כוזל מן הסלע ונקנם למטו ומוליחין מחו מחוכו וזה לא הוליחו אלא נקב את הנחת פה כשר: **אותן העומדין בבור יצאו.** שהן קול השופר לעולם שמעו: **אימא דרמי להו מירמא.** יש מלמידים שלין שוין להם לדב סוא בעניו לא רמו מירמא מתניתין אלא ברייתא מהדלי ועלה קאי רב הונא ומשני: שמע

לשון חכמים ◆ **דות** - בגין של מנגים על גבי קרקע, עשוי כעין כור (רש״י לעיל עמוד ב ושבת קכה. ורע״ב כ״ב ד, ג). בגין המחובר לקרקע (רש״י עירובין קג:). מקום מוקף מחילות על המרן (רע״ב כ״ה ג, ז): **פיטם** - מכית גדולה

העמידו על גלדו - נעשה דק מאוד כעין קליפה (ע״פ רש״י כלן ותוספות שם):

לעזי רש״י ◆ **רוי״ש** - קול היוצא נקוב:

שמע מקצת תקיעה בבור כו'. קס"ד סלקא דעתך דהכי קאמר היה עומד הוא בשפת הבור ותבירו תוקע ויצא למוץ (ה) נחלי התקיעה ומשמעינן הכא דבקצת נמי יוצא: קודם עמוד השחר. לאו זמניה הוא כדאמרינן במסכת מגילה (דף כ:) כל היום כשר לתקיעת שופר וליף טעמא מיום תרועה יהיה לכם יום ולא ליליה: הכי גרסינן למימרא דסבר רבא דכי שמע איניש סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה ומשמלא בו': תקע בראשונה. פשוטה שלפני תרועת המלכיות: ומשך בשניה. בפשוטה של תרועה כשתים ותכוין לצאת בה לפי פשוטה שלפני תרועת הזכרונות שעמיד עליו לתקוע תיכף לזו: אם קול שופר שמע. אפילו קול הברה שמע. עם קול השופר לא יצא: בתוקע ועולה לנפשיה. ואין אחר עמו לצאת בו אלא הוא עולה הוא לדלידיה מחלמה וסופה בהכשר דבתחילה הוא והשופר בצור ואמרן לעיל (דף כז:) לאתן העומדים בבור יצאו: של עולה. ואפילו ממיים דלילו לאחר זריקה אין מעילה לא בעורה ולא בקרניה שהכל להכניס כדאמרינן במנחות (דף פב.) ובזבחים (דף פו.) גאמר לו יהיה בעולה ונאמר לו יהיה בחטאת מה חטאת עשמותיו מותרין לפי עולה עשמותיה מותרין: שלמים לאו בני מעילה נינהו. דאין מעילה בקדשים קלים אלא בחימורים ולאחר זריקה כשהוכרו לחלק גבוה: לא ליהנות ניתנו. ליכתוב להיות קיומם להם הגאה אלא לעול על גוריהם ניתנו: בשופר של ע"ז. שמשמשו בו לע"ז ונאסר בהגאה כדתניא במסכת ע"ז (דף נ:) אבל תאבדון את כל המקומות בכלים שנשתמשו בהן לע"ז שכתוב מדבר: ואם תקע יצא. למעוט לאו הגאה ניינהו: בתותי מיבתת שיעוריה. להם לשריפה קאי וכשרוף דמי ושופר בעי שיעור כדלמרינן לעיל (דף כז:) כדי שימחזו בידו וילכה לכאן ולכאן: מותר לתקוע לו. טעמא דכולהו משום למעוט לאו ליהנות ניתנו: חבירו מזה עליו בימות הגשמים. שאין כאן אלא הגאת קיום המצוה ומצות לא ניתנו ליהנות: אבל לא בימות החמה. לחיכא הגאת הגוף: שבפאותו פרסים. ומע"ג אלא לתכוין לצאת ידי חובת מצה בגיל רמשון של פסח יצא: התוקע לשיר. לשורר ולזמר כך שמעתי מפי מורי הזקן וביקודו של מורי רבי יצחק בן יהודה רלמיתי התוקע לצד להכריח רוח רעה מעליו: פשיטא. דזמח מזמרת כן: מהו דתימא התם אכול מצה קאמר רחמנא והא אכל. וגהנה בתיקלו הלכך לאו מתעסק הוא שהרי לף לעניין חיוב חטאת למרינן (כריתות דף יט:) המתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה: קס

בשופר של עולה לא יתקע. כלומר בזמיד ואם תקע לכומר בשוגג יצא מבשוגג מעל ונפיק למולין מבל בזמיד אין מעילה ולא נפיק למולין וכשמחלק בין עולה לשלמים היה יכול לחלק בעולה גופה בין מזיד לשוגג מבל בשוגג גופיה:

אמר רב יהודה בשופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא. תימה מאי שנא משלמים דלא יצא ומשום דמעות דמהנות ניתנו וכדיבו מתניתא גריס הכא רבא (ב)ותימה דבסוף בשלמים הדם (מולין דף פט. ושם) תניא דתקע לא יצא וכן קשיא להסיא מהא דתמר רבא בפרק מעות תליתא (יבמות דף קג: ושם) תלמה בשמגדל שעיטו שלו ובשמגדל של ע"ז תליתא בשרה ולא תמרינן מבתת שיעוריה ופריסיה כולה בשלמי בשלים הדם ופ' לולב הגזול (סוכה דף לה: בד"ה בשמגדל):

המודר הנאה משופר מותר לתקוע בשופר של מצוה. בפרק ב' לנדרים (דף טז:) מחלק לגבי הגאת סוכה עלי לגומר שלא יהנה מן הסוכה ליכול לאסור הסוכה עליו שתיה משועבדת לו לבל אין יכול לאסור עלמו על הסוכה שהוא משועבד לה ופריך עלה רבא וכי מעות ליהנות ניתנו שלא תמר רבא הא דתמר יפיבת סוכה עלי הא דתמר שבועה שלא אוכל בסוכה ולדברי רבא היה משמע דבשלמים אפילו תמר מי תמר הגאת שופר עלי מותר לתקוע בשופר של מצוה דמעות לאו ליהנות ניתנו אבל אם תקיעת שופר עלי לאסור לתקוע בשופר של מצוה אפילו רבא מודה דלא שייך למימר דמעות ליהנות ניתנו אבל לאסור הסוכה עלי לא שייך למימר דמעות ליהנות ניתנו ועל סוגיא דסתם שבועה שלא אוכל בסוכה שלא תמר מי תמר הגאת שופר עלי מותר לתקוע בשופר של מצוה דמעות לאו ליהנות ניתנו אבל אם תקיעת שופר עלי לאסור לתקוע בשופר של מצוה אפילו רבא מודה דלא שייך למימר דמעות ליהנות ניתנו ועל סוגיא דסתם שבועה שלא אוכל בסוכה שלא תמר מי תמר הגאת סוכה עלי הא דתמר יפיבת סוכה עלי הא דתמר שבועה שלא אוכל בסוכה ולדברי רבא היה משמע דבשלמים אפילו תמר מי תמר הגאת שופר עלי מותר לתקוע בשופר של מצוה דמעות לאו ליהנות ניתנו ועל סוגיא דסתם שבועה שלא אוכל בסוכה שלא

עין משפט נר מצוה

מד א מיי׳ פ״ג מהל׳ ק״ש הלכה ו סמג עשין יח טוש״ע ס״ם סי׳ ס סעיף ה:

מה ב מיי׳ פ״ג מהל׳ שופר כ״ד ד טוש״ע ס״ח סי׳ תקפט סעיף ח:

מו ג מיי׳ פי״ל מהלכות נשיאות כפים הלכה יב טוש״ע ס״ח סי׳ קכח סעיף כו [כך ג״ה פ׳ הקורא את המגילה דף רעג]:

מז ה מיי׳ פ״ב מהל׳ פסולי המוקדשין הלכה יח:

רבינו חננאל

רחמנא והא אביה אבל הכא בענין תקיעות בונות הלכ בענין ולימא קמ״ל מצות אין צריכות כוונה. איתיביה היה קורא בתורה בענין ק״ש והגיע זמן ק״ש אם כוון לבו למצות ק״ש יצא ואם לא כוון לא יצא. ודחינן מתניתין בקורא להגיה. שאינו קורא התיבות בקריאתן אלא ככתיבתם החסרות והיתירות כמות שהן כתובות. לפיכך אם כוון לבו וקרא כמסורת יצא ואם לאו לא יצא ת״ש מהא דתנן הכא במתניתין היה עובר אחורי ביהכ״נ או ר׳ ירמי סמוך לכנסת ושמע ק׳ וזופר או קול מקרא מגילה אם ן לבו יצא ואם לאו לא יצא אע״פ שזה שמע וזה לא שמע זה כוון לבו וזה לא כוון לבו מאי כוון לבו לצאת ושו״מ מצות צריכות כוונה. ודחינן כוון לבו לשמוע ולהבחין אם הוא תקיעת כן אדם או שהלת טוס. איתיביה נתכוון [ב]משמיע לא יצא הא היכי משכחת לה לאו בתוקע לשיר קשיא לרבה דפריך לא דקא מנבח נבוחי כלומר אינה תקיעה שלימה אלא כמין נבוח הוא ולפיכך לי׳ יצא אבל אם היתה תקיעה אע ג שלא נתכוון יצא. אי הכי כי. צות [אין] צריכות כוונה התורה אמרה בסכות תשבו שבעת ימים ואין לך להוסיף על שבעת הימים אי הכי הישן בשמיני בסוכה ילקה על שעבר בכל תוריף אף על פי שלא נתכוון לישן בסוכה משום מצוה. ודחינן שאני אומר מצות אין עובר עליהן משום בל ת״ן אלא בזמן. מותיב רב שימי בר אבוי מנין לכהן שיעלה לדוכן שלא יאמר הואיל וניתנה לי רשות לברך את ישראל אוסיף אני ברכה אחת משלי כגון ה׳ אלהי אבותיכם יוסף עליכם וגו׳ ח״ל לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם. (ודחינן כיון דאילו מתרמי ליה ציבורא אחרינא) [ונישן] רשים כל הברכות עבדה לה זמן המצוה וקתני דעובר אם יוסיף ודחינן כיון דאילו מתרמי ליה צבורא ג׳ נא הדר מבוך להו כולה ר׳ זמניה הוא. ומנא תימרא דאמ׳ ר׳ זן כי האי גונא דכוליה יומ׳. זמניה הוא דתנן בשחיטת קדשים פ״ח הניתנין מתנה אחת שנתערבו בניתנין מתנה אחת ניתנו במתן אחת כי׳ והא הכא כיון דיהיב ליה כבכור מתנה אחת והיא מצותו כדתנן בפרק אייהו מקומן של זבחים הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים שחיטתן בב״מ בעזרה ודמן טעון מתנה אחת כי׳ הנה ביון שהזה מדם הבכור מתנה אחת גמר מצותו ועברה ליה זמניה וקתני ר׳ ג בשנתת עברת על בל תורי׳ ועשית מעשה בידך לאו משמ׳ דאמר כיון דאלו מיתרמי בכור אחר הוי מדי מניה כוליה יומא זמנו הוא ורחזנן ודלמא ר׳ יהושע סבר מצות עובר עליהן אפי׳ שלא בזמנן אנן הכי קאמרי רב שימי גופיה היכי שביק מתניתין אמאי לא מוחיב מהא מתני׳ דסבר מתני׳ כיון דאילו מתרמי ליה בכור אחר הוי מדי מניה כוליה יומא זמנו הוא ורחזנן ודלמא ר׳ יהושע סבר התם גבי בכור לא סגי דלא מדי הלכך זמניה הוא הכא אי בעי מצלי אי בעי לא מצלי ואסיקנא אלא אמר רבא לצאת ידי חובה מצות לא בעו כוונה לעבודו במתניתין להוסיף על מה שכתוב בזמנן לא בעי כוונה אמר רבי זירא לשמעיה

ז) ג״ל נתכוין שומע ולא נתכוין מצמיע לא יצא.

מסורת הש״ס

גמ׳ ב) [פסחים קיד:] ג) [ברכות יג ג] [ועי׳ מ׳ לקמן כט. תוספ׳ פ״ב] ד) [עירובין נו.] ה) ערוכין ק. זבחים פ. ו) [פי׳ כשהדבר שומע בעצמו ולא כשיש בו דבר לחד. תוי״ט פ״ח דזבחים מ״ו] ז) ס״ל ח) [לקמן נג.]

תוס׳ ע) דומיא דשומע לעצמו דקתי ליה נתכוין שומע ומשמיע דילמא כוי׳ כל״ל ט) ג״ל

גליון הש״ס

גמ׳ שלא בזמנו בעי כוונה. עיין תוס׳ יבמוס יומא דף מ ע״ש ד״ה נתכוין: תוס׳ ד״ה אבל נתכוין כו׳ לא הוי מצי לומר. עיין תשובת מהריב״ל סוף סי׳ פה:

הגהות

תוס׳ ד״ה אבל נתכוין. אלמא להוציא לא. כל״ל:

(ר״ש מדעקוי)

תורה אור

גמ׳ אז דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ:

(ויקרא כג, כד)

בז יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם:

(דברים א, יא)

גז לֹא תַסִּפוּ עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם:

(דברים יג, א)

תוס׳ דז וְדִבֶּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר

אבל הכא. מוקע לזיר מתעסק בעלמא הוא ולקמן בפרק בתרא (לף לב:) תנן המתעסק לף יפ: **אבל** נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע היכי משכחת לה. ליף הוא מלי למימר כגון שלף נתכוון משמיע להוציא השומע דמשמע ליה כדלייק בסוף סוגיא משמיע לעצמו ט)[לף] נעי כוותי:

דקא מנבח נבוחי. פי׳ בקונטי׳ לתיגו מוקע כשיעור תקיעה המפורש במשנתנו ומקיש לסם כן לפילו נתכוון נמי לף נפיק ונרמה לי מנבח נבוחי שלין מתכוין לתקוע כשיעור תקיעה ותקע כשיעור תקיעה ושמע כן רואה לומר בקונטי׳ לי נמי כעין שפירש בקונטי׳ לקמן בפרק בתרא (לף לב:) מתעסק שהיה נופח בשופר ועלתה לו בידו תקיעה:

ומנא תימרא דתנן. גבי זריקת סם תימה מלי מולמיה דהך מהתיל דכתן שעולה לדוכן ויש לומר דגבי כהן שמתכוין לגרך ולהוסיף יכול להיות שעובר לע״ג דלמו ומניה הוא מכל כלן שלין מתכוין להוסיף ולימו עושה לגמ׳ מממע שפק לין לו לעבור לי לגמו משום דמסיג ומניה לגמ׳ ודלי לתרינן דמסיג ומניה משום זמנין דלי מתרמי ליה בוכרא מהלי טעמא ול״ת הל דלמר בפ״ק (לף טו:) למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן והל עבר משום בל תוסיף ועוד לתר בפרק בתרא (לף לד.) שלם תרועות גמ׳ בי״ם שנים מדברי תורה ואחת מדברי סופרים ולימ׳ למלן דלמר ג׳ מדברי סופרים ומשמע עבר משום בל תוסיף לע״ג לכבר עבר משום בל תוסיף ולימ׳ לי׳ ולא מלי למימר דלכל לף לכבר מתרמי ליה לגבי דבריך ליה עברה ליה זמניה וקתני דעבר הכא במאי עסקינן בדלא סיים והתניא סיים סיים ברכה אחת והתניא סיים כל ברכותיו שאני הכא כיון דאלו מתרמי ליה צבורא אחרינא הדר מברך כוליה יומא זמניה הוא ומנא תימרא דתנן כ)הניתנין במתנה אחת שנתערבו בניתנין מתנה אחת ניתנו מתנה אחת מתן ד׳ במתן ד׳ ניתנו במתן ד׳ מתן ד׳ במתן אחת ר״א אומר נתנו במתן ד׳ רבי יהושע אומר ל׳ניתנו במתן אחת אמר לו ר״א הרי הוא עובר על בל תגרע אמר לו ר׳ יהושע הרי הוא עובר על בל תוסיף א״ל ר״א לא נאמר בל תוסיף אלא מ)כשהוא בעצמו אמר לו ר׳ יהושע לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו ועוד אמר רבי יהושע כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך והא הכא כיון דיהיב ליה מתנה מבכור עברה ליה לזמניה וקתני דעבר משום בל תוסיף לאו משום דאמרינן כיון דאילו מתרמי ליה בוכרא אחרינא הדר מזה מיניה כוליה יומא זמניה [ממאי] דלמא קסבר ר׳ יהושע מצות עובר עליהן אפי׳ שלא בזמנן אנן הכי קאמרינן רב שמן בר אבא מ״ט לא מותיב כיון דאילו מתרמי ליה בוכרא אחרינא בעי מזה מיניה כוליה יומא זמניה הוא בריימא נמי כיון דאי מתרמי צבורא אחרינא הדר מברך כוליה יומא זמניה ורב שמן בר אבא התם לא סגי דלא יהיב הכא אי בעי מברך אי בעי לא מברך רבא אמר לצאת לא בעי כוונה לעבור בעי כוונה והא מתן דמים כרי דאילו מתרמי ליה צבורא אחרינא הדר מברך כוליה יומא זמניה הוא ולא בעי כוונה אלא אמר רבא לצאת לא בעי כוונה לעבור ולא בעי כוונה אלא אמר רבא לצאת לא בעי כוונה לעבור בזמנו לא בעי כוונה ◎שלא בזמנו בעי כוונה ◎אמר ליה ר׳ זירא לשמעיה

איכוון

נמפלין בניית לתד לף היה עובר משום בל תוסיף ומסוכה אין להניח רמיה כאן מה שאין עובר בעשה ד׳ ממיעות לע״ג דתמרינן שמים בהלכתן ובליקית לפי׳ עשה לכל שכן בשעושה ד׳ ממיעות עשי עדיף לסוי מצשו בעין תבורו. **מתן ארבע במתן אחת.** כגון ם בכור שהוא מתן לתת בזה עולה ושלמים שהם שני ממעות שהן לרבע ולף בזה ממעות שהן לד׳ קלעות

להסוא למעלה ממוע הסקרא וכני למעה:

לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו.

כמו שמפרש: **דלמא** קסבר רבי יהושע מצות עובר עליהן שלא בזמנן. ומיהו בשמיני שפק שביעי לף יתיב ומיהו לף קיימא מסקנא הכי: **הכא** אי בעי מברך. מסמע מכלן דביון דעלה לדוכן לתת ביום טוב אינו עובר בעשה דלמור להם (נמדבר ו) כל היום להם קלמר אי בעי לף מברך:

לתן

לשון חכמים ◆ מתרמי - מזדמן:

איכוון ותקע לי. מתכוין לתקוע בשמי להוציאני ידי חובתי: **משמיע בעי כוונה.** להוציא השומע: **מתני' גמ' ועזרא:** להוציא המסמא מייבא בה אין העבד מייבא בה: **ושומטום ואנדרוגינוס.** שמא זכר הוא: **מי שחציו עבד.** משום לד מירות שבו: **טומטום אינו מוציא את מינו.** טומטום כמותו שמא תוקע זה נקבה ומבילו זכר: **אנדרוגינוס מוציא מינו.** מנדלוגיום כמותו דמי בחר זכרות מזלא שניהן מיילין ומי בחר נקבות מזלא שניהן פטורין: **מי שחציו עבד בי.** לא תמי לד עבדות דמשמע ומפיק לד מירות דמשמע: ה"ג **כהנים ולוים מקדישין לעולם וגואלין לעולם** זו היא גירסת רבינו יצחק הלוי ומהר רבותי גורסין **מוברין לעולם וגואלין לעולם** ומהיכן מקדישין הן במסכת ערכין (דף כו: ולף לג:): **ובין מקדישין ובין מוכרין תרוייהו** משנה יתירה ניהו אלא מיידי דתנא תמם גבי ישראל (שם דף כד.) מין מקדישין לפני היובל פחות משמי שניס ולא גואלין מחר היובל פחות משנה תנא גבי כהניס מקדישין וגואלין ומיידי דתנא גואלין ומקדישין גבי הדדי תנא נמי גבי גואלין דמכירה מוכרין לעולם והכי מוקים במסכת ערכין (דף כז.) ומהו גואלין לעולם לפי שנאמר בישראל במוכר בית בערי חומה (ויקרא כה) הוא ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה ממימה נתלנו מחר גואלין עולם מהיה לעוים ולפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה (שם) במספר שני תבואות יחכר לך שאינו מוחר לגאול פחות משמי שניס אלא לויס גואלין מיד לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה (שם כז) הוא לא יגאל את השדה בעליס ומכר גוזר את השדה לחחר לא יגאל עוד אלא יוחה להכניס ביובל הלויס גואלין לעולם והיי דאמרי הכא לימנו ביובל ועוד אמאי לא יגאל המקדיש לעולם הכי קאמר מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא את מינו אבל לא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אמר מר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים ולוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים וטומטום ואנדרוגינוס מי שחציו עבד וחציו בן חורין טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אנדרוגינוס מוציא את מינו אבל לא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אמר מר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים וטומטום ואנדרוגינוס ומי שחציו עבד וחציו בן חורין טומטום אינו מוציא טומטום כמותו שמא נקבה היא ואותו הטומטום זכר אנדרוגינוס מוציא מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא מינו ולא שאינו מינו. אמר מר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים חייבים פשיטא ואסיקנא כהנים איצטריכא ליה סד"א הואיל ותנן שוה היובל לראש השנה להקיעה ולברכות מאן דאתיה במצוה דאשא אתיה במצוה דאשא השנה. והני כהנים הואיל והיו מצוה במצוה דיובל תנן כהנים ולוים מוכרין לעולם. גואלין לעולם אימא במצוה · לא מיחייבי קמ"ל נהי דליתנהו בהשמטת קרקע בהשמטת כספים ושילוח עבדים מיהא איתנהו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין. אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תניא נמי הכי כו'. תני אחבה בריה דר' דתנן כהנים ולוים מקדישים לעולם וגואלים לעולם אימא במצוה דראשא השנה לא ליחייבו קמ"ל: מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: אמר רב הונא ולעצמו מוציא א"ל רב נחמן לרב הונא מאי שנא לאחרים דלא דלא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות לעצמו נמי לא אתי צד עבדות דידיה ומפיק צד חירות דידיה אלא אר"נ אף לעצמו אינו מוציא תניא נמי הכי מי שחציו עבד וחציו בן חורין אף לעצמו אינו מוציא אהבה בריה דר' זירא כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא בעי רבא

ברכת

דתנן כהנים ולוים מקדישים לעולם וגואלים לעולם. פירש בקונטרס שזו היא ג' ר"ש הלוי ושאר רבותיו גורסין מוכרין לעולם וגואלין לעולם ומהיכן הן במסכת ערכין (דף כו: ולף לג:) ובין מקדישין ובין מוכרין תרוייהו מצינו למימר דתנא תמם גבי ישראל (שם דף כד.) אין מקדישין לפני היובל פחות משמי שניס ולא גואלין לפני היובל פחות משנה תנא גבי כהניס מקדישין וגואלין ומיידי דתנא גואלין ומקדישין גבי הדדי תנא נמי גבי גואלין דמכירה מוכרין לעולם והכי מוקים במסכת ערכין (דף כז.) ומהו גואלין לעולם לפי שנאמר בישראל במוכר בית בערי חומה (ויקרא כה) הוא ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה ממימה נתלנו מחר גואלין עולם מהיה לעוים ולפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה (שם) במספר שני תבואות יחכר לך שאינו מוחר לגאול פחות משמי שניס אלא לויס גואלין מיד לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה (שם כז) הוא לא יגאל את השדה בעליס ומכר גוזר את השדה לחחר לא יגאל עוד אלא יוחה להכניס ביובל הלויס גואלין לעולם והיי דאמרי הכא לימנו ביובל ועוד אמאי לא יגאל המקדיש לעולם הכי קאמר מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אמר מר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים ולוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים וטומטום ואנדרוגינוס מי שחציו עבד וחציו בן חורין טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אנדרוגינוס מוציא את מינו אבל לא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אמר מר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים וטומטום ואנדרוגינוס ומי שחציו עבד וחציו בן חורין טומטום אינו מוציא טומטום כמותו שמא נקבה היא ואותו הטומטום זכר אנדרוגינוס מוציא מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא מינו ולא שאינו מינו. אמר מר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים חייבים פשיטא ואסיקנא כהנים איצטריכא ליה סד"א הואיל ותנן שוה היובל לראש השנה להקיעה ולברכות מאן דאתיה במצוה דאשא אתיה במצוה דאשא השנה. והני כהנים הואיל והיו מצוה במצוה דיובל תנן כהנים ולוים מוכרין לעולם. גואלין לעולם אימא במצוה · לא מיחייבי קמ"ל נהי דליתנהו בהשמטת קרקע בהשמטת כספים ושילוח עבדים מיהא איתנהו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין. אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תניא נמי הכי כו'. תני אחבה בריה דר' זירא כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא בעי רבא

ברכת

איכוון ותקע לי אלמא קסבר משמיע בעי כוונה מיתיבי [ב]**היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא וכי כוון לבו מאי הוי היאך לא קא מיכוין אדעתא דידיה** [א]**הכא בשליח ציבור עסקינן דדעתיה אכולה עלמא ת"ש נתכוון לשמוע ולא נתכוון משמיע נתכוון משמיע ולא נתכוון שומע לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע קתני משמיע דומיא דשומע מה שומע שומע לעצמו אף משמיע משמיע לעצמו** [א] **וקתני לא יצא תנאי היא דתניא שומע שומע לעצמו ומשמיע משמיע לפי דרכו אמר רבי יוסי** [ב]**בר"א בשליח צבור אבל ביחיד לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע: מתני'** [א]**והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' וכי מידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים כיוצא בדבר אתה אומר** [ג]**עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי וכי נחש ממית או נחש מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים** [ד]**חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן** [ה]**זה הכלל** [ג]**כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן: גמ'** ת"ר [ג]**הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים ולוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים וטומטום ואנדרוגינוס מי שחציו עבד וחציו בן חורין** [ד]**טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו** [ה]**אנדרוגינוס מוציא את מינו אבל לא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אמר מר** [ו]**הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים וטומטום ואנדרוגינוס ומי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אמר מר הואיל ותנן שוה היובל לראש השנה להקיעה ולברכות מאן דאתיה במצוה דאשא אתיה במצוה דאשא השנה. והני כהנים הואיל והיו מצוה במצוה דיובל תנן כהנים ולוים מוכרין לעולם. גואלין לעולם אימא במצוה · לא מיחייבי קמ"ל נהי דליתנהו בהשמטת קרקע בהשמטת כספים ושילוח עבדים מיהא איתנהו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין. אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תניא נמי הכי כו'. תני אחבה בריה דר' זירא כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם המוציא לחם מן הארץ וברכת היין בורא פרי הגפן שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא: **ירושלמי** בברכות פרק מי שמתו מוטל לפניו תני כל מצות שאדם פטור מרוציא את הרבים ר"ח חוץ מברכת המזון והתנינן כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא הרבים ידי חובתו הא מחוייב אע"פ שיצא מוציא. א"ר אילא שאני בכרכת המזון דבתיב ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל הוא יברך. בעי רחבא

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) **גמ' ויקתני לא יצא** דבי' ר"ג ר"ל נקע יפיה פם לף כוון להשמיע לעצמו לקתם אבל אם כוון לעצמו יצא לף ובגמ' נמי מכוון להוציא להשומע ובקה לר"ז. והגהות מהר"ם מוזלנא ז"ל פי' מדקתני לף יצא כלומר יחיד ולא קתני כלומר רבים לא יצאו ש"מ דרך המשמיע לא יצא אבל השומע יצא אף לף לא קתני לו המשמיע והיא היא גלא שדברי הגאון פשוטים קצת יותר והבן ודו"ק:

תורה אור

גמ' א) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עֲמָלֵק:
(שמות יז, יא)

ב) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי:
(במדבר כא, ח)

ג) וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם:
(במדבר כט, א)

ד) וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
(במדבר י, י)

רש"י ה) וְאִם לֹא יִגָּאֵל עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה חֲמִימָה וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר לֹא לוֹ חֹמָה לַצְּמִיתֻת לַקֹּנֶה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל:
(ויקרא כה, ל)

ו) וְעָרֵי הַחֲלָיִם בָּתֵּי עָרֵי אֲחֻזָּתָם נָאֲלַת עוֹלָם תִּהְיֶה לַלְוִיִּם:
(ויקרא כה, לג)

ז) בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עֲמִיתֶךָ בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאֹת יִמְכָּר לָךְ:
(ויקרא כה, טו)

ז) וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֵת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד:
(ויקרא כז, כ)

ח) וְאֶשֶׁר יִגָּאֵל מִן הַלְוִיִּם וְיָצָא מִמֶּכֶר בֵּית וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ בַּיֹּבֵל כִּי בָתֵּי עָרֵי הַלְוִיִּם הוּא אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
(ויקרא כה, לג)

פניני רש"י

מוברין לעולם. מפילו בשנת היובל עליהם כך שמעתי וקשיא לי [ב]מ' הם כי היכי דמליני רב יוחל בריש פירקא (לעיל ג:) גואלין לעולם שאבד שדהו בשנת היובל עלתה ר"ח ליובל לפליגי הכא ולמימר ר"ח מכורה כבר יוצאה עכשיו הכא לעולם אמרינן לעיל (דף כח.) המוכרו של לוי מוחר בשנת היובל וכמדומה לי דאילו דתנא גאולין לעולם ומקדישין לעולם תנא נמי הכא:
(ערכין לג:)

רבינו חננאל

איכוון ותקע לי אלמא קסבר משמיע בעי כוונה מיתיבי היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה כו' ורחמי הכא בש"צ עסקינן דדעתיה להשמיע לב"ע. ת"ש נתכוין שומע ולא נתכוין משמיע כו' ופשוטה היא ואסיקנא כתנאי דתניא התוקע תוקע לפי דרכו ושרי' שומע לעצמו ויצא א"ר [ב]בר"א בש"א אבל ביחיד לא [ג]עד שיתכוון שומע ומשמ' לו: **מתניתין** זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים י"ח. ת"ר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים טומטום ואנדרוגינוס ומי שחציו עבד וחציו בן חורין טומטום אינו מוציא טומטום כמותו שמא נקבה היא ואותו הטומטום זכר אנדרוגינוס מוציא מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא מינו ולא שאינו מינו. אמר מר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים חייבים פשיטא ואסיקנא כהנים איצטריכא ליה סד"א הואיל ותנן שוה היובל לראש השנה להקיעה ולברכות מאן דאתיה במצוה דאשא אתיה במצוה דאשא השנה. והני כהנים הואיל והיו מצוה במצוה דיובל תנן כהנים ולוים מוכרין לעולם. גואלין לעולם אימא במצוה · לא מיחייבי קמ"ל נהי דליתנהו בהשמטת קרקע בהשמטת כספים ושילוח עבדים מיהא איתנהו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין. אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תניא נמי הכי כו'. תני אחבה בריה דר' דתנן כהנים ולוים מקדישים לעולם וגואלים לעולם אימא במצוה דראשא השנה לא ליחייבו קמ"ל: מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: אמר רב הונא ולעצמו מוציא א"ל רב נחמן לרב הונא מאי שנא לאחרים דלא דלא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות לעצמו נמי לא אתי צד עבדות דידיה ומפיק צד חירות דידיה אלא אר"נ אף לעצמו אינו מוציא תניא נמי הכי מי שחציו עבד וחציו בן חורין אף לעצמו אינו מוציא אהבה בריה דר' זירא כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא בעי רבא

ברכת

ברכת חלחם. למה וברכת היין לקידוש מבעיא ליה לזקף מהו כיון [ב]ללא הגלותן הן:

הדרן עלך ראוהו בית דין

אבל לא במדינה. לא בירושלים ולא בגבולים כדפירש בקונטרס והא דקתני כל עיר שרואה ושומעת מוקעין כך היינו לומר מוכן שתיקן רבן יוחנן בן זכאי ות"ש ומ"ם מלמד שהיה ניטל לפילו בגבולין בזמן שבמ"ק קיים כדמשמע בגולב (הגזל) [ובערכה] (סוכה ד' מג. ושם) שהיו מוליכין גולגליהן להכה"ג וי"ל דשאני גולב שאינו אלא מלמד בעלמא הואיל ומשמרי במקדש לא התמירו במדינה אבל מקיעה שופר מעשה מכמה ומיהו קשיא דלמאי מוכן הניח הקילו טפי בשופר מבגולב שתיקן רבן יוחנן בן זכאי שיהו מוקעין בכל מקום שיש ב"ד אבל גולב לא תיקנו לו משמרי כדמשמע התם דמוקי לה בהיא דמוליכין גולגליהן בזמן בית המקדש ובגבולין משמע דבזמן שאין בית המקדש קיים לא הותר בשום מקום וי"ל דשופר שהוא להעלות זכרוניהם של ישראל לפניהן שבשמים לא רצו לבטל לגמרי וכיון דתקון בחד ב"ד תקון בכל מקום שיש ב"ד אע"פ שבזמן הבית לא היה אלא במקדש דוקא ועוד י"ל דבדין הוא לולב יהיה לומר בגבולין יותר משופר שברשלים שהרי לולב קבוע ליום אחד ויום לפניו ואחריו ושופר אינו קבוע אלא ליום אחד ולפיכך יש לומר דלולב יהיה בגבולין אף בזמן הזה ושופר לא יהיה אלא במקדש:

היה יודע בגבולין:

הא לאו מלאכה היא דאיצטריך בו'. קשיא לדרבה מי מלאכה לא תיעשה נפקא ומשום דלאו מלאכה היא ליצטריך קרא למעוטי דתנא דבי שמואל [ב]כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה [ג]תקיעת שופר [ד]ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה דאמר רבה [ה]הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזירה [ו]שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ד' אמות ברה"ר והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דשופר דלמה לי למעוטי מלאכה היא דא

עשרה ימים שבין ר"ה ליה"כ: וכר"ה כל מי שעלה עומדין לפניו כבני מרון. מאי כבני מרון. מרון הכא תרגימו כבני מימרנא. רשב"ל אומר כמעלת בית מורון:

ו מתני' על שלשה מדשים שלומים יוצאים. על ניסן מפני הפסח. על אב מפני התענית. ועל אלול מפני ר"ה. ועל שאר מפני תקנת המועדות. ועל כסליו מפני חנוכה. ועל אדר מפני הפורים. וכשהיה בית המקדש קיים יוצאין אף על אייר מפני פסח קטן:

גמ' והא לא נפקי אמתון ואתצר מפני התענית משום דאמרי [ע"ב] יש לרה יום אין לרה יום ואין שלום לו מתענין לו אין מתענין פי' לא לו כליכור. אבל היחיד אין לפרוש מן הציבור כל זמן שלא נמנעו הציבור שלא להתענות:

ז איתמר רב הונא ורב חיננא אמרו בטלה מגילת תענית. ריב"ל וריו"ח אמרו לא בטלה. [דף יב ע"ב] והלכתא בטלה והלכתא לא בטלה קשיא הלכתא להלכתא לא קשיא [ד] כאן בחנוכה ופורים וכאן בשאר יומי: ועל שארי מפני המועדות. [דף כא] מכריז ר' יוחנן כל היכא דמטו שלומי ניסן ולא מטו שלומי תשרי ליעבדו תרי יומי גזירה ניסן אטו תשרי *:

הגהה"ה
* רשומני ז"ל כגון שחלו בלילה אין יכולין לקדש בלילה ונמחר נמי אין יכולין לקדש על פי חותם ראיה וגם בדיני ממונות אין יכולין לדון על פי ראיית לילה אלא ליכין להעיד לפני ב"ד אחר. ובעד נעשה דיין ע"י מלוקים דבעדות התדש או בדיני ממונות עד שיחתם נעשה דיין אבל אם העיד אינו נעשה דיין ובדברן כגון קיום שטרות אפי' עד מעיד נעשה דיין(ו) ובדיני נפשות אפי' עד שיחתם אין נעשה דיין וה"ה לענין מכס אע"פ שהביא כדמוכח פ' שתולין פרי"ט שבהגה"ט:

הדרן עלך ארבעה ראשי שנים

ראוהו בית דין פרק שלישי

א [דף כו] **כל** השופרות כשרין חוץ משל פרה מפני שהוא קרן * מ"ר יוסי והלא כל השופרות נקראו קרן שנאמר (יהושע ו) והיה כמשוך בקרן היובל כשמעכם את קול השופר. [ע"ב] שופר של ר"ה של יעל פשוט ופיו מצופה זהב ושתי תוקורות משני צדדין שופר מארץ ותוקורות מלקורות שמאות היום בשופר [ובתעניות בשל זכרים כפופים ופיו מצופה כסף וג' תוקורות בשמע שופר מקצר ותוקורות מארכין שמאות היום בתוקורות]:

הגהה"ה
* ללא מיקרי שופר לי נמי משום דאין קטיגור נעשה סניגור לי נמי משום דקאי גלגלין והוה ליה כשנים ולשנה שופרות ולא דמי לכהנים שופר בתוך שופר דכיון דזה בפוף זה דע"י גליד הראשון ניתוקף גליד השני מחילת השני בתכליתו והקול יוצא דרך כולם. מהרי"ח:

גמ' מנין בד"א בתקדש אבל בגבולין מקום שים שופר אין תוקורות מקום שים תוקורות אין שופר. אריב"ל מלי קלא בתוקורות וקול שופר בריעו לפני המלך ס' (מלכים ג) לפני המלך ס' הוא דבעינן תוקורות וקול שופר אבל בעלמא לא:

*** מתני'** [דף כו ע"ב] שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות.

רבי יהודה אומר בר"ה תוקעין בשל זכריס בכפופין וביובל בשל יעלים פשוט. ובמוספתא (פ"ב וכ"ה בירושלמי הלכה ה) תני [ה] תקון מצוי למצוי ומצוי מצוי לשאינו מצוי:

גמ' מ"ר לוי שופר של ר"ה ויו"כ מצוה בכפופים. ולימא הלכה כרבי יהודה מי [ו] אמר הלכה כרבי יהודה הוא לימא מפילו ביובל קמ"ל. וכרי לוי קמ"ל כדאמר ר' אבהו לעיל [דף טז.] למה תוקעין בשופר של חיל אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של חיל כדי שתזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם.

ב מתני' שופר שנסדק או שנקבו פסול. דיבק שברי שופרות פסול. [ע"ב] ניקב ושמחו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר.

פרש"י שופר שנסדק ונקבו פסול משום דהוי"ל כשני שופרות משמע שר"ל שנסדק ונתלק לשתי חתיכות לאם נשאר מחובר מלא אחד אין זה ג' שופרות. ונקשה לפ"ל היינו דיבק שברי שופרות. וגרעה לפרש דנסדק לגד אחד לאורכו על פני כולו ונתבטל מחותא שופר לפי שאין שם שופר עליו וכל שכן דיבק שברי שופרות [ו] וה ואין ל"ל זה קתני. מי נמי לא זו אף זו קתני דיותר קופו להפרך כשנסדק מלד אחד ד) ונקבו מלד אחר ממה שעשאו שופר של תחילה. [ט] ול"ל דמעיקרא לא קשיא דשאני שבר לשבר לאוקמי השופר והקול יוצא משבר לשבר ואין לפוסלו משום שנים ואלאם שופרות. אבל הכא שבל שבל אורך השופר תחילה ג' אין פסולו דומה לדיבק שברי שופרות וסלקא דעתך למיגע [י] לא משפחל. ומה שפרש"י ודבקו בדבק הקשה עליו הרמב"ן ז"ל דה"ל שלא כמינו [י] ומאי מיריא נסדק אפי' ניקב פסול. ופי' דבקו היינו מעלמו שמממו נאור ונפשר ונדבק. ולא מיסתבר לי כי ג"ל שידבק יחד ע"י מיומס ולא מיקרי חיבור על ידי דבק שלא כמינו אלא דוקא כשניקב ופסק הנקב [כ] בחתיכה חתרת. אבל אם חיבר הפדק בדבק מוזר לעמות שהיה ואין הדבק ניכר בין הפדקים:

[ד] באן בחנוכה ופורים ומי אמרינן דלא בטלה אפי' לענין לפניהם ולאחריהם עיין פ"ב דתענית מ"ו כד:

הדרן עלך ארבעה ראשי שנים

פרק שלישי [ה] תקון מצוי למצוי. כלומר כ"ש מצוי ואלו נמי מצוי. אבל יובל אינו מצוי ויעל שהוא מיום מיום מצוה. ומיהו לך מוספתא לתורות דיעל מיום כמו שפירש רש"י ולפקוחי פי' בערוך דיעל כשבה נקבה דמטו זכר מצוי ונקבה מיום מצוה וכמו לזה יש נקבן לזו יש זכרן: [ב] ותו"ק דר"י ר"ש ויו"כ בשל יעל. וכ"ל למתני בלישנא דפלוגתא ולמימר ותמרים תומרים שופר של ר"ה של יעל פשוט. הר"ן. [ג] ה"ג ר' יהודה ורבנן בר פלוגתא. לפקוחי דרבנן דר' יוסי: [ד] **ואא** ניובל שהן התקיעה אלא לפיהן שלות. ולימא למימר בשפיר שבשני ומשו שהדדי. משום דר"ש לא גמיר אלא מלמא דתקיעה בקלא אבל מלמא לא מתקיע בקלא ואינה אלא למצוה לא: [ה] **ומתוך** זה היה נראה לחלן יוצא בר"ה אלא בכפוף. לשיטתו פליגי. ור' לוי דאמר מצוה. מצוה מן המובחר קאמר. וזה שהקשו מטו פשוט וכפוף כתיב בקלא יש לתרות היכא דאמר בשל המוסרי ע"ש. וקושיות ג' ים לחרך. אלא מדא פלוגתא היא דפלוגתא דת"ק ור"י פליגי במין השופר ואמר ת"ק כל מין שופר כשר חוץ מפרה ור"י כלאים ליה בכפוף ולרבנן כלאים לחו בפשוט. ור"י ורבנן פליגי בקורא השופר לפי כפוף או פשוט ולא שייכי אהדדי הכי מהדי פלוגתא: [ו] **ראוי** גם ביה"כ להלריך בכפופים למצוה. דתקנו רבנן כעין דתורייתא: [ז] **ואע"ג** דלא שייך ביה הני טעמא. אלא משום דס"ל לנזי כרבנן דהכי יהודה דלא ס"ל הך סברא לפקוחי מירות בעינן ביובל פשוטין אלא מי נעי בפשוט או בכפופין דדוקא רבי יהודה נעי פשוטין ב"ש לחולל לשיטתו בפ"ק דף ט' יובל היא אם לא שילח עבדיו לחו יובל היא ס"ש בעינן פשוטין להורות על דרור שמעכב אבל רבנן ס"ל כר' יוסי דהתם אפי' לא שילח עבדיו ואינו מעכב אלא תקיעת שופר ס"ש דמהו נמי שהא התקיעה כמו כר"ה להורות דהתקיעה עיקר כמו כר"ה אלא דבעי פשוט ופליגי רבנן דר"י ס"ל דבר"ה כמה דפשוט טפי עדיף ס"ש ב"ש נמי בעינן פשוטין. ור' לוי סבר כהא דר"י דבר"ה כמה דכפוף טפי עדיף ס"ש נמי בעינן כפופין. ולפי האמה זו ע"ש לריכין לומר דרבינו לא היה בגרסתו ופי' כמה דפשוט אינם טפי מעלי דהא רבנן ע"ש ס"ל דלא ס"ל הך טעמא ס"ש לא היה מלהנים הס"ש לפרש טעמא דרבנן ב"ש. ומלחא מפרש מסמע ב"ש שופר ר"ה ורבנן סבר פשוט דב"ש כמה דפשוט טפי עדיף ס"ש ורבנן סברי כפופים טפי עדיף. אלא ע"ש דהחלמוד אינו מפרש ב"ש בשופר ר"ה לחוד וכן הוסמתי מן הס"ש וכ"ש ומוסיפות שלא היה בגילחתם. מן הס"ש להא דאמר בר"ה לחוד ב"ש ס"ל כמאי דקיימא ס"ל דבשופר של ר"ה אין לריך שיהא כפוף כלל ואפי' פשוט כשר ולא כפוף ולא פשוט כשר אלא כפוף ופשוט. ולפי זה נמי אמאי קמיפלגי ס"ל וב"ש ומוסיפות לן פליגי אלא בר"ה אבל ב"ש ותענית לן פליגי לן לריך לפרש טעמא דב"ש בדר"י כמה דפשוט טפי עדיף. אלא ע"ש דהחלמוד אינו מפרש ב"ש פלוגתתם בר"ה לחוד וכן הוסמתי מן הס"ש וכ"ש ומוסיפות שלא היה בגילחתם. מן הס"ש להא דאמר בר"ה לחוד ב"ש ס"ל כמאי קמיפלגי ס"ל וב"ש ומוסיפות לן פליגי אלא בר"ה אבל ב"ש ותענית לן פליגי לן לריך לפרש טעמא דב"ש בדר"י

[ו] כלומר ס"ל דמשמע למיהו דרבנן וכו' דפלוגתא דת"ק ור' יוסי ותו"ל דוקא. כ"ג כלומר שפה אתה אומר דוקא קא משמע לן פליגי בשופר ניחא כאני פשוט דלא"ת כל השופרות כשרים חוץ מזה ותו' קברים מיכא דמשמע דלא"ת הוי"ל למימני כולה פלוגתתהו בהדא בבא אלא ודאי כלומר שפה שלא יהא כאני פשוט דלא"ת כל השופרות כשרים חוץ מזה ותו' מלא אחד נמחק ונתחלף בשני פשוטים מלמון זה נשמע מינה שהיה ואין הדבק ניכר בין הסדקים: [ז] כלומר ס"ל דלא מיפסיל (ב"ח): [ח] כהגה"ה אפי' עד המעיד עשה דיין וכו'. כ"ג ובד"ש אפי' עד הרואה אינו נעשה דיין (תפארת למשה): [ט] ס"ל דלא מיפסיל (ב"ח): [י] דמשמע למילתיהו דרבנן וכו' דפלוגתא דת"ק ור' יוסי ותו"ל דוקא. כ"ג כלומר שפה שהוא אומר דוקא קא משמע לן דלא"ת כל השופרות כשרים חוץ מזה ותו' קברים מיכא דמשמע דלא"ת הוי"ל למימני כולה פלוגתתהו בהדא בבא אלא ודאי כלומר שפה שלא יהא כאני פשוט דלא"ת כל השופרות כשרים חוץ מזה ותו' מלא אחד נמחק ונתחלף בשני פשוטים מלמון זה נשמע מינה שהיה ואין הדבק ניכר בין הסדקים: [כ] בחתיכה חתרת. כלומר שפה שהוא אומר דוקא כשניקב ופסק הנקב דבנק ושיקר העשה כיון דמסר הוא מיכר:

ג גמ' מ"ר היה תרוך וקלנו כאר. ליפהו זהב במקום הנחת הפה פסול שלא במקום [ל] מקום שמניח עליו הנחת הפה כאר. לכאורה נראה לפרש דעובי השופר [ל] מקום שמניח עליו הפה קרוי במקום הנחת הפה ושלא במקום הנחת הפה היינו מבחוץ סמוך להנחת הפה. אבל בקצה [מ] דהיינו ליפהו זהב מבחוץ. [ל] ואין לפרש שלא במקום הנחת הפה בעובי הרחב התם' לגד הרחב [פ] דהא תנאי' הוסיף עליו כל שהוא פסול בין בגופו בין שלא במינו. ולא מיפאבר למימר דהתם מיירי שאין בין הכל שלא שיעור שופר. וה"ר יוחנן ז"ל פי' הא דקתאר ליפהו זהב [פ] אם נשתנה הקול פסול היינו מתני' דשופר של [צ] דהיינו משתי מצעות ולמטה. לפי דבהקול נכנס בראש השופר אז הוא משו ע קול ודרכו להשתנות מחמת הציפוי. אבל מתני' ולמעלה לגד פיו אין דרכו להשתנות מחמת הציפוי ואפי' אם נשתנה מעט אינו משו ערני לפי שאין נשם עיקר השמעת קול. וקולו גדולה היא זו לומר לאפי' אם נשתנה קולו ממש ולמעלה כאר. ממוך קושיא זו שהיה קשה לו דהיינו ליפהו זהב מבחוץ דליכא למימר [פ] דבשטח דאין קולו משתנה בשביל ליפוי כל דהו שעושה אבל פיו ואילטרין לשמוע' דלא תימא [ל] דהוי כמו נתן שופר בתוך שופר. ליפהו זהב מבפנים פסול לפי שאין זה קול שופר.

מבחוץ אם נשתנה מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר:

ד גרדו והעמידו על גלדו אין מבפנים אין מבחוץ כשר. נתן שופר בתוך שופר ותקע אם קול פנימי שמע יצא. [ק] כגון שהיה פה של פנימי משוך קצת למעלה מן לפה החיצון ולא נכנס קולו בין שני השופרות. אם קול החיצון שמע לא יצא. פי' אף קול החיצון דע"א לשמוע קול חיצון בלא קול פנימי אלא אף קול החיצון קאמר. וטעמא דפסול משום דשופר ט' אמר רחמנא ולא ג' שופרות. וירלאה להא דאמרינן אם קול פנימי שמע כשר היינו כשלא נשתנה קולו מחמת ליפוי החיצון. לפי נשתנה קולו ומקע בו מכח ג' שופרות והיינו בכלל אם קול חיצון שמע: הפכו ומקע בו לא יצא. ר"ח פפא לא מיתמא להפכיה כלימוגא אלא שהלחיצ' את הקלף ויקיל את הרחב. מאי טעמא כדרב מתנה דע"ר מתנה אמר קרא (ויקרא כה) והעברת שופר דרך העברתו בעינן. י"מ לא תימא להפכיה כי היכוגא שהוא פסול להא פשיטא הוא אלא אפי' הרחיב את הקלף וקילר את הרחב פסול להא פשיטא הוא דכשר דלעי"פ שהפכו מ"מ הקלף עומד במקומו והרחב עומד במקומו והרך העברתו הוא אבל אם הרחיב את הקלף וקלר את הרחב לאור דרך העברתו בעינן וליכא. ירושלמי (הלכה ז) הפכו מהו ונשמעינה מן הדא גרדו בין מבחוץ בין מבפנים כשר ולא תמרו אלא גרדו אבל הפכו פסול מה ניישיהם זה ניטל מללו וזה לא ניטל תלוי וזה כליטגא קמא להפכיה כי היכוגא פסול. ירושלמי ומוקע מן הקלף שגע' (תהלים קיח) מן המצר קראתי יה: דבק שברי שופרות. מ"ר הוסיף עליו כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול ואפי' היה בו שיעור שופר ממחילה לשופר אחר אמר רחמנא ולא שני שופרות:

ה ניקב ותקנו אם מעכב התקיעה פסול ואם לאו כשר וכו'. מ"ר ניקב ותקנו בין במינו בין שלא במינו פסול. כי נתן תומר כשהוא כשר שלא במינו פסול

במינו כשר ע"ר יוחנן והוא שנשתייר רובו. מכלל דבשלא במינו אע"פ שנשתייר רובו פסול. מיכא דתני לה מקיפא שלא במינו ע"ר יוחנן והוא שלא נשתייר רובו דתניא נמי אפי' נשתייר רובו לא הוה יהינן מינה שלא נשתייר רובו מכלל דבמינו אע"פ שלא נשתייר רובו כשר. הא תנן במתני' ניקב וסתמו אם מעכב התקיעה פסול ר"מ אם מעכב התקיעה קודם שסתמו וכשסתמו חזר הקול לכמות שהיה [ג] משום דגרסי' בירושלמי (הל' ו) לאם היה מעכב את התקיעה ותתמו ותעמו דפסול משום כיון דתמיהה זו מסייעת לקול. משום שהופר אחד אחר רחמנא ולא שיפייע שום דבר אחר לקול השופר. כמו ליפהו זהב לאם נשתנה קולו אין בכך כלום כמו שהיה ואין בכך אחר מפיעו כשר ועוד גרסינן בירושלמי (שם) רבי יוסי בר זימנא בשם רבי זירא והוא שסתמו אבל לא סתמו כשר שכל הקולות כשרין בשופר. ולאחר שתימה גריעה טפי משום דסתימה מפיעא לקול כדפרישית [ד] ולפי זה אם לאחר שסתימה מעכב התקיעה כשר [ה] אלא שנשתנה קולו מחמת ד"ע [תמהה] והשתא הא דע"ר נתן במינו פסול ע"כ היינו משום דשלא במינו אע"פ שנשתנה קולו מחמת ד"ע [ו] אלא אפי' נשתנה מעט מיעוטו כשר אין לרבנן אין לרבי נתן אלא שנשתנה קולו מחמת ד"ע [ז] כגון שנשתנה רובו ומיעוטו לגידך דקתאר שלא במינו פסול כשנשתנה רובו ואע"פ שלא נשתנה רובו דמשמע אבל במינו אע"פ שנשתנה רובו כשר. ורבנן פסלי אפילו במינו כיון שנשתנה רובו אבל נשתייר רובו מודו דכשר. הכא מוקי פלוגתייהו בשנשתנה רובו. קשה דמתני' כמאן דהא נפחת מיעוטו כשר אין לרבנן אין לרבי נתן ואע"פ שלא נפחת פלוגתא דבבא (פ"ב) במילתייהו דרבנן אין במינו אין שלא במינו אם מעכב את התקיעה פסול ומיעוטו ע"פ שלא יעכב הקול התקיעה נעוד שלא נפחת ואפ"ה מכשרי הלכך צריך לפרש דמעכב התקיעה לאחר שסתמו קאמר. לכיון דהסתימה מעכבת את התקיעה הוי כמו שופר וכבר אחר [ח] כי נשתנה הקול ממחת הסתימה ודמי לניפהו זהב. אבל ז) עיכוב הקול דקודם הסתימה לא חיישינן [ח] לכיון דעתה אחר לכמות שהיה אין זה נקרא שופר ד"ל. ומתני' כרבנן דפסלי אפי' במינו דמתני' קתני. והכי קתני בגומפתא (פ"ב) במילתייהו דרבנן אין במינו אין שלא במינו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר. ומייתי לה נמי בירושלמי (הל' ו) ואפ"ה דמיק לאוקמי מתני' אף כר' נתן ומוקי לה כשסתמו בשלא במינו מינו מ"מ טפי מחית כרבנן והכי מוכח לשון הירושלמי ה) שופר שנסדק ודבק פסול. למי נגרסה לר' נתן כלומר אף היא נגרסה לר' נתן ניקב וסתמו רבי מייע שבר שופרות עד הא רבי נתן כלומר אף היא נגרסה לר' נתן ניקב וסתמו רבי מייע כשם רבי יוחנן כר' נתן אתיא. ט) ומפ' משום דאפשר לאוקמי בשלא במינו מינו וכ"ש כרבנן אתיא כשלא במינו כר' נתן ניקב כשם משמע אף במינו שכן דרך לסתום שופרות במינן ולא דקתאמר שופרות במינן ואין ניקב כשם רבי יוחנן כר' נתן אתיא. ט) ומפ' משום דאפשר לאוקמי בשלא במינו מינו וכ"ש כרבנן אתיא כשלא במינו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר. וע"ק היכי קאמי ואם לאו כשר אף אם שינו מעכב את התקיעה נמצלו תוקעין בשופר פסול ואם לאו כשר. וע"ק היכי קאמי ואם לאו כשר אף אם שינו מעכב את התקיעה נמצלו תוקעין בשופר שרוחב מחוש לו זפת ועיין מ"ש בזה ס"ס זה. לכן מניה המחבר"ש וכן צריך לפרש ע"י כר' נתן בשלא במינו וכן הוא בתום'. וע"ל עוד שע"י כר' נתן ובשלא במינו והוא שלא נפחת רובו. ולפי נפחת רובו אפי' במינו אם מעכב התקיעה פסול ואם לאו כשר: [ב] כי נשתנה הקול ממחת הסתימה ודמי לניפהו זהב. קשה הרמ"ם לפ שמעתי טעם נכון הלא אין קול הסתימה בכלל כיון דחזר למה שהיה קודם הסתימה והיה כשר ועיין שם שדחק הרבה בזה. וי"ל לפ"ש שנתחם ועדיין מעכב את התקיעה ע"כ שהיה אלם ולא כשהיה נקוב. ומן הדין היה כשר לפי שהסתימה ומעלת הוי שוב ד"ל שהרי אין קול זה כמו כשהיה אלם ולא כשהיה נקוב. ומן שהסתימה מ"מ מאחר כשר כיון דקודם הסתימה היה מעכב ועכשיו חזר לקולו והוי שופר וד"ל כמו שניפהו זהב מבחוץ דפסול. וי"ל דכיון דבלא הסתימה כשר לתקוע בו והאי סתימה כמאן דליתא אלא שנשתנה קולו גזירון משום ליפוי אבל בלא נשתנה קולו בליפוי אין זה נמי כשר. ועוד מזה ומזה נראה לי מלתא בטעמיה בכל זה. אם עדיין קולו פגום לאחר הסתימה מהמת מיני מהותרפא לפסול ולא להכשיר לעלמוד ולעיכול משם קולו פגום שמקבת הקול יוצא דרך סם ושופר סתימה מצטרפת לפסול ולא להכשיר לעלמוד ולעיכול משם אלא מאחר שהיה מהותרפא יפה והוי כטעם כמו כן בלפני זה אם נשתנה קולו מחמת יעול הליפוי משם ושיני בכל לגבי שופר. ומשו"ה אם חזר קולו כמו שהיה קודם נקיבה לא מקרי שופר ד"ל דבכל הסתימה לגבי שופר. כמו בליפוי זהב אם לא נשתנה קולו בעל הליפוי לגבי שופר ולקמתי קלת בכבוד מס' נעל המלמות. ונכון: [ז] ואפי"ל אי פלוגי בגמרא לדין. נהא דרבנן פסלי אם מעכב התקיעה קודם הסתימה מ"מ אפי' מתני' דקתני אם מעכב את התקיעה פסול. פי' אם מעכב התקיעה לאחר הסתימה ומ"ש מוקי לה בירושלמי כר' נתן ולא כרבנן לפי דרבנן מאי אהני לאחר הסתימה אם מעכב התקיעה לאחר הסתימה אפי'. וזה נראה לי דמשמע בגמרא דלרבנן נמי פסול אלא ד"מ ר' נתן היא דס"ל במינו כשר אם היה מעכב קודם התקיעה ומשנסתמה לאחר התקיעה אם מעכב התקיעה. ויש נמי במעכב קודם הסתימה אפי'. וזה נראה לי דמשמע דלרבנן נמי פסול אלא ד"מ ר' נתן היא דס"ל במינו כשר אם היה מעכב קודם התקיעה ומשנסתמה לאחר התקיעה אם מעכב התקיעה. ויש נמי במעכב קודם הסתימה אפי' אם מעכב התקיעה קודם הסתימה כמו שהיה מעכב קודם הסתימה כמו שיצא בשופר לקולו הרגשון ואינו מועיל הוי הסתימה כמו שלא היה. וי"ל כיון דהיה מעכב קודם הסתימה ועכשיו חזר לקולו הרגשון ואינו מועיל הוי הסתימה עיקר כדי להחזיר השופר לקולו הרגשון ואינו מועיל הוי הסתימה כמו שלא היה. וי"ל כיון היה מעכב קודם הסתימה אין הסתימה מועלת כלום ואפי' אחר הסתימה הוי כמו שלא היה. ומ"מ אם נשתנה קולו מחמת הסתימה לא מקרי שופר ד"ל דבכל הסתימה מ"מ אחר

להזה מצין למימר דרבנן פסלי בכל עניו ור' נתן מכשיר בכל עניו אפי' לן נשמייר רובו משום הכי נימא ליה לר' יוחנן למימר למילתיה על דברי ר' נתן דתמצא מינה גם דברי חכמים (ע"ג ד) דלא ס"ל כר' נתן. מיהו דבריו דברי קבלה. ובהני תרי ליתני דר' יוחנן ס"ג וכ"ש לפסק כליעזר קמא דר' יוחנן[ו]. [ו] וכן פסק ר"י בכל מקום דבכל תרי ליתני של תורה הלך אחר המחמיר[ז]. וריב"ן כתב דבכל דוכתא הלכה כליעזר קמא שהוא דברי המרובין. אבל ליכא למימר היינו י"ש ואין מועטין. ור"י גיאות ז"ל כתב דכל היכא דליכא תרי ליתני הלכתא כתרא דבעל הגמרא רהא דברי מי שיברו בעיניו ופירקן בתמרוקה לקנוט הלכה כהיות ליטנא. [ז] ומיהו נראה דהכא לא דמיא לתרי ליתני דעלמא משום דלורמא למימר לריעא מחילה ובמר הכי ליכא למימר לה לפיפא. הלכך ליכא למיקם עלה כי מייהו לתמריתי [ח] ולריכין למיעבד למורמא. הלכך במיהו כשר אפי' לא חזר לקולו כשמילה והוא שנשתייר רובו. אלא במיהו אם לא חזר קולו כשמילה פסול אפילו אם נשתייר רובו. ובלא שמיטה נמי אפילו נשתנה קולו כשר כדתיתא בירושלמי (שם). [ג] ומעמא דר' נתן שמתו אלא במיהו ונשתנה קולו הוי שופר ובשר אחר כי שיהו הקול בא מחמת בשר אחר שהיו ממין השופר. אבל מיהו אפי' נשתנה קולו אין ד"ש גורס שיהו הקול וכל הקולות כשרין בשופר. ומהאי טעמא נמי בלא שמיטה אף מעכב כשר לתין כאן שיהו מחמת ד"ש ואם שמתו אלא במיהו והקול הוא כמו שהיה קודם שמתו פסול דשופר וד"ש קרינן ביה [ט] כיון דתין הקול כמו שהיה קודם נקיבה. זו היא שיטת התוס' על פי הירושלמי דר' נתן ממעכב התקיעה קאי ולקולא. [י] ולריתי גדולים שפירשו דר' נתן מוקי לה כשר קאי ולמומרת ופוסל אלא במיהו אפי' היו מעכב את התקיעה [כ] ושיטו עיקר[ל]:

ו תי"ר נסדק לאורכו פסול. לא תני הכא אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר כדקתני גבי נסדק לרחבו. משום לאורכו לא מיפסל אלא ס"ב נסדק על פני כולו מרובו ועד סופו [ג] והיינו נסדק ודבוק דמתניתין לחייבי גמי לבל תורבו. ומשמע' בריימא [ד] דאע"ג דנקב המעכב את התקיעה כשר כל זמן שלא שתמו [ה] ונסדק כולו לאורכו פסול. ים מפרשים להכי לא תני גבי תרבו אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר משום דבכל דהו מיפסיל לפי שמתמת הרוח וחוזק התקיעה נסדק הולך ומוסיף עד שיסדק כולו וכל זמן שלא נסדק כולו אם לא דנקב כשר. ופי' זה עיקר: לרחבו אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר דמתניתין מן הסדק ולמטה כאילו ניטל ואפי' מעכב התקיעה כשר ואם לאו פסול. ואילא דמיירי בנסדק רוב רחבו [ו] אבל מיעוט הוא ליה בנקב בעלמא וכשר. וכמה שיעור תקיעה פי' רבן שמעון בן גמליאל כדי שיחזנו בידו ואילא לבעלן ולבעלן והיינו טפח. כדתמרי' בפרק המפלת (דף כו.) דשיעור שופר טפח ונקע הא ליתנהו הכא כדי שיחזנו המוקע בידו ואילא לבעלן ולבעלן לפרש הטעם למה נתנו בו שיעור טפח כדי שיחזנו המוקע בידו ואילא לבעלן ולבעלן ולא יחמרו לחוך ידו הוא תוקע:

ז היה קולו דק או עבה או צרור כשר אבל הקולות כשרין בשופר. שלשו ליה לאתויה דשמואל קדמו זכרוחו ותקע בו יפ דמין במיהו מיהו מוקן:

ח מתני' התוקע לתוך הכור או לתוך הדות או לתוך הפיטם אם קול שופר שמע יפ. ואם קול הכרה שמע לא יפ:

גמ' אמר רב [ה] יהודה לא שנו אלא שהוא שמעמד על שפת הכור אבל חוסם העומדים בכור יפ. פרש"י שהן שומעין קול השופר לעולם. משמע מתוך פירושו חוזן דשמואל קפלו וחבל מלא יפ. אמר [ו] רבה זאת אומרת התוקע לבור יפ דמלות

העומדים על שפת הכור פעמים שומעין קול שופר ופעמים שומעין קול הכרה. וכן משמע ליטנא דרב יהודה לא שנו דמתניתין מיפלגא בין שמע קול שופר ובין שמע קול הכרה אלא לחותם העומדים על שפת הכור אבל העומדים בבור לעולם שומעין קול שופר. ולא יפעמי מה הטעמא יש אם קול שופר שמע או קול הכרה שמע אם תלוי בהטעמת מדם שימחר שמעתי קול שופר או תלוי בעומק הכור או בהתקרב מדם על שפת הכור[ו] והתרחקו ממנו. ולא מיפטבר שיהא תלוי בהטעמת מדם [ב] דלמה נשמעה תקיעת הכור פעמים קול שופר ופעמים קול הכרה. ואם תלוי בעומק הכור או בקירובו על שפת הכור וברחוקו [ג] כל זה צריך שיעור. על כן נראה לי אע"ג דרב יהודה אמר לא שנו אין בא כ"ש לפרש המשנה וכשי פירושו לא שנו אם קול תקיעה שמע אלא לחותם העומדים על שפת הכור שהקול מתבלבל בכור ואין יודעין אם קול שופר אם קול הכרה אלא העומדים בבור לעולם אינן שומעין אלא קול הכרה. אבל לחותם העומדים בכור לעולם קול שופר הם שומעים וילאו. אמר [ז] רבה [דף בח] שמע מקצת תקיעה בכור ומקצת תקיעה על שפת הכור יצא ומסיק בתוקע ועולה לגפפיה. [ל] ומשמעין דלא מיפיקין זימנין דמפיק לריעיה ואכתי שופר בכור וקמערבב קול קמ"ל. אבל אחר שמע מקצת תקיעה בכור ועלה ושמע סופה על שפת הכור או מחלמה בחון וסופה בפנים לא יצא שהשומע מחלת תקיעה בלא סופה או סופה בלא מחלמה לא יצא. וכן אם שמע מקצת תקיעה

קודם שיעלה עמוד השחר ומקצת אחר שעלה עמוד השחר לא יצא:

ט אמר רבה שופר של ע"ז לא יתקע בו ואם תקע בו יצא דמלות לאו ליהנות נינהו. והא דתמרינן בפרק קיבוי הדם (דף פט.) לא יצא ומפרש טעמא התם משום כחותי מיבחת שיעוריה. התם מיירי בע"ז של ישראל דאין לה בטול עולמית וכיון שאין לה בטול כחותי מיבחת שיעוריה וכ"ג אינה בפרק לוקח הגוזל (דף פ:) אלמא דאמר רבה לוקח של ע"ז אם בטל יצא. ופריך מאחני' לוקח של אשירה פסול ומצני מתניתין בשאירה דמשה והכא מיירי בע"ז של נכרי כיון דלאויה להתבטל לא מיבחת. ואם תאמר ע"ז של נכרי נמי [ג] מכי מגבהה נעשית ע"ז של ישראל כדאמרי' בפ' כל הכלמים (דף מב.) גזירה לשמא מגבה לה והדר מבטל. ויש לומר במגביה על מנת שלא לקנותה והיינו דלוקח ביי"ט שני שיוצא בשחוט וגזול וכן בשופר אם תקע בשופר גזול יצא. והכי איתא בירושלמי (פרוש פרק ג' הלכה ו') מה בין לוקח לשופר אמר רב אבי גלוזל כתיב ולקחתם לכם [ד] משלכם [ה] ברם הכא יום תרועה יהיה לכם מ"מ יצא. ואילא דאמר רב אבי גלוזל כתיב ולקחתם לכם

אי צריכות כוונה. אמר ליה ר' זירא לשמעיה מיכוין ותקע לי אלמא קסבר משמיע קל, בעי כוונה. רב אלפס ז"ל לא הביא [ט] דבעי רבה אלא רק דברי ר' זירא משום דס"ל דהכי הלכתא [ה] תע"ג [ו] דרבה ורבא והנך דשלמו לתוה דשמועל שברי דמצות אין צריכות כוונה הלכתא כר' זירא דפליגי בית תנאי בפ' ערבי פסחים (דף קיד:) גבי ירקות אכלן דמלי בלא מתכוין יצא. [ז] ובתירך בריית תניא ר' יוסי אומר תע"פ שטבל בחזרת מצוה להביא לפניו (מלא) חזרת ומרוקת ולייק הפה דלאו משום היכירא דמינוקות קאמר מדקאמר מצוה. אלא דמצות צריכות כוונה והכי נמי קאמר רבי יוסי בשמעתין דיחיד לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע ר' יוסי נימוקו עמו וכן פסק הב"ח. [ח] וגרסי' נמי בירושלמי היה עובר לפני התיבה כהכ"ם וכו' הלא אמר מצות צריכות כוונה. * ותניא נמי נתכוין שומע ולא נתכוין משמיע כו' עד שיתכוין שומע ומשמיע. [ט] ותע"ג דשניהו רב אלפס שיטתיה דמיקל ניהו ופסקא דמתני' וברייתא לא כוותיה הלכך אזלינן לחומרא ובעינן דעת שומע ומשמיע. ואם תקע להוציא את עצמו אין מכירו השומע התקיעה יוצא עד שיתכוין לו. והני מילי יחיד אבל ב' ג' כיון דלעתיה אכ"ע לא בעינן עד שיתכוין ליה גופיה. כלהנן היה עובר לפני התיבה כהכ"ם ושמע קול שופר או קול מגילה אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא *:

הגה"ה
* והא דאמרי' בפרק בן עזאי (ד' לב:) ניכור בקטנה ונלוה ניכור בגדולה לא יצאו ידי חובתן הוא מיירי שאין ו' עם שלום ניכור לאין חוזן שבחוך מלטרפין עמו והסיק (כלומר קלון קף פה:) דמן התוף ולפנים כלפנים ולחון כלחון הוא מיירי לענין לעונת עם הניכור קדים ובדכו והא שמיה רבה לחתרינן כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה ובהא קיימא לן כרבי יהושע דלפרי מחיצה של בהל אין מספיק בין ישראל לנוים שבאמת ויכול לענות עם הניכור אפי' חוזן שבחוץ מהרי"ח:

יב מתני' [דף כט:] מצ"ו אין מוציאין את הרבים ידי חובתן אלא בשלשה שהוא כדבר המוציא את חבירו ידי חובתו. וכשאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן:

גמ' ת"ר כל שהוא מיידע בתקיעת שופר בשאר כלים ושברולגים גרים ועבדים ושברולגים טומטום ואנדרוגינוס. מי שאינו עבד ואינו בן חורין. [ו] אנדרוגינוס מוציא את עצמו ואת אחרים. טומטום אינו מוציא לא את עצמו ולא את שאינו מינו. מי שאינו עבד ואינו בן חורין אינו מוציא לא את עצמו ולא את שאינו מינו. אמר רב נחמן לא לעצמו אינו מוציא אלא אחרים לד עבדות שבו ומפיק לד חירות שבו:

הגה"ה
* פירוש שאינה מובה על המלה ואינם בחות אלא בשביל הנאה בעלן בדכה הלחם והפירות והכיחבי אפי' יכלה לא יהנה ולא יבדך לן יצא מוציא ובו'. מה"ר:
* כעין הלל ומגילה ו"ש ושאני ישראל ובדוך שאמר. ובדכת המצות בעין להיות מפילין ולהתעטף בציצית תע"פ שזה מקיים המצוה מביאו מוציאו לפי' אם אינו עוסק עמה בפועה מצוה חון מק"ש ובדכת הממון ותפלה. ואם בעצמו אינו יודע גם בעלו ג' מביאו מוציאו. ובר"ה ויוה"כ הכפורים שלא ניכור מוציא את הבבי והוא שיהיה שם מקצת התפלה ועד סופה ובמבר יחות השנה שאין שלא ניכור מוציא את שבור אם התפלל כל התפלה אלא שהלל יעלה ויבא או שהלה שאינה אלא בקשה יוצא בתפלת שלא ניכור אם יעמוד ממנו התפלה מלמעה ועד סופה בבוונה. מהרי"ח:

[ט] תע"פ שאינו מוכל עמהם כדי להנהן בתנות. בהלל ובמגילה תע"פ שיצא מוציא *:

הדרן עלך ראוהו ב"ד

יום טוב פרק רביעי

א יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין בכל מקום במדינה. משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד:

(גמ') [ט] אמר ר"ש כשהתקין ריב"ז לו התקין אלא בינה שאו אמרו לו אחד יבנה ואחד

הגה"ה
* כלומר שהיה מוכן ומזומן לכל אדם שיבא לשם לתקוע ולא שיהא מוכרח לתקוע בשבת ויו"ט. [ה] אע"פ שאינו מוכל עמהן כדי לתקוע בתנות. היינו קטנים וה"ה קטנים בעלמא והא דקתני בניו ובני ביתו תורתא דמילתא אבל גדולים אפי' בני ביתו אינו מוציא תע"פ שיצא מוציא אלא לעצמו כדי לתקוע בתנות. ב"י ס"ס קמו:
תלמ"ה אין רחוק מהא דלא פסק המקדש למשיחה דהוי כבני ביתו. ב"י ס"ס קמו:

הדרן עלך ראוהו ב"ד

פרק רביעי [ט] ה"ג אמר ר"ש לו התקין ריב"ז אלא בינה בלבד אמרו לו כו': [ב] רש"י פי' ב"ד של ב"ש ובית הלל ובגדול בדורו. ולקמן ב"ד של אלקלי ע"ב. ק"ק ב"ד קבוע דווקא ב"ד קבוע ומופלא ואמרו לו ס"ל אפי' ב"ד של שלשה אפי' אינם קבועים ומופלגים בדורם. אי בהיפך דאמרו לו ס"ל דומיא דבינה ב"ד שהוא קבוע. ועשי הפירושים מקה הרי"ף בשבת שבית היו הוא קבוע והוא היה מופלג גדול בדורו: [ד] ה"ג אמר ר"ש בן נורי אומר אף אלו אמרו אלא שלא יהא מוכן ומזומן יפה. [ה] שופרות כגון זה שבופר יתקע. ולכך אנו אומרים בשופרות להשלים ג' פסוקים של נביאים: [ו] הכא נהוג עלמא כר' [ז] אע"פ שאינו מוכל עמהן כדי לתקוע בתנות אינן בריות כאנשים ונשים [ח] רש"י פי' בית דין של כ"ג. אמרו עליו על רב אלפס ז"ל שהיה מוקע בר"ה שחל להיות בשבת. וכן משמע בהלכותיו שהביא מימרא דרב הונא ועפ"י ב"ד ואין הדבר להביא אלא דבר הנוהג בזמן הזה. והוא היה מפרש כל מקום שיש בו בית דין לאו דוקא סנהדרין [ט] אלא בית דין מופלג וגדול בדורו ואלו נהגו תלמידיו אחריו לעשות כן. אבל לא במדינה אלא בשבת. אמר רבה הכל מיידין בתקיעת שופר אפי' בשבת ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר אמר אמר יעלנו בידו ואין אנו בקי ללמוד ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים והיינו טעמא דמגילה *:

מתני' [דף לו] ברשומה היה לוקח ניטל במקדש שבשה ובמדינה יום אחד משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא ניטל במדינה שבשה זכר למקדש ושיהא יום הנף כולו מסור *:

הגה"ה
* הזי"ו ל"ך) כסימן המזיגו זכור וכיבכו וכיל לולי כי ידין כך כתוב בספרים וכן פירש בקונטרס וכן המנהג ובמס' סופרים (פי"ב ה"ח) כתוב ויסמן לו ור"ח כתב וכיל לו כלכך שחלוקין כלן כך חלוקין בכתב הכסמה ובביאי קורא מקוף שיכה עד סוף פרשה. ונ"ל שמצינו מיתמעא לבית דין קמיה דמיתמר להכלעדע אזל מיתמר למחוא ולא חזא בתריה כתב מיתמר פתיחה עלה מעום בעבד לוה לשים מלוה. גר שמצייר בומן הזה אין לו להפריש רובע לקינו מפני התקלה. הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל ואפי' בתחילה בומן הזה ויש להסתפק ג"כ ה"ה בנעשה רבעי ומיהו בס"ג ובשלמות דרך מחמי שוה מנה על שוה פרוטה. מהרי"ח:

ב מתני' [דף לב] סדר ברכות תומר מנות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עמהם ואינו חוקע ותומר קדושת היום ותוקע. זכרונות ותוקע. שופרות ותוקע ותומר עבודה והודאה וברכת כהנים. דברי רבי יוחנן בן נורי. אמר ר"ע אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר אלא תומר מנות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע ותומר עבודה והודאה וברכת כהנים ואין מזכירין לו ר"ע אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר אלא תומר מנות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע ותומר עבודה והודאה וברכת כהנים ואין מזכירין לו מלכות בזכרונות ומעבירה שופרות:

ג מתני' אין פותחין מעבירה מלכיות ומעבירה זכרונות ומעבירה שופרות. [ז] רבי יוחנן בן נורי אומר אם אמרו אלא שלא יצא. אין מזכירין מלכיות זכרונות ושופרות של פורענות. מתחיל בתורה ומסיים בנביא רבי יוסי אומר אם השלים בתורה יצא:

גמ' מיבעיא להו הא אלא שלא דקאמר ר' יוחנן בן נורי שלא מן התורה ושלא מן הנביאים ושלא מן הכתובים להוו ליה תלת או דלמא אחת מן התורה ואחת מן הנביאים ואחת מן הכתובים להוו שלשה מכולן. ופשטיה לאו אמר שלא מכולן יצא כנגד כהניים לוים וישראלים. אמר ר' נחמן אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי. ע"כ] אין מזכירין מלכיות וזכרונות ושופרות של פורענות זכרונות כגון ויזכור כי בשר המה. מלכיות כגון מי יחי נאם ה' תלהים אם לא ניד חזקה ובזרוע נטויה וכחמה שפוכה תמלוך עליהם. ותע"ג דאמר רב נחמן כל מי שאין לו בת אין לו בן שנאמר ויאמרו אליה אבינו אין איש בארץ לבוא עלינו כדרך כל הארץ. ה' כיון דכתיבא אמרה אלמנה אני ובני רחמה אלמנה ויתמה בניה שאף לאו אורח ארעא. שופרות כגון תקעו בחדש שופר בנבלה. אבל אם בא להזכיר זכרונות ומלכיות ושופרות של פורענות של עובדי כוכבים מזכיר. זכרונות כגון זכור ה' לבני אדום. מלכיות כגון ה' מלך ירגזו עמים. אי נמי ה' מלך עולם ועד וגו'. [ה] שופרות כגון וה' תלהים בשופר יתקע וגו'. וסמיך ליה ה' בצאתך יגן עליהם. ואין מזכירין זכרון של יחיד אפי' לטובה. כגון זכרה לי אלהי לטובה. וכגון זכרני ה' ברצון עמך. פקדונות הרי הן כזכרונות כגון וה' פקד את שרה וכגון פקד פקדתי אתכם דברי ר' יוסי רבי יהודה אומר פקדונות אינן כזכרונות. ותע"ג דקיימא לן כ' יוסי ור' יהודה הלכה כר' יוסי [ו] הכא נהוג עלמא כר' יהודה. שלו שערים לחשיכם שחים ושניה שלא דברי ר' יוסי ור' יהודה אומר לחשוה אחת. ושניה שחים. [ז] ונ"מ במחלוקת מי שרוצה לעמוד בעשרה מלכיות אבל לענין התוספת שיזד לכמה מלכיות יעלו הפסוקים כדי שלא יוסיף על עשרה מלכיות לענין זה לא נחלקו לחין פוחתין מעשרה אבל לא יוסיף הרשות בידו ואין לומר כיון שיצא ידי חובתו בעשרה התוספת הוי כמו הפסק בתפלת הכרכות דהכי אימתין לחם לא יוסיף והוי הפסק בכלל הברכה. ויש שמקשין כיון שמפרש בגמרא כנגד מי הני עשרה פסוקים אלמא חוקע ניהו וכשם שאין פוחתין מהן כך אין מוסיפין עליהן. וכתב ר' אפי"ה ז"ל לאין למוד זה להוסיף שבשה בשבת ושמה ביום הכפורים למפרע במגילה (כב.) כנגד מה תקנו ואפ"ה תני [שם כח.] אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן הכא נמי לא שנא. ותע"ג להכא לא תנא אבל

[ב] אע"ג דרבה וכנא והנך דשלמו לתוה דשמועל שברי דמצות אין צריכות כוונה הלכתא כר"ו. אבל רמב"ם פ"ג מה' שופר פסק כר' זירא ופ"ו מה' ומלה כתב דכשאו יצא. ומ"ר כר"ן דלא פליגי דיניה דיחיד כו': [ג] ובאידך בריית תניא ר' יוסי אומר כו' וה"ג קאמר ר' יוסי בשמעתין וה"ג נימוקו עמו. נלפה למיימי הך דר"י דמזכיר לפפי' בירקות דלכנן ס"ל לגריכה כוונה. ועוד לפפוקי מסכנת בעל עשרה מלמדות מאחר שם כל מי שלא ג' ס"ל וכן לב מ"ב ס' ס"ח להשמיע לגיך כוונה אבל לכוונין את עלמו ג"כ כוונה לכן מדר"י דכשא לא שמעינן אלא המשמיע לאחרים לגיך כוונה ומפני כך נאלד הרי"ף והיינו בירושלמי. ובשלמיני לימה: [ד] ואע"ג דשניהו רב אלפ. ומוקי מתני' ביון לשמוע והבריימא דקתני מתכוין שומע ולא מתכוין משמיע דקא משמע לן: [ה] אנדרוגינוס מוציא את עלמו ולא את שאינו מינו. עיין מה שכתבתי בזה בחי' גיטין דף מב: ס"ב ס' ב' ס"ב ס' ד' ומתמלא נחת: [ו] חוץ מבכרת הלחם והבכת הין. ואפי' בדיעבד לא יצא בשר עתו דמה ס"ל בכרתו לבעלה. ב"י ולפ"ה ס"ג. והא דקתני אם יצא אינו מוציא לבתחלה מיירי דמנא בשר עתו דמה ס"ל בכרתו לבעלה. ב"י ולפ"ה ס"ג. והא דקתני אם יצא אינו מוציא לבתחלה מיירי דמנא בשר עתו דמה ס"ל בכרתו לבעלה. ב"י ולפ"ה ס"ג. והא דקתני אם יצא אינו מוציא לבתחלה מיירי דמנא

[ט] דברי רבינו כל"ל (ב"ח): [י] תע"ג דהכא והנך דשלמו כל"ל ומיהא דהכא נמתק (ב"ח): [כ] לפנינו הגי' רב הונא: [ל] לפנינו הגי' רב (ב"ח): [מ] וע"מ במחלוקת זו מי כו' (ב"ח): [נ] [ד"ה אלא נמ"ל ספק כו' במדרכי (וכתוס' כ"ו ב' ד"ה ומע) (ארץ צבי): [ס] כד"ה רבינו שם כו' עיין בתוס' בסוגיא (ארץ צבי): [ע] כד"ה הזי"ו לך כו' מבואר בסוגיא (ארץ צבי): [פ] כד"ה והא דתמרינן כפ' כל גבות כו' עיין מזה וכן נהה כו'. אבל הרמב"ן כתב דהיינו פלוגתא דהתם בנהה שנאכלה ובעלה לא תלוי כלל בפלוגתא דהכא במלות צריכות כוונה. דהכא דהתם הוי הכבר מלוה] (ארץ צבי):

ממאי למאי דהא לא קתני מלא מלא גדולה היתה כו' ולא היו זזין משם כו' ויש לומר דבריהם בדומה לפירושם דהכי קמבעיא לי אותו מקום לר' להם דהיינו שלא היה המאך זה פתוח למערות אחרים או שהיה מרווח שהיו מלרות אחרים פתוחים לה ואהא קשיא להו ואם תאמר כיון דאיסור תמוס שבת עלייהו האיך יוצאין ממאך כו' וכו"ק:

דף כד.

גמ' בפיסקא כמה היה גבוה ולאן היה נוטה כו'. יש לדקדק בהך פיסקא דמייתי עלה תנא מלא לפופה דבריו כו' דהיינו פירושא דריש דמתני' לפופה או לדרומה ודוחק הוא לומר הא דקתני ולאן היה נוטה הוא פירושא לפופה או לדרומה דמ"ל לא היה מפסיק תנא דמתניתין במלאים ללפופה או לדרומה ופירושים דהיינו ולאן היה נוטה נכנסה היה גבוה גם בריימ"ת דמ"ר אמר גבוה ג' מרדעות כו' ר"ל לתווי מעיקרא הכא גם נרחה מפרש"י ומפי' הרמב"ם ומפי' הרע"ב דלאן היה נוטה לו קלי מלפופה או לדרומה תנא שהוא מלמע נאפיה נפשיה דהיינו לרחקי הפגימות מהלבנה להיכן נוטה דמחידושא לעולם הפגימות כלפי מזרח כמ"ש המתפתח והפגימות מתחילות מלד ימין מקומה תנא לקמן גבי הא דמ"ר אמר גבוה ג' מרדעות לאיזה לד הייטו פגימות מתחילות לפי דרך הלוכה וזה שפי' רש"י רצחי הפגימות לאיזה לד נוטין לצד לפון (כזה)[ו] או לצד דרום (כזה)[ז] והייטו כשהיא נרחית נאפיה נפשיה דהיינו לרחקי הפגימות מלד ימין מקומה תנא שהוא מלמע נאפיה נפשיה כיון נאפיה נפשיה מידושא ואם לצד מערב לאם אומר שרחה פגימותיה לצד דרום יפה כיון נאפיה נפשיה מידושא ואם אומר שרחה פגימותיה לצד לפון לא רחה אומה נאפיה נפשיה כן היאנה רחה ולפי זה הך פיסקא אין כאן מקומה תנא לקמן גבי הא דמ"ר אמר גבוה כו' וכו"ק:

שם רבי אלעזר בר"ש אומר בין כך ובין כך אין כו'. כל"ל:

תוס' בד"ה תני חדא כו' קיימין ק"ל כדדריש ר"י לעיל כו' דבשני גלגלים הם חמה ולבנה כו'. כל"ל:

בד"ה כדמות שמשיי בהיכל כו' ובד"ה אכסדרה כו' והא דקתני אכסדרה תבנית כו' שלא היה במילואה כו'. כל"ל:

דף כה:

תוס' בד"ה חוץ מפרצוף כו' ומוקי לה בעושה ולפי זה מותר כו' לדרוש לא תעשון אותי וכן תניא לקמן כו'. כל"ל:

בד"ה לא תעשון כו' אסור להשלים לארבע פנים כו'. כל"ל:

בד"ה ראינוהו כו' קודם שש שעות אין כח בעין לראות את הישן נראה ישן כו' מן הגדולות פעמים מכסיא פורתא כגון כו'. כל"ל:

דף כה.

גמ' שתבוא אצלי במקלך ובמטותיך ביה"ב כו'. ובפרק תפלת השחר אמרי' להך עובדא דבר"ם לעניה כו' לפו דוקא תנא לעגות קידום החדש שהיה בר"ח לעניה ביה"כ והיה מזמן ביומר על ר"י ולא על ר' דוסא מזום שהיה ר' יהושע אב"ד וכח לבטל קניעות המועלים שעשה ר"ג:

למה לא נתפרשו כו'. שהיה לחוי לפרש שמותן לכבודן כיון שהיו נביאים לעולם כתרגומו ויתנבאו ולא יספו ולא פסקו ולאמרי תנא לגמד כו' לאמרי' לו שמא חסוד הב"ד זה כג' מן השלר שלא נתפרשו כו' בפרש"י ותע"ג דכולם נביאים הוו אלמועטין זה שלא נתפרשו שמותן שיהיה חסוד בעיניו ב"ד של כל דור ודור כב"ד של הזקנים דבימי משה:

ר' חייא חויא לסיהרא כו' זיל איכסי כו'. מפורש פרק אל"מ:

א"ל (ר') עקיבא ראוי לי כו' ואל יגזור עלי כו'. כל"ל ור' יהושע אמר כן לר"ע ונספרים שלפנינו נגרסינן לחוי לו כו' ולא יגזור עליו כו' ולאי נמי לר"י קאמר לה ובאלו תולה קלנתו בחביבו ולאלה לומר דנקטו קלנה ז שיהיה נופל למעה י"ב חודש כו' כלי שלא יוכל ליהך לפני י"ג בחקלו ובמעותיו ולא יחלל המועדים:

נחמתני נחמתני כו'. כפל דבריו ולפשר שנחכונין לומר נחמתני עלי לחתם לפי' מזידים ונחמתני על י"ג גופיה לחתם לפי' מוטעים:

שלא יאמר אדם כו' פרש"י על ב"ד שבימיו וכי פלוני כו' אמוד לו כו' הרי הוא כאחד משאר זקנים שאינך יודע מי הם עכ"ל. אין ר"ל שיהיה החתם כן ב"ד שבימיו מי שהוא כ"ד הזקנים שהרי הם היו נביאים לכתיב ויתנבאו ולא יספו ובמה נגייעי מלגלד ומילד שנתפרשו שמותן ולא נאמר במעלתן חלא שהיו גם הן נביאים חלא במה שלא נתפרש שמותן לגמד גם שיהיה חסוד בעיניו ב"ד כל דור ודור כמ"ש לעיל:

ולמה נקרא שמו ירובעל כו'. נקרא מפורש הן ויקרא לו ביום ההוא יהושע לאחר יבא בו הנעל וגו' ויכבס יהושע הוא נדעון וגו' וי"ל דהם קרחו לו יהושע לגרישותא שהנעל יקום בו ויריב ריבו בו על שנתך מזבחו ופ"ל הכא דשמואל קרא לו כן אינו נראה לנגלי וגרישותא לא קרחו בשמו נדעון רק יהושע אלא שלרחה למעלתו קרחו בן ע"ם שהוא עשה מריבה עם הנעל:

בדן זה שמשון כו'. יש לעיין מזה שהקדים הכא נקרא שמשון קודם יפתח ולפי סדר הכתובים בספר שופטים היה יפתח קודם שמשון ויש לייחב לחך שיהה הכתוב ג"כ לקרות שמשון בדן ע"ם מעלתו לקלתי מדן שיצא עליו יעקב בברכתו דן ידין עמו כאחד וגו' יהי דן נחש וגו' שכולו נדנים בפ"ק דסוטה על שמשון מפ"ל יפתח שלא הוזכר מעשיו בעזותא בתורה ולכך הקדים הכא שמשון ליפתח משום דכסדר תשיבותייהו תשיב לה וכמ"ש בפ' בן סורר לגבי שם ושם ויפת:

בפרש"י בד"ה למה לא כו' חשוב הוא כשלשה מן השאר כו' עכ"ל. כל"ל:

תוס' בד"ה לאורתא כו' קיימת הכא תימה הא שפיר אפשר כו' עכ"ל. כל"ל:

דף כה:

גמ' באביר שבאבירים כו'. נרחה מהאי לישנא לפרש דקאי ליפתח בדומה כשמואל כו' ליפתח הוא דקאי שבאבירים לפי שנעשה שופט כמו בגדעון ובשמשון שנאמרו מן השמים בנבואה גם שהיה בן אשה זונה ופ"ה הוא נחשב בדומה כאביר שבאבירים שהוא שמואל שהיה קאי בשלו כאשה שבאבירים ולהכין שנאמר אשה ולהכין בכהניו ושמואל וגו' כמפורש פרק אין עומדין ולכך יפתיחב נמי לכתיב יפתח בשמן בקרן להיות יפתח שהוא קל שבקלים נגד שמואל שהוא מאביר שבאבירים ולכך פורטן בבריימ יהושע כאשה ושמשון כהכין ויפתח כשמואל ולא כלגן דכמו אשה ולהכין ושמואל בדומה כך יהושע ושמשון ויפתח בדומה וכו"ק:

שהימים הראשונים היו טובים וגו'. ויש לפי דרשה להכא טוענים קלי על השופטים לל מלמד שבימים הרלשונים היו השופטים טוענים מלה שבזמן הזה אלא לים לך לשמוע לאמרונים כמו לרשונים לאין לך אלא שופט שבימיך ופרש"י הכא אינו מתייחב לפי הדרש דהכא אלא לפי פשוטו:

נושאים קטנים ק"ו בעצמן כו'. לפי דבריו שהוא קטן לגבי ר' יהושע היה לו לר"ג לשמוע לר"י וי"ל דלא קאמר הכי אלא מדלך עשה ועי"ל דלפי הענין יש דבריס שניתן ביד הקטנים לשמוע להם וגם זה הדבר קילוס המדם ביד ר"ג היה שהוא הנשיא גם שהיה קטן לגבי ר' יהושע:

סליק פרק אם אינן מכירין

ראוהו בית דין פרק שלישי

דף כה:

תוס' בד"ה ראוהו בית דין בלבד פי' ב"ד של ב"ג כו' עכ"ל. ר"ל לך מלינתא מיילי בב"ד של ב"ג ולכך סגי ליעמדו שניס ויעידו בפני האחרים משם"ל בסיפא לחין שם אלא ב"ד של ג' ולדמסיק בגמ' לחין מקדשין בימיד מומחה וק"ל: בא"ד ולכך פירש בקונטרס דהיה להם שהות דאי לא כו' עכ"ל. כל זה נחוס' יפניס חינו גם לכחורה לל הולרכו לכך להא ולחי לחייבי ביס להם שהות כלקחתי ויחמרו מקודם ומוקי לה נמי כשרחוהו בלילה דולחי חיכא שהות כל היום לקדשה וק"ל:

בד"ה אימת הוי חק כו' דכי חק לענין ר"ה דרשינן כו' עכ"ל. קושטח הוא כפרש"י לענין קידוש החדש דרשינן לה בפ"ק לחין ב"ד של מעלה ומכסין לדין שלא ע"כ קדשו ב"ד של מטה אלא דר"ל כיון להחם נמי דרשינן להכי קלחי לענין ר"ה חיזה מג שהחדש מתכבה כו' חין לנו לומר לחייבי נמי דוקא בקידוש החדש של ר"ה אלא להח"ה בשאר חדשים הוי הכי לענין קידוש החדש וק"ל:

בד"ה לא תהא שמיעה גדולה מראיה כו' דאפי' בדיני נפשות אמרי' הכי בפ' החובל כו' עכ"ל. סיינו לר' טרפון והך דשמעתין דמקמן ועשו עדים כו' מוקי לה בראשונו בלילה ומיהו מיניה נשמע הכא לפילו לר' עקיבא אלא פליג החם שלא משום אלא מלי חזו ליה זכותא אבל בקידוש החדש ל"פ ר"ע וס"ל נמי אלא מהא גדולה שמיעה מרחיה לדמסיק בשמעתין לענין רחיה בלילה דומיה ר"ע בקידוש החדש וק"ל:

דף כו.

גמ' דכתיב ותיטב לה' משור פר אם כו'. פרש"י ומיטב לה' מפלחי משופר וכשור משחטי קרן ע"ג עיין ע"ז בחילוקי הלשון:

אין כ"ג נכנס בבגדי זהב לפני כו' לפי שאין קטיגור נעשה סניגור כו'. והא דלמרינן ימח לך עגל בן בקר יצא עגל ויכפר על מעשה עגל למלי דמסיק הכא מבפנים קלמרינן ימח דקרבן העגל מכמוך היה מיהו ס לחח טעם זה שנאמר דלבר שהוא קטיגור מבפנים יהיה ס"ל וכפרה מכמוך ועיין ברש"ס בפרק שמיני:

קורין לדברא יובלא כו'. מפורש בפ"ק:

קורין לנדה גלמודה מאי גלמודה דא כו'. נרוב המקרא כתיב גלמוד בלשון זכר בלח ה' מחרוזה וי"ל ג"כ בלשון זכר גמול לח ע"ם יחיד המופרש ומובדל כנדה מכל כמ"ם בכפן ובחסר גלמוד מיהו בב"ר לריש ליה נמי בלשון נקבה בחסר ובכפן הוי ליזה לח לשחך כלשו היה גלמודה להיינו כנדה:

היו קורין למעה קשיטה כו'. והיינו לכתיב ויתן לח פני הציר ומחרינן פרק ב"מ מטבע מיקן להם להיינו מטבע קטנה קטן מעה שהיה שוים הציר מיקן להם שלא היה להם מקומס והוח ולחי תיקן ליתן כפי הלוקח במטבע קטנה:

מי שת בטוחות וגו' אילו כלליות כו'. ססם אני יועני הלא כמפורש פרק הרואה:

בפרש"י בד"ה מקצתן כו' דגבי דיני נפשות עדות בעינן דכתיב יע"ש עכ"ל. גם זה לשיטתו לעיל וכבר דמו התוס' פירושו לעיל דבקידוש החדש נמי ללא כתיב עדות בעי נמי דיעידו בפני מבייסם ברחוהו בלילה והך דרבי טרפון מוקמינן לה נמי פרק החובל ברחוהו בלילה אבל רחוהו ביום מחרינן בדיני נפשות נמי לא חשה שמיעה גדולה מרחיה וק"ל:

בד"ה שהוא קרן כו' וגבי יוה"כ שופר כתיב והעברת שופר גו' גמרינן ר"ה מיובל עכ"ל. ססל"ל ולכ"ל:

בד"ה ותיטב לה' תפלתי משופר ובשור קמשתעי קרא עכ"ל. כל"ל ור"ל לר"י דדריש משור פר משופר משמע ליה מיניה נמי לפרה מקרי שופר לפטטיס לקרא בשור קמשתעי וק"ל:

תוס' בד"ה דרחמנא כו' שפירשנו בפרק שני דכתובות כו' אפי' עד המעיד נעשה כו' עכ"ל. כל"ל:

בד"ה והיה במשוך בקרן היובל תימה כו' עכ"ל. כל"ל:

בד"ה אקרי קרן ואקרי שופר פ"ה אקרי כו' יש מקשי' אמאי כו' ועוד צריך להוכיח דבעלמא שופרות אקרי שופר עכ"ל. כל"ל ור"ל דעוד לריך להוכיח לכל השופרות מיקרו שופר וזה מיזו מוכח מהאי קרא דבמשוך בקרן היובל גו' לחיזו מוכח מיניה נמי לחקרי קרן ולכך הוצרך לחתוי קרא דבמשוך היובל יהי קול השופר גו' להחם נמי כתיב קרן וקרי ליובל שופר וכו"ק:

בד"ה לנדה גלמודה וע"מ לכדדרשינן בסוטה כי עדת חנף גלמוד. ססל"ל ומחל"ל מה"ד מגלגולות וע"מ לזב בפ"ק דיומא לחמרי כו' עכ"ל כל"ל מת"י:

דף כו:

גמ' במאי קבעך כו' ומיולא הוה ידענא כו'. ר"ל לחמוך תשובתו של ההוא גברא להכך שלולם סייחי מכין מה כוונתו בלשון קבעך ולקחמר לחיזהו לזי הוה סבר למילחא לחיסורא קל"ל ולא שייך לשחול בחיסורא בחלי קבעך כו':

ו) הגיוה חסר (הערת המהדיר): 3) הגיוה חסר (הערת המהדיר):

לא הוו רבנן ידעין כו' שמעוה לאמתא כו'. לפסכמן דרבנן לא היו מסתמין לפעמים לא בליעצא דקרא ולא בליעצא דאתר אינשי ולפעמים אפי' בליעצא דרבנן לא הוי מסתמים כלתיבא כי נשרה יומפין דע"ל ר"ע לכך יהודה פורחת דגוזלרא קעניבנא ופ"ל מי סני מעקה לכתיב כתוב יתת לו מחילה לאתרי רבנן כו' ומי סני ספסל כו' לו ליעצא לאתרי אינשי כו' ע"ש בכה"ג ופשטה להסיא מבית ר' הוים דילמא אתם בכל הני ליעצי דנקט בסתעתין ולא הוו ידעי ביה רבנן:

וביום הכפורים כמה דכייף איניש טפי מעלי. כ"ה בכל נוסחאות הישנות ומיהו ק"ק דהא ר' לוי כו' היינו משום דילפינן ג"ש כו' עכ"ל: באו"ד ומיהו ק"ק דהא ר' לוי כו' היינו משום דילפינן ג"ש כו' עכ"ל. ועיין ברש"י ישוב לזה:

בד"ה ר"י אומר כו' בשל זכרים כשל ר"ה כו' יום הדין ולהזכיר עקידה כו. עיין לחוש אלא שיהא שם שופר עליו כו' עכ"ל. כל"ל ק"ק לדבריהם להא קתני' טועמין בגמרא לר"י וביומ"כ כמה דפסיקו כו' ולו"ק: באו"ד אע"ג דר' לוי נמי מישוה להו לענין זה כו' עכ"ל. כל"ל:

דף כו.

גמ' כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך כו' כר"א דאמר בתשרי נברא עולם כו'. וכבר כתבנו דבפרקי ר"ש מפורש דתחלת הבריאה ביום ג' היה בר"ה בתלת וביום ו' (הוא) נגמרה כלה ועיין זה בפרקי ר"ס תחלת מעשיך שהלדם היה מכונה שם כל הבריאה וכתלו לא נברא שום דבר קודם בריאת הלדם ובפרקי ר"ס תחלת מעשיך שהלדם הוא עיקר המעשים ומסיים זכרון ליום לתשון שע"ב בפרקי יום ו' ר"ה שבו נגמרו כלה זכרון שהוא וזכרון ליום לתשון שיהיה יום זה לתשון שלו שהוא לתבא בפרקי יום ב"ה בתלוי לו בפרקי יום לתשון תלוי יום ג' מטעם המפורש במדרשות שבו היה ס' תחד:

ברש"י בד"ה ומשך בשניה כו' לאחריה דמלכות ואחד לפשוטה לפניה דזכרונות עכ"ל. ולפ"ז ניחא ליה לפרש בפסיקתא טפי בפסיקתא תחרוכה דתסר"ת שמשך בה שתהיה גם לפשוטה לפניה דתסר"ת שניה דבריית"ת זו שנויה מקמיה דתיקן ר' לנהגו לתקוע כן מספיקא ולא היו תוקעין מקמיה דר' לנהגו רק תר"ת למלכיות ותר"ת לזכרונות ותר"ת לשופרות ול"ל:

בד"ה התורה חסה כו' טהרה במקוה עכ"ל. הס"ד כל"ל:

תום' בד"ה בתורה אחד כו' ומתרגמין יחד עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד אבל שנים כו'. כל"ל:

בד"ה כמאן מצלינן כו' אבל בשאר יומי לא כר' עכ"ל. לשון מגומגם הוא וצ"ע מינו ום לישנו בדומה לר"ל בכל בשאר יומי (ר"ה) [דיום הכפורים] שמינו ביומו לא ול"ל:

בד"ה תימה הא ע"ב לא כו' עכ"ל. כל"ל:

בד"ה שופר שנסדק כו' ואפילו נפסל מטעם משום שנים וג' שופרות וכו' עכ"ל. ר"ל לריעא שופר שנסדק ולבתו לפסול טעמא מחריעא מים ניה להיינו לתיון שם שופר עליו ול"ל:

דף כז:

ום' בד"ה ניקב ושתמו כו' א"נ כר' נתן ובשלא במינו כו' עכ"ל. ורע"ק ג"כ כר' נתן והוא שנפתח רוחו כו' עכ"ל והוא לתוך להם בלא נפתח רוחו נמי מעכב התקיעה כמ"ש התום' גם הרמ"ק גופיה וליך לתגיה בהרמ"ק כמו הכא התום' ודו"ק: באו"ד ואפ"ה קאמרינן בירושלמי דמתניתין רבי נתן כו' עכ"ל. כ"ל אף כרבי נתן ובשלימו מינו וכ"ש לתיתי כרבנן אף במינו וכ"כ הרמ"ק ע"ש:

בד"ה ושמע קול שופר כו' וכוותיה ק"ל דהא הני נשי קיימי לחודייהו כדמוכח כו' עכ"ל. ק"ע לפוס סכרתם להסתם לענין ילוף פליגי אבל בלשת אפי' רב מודה ג"כ אין ראיה דקי"ל כריב"ל מהני נשי דלמודייהו קיימי להסוס בלשת אילי ורב נמי מודה ניה גם בהיות אלו נאמרים אבל מאי ראיה ליך בברכת כהנים להסיר בלשת אילי ורב מודה ניה והך דריב"ל לאין מחילה מפסקא אילי לג[illegible] ילוף וצ"ע כל זה מינו ודו"ק:

דף כח.

תום' בד"ה אמר רב יהודה כו' תניא תקע לא יצא וכן קשיא כו' עכ"ל. כל"ל:

בד"ה המודר הנאה כו' מחלק אביי בין הנאת סוכה עלי כו' חומר בנדרים מבשבועות כו'. כל"ל:

בד"ה המודר הנאה כו' מחבירו משופר וממעין כו' עכ"ל. ר"ל כיון דאני מוצ' הנאה מבינו בין לענין תקיעה ובין לענין הזייה לברי ר"ל לאיתני שוב בין מודר הנאה משופר ובין מודר הנאה ממעין אבל הא ודאי לא קשיא להו ר"ל תרתי מודר הנאה מבינו בתקיעה והזייה וכן ר"ל שופר ומעין בכל מלא מלתא לתריתא הוא ודו"ק:

בד"ה אמר רבא כו' דה"מ לדחויי דלעולם מצוה משום הכירא עכ"ל. כל"ל:

דף כח:

בפרש"י בד"ה קמ"ל דאע"ג דמתעסק הוא יצא כו' עכ"ל. נראה מלשונו דמתעסק בעלמא יש לומר וקשה להא דהדיא תנן בפרק ג' דמתעסק לא ממתעסק בעלמא יש לומר דהכי קאמר הכ"ל קמ"ל דלעיר לנו מתעסק הוא וכ"ה בהדיא לקמן בפ"ב וכמ"ש התום' וק"ל:

בד"ה דלמא קסבר כו' ומתרתי הנך ממתניתין ומברייתא איבא בי'. כל"ל:

תום' בד"ה אבל הכא כו' מתעסק בעלמא הוה ולקמן בפ"ב תנן והמתעסק לא יצא עכ"ל. כל"ל:

בד"ה אבל נתכוין כו' משכחת לה לא הוה מצי למימר כו'. כל"ל מת"ל:

בד"ה ומנא תימרא כו' תימה מאי אולמיה דהך מההיא כו' עכ"ל. לא ידענא מאי קשיא ליה להא קאמר תלמודא טעמא וניוה"כ כמה דפסיקו כו' אבל מכה שפרש"י ודיוה"כ נמי משום דשויה כגי"ג כו' נראה לל"ג ניה הכא כלל ומיהו לעיל בדברי ר"י לא מקשי דקאמר תלמודא טעמא וניוה"כ כמה דפסיקו כו' דהתם ודאי מיבטרך להאי טעמא מע"ג דלית ליה ג"ש מ"מ למה לא נימא ניוה"כ אין בפסוק אין בכפוף ובדפוס מדם בגליאה דגיהו ומתעניות כמה דכייף מינים כו' גם זה מינו מיוחד לפי מה שפרש"י ומתעניות דלכתופיף לא מיבפת לן ועבדינן כפופים להיכרא כו' ול"ע:

תום' בד"ה של יעל כו' בשבה נקבה וקרן הכשבה כו' עכ"ל. כל"ל: באו"ד ומיהו ק"ק דהא ר' לוי כו' היינו משום דילפינן ג"ש כו' עכ"ל. ועיין ברש"י ישוב לזה:

בד"ה ר"י אומר כו' בשל זכרים כשל ר"ה כו' יום הדין ולהזכיר עקידה כו. עיין לחוש אלא שיהא שם שופר עליו כו' עכ"ל. כל"ל ק"ק לדבריהם להא קתני' טועמין בגמרא לר"י וביומ"כ כמה דפסיקו כו' ולו"ק: באו"ד אע"ג דר' לוי נמי מישוה להו לענין זה כו' עכ"ל. כל"ל:

דף כו.

גמ' כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך כו' כר"א דאמר בתשרי נברא עולם כו'. וכבר כתבנו דבפרקי ר"ש מפורש דתחלת הבריאה ביום ג' היה בר"ה בתלת וביום ו' (הוא) נגמרה כלה ועיין זה בפרקי ר"ס תחלת מעשיך שהלדם היה מכונה שם כל הבריאה וכתלו לא נברא שום דבר קודם בריאת הלדם ובפרקי ר"ס תחלת מעשיך שהלדם הוא עיקר המעשים ומסיים זכרון ליום לתשון שע"ב בפרקי יום ו' ר"ה שבו נגמרו כלה זכרון שהוא וזכרון ליום לתשון שיהיה יום זה לתשון שלו שהוא לתבא בפרקי יום ב"ה בתלוי לו בפרקי יום לתשון תלוי יום ג' מטעם המפורש במדרשות שבו היה ס' תחד:

בפרש"י בד"ה ומשך בשניה כו' לאחריה דמלכות ואחד לפשוטה לפניה דזכרונות עכ"ל. ולפ"ז ניחא ליה לפרש בפסיקתא טפי בפסיקתא תחרוכה דתסר"ת שמשך בה שתהיה גם לפשוטה לפניה דתסר"ת שניה דבריית"ת זו שנויה מקמיה דתיקן ר' לנהגו לתקוע כן מספיקא ולא היו תוקעין מקמיה דר' לנהגו רק תר"ת למלכיות ותר"ת לזכרונות ותר"ת לשופרות ול"ל:

בד"ה התורה חסה כו' טהרה במקוה עכ"ל. הס"ד כל"ל:

תום' בד"ה בתורה אחד כו' ומתרגמין יחד עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד אבל שנים כו'. כל"ל:

בד"ה כמאן מצלינן כו' אבל בשאר יומי לא כר' עכ"ל. לשון מגומגם הוא וצ"ע מינו ום לישנו בדומה לר"ל בכל בשאר יומי (ר"ה) [דיום הכפורים] שמינו ביומו לא ול"ל:

בד"ה תימה הא ע"ב לא כו' עכ"ל. כל"ל:

בד"ה שופר שנסדק כו' ואפילו נפסל מטעם משום שנים וג' שופרות וכו' עכ"ל. ר"ל לריעא שופר שנסדק ולבתו לפסול טעמא מחריעא מים ניה להיינו לתיון שם שופר עליו וק"ל:

דף כז:

ום' בד"ה ניקב ושתמו כו' א"נ כר' נתן ובשלא במינו כו' עכ"ל. ורע"ק ג"כ כר' נתן והוא שנפתח רוחו כו' עכ"ל והוא לתוך להם בלא נפתח רוחו נמי מעכב התקיעה כמ"ש התום' גם הרמ"ק גופיה וליך לתגיה בהרמ"ק כמו הכא התום' ודו"ק: באו"ד ואפ"ה קאמרינן בירושלמי דמתניתין רבי נתן כו' עכ"ל. כ"ל אף כרבי נתן ובשלימו מינו וכ"ש לתיתי כרבנן אף במינו וכ"כ הרמ"ק ע"ש:

בד"ה ושמע קול שופר כו' וכוותיה ק"ל דהא הני נשי קיימי לחודייהו כדמוכח כו' עכ"ל. ק"ע לפוס סכרתם להסתם לענין ילוף פליגי אבל בלשת אפי' רב מודה ג"כ אין ראיה דקי"ל כריב"ל מהני נשי דלמודייהו קיימי להסוס בלשת אילי ורב נמי מודה ניה גם בהיות אלו נאמרים אבל מאי ראיה ליך בברכת כהנים להסיר בלשת אילי ורב מודה ניה והך דריב"ל לאין מחילה מפסקא אילי לג[illegible] ילוף וצ"ע כל זה מינו ודו"ק:

דף כח.

תום' בד"ה אמר רב יהודה כו' תניא תקע לא יצא וכן קשיא כו' עכ"ל. כל"ל:

בד"ה המודר הנאה כו' מחלק אביי בין הנאת סוכה עלי כו' חומר בנדרים מבשבועות כו'. כל"ל:

בד"ה המודר הנאה כו' מחבירו משופר וממעין כו' עכ"ל. ר"ל כיון דאני מוצ' הנאה מבינו בין לענין תקיעה ובין לענין הזייה לברי ר"ל לאיתני שוב בין מודר הנאה משופר ובין מודר הנאה ממעין אבל הא ודאי לא קשיא להו ר"ל תרתי מודר הנאה מבינו בתקיעה והזייה וכן ר"ל שופר ומעין בכל מלא מלתא לתריתא הוא ודו"ק:

בד"ה אמר רבא כו' דה"מ לדחויי דלעולם מצוה משום הכירא עכ"ל. כל"ל:

דף כח:

בפרש"י בד"ה קמ"ל דאע"ג דמתעסק הוא יצא כו' עכ"ל. נראה מלשונו דמתעסק בעלמא יש לומר וקשה להא דהדיא תנן בפרק ג' דמתעסק לא ממתעסק בעלמא יש לומר דהכי קאמר הכ"ל קמ"ל דלעיר לנו מתעסק הוא וכ"ה בהדיא לקמן בפ"ב וכמ"ש התום' וק"ל:

בד"ה דלמא קסבר כו' ומתרתי הנך ממתניתין ומברייתא איבא בי'. כל"ל:

תום' בד"ה אבל הכא כו' מתעסק בעלמא הוה ולקמן בפ"ב תנן והמתעסק לא יצא עכ"ל. כל"ל:

בד"ה אבל נתכוין כו' משכחת לה לא הוה מצי למימר כו'. כל"ל מת"ל:

בד"ה ומנא תימרא כו' תימה מאי אולמיה דהך מההיא כו' עכ"ל. לא ידענא מאי קשיא ליה להא קאמר תלמודא טעמא וניוה"כ כמה דפסיקו כו' אבל מכה שפרש"י ודיוה"כ נמי משום דשויה כגי"ג כו' נראה לל"ג ניה הכא כלל ומיהו לעיל בדברי ר"י לא מקשי דקאמר תלמודא טעמא וניוה"כ כמה דפסיקו כו' דהתם ודאי מיבטרך להאי טעמא מע"ג דלית ליה ג"ש מ"מ למה לא נימא ניוה"כ אין בפסוק אין בכפוף ובדפוס מדם בגליאה דגיהו ומתעניות כמה דכייף מינים כו' גם זה מינו מיוחד לפי מה שפרש"י ומתעניות דלכתופיף לא מיבפת לן ועבדינן כפופים להיכרא כו' ול"ע:

תום' בד"ה של יעל כו' בשבה נקבה וקרן הכשבה כו' עכ"ל. כל"ל: באו"ד ומיהו ק"ק דהא ר' לוי כו' היינו משום דילפינן ג"ש כו' עכ"ל. ועיין ברש"י ישוב לזה:

בד"ה ר"י אומר כו' בשל זכרים כשל ר"ה כו' יום הדין ולהזכיר עקידה כו. עיין לחוש אלא שיהא שם שופר עליו כו' עכ"ל. כל"ל ק"ק לדבריהם להא קתני' טועמין בגמרא לר"י וביומ"כ כמה דפסיקו כו' ולו"ק: באו"ד אע"ג דר' לוי נמי מישוה להו לענין זה כו' עכ"ל. כל"ל:

דף כה.

הגהות

רש"י

ד"ה ועוד באו

שלשים ואחד שהיו כו' כצ"ל: (חכמת מנוח)

חידושים

מתני'

ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו ובל"ל עיבורו ש"נ (והוא ליל ל"ו כפרש"י לעיל ס"ד כב וכ"ע מפרש"י כאן) וקבלן ר"ג. משמע לקיבלן אחר ליל עיבורו היינו ביום ל"ו לקדש למפרע את יום הל'. ומזה מוכיח יש"י דלא כי להרמב"ם מש"כ בפ"ג מהל' קה"ח הל' י"ו דמקדשין למפרע אפי' אחר ד' או ה' ימים. אך יש לדחות דוקבלן ר"ג היינו קודם ליל עיבורו. מלום יש לחוש מליל (כ"ד) מעוכר מיקטריכא ליה כו' ופרש"י ואי תנא ס"ז מתקדש למחר ס"ל לעולם מיומא קמא מתקנין מועדותיהם והיינו למתקדש למפרע. ולהט"ל לקמן בכל"ג מישתמיט במתני"ת דברי הרמב"ם הללו ודבוקי הרמב"ם שם:

שלח לו ר"ג גוזרני עליך ע"כ. עיין מהרש"ל שכתב דמשו"ה שלח דוקא לר"י ולא לר' דוסא משום דר"י היה לא ג"ל ול"ע דבירושלמי נרכות פ' תפלת השחר מבואר לעיל שמחזיו את ר"ג בעשה רלא תע"ש ואיתיל מריב"ל שהורידו את ר"י וגם מה שלח שלח לר' דוסא משום שהיה זקן וגדול כלתיתא ביבמות (דף טו.) שהעיד משום מגי הגיע וגם הרמב"ם שהקדמתו כתב כן ועיין ב"י (דף קלט:) תוס' ד"ה רואה אני את דברי תלמוד ולכאורה מכאן רמיה ללא כפירוש ר"ת: (פורת יוסף)

גוזרני עליך שתבא אלי במקלך ותרמילך. נ"ב עי' רמב"ן ס' המלות שורש ג' מה שחמרו בספרי תפילו תומר לך על ימין שהוא שמאל נאמר לו בכך תהא מלוה כמו שנהג ר' יהושע עם ר"ג ניב"ל שחל להיות בחצוצו ע"ם ולכיה זחא תינני מכיר בקידוש החודש שאני שעליו רק בב"ד ותחם תפילו מזידין אבל בשאר דיני תורה משמע מריפ"ק דהוריות דסיכי לטעה וסבר מלוה לשמוע דברי חכמים חייב קרבן עכ"פ: (מהר"צ חיות)

גמ'

כך מקובלני כו' פעמים בא בארוכה כו' ירח לא ידע מבואו כו'. נ"ב עי' תשב"ץ חלק ג' סימן ק"ל [ועי' ברמב"ם פ' י"ו מהל' קידוש החודש הלכה כ"ג ל"ד. ועי' בס' תומת תכמים פרק תמיני מ"ם בזה בחורך]: (בן אריה)

פעמים שבא בארוכה כו'. עמוי"ט. ומש"כ לי לפשר כו' בכמו ב' ימים כו' שכמו כו' בכמו יום כן כו' בכמו יום. תימה שהרי לעיל (כ ב) תר"י כ"ד שני מיכסי סיהרא לגילוי שיש מעתיקו וי"ח מחלתי ולדילהו כו' ע"ש. ודע שבשיורי יש ט"ס ול"ל ניון ו' מימין בלד מזרח וז' למטה בלד לרוס. ומש"כ בפ"ד ול"ת שטעו ברואים את ליל שלשים מירן הרמב"ם כו'. לכאורה ניון שלפי חשבון ר"ג היה לפוי שחרחה זו בחותה הלילה כמש"כ הרמב"ם בעלמו פ"כ ולפי בשחרים היה לפיה מוטעה ועלה"מ שם. ובמאור כתב ב' הטעמים: (רש"ש)

ושמש הוא דידע מבואו כו'. נלחה לדרים יש לכאן מלשון קביעות כמש"כ בגמלה (ג) בפ"ד בה ולרשותו לפועל יוצא ור"ל שהי"ת קבע מנוחו והלוחו להשמש]: (רש"ש)

לעין טב. נ"ב שם מקום: (חכמת מנוח)

שלח לי' סימנא דוד מלך ישרא"ל חי וקים. נ"ב עי' רש"י ור"ל למוה בא לנו בנוסח קידוש היכח שטוכנין חנו לומר דוד מלך ישרחל חי וקים סימן טוב ומז"ט היינו הסימן הוח על זכירתה היכח כי מלכות בית דוד נדמה לירח. ומה מחל מחמת נפשי שמלחתי כוונה למיחתי עי"ז בירושלמי פ"ק דסנהדרין ח"ל מעשה בב"ד קבוע של בית רבי שנכנסו לעבר השנה בלוד וכנסה בסה עין הרע עקרוה מיהודה וקבעוה בגליל בעין מעקור לף הדין סימנא חמר לן וכי חין מניחין ביהודה לפילו זכר ע"ש. והנה המפרשים נלחו להבין מה הוח הסימן חשר רמזו כחן לחבל לפי הנ"ל דבמקרא זה היו רגילין לומר שלשה סימנים כי בהרבה היו מקבות מפני גזירת המלכות וגם זכר למלכות בית דוד שבא מיהודה והעיבור לריך להיות דוקא ביהודה ולולם בעת שעקרו העיבור מיהודה רלו לעקור לף הסימן הזה שלא לקבוע יותר במקבע שברבה שחר שחין לה עסה יחס ליהודה ולמלכות בית דוד והשיבו כי חין מניחין ביהודה בסימנים ותמים:

ת"ר פ"א נתקשרו שמים כו' בב"ט לחדש כו'. נפי' הרמב"ם ובהרע"ב תחריו הגי' בב"ו. ונראה לזה כיון רש"י בד"ה ונראים לחפוקי מנירסתם. ולחולי חסר בחחלתו ה"ג. ולולם כפ"ל שחחקוהו לגמרי: (רש"ש)

וע"ג חלקים. נ"ב משל חתר"ף בשעה ותשבון זה עם חשבון מש"ג מכוונים כי חש"כ הם שני שלישים מן חתר"ף הוסיף על זה ע"ג חלקים הרי חש"ג: (ר"ש מדעסור)

אתם אפי' מזידין. נ"ב ות"ת ה"ל ר"ל קש"כ לימו מן המנין פז"ב [סנהדרין כ"ו ל'] עמ"ש בפ"ד בען חבות מי"ג פ"ג: (יעב"ץ)

אפילו מזידין ואפילו מוטעין. נ"ב עי' במל"ס פ"ב מהל' קידוש החודש ה"י הגי' לפילו מוטעים שוגגין חטוסים והשמיט תיבת מזידים ועי' במפרש שם שכתב שע"פ נוסחת חתרת שזכרנה לרבינו ותכי מלחתי בפ' המלות מ"ע קנ"ג שבחמת העתיק רבינו בשם הגחלת גירסת זחת לחטוסים והשמטת לין מזידים ועי' בירושלמי כאן מילף גירסחות בטעמת ר"ע עם ר"י דבבבלי נחמר ל"ל ר"ע לרווי שיפול למטה ר"ג חוסף ובירושלמי חמר ר"י טוף היה לו מוטל על המטה הרי להמחמר נתיחם לר"י וגם נשמט תיבת יב"ח: (מהר"צ חיות)

דאתי מדן. נ"ב ומלת בדן מוטריקין בן בן: (חכמת מנוח)

רש"י

ד"ה שידעו שלא קידשו

שאין מספידין ביו"ט. משמע למפרע שהיה בחמרי. ול"י מה לחקו לזה להלח גם ר"ח דלעלמח לחסור בהספד. וכן משמע מלשון בקבורין הטם לומר רחם חדם ולח חמר ר"ה: (רש"ש)

ציונים

גמ'

כך מקובלני. (ב"מ נ"ט א') תוס' ד"ה חרץ: (לבוש)

עקיבא ניחמתני ניחמתני. כה"ג בשלהי מכות: (רש"ש)

דף כה:

הגהות

גמ'

שאפי' קל שבקלים כו' כצ"ל: (רש"ש)

תום'

ד"ה לא

תהא. אמרינן הכי בפרק החובל כצ"ל וכן הוא ברש"א: (רש"ש)

חידושים

גמ'

הא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו. פי' לפפי' ים מכמים גדולים יותר מהשופט אין לך לילך אלמם אלא לדוקא אל השופט. ותדע לעיקר מטרת הכתוב אל מיבת השופט לא אל מצר יהיה בימים ההם לדוקא: (רש"ש)

רבי שלמדתני תורה ברבים. נ"ב ל"ע היכא: (יעב"ץ)

מתני'

ראוהו שלשה והן ב"ד יעמדו השנים כו'. נלחה דמלי שחמר כחן הסנים הה"ל (ולא כן בנבחת הקודמת) הוא לנפי שחמר ויושבו מחבריהם דהיינו חתריס אלא היו בחעמד הרחיה לבן קחמר הכח הסנים ר"ל מחותן המוכיח חצר לפו. והחוי"ט נדחק בזה. חבן בפיסקה שבגמרא הבי שנים בלא ה': (רש"ש)

נחקרו העדים. בהרע"ב ומיהו חם ליל שלשים כו'. משמע מדבריו שחם לחותו ביום כ"ט יכולין לקדש מיד חת יום המחרת ויותר משמע כן בהרמב"ם בפיבוחו ובחבורו. ועיין בהלבב"ח ובחוי"ט שנלחה מדבריהם שד"ז משמע בגמרא כחן. ומחכי מיגני רוחה הכרע לזה בגמרא ועט"ש: (רש"ש)

גמ'

שד"א כו' ומקודש מקודש כבי"ד כו'. לפי מה שדקדק הט"ז בחשנה לחיתו מעכב רק קריחת מקודם פ"ח שחומר הרחש ב"ד חבל עניית העם מקודם מקודש ח"מ לא הל"ל הכח רק פ"ח מקודם: (רש"ש)

עד דאיכא אהרן בהדך. וב"ב ובמדרש שמות רבה פ' בא פ' ט"ו גרסי' ד"ח החדש הזה לכם למה חמר וכו' לפי שקידוש החדש בשלשה חמר הקב"ה למשה ואהרן חני ואתם נקדש חת החדש ע"ל ואין לוכך למ"ל החתם. וזה משום דחין ב"ד מקדש וכו'. חלח דבחתת גם למ"ל החתם. ע"ל חתו לריכין לדברי המדרש הל"ל לחכתי חקבה בחתת לין קדשו חו משה ואהרן לבדם חת החודש וב"ל דבבבלי הקב"ה בעלמו עם משה ואהרן קדשו החודש ובפיוט לפרשת החודש המתחיל חני כל חזה כו' ליתח בפניו גנו חילי קודש להעיד עדות חודש ואל נתעטף בקודש כמקדישי חודש ועי' לעיל כ"ב לכם עדות זו תהא כשרה בכם ורבנן כו' ע"ם וקל"ע: (מראה כהן)

דף כו.

הגהות

רש"י

ד"ה ועוד באו

שלשים ואחד שהיו כו' כצ"ל: (חכמת מנוח)

חידושים

מתני'

ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו ובל"ל עיבורו ש"נ (והוא ליל ל"ו כפרש"י לעיל ס"ד כב וכ"ע מפרש"י כאן) וקבלן ר"ג. משמע לקיבלן אחר ליל עיבורו היינו ביום ל"ו לקדש למפרע את יום הל'. ומזה מוכיח יש"י דלא כי להרמב"ם מש"כ בפ"ג מהל' קה"ח הל' י"ו דמקדשין למפרע אפי' אחר ד' או ה' ימים. אך יש לדחות דוקבלן ר"ג היינו קודם ליל עיבורו. מלום יש לחוש מליל (כ"ד) מעוכר מיקטריכא ליה כו' ופרש"י ואי תנא ס"ז מתקדש למחר ס"ל לעולם מיומא קמא מתקנין מועדותיהם והיינו למתקדש למפרע. ולהט"ל לקמן בכל"ג מישתמיט במתני"ת דברי הרמב"ם הללו ודבוקי הרמב"ם שם: (רש"ש)

שלח לו ר"ג גוזרני עליך ע"כ. עיין מהרש"ל שכתב דמשו"ה שלח דוקא לר"י ולא לר' דוסא משום דר"י היה לא ג"ל ול"ע דבירושלמי נרכות פ' תפלת השחר מבואר לעיל שמחזיו את ר"ג בעשה רלא תע"ש ואיתיל מריב"ל שהורידו את ר"י וגם מה שלח שלח לר' דוסא משום שהיה זקן וגדול כלתיתא ביבמות (דף טו.) שהעיד משום מגי הגיע וגם הרמב"ם שהקדמתו כתב כן ועיין ב"י (דף קלט:) תוס' ד"ה רואה אני את דברי תלמוד ולכאורה מכאן רמיה ללא כפירוש ר"ת: (פורת יוסף)

גוזרני עליך שתבא אלי במקלך ותרמילך. נ"ב עי' רמב"ן ס' המלות שורש ג' מה שחמרו בספרי תפילו תומר לך על ימין שהוא שמאל נאמר לו בכך תהא מלוה כמו שנהג ר' יהושע עם ר"ג ניב"ל שחל להיות בחצוצו ע"ם ולכיה זחא תינני מכיר בקידוש החודש שאני שעליו רק בב"ד ותחם תפילו מזידין אבל בשאר דיני תורה משמע מריפ"ק דהוריות דסיכי לטעה וסבר מלוה לשמוע דברי חכמים חייב קרבן עכ"פ: (מהר"צ חיות)

גמ'

כך מקובלני כו' פעמים בא בארוכה כו' ירח לא ידע מבואו כו'. נ"ב עי' תשב"ץ חלק ג' סימן ק"ל [ועי' ברמב"ם פ' י"ו מהל' קידוש החודש הלכה כ"ג ל"ד. ועי' בס' תומת תכמים פרק תמיני מ"ם בזה בחורך]: (בן אריה)

פעמים שבא בארוכה כו'. עמוי"ט. ומש"כ לי לפשר כו' בכמו ב' ימים כו' שכמו כו' בכמו יום כן כו' בכמו יום. תימה שהרי לעיל (כ ב) תר"י כ"ד שני מיכסי סיהרא לגילוי שיש מעתיקו וי"ח מחלתי ולדילהו כו' ע"ש. ודע שבשיורי יש ט"ס ול"ל ניון ו' מימין בלד מזרח וז' למטה בלד לרוס. ומש"כ בפ"ד ול"ת שטעו ברואים את ליל שלשים מירן הרמב"ם כו'. לכאורה ניון שלפי חשבון ר"ג היה לפוי שחרחה זו בחותה הלילה כמש"כ הרמב"ם בעלמו פ"כ ולפי בשחרים היה לפיה מוטעה ועלה"מ שם. ובמאור כתב ב' הטעמים: (רש"ש)

ושמש הוא דידע מבואו כו'. נלחה לדרים יש לכאן מלשון קביעות כמש"כ בגמלה (ג) בפ"ד בה ולרשותו לפועל יוצא ור"ל שהי"ת קבע מנוחו והלוחו להשמש]: (רש"ש)

לעין טב. נ"ב שם מקום: (חכמת מנוח)

שלח לי' סימנא דוד מלך ישרא"ל חי וקים. נ"ב עי' רש"י ור"ל למוה בא לנו בנוסח קידוש היכח שטוכנין חנו לומר דוד מלך ישרחל חי וקים סימן טוב ומז"ט היינו הסימן הוח על זכירתה היכח כי מלכות בית דוד נדמה לירח. ומה מחל מחמת נפשי שמלחתי כוונה למיחתי עי"ז בירושלמי פ"ק דסנהדרין ח"ל מעשה בב"ד קבוע של בית רבי שנכנסו לעבר השנה בלוד וכנסה בסה עין הרע עקרוה מיהודה וקבעוה בגליל בעין מעקור לף הדין סימנא חמר לן וכי חין מניחין ביהודה לפילו זכר ע"ש. והנה המפרשים נלחו להבין מה הוח הסימן חשר רמזו כחן לחבל לפי הנ"ל דבמקרא זה היו רגילין לומר שלשה סימנים כי בהרבה היו מקבות מפני גזירת המלכות וגם זכר למלכות בית דוד שבא מיהודה והעיבור לריך להיות דוקא ביהודה ולולם בעת שעקרו העיבור מיהודה רלו לעקור לף הסימן הזה שלא לקבוע יותר במקבע שברבה שחר שחין לה עסה יחס ליהודה ולמלכות בית דוד והשיבו כי חין מניחין ביהודה בסימנים ותמים:

ת"ר פ"א נתקשרו שמים כו' בב"ט לחדש כו'. נפי' הרמב"ם ובהרע"ב תחריו הגי' בב"ו. ונראה לזה כיון רש"י בד"ה ונראים לחפוקי מנירסתם. ולחולי חסר בחחלתו ה"ג. ולולם כפ"ל שחחקוהו לגמרי: (רש"ש)

וע"ג חלקים. נ"ב משל חתר"ף בשעה ותשבון זה עם חשבון מש"ג מכוונים כי חש"כ הם שני שלישים מן חתר"ף הוסיף על זה ע"ג חלקים הרי חש"ג: (ר"ש מדעסור)

אתם אפי' מזידין. נ"ב ות"ת ה"ל ר"ל קש"כ לימו מן המנין פז"ב [סנהדרין כ"ו ל'] עמ"ש בפ"ד בען חבות מי"ג פ"ג: (יעב"ץ)

אפילו מזידין ואפילו מוטעין. נ"ב עי' במל"ס פ"ב מהל' קידוש החודש ה"י הגי' לפילו מוטעים שוגגין חטוסים והשמיט תיבת מזידים ועי' במפרש שם שכתב שע"פ נוסחת חתרת שזכרנה לרבינו ותכי מלחתי בפ' המלות מ"ע קנ"ג שבחמת העתיק רבינו בשם הגחלת גירסת זחת לחטוסים והשמטת לין מזידים ועי' בירושלמי כאן מילף גירסחות בטעמת ר"ע עם ר"י דבבבלי נחמר ל"ל ר"ע לרווי שיפול למטה ר"ג חוסף ובירושלמי חמר ר"י טוף היה לו מוטל על המטה הרי להמחמר נתיחם לר"י וגם נשמט תיבת יב"ח: (מהר"צ חיות)

דאתי מדן. נ"ב ומלת בדן מוטריקין בן בן: (חכמת מנוח)

רש"י

ד"ה שידעו שלא קידשו

שאין מספידין ביו"ט. משמע למפרע שהיה בחמרי. ול"י מה לחקו לזה להלח גם ר"ח דלעלמח לחסור בהספד. וכן משמע מלשון בקבורין הטם לומר רחם חדם ולח חמר ר"ה: (רש"ש)

ציונים

גמ'

כך מקובלני. (ב"מ נ"ט א') תוס' ד"ה חרץ: (לבוש)

עקיבא ניחמתני ניחמתני. כה"ג בשלהי מכות: (רש"ש)

דף כה:

הגהות

גמ'

שאפי' קל שבקלים כו' כצ"ל: (רש"ש)

תום'

ד"ה לא

תהא. אמרינן הכי בפרק החובל כצ"ל וכן הוא ברש"א: (רש"ש)

חידושים

גמ'

הא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו. פי' לפפי' ים מכמים גדולים יותר מהשופט אין לך לילך אלמם אלא לדוקא אל השופט. ותדע לעיקר מטרת הכתוב אל מיבת השופט לא אל מצר יהיה בימים ההם לדוקא: (רש"ש)

רבי שלמדתני תורה ברבים. נ"ב ל"ע היכא: (יעב"ץ)

מתני'

ראוהו שלשה והן ב"ד יעמדו השנים כו'. נלחה דמלי שחמר כחן הסנים הה"ל (ולא כן בנבחת הקודמת) הוא לנפי שחמר ויושבו מחבריהם דהיינו חתריס אלא היו בחעמד הרחיה לבן קחמר הכח הסנים ר"ל מחותן המוכיח חצר לפו. והחוי"ט נדחק בזה. חבן בפיסקה שבגמרא הבי שנים בלא ה': (רש"ש)

נחקרו העדים. בהרע"ב ומיהו חם ליל שלשים כו'. משמע מדבריו שחם לחותו ביום כ"ט יכולין לקדש מיד חת יום המחרת ויותר משמע כן בהרמב"ם בפיבוחו ובחבורו. ועיין בהלבב"ח ובחוי"ט שנלחה מדבריהם שד"ז משמע בגמרא כחן. ומחכי מיגני רוחה הכרע לזה בגמרא ועט"ש: (רש"ש)

גמ'

שד"א כו' ומקודש מקודש כבי"ד כו'. לפי מה שדקדק הט"ז בחשנה לחיתו מעכב רק קריחת מקודם פ"ח שחומר הרחש ב"ד חבל עניית העם מקודם מקודש ח"מ לא הל"ל הכח רק פ"ח מקודם: (רש"ש)

עד דאיכא אהרן בהדך. וב"ב ובמדרש שמות רבה פ' בא פ' ט"ו גרסי' ד"ח החדש הזה לכם למה חמר וכו' לפי שקידוש החדש בשלשה חמר הקב"ה למשה ואהרן חני ואתם נקדש חת החדש ע"ל ואין לוכך למ"ל החתם. וזה משום דחין ב"ד מקדש וכו'. חלח דבחתת גם למ"ל החתם. ע"ל חתו לריכין לדברי המדרש הל"ל לחכתי חקבה בחתת לין קדשו חו משה ואהרן לבדם חת החודש וב"ל דבבבלי הקב"ה בעלמו עם משה ואהרן קדשו החודש ובפיוט לפרשת החודש המתחיל חני כל חזה כו' ליתח בפניו גנו חילי קודש להעיד עדות חודש ואל נתעטף בקודש כמקדישי חודש ועי' לעיל כ"ב לכם עדות זו תהא כשרה בכם ורבנן כו' ע"ם וקל"ע: (מראה כהן)

כר' טרפון מבל תוס' שם כתבו לתפי' סבר כר"ע ניחא:
(ר"ש מדעסור)

ד"ה והיה

ג שופר. נ"ב להוכיח עוד לתוס שנקרעו שופר ליקרו גמי קרן מע"ג דכבר מוכח במשנן נקרן היובל בא עוד למחק הכתיב יותר. ק"ל ליף דרך גזרה שוה כתיב בפרה קרן וכתיב בחיל קרן מה להלן נקרע שופר אף הכא נקרע שופר והא דליף בגמ' מוסיבין לה' מצור פר מלא ועוד קשה. ק"ל הכא לאו גזירה שוה גמורה היא דלא ילפי' גזרה שוה מגזירים הכא לגבי מסמכתא בעלמא מע"פ שאין רגיש לדבר זכר לדבר:
(חכמת מנוח)

ד"ה אקרו

דאדרבה מהאי קרא מוכח דשופר אקרי קרן כו'. ק"ל ל"ז מלי מייתי לה' יוסי מוסיבין כו' הא גם גם שם גופה כתי' מקרן:
(רש"ש)

ד"ה חוטא

מתנאה. עי' מ"ש תוס' לקמן כ"ח ע"ל ד"ה הסולר וכו':
(חתם סופר)

עט"ל שכתב ע"ד ק"י למה דמקו בזה להא מסיק כיון לזכרון כו' וכפרש"י. וק"ק לכותו למרץ הא דמקשה שופר גמי מכמון הוא ומדוע לא מקשה ג"כ דמתי בל יתנאה ניחא גזיה וגם הממרץ לא הזכיר לה כיון כו' כנפנים דמי וגם על בל יתנאה לא שייך כ"כ תירוץ כיון לזכרון הוא:
(רש"ש)

ד"ה ולא שנים

דעל גלד ראשון אתוסף. עתוס' סוטה י"ב ע"ב ד"ה כתבו על ב' לפין וכו':
(רז"י מבאסקווי"ץ)

מסורת הש"ס

מה שהניח הגרי"פ מהרי"ף והרמ"ם גי' כשמעכס תא קול השופר כמשנה כ"ה ג"כ גילסא המשנה שבירושלמי והמוי"ט ק' שם:
(רש"ש)

ציונים

גמ'

לא מצו חזו ליה. (ב"ק צ' ב') תוס' ד"ה כגון (ב"ב קי"ד א') תוס' ד"ה ואין:
(לבוש)

אבל הבא אפילו ר"ע מודה. הרא"ש כב"ב פ"ח סי' ד':
(שדה צופים)

מתני'

כל השופרות כשירין חוץ משל פרה מפני שהוא קרן. הרא"ש בר"ה פ"ג ס"א:
(שדה צופים)

ו. א כל השופרות. (ר"ה ט"ז א') תוס' ד"ה בל פר:
(לבוש)

גמ'

כשנים ושלשה שופרות. (סוטה י"ח א') תוס' ד"ה כתבה. [א"ה ע' בשו"ת מוהר"א ששון סי' למ"ד בסופו מ"ש בזה ובחבורנו סימן ל"ב]:
(לבוש)

דף כו:

הגהות

גמ'

מ"ם בר"ה כמה דכייף אינש דעתיה טפי מעלי. מפרש"י ותוס' נראה דל"ג תיבת דעתיה (שוב ראיתי שהתוי"ט הרגיש ג"כ בזה מפרש"י) ויהיה מכאן סמך גדול להמתפללין בר"ה ויו"כ בכריעה והוכאו ג"כ בתוס' ברכות (יב ב. ל"א):
(רש"ש)

רש"י

ד ז במה קבענוך

ע. המעשר והתרומה אתם קובעים אותי כצ"ל. ונ"ב ה"נ. בס"א ובא לפרש סוף הפסוק שמביא בגמ' היקבע אדם אלהים כי אתם קובעים אותי ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה. ובספרו של רש"י היה כתוב בגמ' פסוק זה כולו ולכך מפרש אותו ודר"ק:
(חכמת מנוח)

חידושים

גמ'

הפוגלגונות. עי' רש"י ותוס' שהניחו מגמרא דיומא. ולשון מזמה היא ברפ"ט דשביעית והוספה ג"כ בגמרא לקוכה (לט ב). ולשון רש"י במגילה שנו בכ"מ במשנה וברייתא:
(רש"ש)

מתני'

ופיו מצופה זהב. ופרש"י בשל מקדש. הן בגמרא לקמן (כז

לף סגי למ"ד נער בע"מ דאוריימא. ל"ג ס"ה להחולך בדרך או ליתי נהמה מסתגף כדמיתא בפרקין בשלח:

(מצפה איתן)

ד"ה בשערי מזרח

וי"א בשע"מ בע"ג. נרלה דר"ל משום דע"ג היתה למזרח עזרת ישראל אבל בה היו ג' שערים פתוחים לעזרת נשים שער ניקנור ושני פשפשים כדלמיתא פפ"ב למדות ונקרלו ג"כ שערים שם. ולפ רבנן ל"פ ע"ז כמ"ש המוס' בכתובות (קו) ולהכי קאמר הכא בשערי ל"ר. ולפי הירושלמי נרלה להר הבית כולו כל המקדש שבתוכו החומה וע"י וע"ג אבל לכ"ש היה שער למזרחו:

(רש"ש)

ד"ה פסול

דה"ל כשני שופרות. וכ"כ הרע"ב בתמיו. ולפ"ז מייתי שנסדק מכ' נדדיו נגמרי כמ"כ המוס'. ול"כ ל"ד הרע"ב כמ"כ ע"ז והא"מ נסדק נלרכו אבל אם נסדק נרמנו כו' כאר. דבכה"ג ס"ל בהוסיף עליו כ"ם לף ממינו פסול נקמן (ע"ב). ודומק לומר דס"ל כוהיינו יכולין לפרש שם בתר"ה לפהו זהב והי"ל שבללו שהניח הב"י סי' תקפ"ו. ולהלי ס"ל כדעת הס"מ ברוגו כבולו. לו דס"ל דהא בהוסיף עליו כ"ם פסול לף ממינו היינו דוקא משופר אחר אבל זה דבר אחד שבתוכו הפוסקים:

(רש"ש)

דהוה ליה כשני שופרות ע' בפר"ח בסימן תקפ"ו שכתב דיש לפרש דרש"י קאי לדיוק שבני שופרות ויסתלק זה מה שמתמה עליו המוס' והרא"ם והר"ן ע"ש:

(חשק שלמה)

תוס'

ד"ה כמאן

תימה כו'. עיין לף ו' נמוס' ד"ה לתקופות:

(ר"ש מרעפור)

ד"ה כמאן דלא

תימה הא כו'. נ"ב לף מקשה זה לגירסת קמא דיל"ל דרב עיקא לשיטת לומר כי קתני משתלת לף הדר ניה כמ"ש לעיל בד"ה כמאן וכו' ודו"ק:

(חכמת מנוח)

תימה כו' חייב לתקוע. נ"ב ובר"ח כו'. ורש"י פי' שם ובר"ח כשחל להיות בשבת וגם פי' להך בריימא מתיא כר"ע ולפ קי"ל כוותי':

(ר"ש מרעפור)

ד"ה שופר

לא מפקי מטעם כו'. נ"ב ל"ע הא מניא הוסיף עליו כ"ם פסול מהאי טעמא כאן ע"ש:

(ר"ש מדעפור)

ציונים

גמ'

ותרי קלי וכו'. (סוטה ל"ט ב') תוס' ד"ה עד:

(לבוש)

אלא תרתי קלי מחד גברא לא משתמעי מתרי גברי משתמעי. הרא"ש בר"ה פ"ד סי' י"ג:

(שדה צופים)

דף כו:

חידושים

מתני'

וכן מי שהיה עובר כו'. עתו"ס. ול"נ משום דבשניהם שניס שומעים קול ס' זה יפא וזה ל"ו. ול"ל עוד דהאי מע"פ כו' זה כיון לבו כו' אב על שניהם ל"ל גם על התוקע לתוך הבור כו'. דזה כיון לשמוע קול שופר וזה לא כיון לזה ושמע קול הבהה ולפ ממקנת הרמ"ם [אבל נקמן לתמר הכי זה מקום מיוחד הוא לשום העומדים בבור משמע קלא כי הרמ"ם לשאותם העומדים על שפתו לף מ"ל שיפלו ועי' ט"ז סי' תקפ"ז סק"ו]. אלא כדמשמע מפרש"י ובפשטות לשיטת דבר הוצע להסילוק אם קול שופר כו' ואם קול הבהה כו' לשום העומדים על שפת הבור. וא"ם להמתיק עוד דכמו בתוקע לתוך הבור שום שבבור לעולם יפלו ועבל שפתו יש חילוק כן מי שהוא בבה"כ משמע יפלו כמ"ש המ"ם בסוף סי' תקפ"ט והחילוק שיש שלא כמי שהיה עובר תמוכיו כו':

(רש"ש)

גמ'

צרור. נ"ב עי' רש"י פסחים כ' ע"ל תוליו ל"ו ל' מנחות ק"ב ל"ב לגרלה משם דגרס נריד בלי"ם:

(מלא הרועים)

איבא דרמי לחו מרמא כו'. עי' גה"ם ועי' מש"כ עליו נסוכה (טז):

(רש"ש)

רש"י

ד"ה במינו כשר

אם אינו מעכב. נ"ב עיין בר"ן הוכחה לזה:

(ר"ש מדעפור)

תום'

ד"ה ניקב

עי' מש"כ בדבריהם בחדושי סו"ע סי' תקפ"ו בס"ד:

(רש"ש)

דבר אחר לקול כו'. נ"ב פי' אבל אם נפרש לפי שלא הוסלקה סתימת הנקב אין הרוח יולא בפשיטות ול"ל שמסייע דבר אחר שאין הקול יולא מן הבור הסותם אלא מפני לרוח התלב אין הרוח יולא בפשיטות ודו"ק:

(חכמת מנוח)

ד"ה צפהו

ודוחק. נ"ב פי' ולכך נרלה לפרש דעובי השופר לגד פיס קרי מקום הנתח פה. ובאומו עובי לגד חוץ קרי שלא במקום הנתח פה ודו"ק. וכן פירש הר"ן וכתבו ב"י בסוף סי"ם סי' תקפ"ו:

(חכמת מנוח)

ציונים

מתני'

התוקע לתוך הבור או לתוך הדות וכו' קול שופר שמע יצא. הרא"ש בר"ה פ"ד סי' יו"ד:

(שדה צופים)

גמ'

ותקע ביה. (ר"ה ל"ד א') רש"י ד"ה דרך:

(לבוש)

כדי שיאחזנו. (ר"ה כ"ח א') רש"י ד"ה כתותי:

(לבוש)

דף כח.

הגהות

גמ'

אמר רבא ז"א התוקע לשיר יצא. בראש הגי' רבה וכ"מ להדיא במלחמות ור"ן וכ"מ לקמן (ע"ב) א"ל שאני אומר כו' ובסה"ע רבא אמר לצאת כו'. ודלא כב"ח בהגהת הרא"ש:

(רש"ש)

רש"י

ד"ה ה"ג

למימרא דסבר רבא כו'. לכאורה ה"נ להגיה רבה. אמנם ראיתי בראש ור"ן דגרסי לעיל רבא:

(רש"ש)

תום'

ד"ה בשופר

אבל במזיד אין מעילה ולא נפיק לחולין כצ"ל:

(רש"ש)

חידושים

גמ'

א"ר יהודה שופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא כו' כיון דמעל בה נפקא לחולין. מסתמא דר"י ס"ל מלות ליהנות ניתנו ולכ"ד דרבא וחכי ס"ל לקני נגדרים כמ"ש המוס' נסמוך. והקשה נט"ש למקשה להני מתוקלי מדמנן נפ"ב דמעילה גבי ערבה דהקדש שהיו חוקקים נהנין ממנו בעלניהן ומ"ש דמלות לאו ליהנות ניתנו. ועוד מקשה מדמנן פ"ד לנדרים גבי מודר הנאה מחבירו ומלמדו מלרש מלות לף ומגדות ופי' הר"ן דאע"ג דמהני ליה במה שמלמדו מלות לף ל"ש והשתא מקשה למ"ד ל"ש למאי מלמדו. והנה גם בשעה"מ הר כן ומיהו להניח דמודר הנאה מחבירו שאני שאין דעתו להדילו מדבר מלוה והא דנסמוך גבי מודר הנאה מחבירו אין מזה עליו מי מטתא ניתנות הממה משום דהנאה ולא ממה שאין דעתו ע"ד מלוה להסם ליכא הנאה לגוף ג"כ ממה הסותה שנשלמה המלוה והניח דעדנה של הקדש מילן להסם אין מעילה בגידולין ומ"ל למשל"כ גבי שופר דים מעילה ג"כ נקול למ"ד מלות ליהנות ניתנו וכמ"ש הפר"ח נחו"מ כיון דעבד מעשה במקש וגם נהנה. ועוד י"ל דהיה דערבה ע"פ מ"ם המוס' יקנים ניומא (דף נט) נהא דממר רבא דקלפי של מול היתה ופריך לממאי של מול נקדשה ופירכו לכבוד המלוה נשל קודם והקשו לרב יהודה לממר מלות ליהנות ניתנו אין יעשה משל קודם מלוה שיכול לעשות משל מול להגרלה לאו עבודה והכא מקודש ומילפו לכיון דכבוד המלוה הוא יכול לעשות משל קודם ע"כ. וה"נ י"ל גבי ערבה של הקדש שהיו חוקקים נהנין ממנה בעלניהן שהיו מקיפין את המזבח כמ"ש המוס' שם וה"ל כבוד המלוה של הקפת המזבח הוא שיהיה בערבה של הקדש ומש"ה לף ממר הא מלות ל"ל כהכיא דגבי קלפי דיומ"כ כנ"ל. ולפ דבש' איכ לפקק שם כתב דדוקא גבי הגרלה שהוא צורך עבודה מע"פ שהיא חינה עבודה רשמי להשתמש בכלי שרת וכה"ג גבי קריאת פ' בר"פ בא לו בנגדי כהונה אבל משום צורך חון לא. ועיין בס' ב"ש שהקשה לפיך יולא לחולין בשמקש הא בעי' שהעמדה והעלרה. וכה"ג הקשו חוס' בכוחות (כו). ומ"ש המוס' שם לשם הקדישו לדמי עולה ול"ל שהעמדה והעלרה הקשה ע"ז מממורה (דף יט) והגיה לל"ל שם במוס' שהקדיש רק להמר וכה"ג ליירי כגון שהקדיש רק השופר וזה לחוק. אבל י"ל לשייירי שהעמידו והעלידו מחייט קודם שנשלמו וכה"ג כתבו חוס' נרש"ד דמעילה:

(מצפה איתן)

עולה בת מעי"ה היא. עי' נכוחות כ"ו ל' חוס' ד"ה החולש למר:

(גליון מהרש"א)

כיון דמעל נפק לחולין. נ"ב עי' חוס' קדושין נ"ז ע"ל ד"ה אין חוש מעל אחר חוש להיכא דאין מתכוין לגוזלו לף ממרינן כיון דמעל נפיק לחולין ע"ש:

(מהר"צ חיות)

איסורא הוא דרביב בהו. נ"ב יעוין חוס' נדרים דף י' ד"ה מדם מנית. ומנחוס' נזיר כד ע"ב ד"ה שלאחר מיני. ומנחוס' תמורה ג ע"ל ד"ה לף נהנין. ופסחים כו ע"ב חוס' ד"ה נעלי שלמים:

(בורך טעם)

מצות לא ליהנות ניתנו. נעירובין נ"ל ע"ל ועיין חוס' מעילה י"ג ע"ב ד"ה ערבה היו וכו':

(רד"ר מבאסקוניין)

מצות לאו ליהנות ניתנו. נ"ב עי' חוס' שבועות מ"ד ע"ב ומוס' סוכה כ"ה ע"ל ד"ה שלומי:

(מהר"צ חיות)

מצות לאו ליהנות ניתנו. עי' נס' מנני מלוחים סי' כ"ח ס"ק ס'. עי' ר"ן ר"פ לולב הגזול ד"ה שלא למכירה שלא עיר שנלחם נסוף הפדר:

(גליון מהרש"א)

בשופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא. נ"ב לפי שיטות וה"מ לחנפיהם ע"מ לנלא למיקני ליה. ול"נ היינו דלייק רש"י ומפד שמשמו נו נע"ז. ול"ל נלא מיירי נע"ז גופה נלא נמשמיש ע"ז וקי"ל נמשמיש יש ניטול לפי' מזוזה כהן ישראל כלאיתא בי"ד סימן קמ"ו. ומפרש הא"ג דהוי"ל מילתא פפיקא. וה"ה לחיכא לאוקמי בע"ז עלמה ונגווני לממרן. ומו חיכא לפרושי דמיירי בשעשה השופר מקרני בהמה הנעבדת ד"ג שיש נאותן לף ממ"ה לשמלה לף ממתני דמפרש בגלמר ניטול הוא לילא ע"פ לוקב הגזול:

(יעב"ץ)

בשופר של עובד כוכבים לא יתקע ואם תקע יצא. עי' תוס' ע"ז מ"ו ע"ל ד"ה מי ובהר"ן שם בשם רמב"ן:

(גליון מהרש"א)

שופר של עובד כוכבים. בר"ן כתב לחייבי קודש בטול ולף נתכוון לזכות. לכאורה לפי מה שכתב ביו"ד (סי' קמו) דגם שם זכה מהני בטול מן התורה אלא מדרבנן לף מהני בטול לפפר להכת לפילו שם כיון לזכות יש בדיעבד ול"ל בדיעבד מיירי ועיין מה שכתבתי בחדושי סוכה (לף לג):

(פורת יוסף)

כתותי מיכתת. (יבמות קי"ד ל"ל ק"ד ל') תוס' ד"ה סגלל. (סוכה כ"ה ב') תוס' ד"ה לאו. [ל"ה ע' בשו"ת זקניהו נעל שער לפריס סימן ל' וסימן ל"מ]:

(לבוש)

אבל לא בימות החמה. עי' נהר"ן נדרים סוף דף ט"ו ונגליון שם:

(גליון מהרש"א)

[המודר הנאה ממעין כו'. ק"ל מדוע לנ מהזאה לטבילה הלא יכול היה לומר מעין עהיה נמשמע ונהזאה גופה לתמיל בה ועומר המודר הנאה ממי מטחא מזין עליו בימה"ג כו' כמו ב"ק בדיעבד. ואין לומר כיון לאפר פרה מקדשי ב"ה היא ואע"ג בהזאה נלא"ה מו לף ממי חיקור נדר ואינ עלה יכו' הרי"ה שהניח הר"ן בפ"ג דשבועות גבי הא דכיוס שהנדר מו גדליה ב"ש בהקיום מלות ל"ת לף מיל נדר ע"ש. דז"ל ממרי טעמי מדע דאפר אין מו מעילה כלאיתא במנחות (ריש דף נג) ע"ש. ונינ דמשמה לה דנדר ממים מיים שמקדשין נהס את האפר דמוען בעלמא ניהו. ואולי י"ל דלרבותא דטובל מו בימה"ג נקיט מעין דאע"ג דפעמים מולכלך בטיט ואינה ומוסך אפי' בימה"ג כלאיתא בניה (יח ב) ע"ש. ועי' רש"י פסחים כ' ע"ל מולן ל"ו ל' מנחות ק"ב ל"ב לגרלה משם דגרס נריד בלי"ם:

(מלא הרועים)

איבא דרמי לחו מרמא כו'. עי' גה"ם ועי' מש"כ עליו נסוכה (טז):

(רש"ש)

רש"י

ד"ה במינו כשר

אם אינו מעכב. נ"ב עיין בר"ן הוכחה לזה:

(ר"ש מדעפור)

תום'

ד"ה ניקב

עי' מש"כ בדבריהם בחדושי סו"ע סי' תקפ"ו בס"ד:

(רש"ש)

דבר אחר לקול כו'. נ"ב פי' אבל אם נפרש לפי שלא

סם נס"ד. וי"ל דכה"ג להכא הוי כמו מרי קלי ממד גבוה לממרי סם לתון כתוון יכולה לשמוע: (רש"ש)

ד"ה של עולה

ותלשו מחיים כו'. לשו דוקא ולא מתי לאפוקי מלא לאמר זריקה וכדמסיק: (רש"ש)

ד"ה מהו דתימא

התם אכול מצה קאמר רחמנא והא אכל ונהנה כו' [illegible] **לענין חטאות אמרי המתעסק בחלבים ועריות** [illegible] **ב שבן נהנה.** וכ' בספ"י דז"ח מלא לסק"ד מכל לפי מטמא כלאי' בפ"ק דזבחים ע"ש. ומימה דבפ"ב ב"ש ג) לימא מתיב רבה בר' ח"ל מנדי כו' הא היה בלבו לסם מוען כשר ומינו מרלה ב"פ הרמב"ם בפט"ו מהל' פה"מ ה"ד ועי' במור"ש שם פ"ח סוף ט: (רש"ש)

והא הכא כיון דיהיב ליה מתנה מבכור עברה ליה לזמניה. הקשה לי מכס אחד להא בזמנים (פ ג) בהג"ה שבמ"ש בל מוסיף בספ"ד כתבו להכל מוסיף היינו מה שנכרת המתנה משני לדדין ע"ש. וזהו בבא אחת. והשתני לו להכל דייק מפני שח"ח לשמש ואע"ג דל"ש ס"ל לאפשר לשמש (בכורות ל"ד ע"ח) מ"מ לר' יהושע לא מלינו לישנור כן ובינמות (כא) אמרינן לא סתים לן מנא לרבינ"ב. וגם שמש בר פלוגתיה דר"ח הוא ר"י ודפליגי עליה בנמלא מכוון בין ג' עיירות ס"ל דל"ש יאחר קונייתו המוכ' דשם דשניה מעלה לשיבייה ומלכמ"ל: (רש"ש)

לעבור בזמנו ל"ב כוונה. ג"ב עי' מנחות מ' ע"ב מוס' ד"ה לאוסופי קל מכוון: (מהר"צ חיות)

לעבור בזמנו לא בעי כוונה. עי' לאלי פ' לולב הגזול סימן כ"ד: (גליון מהרש"א)

לעבור בזמנו לא בעי כוונה כו'. עיין מוס' מנחות (דף מ' ע"ב) ורש"י פ' ותמנן: (מצפה איתן)

אלא אמר רבא. שלא בזמנו בעי כוונה. ג"ב וש"כ כהן המנהג י"ל דהוי מכוין כמ"ש מוס' בד"ה ומנ"ל:

שלא בזמנו. (עירובין ל"ו ע') מוס' ד"ה מיכל. (כ"ה ט"ז): [ל"ה מחוס ואולי ל"ל ר"ה ט"ז והוא בסוס' ד"ה מיכל. (עב"ץ)

מתני'

חש"ו א"מ אה"ר יד"ח וכ"ה הלשון בזה הכלל. ול"י כוונת ליזנק דלמ"ל הכי אם היתד מוליכין: (רש"ש)

גמ'

טומטום א"מ לא א"מ כו'. עט"ל שהקשה להא הוי ס"ס כו' ומירנ על פי קברת המוס' דנדה (כז) ד"ה מומר משום דלפעמים מתפתח הס"ס הו' ע"ש. (ומה שמתה הגרע"ב בתשו' על רלוה זו ע"ש לכאורה הרגיש בזה הט"ל עלמו בתש"כ ול"ל כו' להתם הו' בתשה זו גופה כו' ולכן הניח עוד מפ"ט דנדה ע"ש). אבל לנכי תמה מהני שבילין דנזל"ז ד"ה טהורין ושם ג"כ הס' מתפתח ע' פתחים (י). וגם בתלם אחד יוכל להתפתח כשיזה ויטנה ויטבול וילך בשביל השני עי' בפ"ה דטהרות מ"ג (וזה יקשה גם על המוס' והגרע"ל ועתש"כ בתענית יב ב) ובכתובות שפ"ב כתבתי ישוב לזה בס"ד. ועי' בתש"ס בפי"ט מהל' אה"ט ובמל"מ שם. ועי' עוד בגמ' פ"פ הלה. ומה שאתר וגל אח ש"מ לבאורה הוה זו ומל"ל זו עתש"כ בזה בתוס' ס"ע סי' תקפ"ט: (רש"ש)

טומטום אינו מוציא את מינו ע"כ. בטו"ל שקשה להא סו"ל ס"ס ומפ"ל בשא"ס משום לאפשר לנכר להא שם יקרע יבעי שם זכר שם נקבה וכל היכל לאפשר שני הספיקות לנכרוי בוודאי לרין לנכרוי וגל הוי ס"ס וגל בתי למה שכתבו המוס' בגדה (דף כז). להתם בתפלת ליכא לנכרוי: (פורת יוסף)

מי שחציו עבד כו'. עט"ל ועתש"כ בימנות (לט ב) בס"ד: (רש"ש)

תני אהבה כו' חוץ מברכת הלחם כו'. עתש"כ בברכות (מג): (רש"ש)

כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא ע"כ. בטורי אבן שקשה להא בגי בהמ"ז אמרי' דוקא שאכל כדי שביעה ע"ש וגל ידעתי מאי קשה לי' תדא להא הניח הר"ב מירושלמי תון מבהמ"ז ק"ש ותפלה ועוד להא לא קאמר גלא בכל הברכות שיכול להוליא אח מבהו אע"פ שיצא מוליא מש"כ בברכות בתון בתפילו לא יצא ג"כ היינו יכול להוליא להא הני"ל בברכות (דף מה:) אגיס שאכלו מלוה לאבל דוקא גלא בזימון וגם שם כיון לשומר ברוך שאכלנו כמי שאברך בעלמו דמי ועיין בירושלמי: (פורת יוסף)

ואם יצא אינו מוציא. עי' בברכות מ"ת ב' מוס' ד"ה עד שיאכל ובפ"ק דברכות סוף סימן י"ג בפ' מי שאתו ועי' בט"ז יו"ד סימן ס' ס"ק י"ז: (גליון מהרש"א)

רש"י

ד"ה ה"ג כהנים

אין מקדישין לפני היובל. ג"ב ומפרש הגמ' שם דלא הוי בלא עלה טובה: (ר"ש מדעסור)

ציונים

גמ'

אלמא קסבר רבא מצות אין צריכות כוונה. הרא"ש בסוכה פ"ג סי' ל"ג: (שדה צופים)

א"צ כוונה. (סוכה ל"ט א') תוס' ד"ה עובר: (לבוש)

אחורי בהכ"נ. (פסחים פ"ה ב') תוס' ד"ה וכן: (לבוש)

מנין לכהן שעולה לדוכן שלא יאמר וכו' אוסיף ברכה אחת משלי. הרא"ש במגילה פ"ג סי' י"ז: (שדה צופים)

א"ל ר"א לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו. הרא"ש בסוכה פ"ג סי' י"ד: (שדה צופים)

לעבור בזמנו. (עירובין צ"ו ב') תוס' ד"ה אי: (לבוש)

שלא בזמנו. (עירובין צ"ו א') תוס' ד"ה מיכל. (כ"ה ט"ז): [א"ה חתום ואולי צ"ל ר"ה ט"ז והוא בתוס' שם ע"ב ד"ה ותוקעין ושייך כאן על הא דאמרו ואילו מתרמי ליה ציבורא]: (לבוש)

דף כט.

חידושים

גמ'

משמיע משמיע לעצמו. עיין רמב"ן סי' ס"ת רמ"ו: (מצפה איתן)

וקתני לא יצא. נ"ב עד שיתכוין כו' הל כי מכוין רק לעלמו יצא [ומ"ש בהגהות ר"ב רמבונג בשם הגאון מוויליגא דלייק מדקתני לא יצא בלשון יחיד ולא קתני בלשון רבים לא יצאו ש"מ דרק המשמיע לא יצא אבל השומע יצא אף לא נתכוין לו המשמיע. ובלי הפק לא מפי הגר"ל יצאו דבשלמא שבלייעא מייירי הכל בדין השומע ובמכוין שומע ולא משמיע לא יצא אף השומע. ובדפוס ווילנא ד"ז נמוך בהגהות רה"ג שהשיל מוויליגא. ובלבדו גם הס בשגגה]: (יעב"ץ)

מתני'

חש"ו א"מ אה"ר יד"ח וכ"ה הלשון בזה הכלל. ול"י כוונת ליזנק דלמ"ל הכי אם היתד מוליכין: (רש"ש)

גמ'

טומטום א"מ לא א"מ כו'. עט"ל שהקשה להא הוי ס"ס כו' ומירנ על פי קברת המוס' דנדה (כז) ד"ה מומר משום דלפעמים מתפתח הס"ס הו' ע"ש. (ומה שמתה הגרע"ב בתשו' על רלוה זו ע"ש לכאורה הרגיש בזה הט"ל עלמו בתש"כ ול"ל כו' להתם הו' בתשה זו גופה כו' ולכן הניח עוד מפ"ט דנדה ע"ש). אבל לנכי תמה מהני שבילין דנזל"ז ד"ה טהורין ושם ג"כ הס' מתפתח ע' פתחים (י). וגם בתלם אחד יוכל להתפתח כשיזה ויטנה ויטבול וילך בשביל השני עי' בפ"ה דטהרות מ"ג (וזה יקשה גם על המוס' והגרע"ל ועתש"כ בתענית יב ב) ובכתובות שפ"ב כתבתי ישוב לזה בס"ד. ועי' בתש"ס בפי"ט מהל' אה"ט ובמל"מ שם. ועי' עוד בגמ' פ"פ הלה. ומה שאתר וגל אח ש"מ לבאורה הוה זו ומל"ל זו עתש"כ בזה בתוס' ס"ע סי' תקפ"ט: (רש"ש)

טומטום אינו מוציא את מינו ע"כ. בטו"ל שקשה להא סו"ל ס"ס ומפ"ל בשא"ס משום לאפשר לנכר להא שם יקרע יבעי שם זכר שם נקבה וכל היכל לאפשר שני הספיקות לנכרוי בוודאי לרין לנכרוי וגל הוי ס"ס וגל בתי למה שכתבו המוס' בגדה (דף כז). להתם בתפלת ליכא לנכרוי: (פורת יוסף)

מי שחציו עבד כו'. עט"ל ועתש"כ בימנות (לט ב) בס"ד: (רש"ש)

תני אהבה כו' חוץ מברכת הלחם כו'. עתש"כ בברכות (מג): (רש"ש)

כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא ע"כ. בטורי אבן שקשה להא גבי בהמ"ז אמרי' דוקא שאכל כדי שביעה ע"ש וגל ידעתי מאי קשה לי' תדא להא הניח הר"ב מירושלמי תון מבהמ"ז ק"ש ותפלה ועוד להא לא קאמר גלא בכל הברכות שיכול להוליא אח מבהו אע"פ שיצא מוליא מש"כ בברכות בתון בתפילו לא יצא ג"כ היינו יכול להוליא להא הני"ל בברכות (דף מה:) אגיס שאכלו מלוה לאבל דוקא גלא בזימון וגם שם כיון לשומר ברוך שאכלנו כמי שאברך בעלמו דמי ועיין בירושלמי: (פורת יוסף)

ואם יצא אינו מוציא. עי' בברכות מ"ת ב' מוס' ד"ה עד שיאכל ובפ"ק דברכות סוף סימן י"ג בפ' מי שאתו ועי' בט"ז יו"ד סימן ס' ס"ק י"ז: (גליון מהרש"א)

רש"י

ד"ה ה"ג כהנים

אין מקדישין לפני היובל. ג"ב ומפרש הגמ' שם דלא הוי בלא עלה טובה: (ר"ש מדעסור)

סבור חמור בעלמא הוא. עי' פר"ח סימן תר"ל: (מצפה איתן)

סבור חמור בעלמא הוא. ק"ל דמגילה מל"ל להל ל"י ללל"כ שומע כל מיבה ומיבה בתיקונה ול"כ יודע שמגילה הוא שומע. וי"ל דמ"ל בלועז שמשמע משומית: (רש"ש)

א"ל אבי אלא מעתה. עי' בתוס' סוכה ריש דף מ"ב: (גליון מהרש"א)

א"ל ר' יהושע ה"ה עובר על בל תוסיף. עי' במלחמות שכ' לשומט קדשים לשם מוען בשריס ועוען לשם מוכה ואפילו מטמא כלאי' בפ"ק דזבחים ע"ש. ומימה דבפ"ב ב"ש ג) לימא מתיב רבה בר' ח"ל מנדי כו' הא היה בלבו לשם מוען כשר ומינו מרלה ב"פ הרמב"ם בפט"ו מהל' פה"מ ה"ד ועי' במור"ש שם פ"ח סוף ט: (רש"ש)

והא הכא כיון דיהיב ליה מתנה מבכור עברה ליה לזמניה. הקשה לי מכס אחד להל בזמנים (פ ג) בהג"ה שבמ"ש בל מוסיף בספ"ד כתבו להכל מוסיף היינו מה שנכרת המתנה משני לדדין ע"ש. וזהו בבא אחת. והשתני לו להכל דייק מפני שח"ח לשמש ואע"ג דל"ש ס"ל לאפשר לשמש (בכורות ל"ד ע"ח) מ"מ לר' יהושע לא מלינו לישנור כן ובינמות (כא) אמרינן לא סתים לן מנא לרבינ"ב. וגם שמש בר פלוגתיה דר"ח הוא ר"י ודפליגי עליה בנמלא מכוון בין ג' עיירות ס"ל דל"ש יאחר קונייתו המוכ' דשם דשניה מעלה לשיבייה ומלכמ"ל: (רש"ש)

לעבור בזמנו ל"ב כוונה. ג"ב עי' מנחות מ' ע"ב מוס' ד"ה לאוסופי קל מכוין: (מהר"צ חיות)

לעבור בזמנו לא בעי כוונה. עי' לאלי פ' לולב הגזול סימן כ"ד: (גליון מהרש"א)

לעבור בזמנו לא בעי כוונה כו'. עיין מוס' מנחות (דף מ' ע"ב) ורש"י פ' ותמנן: (מצפה איתן)

אלא אמר רבא. שלא בזמנו בעי כוונה. ג"ב וש"כ כהן המנהג י"ל דהוי מכוין כמ"ש מוס' בד"ה ומנ"ל:

שלא בזמנו. (עירובין צ"ו ב') מוס' ד"ה מיכל. (כ"ה ט"ז): [ל"ה מחוס ואולי ל"ל ר"ה ט"ז והוא בתוס' שם ע"ב ד"ה ותוקעין ושייך כאן על הא דאמרו ואילו מתרמי ליה ציבורא]: (לבוש)

א"ל ר' זירא לשמעי' ע"כ. נר"ן הניח כאן ד' טיטות הגלויים סובבים לר"ו ורבא פליגי ופסקו כרבא והרי"ף פסק כר"ו ותמרים ממלקים ללמת ל"ל כוונה אבל להשמיע לריך והרמב"ם ממלק לכפלו ואבל מלה לא בעי כוונה להשמיע מש"כ ול"ל כו' להתם כו' בתשה זו גופה כו' ולכן הניח עוד מפ"ט דנדה ע"ש). אבל לנכי תמה מהני שבילין דנזל"ז ד"ה טהורין ושם ג"כ הס' מתפתח ע' פתחים (י). וגם בתלם אחד יוכל להתפתח כשיזה ויטנה ויטבול וילך בשביל השני עי' בפ"ה דטהרות מ"ג (וזה יקשה גם על המוס' והגרע"ל ועתש"כ בתענית יב ב) ובכתובות שפ"ב כתבתי ישוב לזה בס"ד. ועי' בתש"ס בפי"ט מהל' אה"ט ובמל"מ שם. ועי' עוד בגמ' פ"פ הלה. ומה שאתר וגל אח ש"מ לבאורה הוה זו ומל"ל זו עתש"כ בזה בתוס' ס"ע סי' תקפ"ט: (רש"ש)

מי שחציו עבד כו'. עט"ל ועתש"כ בימנות (לט ב) בס"ד: (רש"ש)

תני אהבה כו' חוץ מברכת הלחם כו'. עתש"כ בברכות (מג): (רש"ש)

כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא ע"כ. בטורי אבן שקשה להא גבי בהמ"ז אמרי' דוקא שאכל כדי שביעה ע"ש וגל ידעתי מאי קשה לי' תדא להא הניח הר"ב מירושלמי תון מבהמ"ז ק"ש ותפלה ועוד להא לא קאמר גלא בכל הברכות שיכול להוליא אח מבהו אע"פ שיצא מוליא מש"כ בברכות בתון בתפילו לא יצא ג"כ היינו יכול להוליא להא הני"ל בברכות (דף מה:) אגיס שאכלו מלוה לאבל דוקא גלא בזימון וגם שם כיון לשומר ברוך שאכלנו כמי שאברך בעלמו דמי ועיין בירושלמי: (פורת יוסף)

ואם יצא אינו מוציא. עי' בברכות מ"ת ב' מוס' ד"ה עד שיאכל ובפ"ק דברכות סוף סימן י"ג בפ' מי שאתו ועי' בט"ז יו"ד סימן ס' ס"ק י"ז: (גליון מהרש"א)

רש"י

ד"ה ה"ג כהנים

אין מקדישין לפני היובל. ג"ב ומפרש הגמ' שם דלא הוי בלא עלה טובה: (ר"ש מדעסור)

סבור חמור בעלמא הוא. עי' פר"ח סימן תר"ל: (מצפה איתן)

סבור חמור בעלמא הוא. ק"ל דמגילה מל"ל להל ל"י ללל"כ שומע כל מיבה ומיבה בתיקונה ול"כ יודע שמגילה הוא שומע. וי"ל דמ"ל בלועז שמשמע משומית: (רש"ש)

א"ל אבי אלא מעתה. עי' בתוס' סוכה ריש דף מ"ב: (גליון מהרש"א)

א"ל ר' יהושע ה"ה עובר על בל תוסיף. עי' במלחמות שכ' לשומט קדשים לשם מוען בשריס ועוען לשם מוכה ואפילו מטמא כלאי' בפ"ק דזבחים ע"ש. ומימה דבפ"ב ב"ש ג) לימא מתיב רבה בר' ח"ל מנדי כו' הא היה בלבו לשם מוען כשר ומינו מרלה ב"פ הרמב"ם בפט"ו מהל' פה"מ ה"ד ועי' במור"ש שם פ"ח סוף ט: (רש"ש)

והא הכא כיון דיהיב ליה מתנה מבכור עברה ליה לזמניה. הקשה לי מכס אחד להל בזמנים (פ ג) בהג"ה שבמ"ש בל מוסיף בספ"ד כתבו להכל מוסיף היינו מה שנכרת המתנה משני לדדין ע"ש. וזהו בבא אחת. והשתני לו להכל דייק מפני שח"ח לשמש ואע"ג דל"ש ס"ל לאפשר לשמש (בכורות ל"ד ע"ח) מ"מ לר' יהושע לא מלינו לישנור כן ובינמות (כא) אמרינן לא סתים לן מנא לרבינ"ב. וגם שמש בר פלוגתיה דר"ח הוא ר"י ודפליגי עליה בנמלא מכוון בין ג' עיירות ס"ל דל"ש יאחר קונייתו המוכ' דשם דשניה מעלה לשיבייה ומלכמ"ל: (רש"ש)

לעבור בזמנו ל"ב כוונה. ג"ב עי' מנחות מ' ע"ב מוס' ד"ה לאוסופי קל מכוין: (מהר"צ חיות)

לעבור בזמנו לא בעי כוונה. עי' לאלי פ' לולב הגזול סימן כ"ד: (גליון מהרש"א)

לעבור בזמנו לא בעי כוונה כו'. עיין מוס' מנחות (דף מ' ע"ב) ורש"י פ' ותמנן: (מצפה איתן)

אלא אמר רבא. שלא בזמנו בעי כוונה. ג"ב וש"כ כהן המנהג י"ל דהוי מכוין כמ"ש מוס' בד"ה ומנ"ל:

שלא בזמנו. (עירובין צ"ו ב') מוס' ד"ה מיכל. (כ"ה ט"ז): [ל"ה מחוס ואולי ל"ל ר"ה ט"ז והוא בתוס' שם ע"ב ד"ה ותוקעין ושייך כאן על הא דאמרו ואילו מתרמי ליה ציבורא]: (לבוש)

א"ל ר' זירא לשמעי' ע"כ. נר"ן הניח כאן ד' טיטות הגלויים סובבים לר"ו ורבא פליגי ופסקו כרבא והרי"ף פסק כר"ו ותמרים ממלקים ללמת ל"ל כוונה אבל להשמיע לריך והרמב"ם ממלק לכפלו ואבל מלה לא בעי כוונה להשמיע מש"כ ול"ל כו' להתם כו' בתשה זו גופה כו' ולכן הניח עוד מפ"ט דנדה ע"ש). אבל לנכי תמה מהני שבילין דנזל"ז ד"ה טהורין ושם ג"כ הס' מתפתח ע' פתחים (י). וגם בתלם אחד יוכל להתפתח כשיזה ויטנה ויטבול וילך בשביל השני עי' בפ"ה דטהרות מ"ג (וזה יקשה גם על המוס' והגרע"ל ועתש"כ בתענית יב ב) ובכתובות שפ"ב כתבתי ישוב לזה בס"ד. ועי' בתש"ס בפי"ט מהל' אה"ט ובמל"מ שם. ועי' עוד בגמ' פ"פ הלה. ומה שאתר וגל אח ש"מ לבאורה הוה זו ומל"ל זו עתש"כ בזה בתוס' ס"ע סי' תקפ"ט: (רש"ש)

טומטום אינו מוציא את מינו ע"כ. בטו"ל שקשה להא סו"ל ס"ס ומפ"ל בשא"ס משום לאפשר לנכר להא שם יקרע יבעי שם זכר שם נקבה וכל היכל לאפשר שני הספיקות לנכרוי בוודאי לרין לנכרוי וגל הוי ס"ס וגל בתי למה שכתבו המוס' בגדה (דף כז). להתם בתפלת ליכא לנכרוי: (פורת יוסף)

מי שחציו עבד כו'. עט"ל ועתש"כ בימנות (לט ב) בס"ד: (רש"ש)

תני אהבה כו' חוץ מברכת הלחם כו'. עתש"כ בברכות (מג): (רש"ש)

כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא ע"כ. בטורי אבן שקשה להא גבי בהמ"ז אמרי' דוקא שאכל כדי שביעה ע"ש וגל ידעתי מאי קשה לי' תדא להא הניח הר"ב מירושלמי תון מבהמ"ז ק"ש ותפלה ועוד להא לא קאמר גלא בכל הברכות שיכול להוליא אח מבהו אע"פ שיצא מוליא מש"כ בברכות בתון בתפילו לא יצא ג"כ היינו יכול להוליא להא הני"ל בברכות (דף מה:) אגיס שאכלו מלוה לאבל דוקא גלא בזימון וגם שם כיון לשומר ברוך שאכלנו כמי שאברך בעלמו דמי ועיין בירושלמי: (פורת יוסף)

ואם יצא אינו מוציא. עי' בברכות מ"ת ב' מוס' ד"ה עד שיאכל ובפ"ק דברכות סוף סימן י"ג בפ' מי שאתו ועי' בט"ז יו"ד סימן ס' ס"ק י"ז: (גליון מהרש"א)

רש"י

ד"ה ה"ג כהנים

אין מקדישין לפני היובל. ג"ב ומפרש הגמ' שם דלא הוי בלא עלה טובה: (ר"ש מדעסור)

ציונים

מתני'

זה הכלל כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן. הרא"ש בברכות פ"ז סי' כ':
(שדה צופים)

גמ'

מוכרין לעולם. (ערכין ג' ב') תוס' ד"ה מוכרין:
(לבוש)

קמ"ל. (ערכין ד' א') תוס' ד"ה וגואלין:
(לבוש)

כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין. הרא"ש בברכות פ"ז סי' ט"ו. ובפסחים פ"י סי' ה' וסי' ל"ו:
(שדה צופים)

חוץ מברכת הלחם. (ברכות מ"ח ב') תוס' ד"ה עד:
(לבוש)

תום'

ד"ה דתנן

דאין זה נוהג אלא כו'. נ"ב ערכין דף כ"ט ע"א:
(ר"ש מדעסוי)

דף כט:

הגהות

תום'

ד"ה דדיית

וכן תק"ש אפור מדרבנן. נ"ב ר"ל בלא הך גזירה דרבה אסור ג"כ מדרבנן מדקאמר וספיקה דוחה יו"ט וביו"ט לא שייך איסוד הוצאה. עי' רש"א:
(רי"א חבר)

חידושים

גמ'

ברכת הלחם של מוצה. אבל מוציא לאכילת פת בשבת שאוהו תייב לאכול לא יברך לו שם מיט תורכ:
(גליון מהרש"א)

מתני'

יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת וכו'. לכאורה יש לדקדק במה שהולרך לומר יו"ט של ר"ה ולא תמר ר"ה שחם וכמו לתמר לעיל בר"ה כל נלי העולם וכו' שופר של ר"ה וכו'. ומעתה מפי מר אבא מוה"ל ישראל משה הכהן זלל"ה משום דבשתת יש ד' לשלי שניס ולכן הולרך לפרש דמיירי ביו"ט של ר"ה לכולהו לשלי שניס לשו יו"ט ניהו ומיהו עדיין קשה דמ"ש לתני לה בכל בלשון זה ולא תני בן בש"מ ותמנס לעיל"ד נרלה ד"ל דלקמ"ל דדוקא ביו"ט לשלון תוקעין אס תל בשבת אבל בשלו עדיס מן המובה ולמעלה לאחר המוכן להשתקין ר"י בן זכאי שיהו מקבלין כל היום ועיקר יו"ט יום הרשלון הוא וממנו מוכיס המועדות לק דמ"מ עוקרין קודס גם ביום הסני וכמו לתמרינן בריש דף ה' ע"ב דמי לא מודה ר"י בן זכאי וכו' אפשר לבא היה מוקעין ביום הסני אף במקום ב"ד משום לחיוה יו"ט ותמת רק משום מהכה יבנה בים המקדש משו"ה לריך לנהוג בו קדושת ר"ה וקשה ים לומר לאפשר לבא היו מוקעין בכל ביום הסני אף בשל שמל וכן משמע קשה לקמן ל"ג בשל המקשה שם למימרא דעבדוה לשלוש ודו"ק:
(חשק שלמה)

אמרו לו אחד יבנה. כלן נקט לשלון הפשוט יותר יותר ולפעמים נקט לשלון שהיו פשוט. עי' בשוכה בשוס' ריש דף כ':
(גליון מהרש"א)

אמרו לו אחד יבנה. נ"ב יעוין תוס' שבשים פה ע"ל ד"ה אחד עשה כו'. ותוס' שס' זבשים לב ע"ב ד"ה לי הכי. ותוס' ממחות קג ע"ב ד"ה אחד שבש:
(בריך טעם)

גמ'

**א"ר לוי בר חמא ארחב"ח בר' כלן ביו"ט שאל לביום בשבת שאל להיום בשוב. והקשה הט"ז דמשמע דלכ' לוי מקיעת שופר מלאכה גמורה היא ובפ"ו דשולין תניא גבי מקיעות ד"ה לתין ולתן דוחה אבל בשבת ופסיקה דוחה יו"ט. בגון טומטום שמוקע לעלמו ביו"ט ואי מקיעה שלא במקום מלוה מ"מ אסור ביו"ט לית שפקא דוחה יו"ט אלא ע"כ לתין לאסור אלא מדלקמן. ועוד הל' מדלקמן לקמן ג' מקיעות נאמרו בר"ה ג' מד"מ ו' מד"ם ואי מקיעה שלא במקום מלוה ביו"ט לאסור מד"מ וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת בקום ועשה. ושוב הקשה מדאמן בפ"ק דשולין יו"ט שאל בע"ם מוקעין פי' לכבדיל העם ממלאכה דאמרת ביו"ט לאסור מיוב מקיעות הללו אינן אלא מד"ם ואי מקיעה ביו"ט לאסור מה"ת מ"מ שידלו ליו"ט והניח בקושיא. ועלאה ליל ע"פ מ"ם המוס' בפ"ק דפסחים (דף ס ע"ב) בשם ריב"ג גבי

הבערה למ"ד לגלו ילפת שהיה לאוכה ביו"ט מה"ת כלל לתין שם מלאכה עליה. ולפ"ד ה"ה בשביתת עבד ובהמה שת"ם עליהן ביו"ט ביון דבשבת נמי אינן בכרת אלא מעשה וכ"כ ג"כ הט"ז בשניטה. ות"כ י"ל דר' לוי ג"כ ס"ל לחלק בשלאכה לתקיעה בין שבת ליו"ט דולתי מודה דלגו אלא גמורה היא להתחייב עליה כרת אלא לגו ס"ל שהיא מכמה ולא מלאכה וכתב דבי שמואל אלא ס"ל בשלאכה קלא הוא ולילה לאסור עשה עליה כמו בשביתת בהמה. וסברא זו לא נפלאת היא לומר כן אלילא דר' לוי דהרי כ"כ לדעת רש"י בפי' התורה פ' בהר לפי הבריית"א דת"כ שם וכש"ס בפ' פני יהושע לקמן בפרקין (דף ג) ע"ש. ות"ו ס"ל דבשבת אלאכה דתקיעה היא אלא בעשה אין לאסור ביו"ט כלל. ות"כ שלולכן כל הקושיות של הט"ז על ר' לוי שלולכן ומדלקמן דביו"ט לייט והתם מודה ר"ל דשביח מה"ת. ועיין ברמב"ם שמפקש דיוקלים הוא בכלל שקדם ולא בכלל מדינה. ולכאורה יש להקשות עליו מסוגיא דשלהי עירובין (דף קג) גבי משלשין הפשם בתנור עס תשיכה דקרי ליה התם שנות דשקדם במדינה והרי לגייס פשם אינו אלא ביוקלים דמולה לה נפשל ביולא ולרי לה מדינה. ולעלאה ד"ל ע"פ מ"ש רש"י בפשחים (שם) דבית פני היינו הילוף החילון שהוקיפו על יוקלים וכ"כ בשוטה (שה) ובע"מ (דף ל) וכ"מ מדברי התום' בשלשלין (יד ע"ב) ע"ש. ומשמע דלא מפשלי לף ביולא ות"כ י"ל דמשום בית פני קרי לגלייס פשם מדינה להתם נמי לולין ולולכין פשם וכ"מ בפשחים (לא) והיינו בלעה התתחוה במ"ש מהרי"ט ח"ב ס"ע סימן י"ב. וכ"מ מדברי הרמב"ם דלא הוי בכלל מקדש אע"ג דהוי בכלל יוקלים מ"מ לא הוי בכלל מקדש. וכ"ם בשלעה עליוה:
(מצפה איתן)

ועוד הא לאו מלאכה היא. נרלה לר' לוי מפשל להוה ס"ל דמקיעת שופר אינו מלאכת עבודה אבל מ"מ שם מלאכה עליה ות"כ ביו"ט לית כאן שום דמי להא ביו"ט מלאכת עבודה כתיב והא לאו עבודה היא אבל בשבת שפיר משום מלאכה בקלקול ומוכח לה מדכתיב זכרון תרועה ורבא הקשה ליה מדתני יצא מקיעת שופר שהיא מכמה משמע ליה עלה שם מלאכה כלל וזה מיושבים כל מה להקשה עליו הטו"ל ורבה ב"ש ממעט לה מעבודה וממילא ממעט לה גם ממלאכה להא ק"ל (מגילה דף ז:) אין בין יו"ט לשבת כו' וכ"ג כתבו התום' סנהדרין (דף ו.) גבי רלימה אין דוחה שבת ע"ש:
(פורת יוסף)

גזירה שמא ילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ד"א גזירה שמא יקח אצל בקי ללמוד וכו'. עיין בטו"ז שהקשה לבע"ם דס"ל דאין מוליחין את הלולב להר"ל ב"ל גם ביו"ט הוי"ל למגזר ולכאורה מסתמת ס"ל לב"ם כר"ל דס"ל דמכשירי שופר דומין לת השבת וכלשיטת ביולא (דף לד:) בשום' מכילתין דלכתי לר"ל על ב"ם ע"ם ולר"ל לא שייכי כלל גזירה שמא יעבילנו וכלשיטת בפסחים (דף סט.) ולר"ל נעבירה להא לתר מכשירי מלוה דומה השבת ע"ם ועיין זבחים (דף לג.) גזירה שמא ילבה בפסיעות:
(פורת יוסף)

והיינו טעמא דמגילה. עי' פסחים פ' אלו דבריס דף ס"ע ע"ל לתר רבה גזירה שמא יטלנה ויעביר ד"א בהה"ב. ועי' לל"ח שם על רש"י בשתני' ריש הפרק ד"ה הזהה תוכיח:
(גליון מהרש"א)

רש"י

ד"ה מהו

ומקדש ישראל לא תבעי. עי' בהלאב"ד פל"ט מהלכות שבת הלכה י' ובהה"מ שם פי"ח:
(גליון מהרש"א)

ד"ה כיון

וכן קידש היום חובה עליו. עי' תשובת שתגת שהיה הל' הזכרת ר"ה סימן י"ג:
(גליון מהרש"א)

ד"ה גזירה

דאין איסור שבות. נ"ב פסחים שם. ויעוין עירובין קב ע"ל וקג ע"ל ומגילה לז ע"ל תוס' ד"ה לא לידוע הקניס:
(בריך טעם)

תום'

ד"ה אבל

וי"ל דשופר שהוא להעלות זכרוניהם כו'. ובמוי"ט לקמן (מג) סביל עוד תירוץ מהר"ן שם לל יתקשו בשתל בשבת מיישיט שאתקת תורת שופר משא"כ לולב לימת בשבת יומי. ולכאב הוא ז"ל ולמילולו יש לרשיה מדלא תנן כו' ע"ש לדבריה הללו אין הבנה. ומש"כ עוד ומע"ג דר"ה לימת נמי כ' יומי מ"מ ד"ת אינו אלא יום אחד. ולימה לגם לולב בגבולין אינו אלא מ"ת יום לחלון. ולולי יהיו דר"ה עיקר אינו אלא יום ל' משא"כ סוכות דהני דמלות לולב שנו אינה אלא ביום הראשון. מ"מ אתר מלותו שם כל ז'. ות דר"ל דמ"מ במקדש הוא ד"ת כל שבעה:
(רש"ש)

שבר"ה לא היה יהוע כו' אלא בירושלים. ולין להקשות דמ"מ בירושלים והקרובים לה מיהא ילמה. וי"ל ע"ד למסקנין בסוכה (מד) לגילהו נמי לל אמי ע"ש ובפרש"י:
(רש"ש)

ד"ה הא לאו

דכתיב יום תרועה. נ"ב יעוין שבת קלא ע"ב:
(בריך טעם)

ד"ה רדיית

פירש ר"ח. נ"ב יעוין בעירוין ערך לל:
(בריך טעם)

תקיעת שופר אסור מדרבנן. נ"ב יעוין תוס' סוכה ג ע"ב ד"ה ורבנן. ובמ' עירובין ל"ו ע"ב ד"ה מיכל:
(בריך שימם)

ציונים

גמ'

לא יפרום אדם פרוסה לאורחין אא"כ אוכל עמהן. הרא"ש בברכות פ"ז סי' ט"ו. ובפסחים פ"י סי' ט"ז:
(שדה צופים)

פרוסה לאורחין. (פסחים ק"ו א') תוס' ד"ה דהוה:
(לבוש)

מתני'

במקדש היו תוקעין. (סוכה מ"ג א') תוס' ד"ה אינהו:
(לבוש)

התקין ריב"ז. (ע"ז י"ג א') תוס' ד"ה אין:
(ב' ז)

אחד יבנה. (פסחים פ"ה א') תוס' ד"ה אחד. (סוכה כ' א') תוס' ד"ה אחת. (כתובות כ' ב') תוס' ד"ה אחד. (זבחים צ"ב ב') תוס' ד"ה אי. (מנחות ס"ג ב') תוס' ד"ה ר"י:
(לבוש)

גמ'

ורדיית הפת. (שבת ג' ב') תוס' ד"ה התירו:
(ל ש)

דף ל.

חידושים

גמ'

תקיעת ר"ה ויובל דוחה את השבת. כתב בע"ז ומע"ג דיובל אפי' במוצ"ש דוחה יו"כ לאחי דקי"ל יש עדוב והולאה ביו"ט ולא גזרי שמא יעביר. אפ"ה סל"ל לשבת אחיר טפי דבפקולה גזרי". ע"ז לגב ל"ה נקט. ובפגם לתק לע"ז ל"ל שבת נמי גבי יובל לאילו משום יו"כ ה"ל לתאני יו"כ של יובל למלותו בלך וכה"ג אי בכריתות:
(מצפה תן)

מאי אין כל יחיד. עי' בלח"מ פ"ל ה"ל מהל' שופר
(גליון מהרש"א)

ננערו לעבוד. פי' רש"י נעקרו כו'. והוא לשון מקרא נגערתי בלרכה מהלים (קט כג) ות"י אינטלנטיס:
(רש"ש)

והא איכא. ל"ע דבמו"ק ב"ב ע"ב מפקפק ליה ומיהו הניח למולן בא ע"ב אין לו ענין לבאן וק"ל:
(חתם סופר)

מ"ט מהרה יבנה. נ"ב יעוין תוס' גיטין יח ע"ל ד"ה הנהו בלא:
(בריך טעם)

מהרה יבנה בהמ"ק ויאמרו בו'. נ"ב ס"מ מלות אינן בטלות לעתיד עיין נלה (ס"ל ב') וי"ל תמיה הממים היל לאר יתות הממים במ"ש שלהי סוטה. אבל ביתות ליי"ם שיבנה בהמ"ק אין ביום לעוה"ז אלא שעבוד מלכיות וכן בענין קיום המלות אין תלוק:
(יעב"ץ)

אלא דאיבני בחמיסר כו'. עיין בס' מתנה תרון שהוקשה לו לפ"ז לתכתי תקשי מדבייע"ז תדל"ת מלמידו לאמר לעיל בפ"ק דבתרי עתידין ליגאל. ול"ל לאמר תיים לשמת יבנה בהמ"ק בניסן. וי"ל דבתולה לר"ל היינו ביאת ב"ד אבל דינן בהמ"ק שפיר לפשר גם לדידיה שיהיה בניסן קודם לבי"ת ב"ד להא מי בירושלמי פ"ה דמע"ם דבניו בהמ"ק יוקדש למלוכ בן דוד. ועי' בתי מגילה בזה:
(מצפה איתן)

דאיבני בחמיסר. נ"ב יעוין מס' שבועות טו ע"ב ד"ה אין בניו בהמ"ק בגילה:
(בריך טעם)

ציונים

גמ'

אלא שביובל. (ר"ה כ"ז א') תוס' ד"ה כמאן:
(לבוש)

מתני'

יום הנף. (סוכה מ"א א') תוס' ד"ה ושיהא:
(י וש)

גמ'

מ"ט מהרה יבנה בהמ"ק ויאמרו אישתקד מי לא אכלנא בהאיר המזרח. הרא"ש בפסחים פ"י סי' כ"ה:
(שדה צופים)

דאיבני בליליא. (שבועות ט"ו ב') תוס' ד"ה אין:
(לבוש)

ה: רבינו נסים ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

תתקמב א מיי' פ"ק מהלכות שופר סמג עשין מב טור ש"ח סי' תקפו:

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז **א** מן הדין צריכה נזמן הזה כל יו"ט יום ב' שהרי אין קובעין היום ע"פ הראיה אלא כל מתי דיינן שיראיתו קובעין היום על דעך ב' שיראיתו ודבר פשוט הוא לכל הגדולים ואין שום ספק בדבר ואין עושין היום יו"ט ב' אלא משפני שמבהב מבהוחינו ממו שהיו מבוחינו מוהגין לעשות שני ימים מפני שהיו מסופקים בקביעות של כ"ד הגדול שהיו קובעים ע"פ הראיה כך תנו מוהגין לעשות עכשיו כל יו"ט ב' ימים מוך מיוחיי"כ שלפ נזמן שהיו קובעין ע"פ הלחים היו מוהגים הגליות לעשות יום ר"ה ב' ימים מוך ספק שמא היום יום ל' שהרי אין הגליות עושין ב' ימים אלא מפני שמבהב מבוחינו לחדש שיר של קדש שהיו רגילין לומרו בחמיד בל יום ולילות ובמ"ו שהיו מוהגין מבוחינו יום ל' על פי שלומי ב"ד גם היום עושים

רבינו נסים ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה ו.

[דף ל.:] גמרינן ר"ה מיובל: **אמר ר' יוסי והלא כל השופרות נקראו קרן.** מפרשין בגמ' לרבנן מהכי ליה לרבי יוסי דכל השופרות מיקרי שופר ומיקרי קרן דמקה קרן מיקרי שופר לג מיקרי: **ורבנן** מתוס' דהאי דלא מפיק נמי מ"ל דלא מפיק אלא שופר מיקרי קרן כדכתיב וקרני ראם קרניו ולא מתכתן למיקרי שופר משום הכי ליה לרבי יוסי דכל השופרות מיקרי שופר מלא מיקרי קרן אלא מתוס' דהאי דלא מפיק אלא שופר מיקרי קרן כדכתיב וקרני ראם קרניו ולא מתכתן למיקרי שופר משום הכי ליה לרבנן דכל השופרות לא מיקרי שופר מלא מיקרי קרן אלא מתוס' דהאי

ו: רבינו נסים ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה

שוו להדדי הלכך כיון דשופר של ר"ס נכפופין דיוה"כ נמי נכפופין: **מתני'** שופר שנסדק ודבקו פסול. פרש"י ז"ל דהוה ליה כשני שופרות וגלחה מדבריו שהוא מפקפק אנסדק מפני דלדיי לגמרי ומחלק לפני מתיבות ולפ"ז ניהרא דמ"ה ה"ל דנסדק מלא נסדק אינו אלא מפקפק מלא נסדק כלל ומלא נסדק כולו לגמרי והייו טעמא משום דכיון דנסדק כולו אין לו שם שופר עליו אלא כתחיכא שופר שתקנה ועשאה כעין שופר דמי ומיהו לא מיפסל אלא נסדק כולו אבל נסדק קצתו ועדיין מקצתו קיים כשר והא דתניא בברייתא בגמ' דנסדק לגמרי כולו לרבות פסול לרבות אם נתייר בו שיעור מקיעה כשר ואם נלו פסול נלו למימרא (ג) דמפליג בלרבות ולא מפליג בלגמרי לגמרי לגמרי לעולם פסול בין כתמיר בין שלא כתמיר לתמיר דוק מינה לגיכל נסק פסול אבל לגמרי לגמרי לא כתמיר פסול אבל לגמרי לפיכך לא כתמיר כשר והייו דתנן שמנה לנגמרי משמע זו היא שיטת הרמב"ם ז"ל אבל ה"ר יונתן ז"ל כתב דנסדק לגמרי לפיכך לא כתמיר פסול אבל לגמרי לפי שכשהוא תוקע בו מתנקע ונ"פ שנסדק ולפי שיטה זו אם הלקו הרבה בחוט או במסיחה כשר שהרי החוט מעמידו שלא יתנקע וכן דעת הראב"ד נדכשם שלו ולכולהו פירושי כי תנן ודנסדק פסול כ"ש שלא נסדק ודבקו לרבותא נקטיה לומר שאע"פ שנסדק ונעשה כשני שופרות אפ"ה פסול ר' יוחנן והוא שנשתייר רובו ממלא דשלא במינו אפי' נשתייר רובו פסול

ה"א אפילו ביובל קמ"ל: **מתני'** שופר שנסדק ודבקו א פסול דבק שברי שופרות ב פסול [כד.] ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר: **גמ'** תנו רבנן היה ארוך וקצרו כשר גרדו והעמידו על גלדו כשר צפהו זהב במקום הנחת פיו פסול שלא במקום ג הנחת פיו כשר צפהו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר נתן שופר בתוך ד שופר ותקע בו אם קול פנימי שמע יצא ואם קול חיצון שמע לא יצא ת"ר גרדו בין מבפנים בין מבחוץ כשר הפכו ותקע בו לא יצא אמר רב פפא לא תימא דהפכיה כי כתונא אלא שהרחיב הקצר וקצר את הרחב לא יצא מ"ט כדרב מתנה דאמר רב מתנה [ה] והעבירת דרך העברתו בעינן: דבק שברי שופרות פסול: [ת"ר] הוסיף עליו ה כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול ו ניקב וסתמו בין במינו בין שלא במינו פסול ר' נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול: במינו כשר א"ר יוחנן והוא שנשתייר רובו מכלל דשלא במינו אפי' נשתייר רובו פסול

נסדק

שופר ועשאה שופר דמי: **ניקב** וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול. פי' אם מעכב את התקיעה עכשיו אפי' סתמו במינו פסול דכיון שמעכב את התקיעה נמצא בטל לגבי השופר והוה ליה קול שופר ודבר אחר ואם נלו שלימו מעכב את התקיעה עכשיו אע"פ שהיה הנקב מעכב מתמלולו כשר לפי שמה שסתמו בו בטל לגבי השופר ומיהו דוקא בשסתמו במינו כשר ומתני' ר' נתן היא כמ"ש בגמ' בפ"ד ולא מצי לפרושי שכל שמעכב את התקיעה קודם שנסתם פסול אע"פ שנלמד שנסתם מיהו מעכב את התקיעה להא דפלוגתייהו דר' נתן ורבנן אמרי בגמרא בליטנא במרא דרבי יוחנן דכי אמרי שלא במינו פסול דוקא בשנסתם רובו אבל נשתייר רובו בין לרבי נתן בין לרבנן בין במינו בין שלא במינו כשר דהכא נמי לפי שמה שסתמו בו גדול כל כך מי לפסול שלא יהיה מעכב את התקיעה מתחילה קודם שנסתם ולפי שהכי אמרי' לעיל מתני' לעולם אינו מעכב עד שיסתמו ולפ"ז אפילו נקב

לת התקיעה מע"פ שנפתח ריבו מ"ע נסתייר ריבו ומיהו מעכב לת התקיעה מע"פ שסתמו מצת במינו ומיהו לעולם בעינן שלא יהא מעכב לת התקיעה דמתניתין מלמת פסיקתא קתני דלי מעכב לת התקיעה פסול ומיהו הוה מתכתר בשום גוונא הוה מני לה: **ולענין** הלכה נקטינן כרבי נתן דכיון דשקל וטרי רבי יוחנן מלייהי ובהני תרי ליכי בעל הלכות ורב אלפסי ז"ל פסקו כליישנא קמא ולמותבת וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק ולשון מהלכות שופר וכן נהגו לעולם בכל תורה להתחיל מגמרא בחסורי כגון בגיטין וקדושין ואחר חסורין ואע"פ שהוא ליישנא קמא מלא שלא שבדיני ממונות ובשל סופרים פסקו כליישנא בתרא וכן פוסקים כל מקום רבותינו הצרפתים כליישנא דמתמיר נתרי ליישני בתרי תנאי תרי אמוראי דפליגי דבשל תורה הלך אחר המתמיר ובשל סופרים הלך אחר המיקל אחל הרב רבי יצחק גיאות ז"ל פסק לף הכא כליישנא בתרא ולקולא: **אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר.** פירוש לוקף שיפסיק שיעור תקיעה לע"ד הפה הוא המכסיל ומשום דאזיל ומחזיק לכל מה שלמעלה ממנו כלומר אפילו נטל משם וכן נרמז דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' שופר אחל הרב בעל העטור ז"ל הכשיר אפילו לא נשתייר לע"ד הפה וכן דעם הרב רבי יצחק אבן גיאות ז"ל: **כדי שיאחזנו בידו ויראה לבאן ולבאן.** והיינו טעם כדגרסי' בפרק המפלת (לף ט.) תני מוסיע זעירא דמן מבריית ממשה שיעורן כדי שיחזיק בשניהם ויראה לבאן ולבאן, ומכאן ואילך לא גרסי' בתלמודא ואבן לא גרסי' בתלמוד בבלי ולכאן ולכאן ויראה לכאן ולכאן וכי תימא ליימא טעם בהדיא ל"ל דטעמא אמת לאמעוטי דמשום הכי הוי שיעור טעם כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן דשיעוריה בטעם ד' גרוגרו ושים בקטנות כדלקמן בגמנמות (לף מא:) וכשהוא חומו חומו בד' אלצעות ביעוניות מה שנראה ממנו לכאן ולכאן מלשים לה שיעור ולא כדי שיאחזנו בתוקע קלתר בד"ש בכל כפי מה שהוא מלא כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן: **אמר רב יהודה בשופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא דמצות לאו ליהנות ניתנו אמר**

(ח) נסדק לארכו פסול לרחבו אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר ואם לאו פסול וכמה שיעור תקיעה פירש רבן גמליאל א כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן היה קולו דק או עבה או צרוד כשר שכל הקולות כשרים בשופר שלחו ליה לאבוה דשמואל קדחו בזכרותו ותקע בו יצא דמין במינו אינו חוצץ: **מתני'** א**התוקע לתוך הבור או לתוך** ב**הדות או לתוך** ג**הפיטם אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא ואע"פ שזה שמע וזה שמע זה כוון לבו יצא וזה לא כוון לבו לא יצא:** ד**גמ' אמר רב הונא ל"ש**

ב אלא לאותן העומדים על שפת הבור אבל אותן העומדים בבור יצאו אמר רב יהודה בשופר של ב"ע לא יתקע ואם תקע יצא דמצות לאו ליהנות ניתנו אמר

(ב) ב"ח ליכא למתני לה לסניפא שלא כמינו פסול ג"ר יוחנן והוא שנפתח ריבו שמעינן מהא דלמ' שלא כמינו אם לא נפתח ריבו ומיהו מעכב את התקיעה כשר. נסדק כו' כך הוא הנוסחא בלנפס ישן. וכך היתה הנוסחא לפני ה"ר יהוחנן עין בפסחים: (ג) ג"ל נרמצו: (ג) ג"ב ליה: (ד) ג"ב נתן יכפ: (ה) ג"ב אם:

שיטת ריב"ב

לרחבו אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר. פי' רבינו שלמה ז"ל אם נשתייר שיעור תקיעה ממקום הסדק עד מקום הנחת פה בשר והרב ר' יצחק בן גיאות ז"ל כתב שופר שנסדק לרחבו אם נשתייר בו שיעור תקיעה בין למעלה מן הסדק בין למט' מן הסדק כשר: ושופר שניקב ולא סתמו כלל כשר. דהכי איתם התם בירושלמי ר' אבא בר זמינא בשם ר' זעירא והוא שסתמו הא לא סתמו כשר שכל הקולות כשרין בשופר ר' יעקב בר אחא אמר אבא בר בא שאיל לרבי שופר קדוח מהו אמר ליה כזה תוקעין בעין בול: שופר שנסדק לארכו ולא קאמר מדקאמר לארכו ולא קאמר כארכו על פני כל ארכו קאמר וכן לרחבו לכל רוחב הקיפו והיינו רשייך שיהד שיעור תקיעה בנסדק לרחבו ולא שייך כמו בנסדק לארכו: צרור. יבוש כמו צרוד של מנחות: קדחו בזכרותו. עצם בולט מראש הבהמה ונכנס לתוך הקרן וזה לא הוציא אותו עצם לחוץ אלא נקב בו:

מתני' התוקע לתוך הבור או לתוך הדות וכו':

גמ' אבל אותן העומדין בבור יצאו. דאותן העומדין בבור לעולם הם שומעין קול שופר ולא קול הברה: מצות לאו ליהנות ניתנו. לא ניתנו לישראל להיות קיומם להם הנאה אלא עול על צואריהם וכמ"ש תולין גרסי' לא יצא ומוקמינן לה להההיא באשדה המשה דכתותי מיכתת שיעוריה:

המאור הקטן

אמר רבא שופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא ובמסכת תולין גרסינן ואם תקע לא יצא ומוקמינן לה להההיא באשדה דמשה רכתותי מיכתת שיעוריה ובהלכות הרי"ף ז"ל גרסינן הכא אר"י וקשיא דר"י אדר"י דהא אמר ר"י כשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא אלמא מצות ליהנות ניתנו ס"ל נזראה מדברי הרי"ף ז"ל דהא דאמר רבא אחד זה ואחד זה לא יצא תירוצא הוא למימריה דר"י למימרא דכי אתמר הכי אתמר ול"ק דידיה אדידיה וק"ל כרבא דאמר מצות לא ליהנות ניתנו והמורד הנאה מחבירו מותר לתקוע לו בשופר של ר"י שמצותו מן התורה אבל בהצעדות בתענית לא והמורד הנאה משופר מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה לאפוקי נמיעת מים דלא שרי למיגמע ביה נמורי: וההיא דאמר רבא שמע מקצת תקיעה בבור ומקצת תקיעה על שפת הבור יצא כיון דאסיקנא בתוקע ועולה לנפשיה שייכא ליה בדרב הונא דאמר ל"ש אלא לאותן העומדין על שפת הבור אבל לאותן העומדין בבור יצאו לפיכך לא כתבו הרי"ף ז"ל (משום רבכר כתב הא דר"ח): **לפום** סגיא דשמעתא מתתורה כרבא דאמר לצאת לא בעי כוונה לעבור בזמנו לא בעי כוונה שלא בזמנו בעי כוונה והכין אסיקנא בפרק המרא דפליג ולייתא לדר' זירא דאמר לשמעיא אכרוך ותקע לי והרי"ף ז"ל כתב הא דר' זירא ושבקיה לדרבא ויש שסבורים לומר דלא פליגא דרבי זירא על דרבא דלא אמר רבי זירא אכרוך ותקע לי למצוה אלא שצריך כוונה לשמוע ולהשמיע לשום תקיעת שופר כל דהו אפילו שלא לשום מצוה ולעולם כוונת מצוה לא בעינן אבל בעי' כוונה לשמוע ולהשמיע וז"ה שלמה ז"ל כתב בפירושו אינהי ותקע לי להתניאני ידי חובתו ומדכתיב למדנו דדבי זירא פליג על דרבא וכן נראין הדברים שאילו לא היה ר' זירא מחמיר בכוונת המצוה יתר מחמיר בכוונת המשמיע לשומע ועוד הא אוקימנא לדר' זירא כר' יוסי ובפרק עדכי פסחים בדידיהו דר' יוסי ס"ל מצות צריכות כוונה ופליגי רבנן עליה דלכך ליתא לא לדר"י ולא לר' זירא דקאי כוותיה ולא מהדרינן ולא סמכי על שנוי דחיקי וכבר כתבנו במקצת הדברים הללו בפ' ערבי פסחים:

רבה ולא קאמרינן לרבה משום [דלא] דמסיימא מלתא כלל דהכי ס"ל אליבא דנפשיה ואשכחן בכה"ג בתלמודא ואבן לא גרסי' כדכתיבנא במקצת נוסחי דמשכחן אלמא קסבר רבה מצות אינן צריכות כוונה אלא ר"ג פשיטא מ"ד התם ואכלו מצות אמר רחמנא והא אכליה אבל הכא כוונת הלב בעי' ולימא קמ"ל מצות אינן צריכות כוונה וה"ג ר"ח ור"ש ז"ל ולעולם זאת אומרת ולא ס"ל אלא קמ"ל שאין לחלק בין אכילת מצה לתקיעת שופר ועוד דפשטיה דהגך מתני' קשו עליה ואע"ג דפקרינהו אשיעויי לא סמכינן דשעויי דתקיע ניעבו ובדלמא שני להו ועוד דר"ל ס"ל מצות צריכות כוונה בפ' ערבי פסחים דאמר זאת אומרת מצות צריכות כוונה והתם ע"כ זאת ומ"ל דהא מתתני' לא אפשטיה התם מצות צריכות כוונה אלא מדאשכח ר"ל התם תנא דאמר מצות צריכות כוונה ואיהו סבר ליה כוותיה הוא דמיהדר לאוקמיה למתני' בהכי ולא בעי לאוקמה כאידך תנא דאיכא ורבה דרבא ורבה דרבא"י הוה הרב הנוא נמי הכי ס"ל התם ובתנאי נמי לא אשכחן מאן דפליג עליה אלא חדא מתני' דפסחים דלא ידענן מני דאילו ת"ק דתקיעות לא פליג אלא במשמיע הא בכוונת תקיעה מודה מדלא אפליגו בתרתי ואע"ג דמתן דמים לר"י בלעבוד לא בעי כוונה דשותט קדשים לשם חולין כשרין ועולין לבעלים לשם תובה ואפי' אשאר בפ"ק דזבחים ה"ה לזורק ואע"ג דמתעסק בקדשים פסול ה"נ אע"ג דאמר לא יצא התעסק לכ"ע לא יצא דאפי' למ"ד מצות אינן צריכות כוונה מקיעה בעינן ובקדשים נמי בעינן כוונת שחיטה אבל כוונה דמצה בקדשים לא בעי' ומש"ה לעבור דידהו לא בעי כוונה לר' יהושע ומיהו לר"א בעי כוונה כדקאמר לא נאמר בר' תוסיף אלא ששהוא בעצמו לומד דאע"ג דהוא זורק בכוונת הם בכוונ אינו עובר על בל תוסיף והלכך עובר על בל תגרע דהא חזי דם לזריקה ולפי הנראה יש ראיה למצות צריכות כוונה מדק"ל גבי ק"ש דבפסוק ראשון צריכה כוונה כדפסק רבה ברוכתא ואילו למ"ד מצות אין צריכות כוונה אפי' פסוק ראשון נמי לא בעי כוונה ממאי מדאקשינן ממתני' דהיה קורא מאי לאו אם כוון לבו לצאת ידי"מ מצות צריכות כוונה ומאי קושיא ליימא מאי כוון לבו בפסוק ראשון או בפרק ראשון אלא ש"מ למ"ד מצות אינן צריכות כוונה אף פסוק ראשון אינו צריך כוונה כמגילה ושופר ושאר כל המצות ק"ש ותפלה ה"נ ועוד קושיין מסתם מתני' והוה מצינן למימר דה"א ע"א רב אחא היא דאמר כולה צריכה כוונת הלב ש"מ מצות צריכות כוונה כולה נמי ליכי תתקמה א מיי' פ"ק מהלכות שופר ה"ח ע. וקפ תקפח:

תתקמו ב מיי' שם ופ"ו מהל' נדרים טוש"ע סימן תקפו ותקפז:

שלטי הגבורים

א וכיינו לתמרי' שיעור שופר טפח והיינו ד' אצבעות בגודל שהן ה' אצבעות ביעוניות ושפה בקטנות ושתחתו בד' אצבעות ביעוניות ומה שיראה מלמעלה לכאן ולכאן מצטיים והפי דקתמרינן כדי שיחזנו לפי תחתקר קלי דמ"ל כ"ש למתנייה בהדלת הכל לפי מה שהוא אדם ואגודיו של כן אצבעיו הוא גדול טפי אלא כדי שיחזנו שפה שתמת ויהיו טפח כדפרישית והכי"ת [ות כ' (שם"ג) [שלנית] טפ' יותר כדי שיראה לכאן ולכאן ולמתי דפרקין ג"ל:

ב ואם התחיל לתקוע בגוד ועלה תוך לגוד ונמרה יצא שכל מה שנמצא בין בפים בין בחוץ היה קול שופר והתריט לא יצא ועל פ"ע שבסוף התקיעה שמעו קול שופר כיון שלא שמעו קול בתחלה לא יצא שהשומע מתחלת התקיעה בני סופה או סופה בני מתחלה ואין בחותו מקצת שיעור תקיעה לא יצא וכ"ה כתב שלפיי שם יש תקלה:

שיעור תקיעה לא: לשון ריא"ז השומע שמע שבור שמע קול שופר שמע יצא ואם שמע קול הברה שמע לא יצא ואע"פ שהוא שומע קול שופר בתחלת התקיעה קודם שיתעכר הקול אינו יוצא שהרי אין בה שיעור תקיעה עד שתתערבת התקיעה בסופה וכן אם שמע תחלת התקיעה שתעכר הקול ואינו שומע קול שופר בסוף התקיעה שאין שיעור בסוף בלא תחלה ואם יש שיעור בסוף התקיעה ולא שמע תחלתה ואינו יודע אם שמע תחלתה אם לאו אינו יוצא שמא לא שמע אלא סופה בלבד ואם יש שיעור בסוף התקיעה ולא שמע תחלתה ואם יש בסופה בלא תחלתה ואם יש שיעור בסוף התקיעה ולא שמע תחלתה ואינו יודע אם שמע אם לאו יצא שמא שמע תחלתה ולא שמע סופה ואינו יודע אם שמע אם לאו לא יצא שמא לא שמע אלא תחלתה בלבד ואם שמע תחלתה וסופה ואינו יודע אם שמע אמצעיתה אם לאו יצא שמא לא שמע אלא תחלתה וסופה בלבד ואם שמע תחלתה וסופה ואינו יודע אם שמע אמצעיתה אם לאו לא יצא שמא לא שמע אלא תחלתה וסופה בלבד ואם שמע תחלתה וסופה ואינו יודע אם שמע אמצעיתה אם לאו

ע"ז של עובד כוכבים דכיון דבטול סגי ליה לא מכתת שיעורים אבל בע"ז דיבמלא ממרי בסוף פרק כסוי הדם (דף פט:) דלא יצא משום דכיון דאין לה בטלה (ב) כתותי מכתת שיעורים ובשופר בעינן שיעור כדלעיל לעיל וה"ה דבשל תקיעות ש"ז דעובד כוכבים לא יצא דלית ליה בטלה עולמית דהא ליתקע למת אלא ולאי בע"ז דעובד כוכבים ס"ל במסמסי ע"ז דעובד כוכבים עקקינן וכגון שבטלו ע"מ שלא לזכות בו מדלמגבהים קנייה והוה ליה בע"ז דיבמלא: **אמר רבא המודר הנאה מחברו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה.** דמצות לאו ליהנות נתנו ומיבטיל לשמעוניע במודר הנאה מחבירו ומודר הנאה משופר מותר לתקוע [ג]לו תקיעה של מצוה והמודר הנאה ממעין טובל בו טבילה של מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה: [נכח:] **תניא נתכוין** א שומע ולא נתכוין משמיע או שנתכוין משמיע ולא נתכוין שומע לא יצא עד שיתכוין שומע ומשמיע א"ל רבי זירא לשמעיה התכוין ותקע לי אלמא קסבר משמיע נמי א בעי כוונה כלומר אף על פי שמתכוין להוציא עצמו ידי חובתו אין חברו השומע תקיעתו יוצא ידי חובתו עד שיתכוין התוקע להשמיעו וה"מ ביחיד אבל בשליח צבור כיון דדעתיה לכולי עלמא לא בעינן המתכוין ליה גופיה כדתנן היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא: **מתני'** חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן זה הכלל כל ב שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן: [ג]**גמ'** ת"ר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים ולויים וישראלים גרים ועבדים משוחררים טומטום ואנדרוגינוס ומי שחציו עבד וחציו בן חורין אנדרוגינוס מוציא את מינו אבל לא שאינו מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: מי שחציו עבד

מתעטף בטבל ככרי הם קא מסני ליה דקא עביד שלימותיה אלמא כל היכא דקא עביד שלימותיה אסור מלא ודלאי ככא בתוקע מעלמא שלא בש

רבינו נסים ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה ח.

את מינו. טומטום תחת כמותו שמא ימלוך זה [שתקע] נקבה ותבטל זכר: **אף לעצמו אינו מוציא.** ללמד שאין לך עבדות שבעולם ומפיק לך מירות שבו דהוה ליה למילף מאשה טומטום ואנדרוגינוס דלא מפקי מירות אלא מדרבנן: **תני אהבה בריה דרבי זירא בל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא.** שהרי כל ישראל עבדים זה לזה בעולם וכיון שלא יצא מכירו כמי שלא יצא הוא מידי: **חוץ מברכת הלחם.** וה"מ לכל ברכת פירות שהנהנה מיד לברך ולא שייך הכא עבדים זה לזה שאין זה מוזג לו ומוכר לו ליברך: **ברכת הלחם של אבילת מצה.** שמברכין לפניה המוציא וברכת המזון שמברכין לפני קידוש היום מהו שיהו שניהם נפטרים בברכת המוציא: **ברכת היין.** שמברכין לפני קדוש היום מהו (ב) שמברכים לבילת מלה ומקדש ישמלא לא מצני לך למוכה ניהנו ומיפיק מלא ברכת המוציא ובברכת היין מצניא לך שאין נהות מלא לפי שהמברך לריך שיטעום ואי אפשר ליהנות בלא ברכה אי נמי לא טעים חיהו אי אפשר לא יהיב לאכל מיעייהו למטעם ובעי ברכה: (ג) **מאי ביון דחובה היא.** לחילת מלה מוכה עליו ואי אפשר שלא בהנאה והנאה אי אפשר בלא ברכה נמצאת ברכה הנאה לאו מוכה למוצה (ה) שלף בכל הנאות היא מוהנא: **לא יפרום.** ברכת המוציא כלמהרינן לעיל שאין מוכה עליהם לא יאכלו ולא יברכו:

סליקו להו ראוהו בית דין

יום טוב במקדש היו תוקעין. נגמלא מפרש: **אבל לא במדינה.** לא ניכולים ולא בגבולין: **אלא ביבנה.** שהיתה שם סנהדרי גדולה ניימיו וכן בכל מקום שנגלתה שם סנהדרי גדולה אבל בנ"ד של כ"ג: **גמ'** גזירה שמא יטלנו. ובמקדש לא גזור לתין ליסור שבות במקדש: **מתני'** לולב ניטל במקדש **שבועה.** דכתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים ובמדינה לא ניטל אלא יום אחד בלבד שהוא יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין. לא ניכולים ולא בגבולין: **אבל לא במדינה.** במדינה משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין אמר רבי אליעזר כשהתקין רבן יוחנן בן זכאי לא התקין אלא ביבנה בלבד אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין: **גמ'** במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה מאי טעמא אמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר [ו]גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים והיינו טעמיה דלולב והיינו טעמיה דמגילה: משחרב בית המקדש וכו': אמר רב הונא [ל.] ב"ד מאי עם בית דין בפני ב"ד לאפוקי שלא בפני בית דין דלא. איתמר נמי א"ר חייא בר גמדא אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי אין ב' תוקעין אלא כל זמן שבית דין יושבין: **מתני'** בראשונה היה לולב ניטל במקדש ז' כלכתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים ובמקדש היו לפני הסם ובמדינה

סליקו להו ראוהו בית דין

מתני' יו"ט של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה. לא ניכולים ולא בגבולין וגמ' מפרש טעמא: **התקין רבן יוחנן בן זכאי.** כלי שלא תמצאם מוכת שופר ומ"ה תתקין בשופר של תקון גדול משום דתפי' כי ליתא בשבת אימא בשאר יומי אי נמי דמשום דשופר אתי לזכרון [עדיף] טפי מלולב: **אלא ביבנה.** שהיתה שם סנהדרי גדולה ניימיו וכן בכל מקום שנגלתה שם סנהדרין אבל לא בנ"ד של מחר: **גמ'** מ"ט. במדינה לא תקיעת שופר מכמה ואינה מלוכה: **גזירה שמא יטלנו וכו'.** ובמקדש לא גזרינן לתין ליסור לכתן מוהג במקדש ביבנה אבל לא בשאר מקומות שיהו תוקעין בכל ב"ד של ג' ולא נהגו בן שכל המפרסמים פיבנה ב"ד של כ"ג שהי שנהי שהסדרי קטנה ותע"פ ר' יוסי שנה לומר לנקון שלא הגיע למ"ד שיקתע בשבת אי להתלמד לתקוע אבל אם הגיע לתיעוד לסור לומר לו לתקוע ואם תקע מעצמו אי"צ למחות בידו: תקע בשאר מקומות ואמרו לו שתקע בשבת ואינו יודע אם תקע אם לאו הרי זה בחזקת שתקע: **במדינה** שאין שם סנהדרי גדולה ולא סנהדרי קטנה אין מקיעין בשבת כל עיקר לפי שאין הכל בקיאין בתקיעות ואפילו יודעין שתקע אי אפשר שלא שמעו שאר בני העיר שתקעו: **תתקמה א** מיי' פ"ק מהל' כלכות שמא עמין מב וסי טור ש"ע סי' קפו ריע רעב (כלל [מפר]:

תתקמו ב מיי' [illegible] מהלכות שופר כמא עמין מה טור ש"ע סי' תקפה:

תתקנ ג מיי' פ"ק מהלכות לולב כמא עמין מד טור ש"ע סי' תרנה:

שלטי הגבורים

א ולריך שיתקע לו אחר ואע"פ שכשים וקטנים פטורים יכולין לתקוע ולנכך ולו, ותין מיקן ולין לאן מכוס ר"ייר [illegible] לפעולה ומכך בעל העיטור [illegible] שיצא בכך אינו יכול לתקוע ולהוליאם אע"פ שיש לו שופר של עלמו וכן מוהגים בשאמו לתקוע לנשים הילדות קודם שיתקעו בעכו"ג כדי שיוליא התוקע גם אח עלמו ואפי אחר שיצא כתב אפי' אחר שיצא יכול לתקוע להם ולהוליא השופר בשבלם אפי' דרך הילוך ולזה הסכים הרא"ם ז"ל:

לשון ריא"ז ומלאה בעיני שכין על ברכת המוציא ופיי כ' [illegible] המזון הוא לומר כן בשבועה בקונטרס הראשון אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו אע"פ שאינו אוכל ומשלים אם לא בשבועה כדי לאכול מן המוכח ומלאכל בשבועה אע"פ שיצא מוציא ולא יברך אחר כך בשבועה אלא יאכל ויברך ברכת המזון אחת בשבועה ואפי' אכל כזית ביתו ל

או שי"ל דדין תורה הוא הואיל ועושין פרכין פרכין שנלך אחר דבר שיש לו גורן אחד בין למעשר בין לשביעית דהיינו השרשה, ותניא בתורת כהנים לענין שביעית מנין לאורז ולדוחן ולפרגין ולשומשמין שהשרישו לפני ר"ה כונסן אתה בשביעית ת"ל ואספת את תבואתה בשביעית, יכול אע"פ שלא השרישו ת"ל שש שנים תזרע ואספת ששה זרעים ששה אספים לא ששה זרעים ושבעה אספים, ושמא מכאן למדו שנלך אחר (אסיפה) [השרשה] שהיא כאחת, זו היא שיטת השמועה הזו.

ולענין הקושיא שאמרנו מדברי ר"ש שזורי אני אומר דרבה הכי קאמר ר"ש שזורי קאמרת הוא סבר יש בילה ולדבריו לא קאמינא דאיהו ודאי כיון דמוסיף פול המצרי והוא אינו עושה פרכין פרכין אלמא לדידיה טעמא אחרינא הוא, אלא לרבנן קאמינא דלית להו אלא הני וקאמר דעל כרחך לא משתנו הני אלא משום דעושין פרכין פרכין וקא סברי אין בילה, וכיון דאיתרץ טעמיה דרבה לרבנן לא חשו בגמרא לפרושי טעמא לרבי שמעון שזורי, ואפשר דאיהו אית ליה השרשה במעשר בירקות כגון הני ובצלים הסריסין, ולא הלכו בירק אחר לקיטה אלא בנוטע לירק וירקו נאכל, ורבה לרבנן קא מתמה ולרבנן קאמר, והכי נמי מסקינן דהכל הולך אחר גמר פרי בפול המצרי והיינו לרבנן, משום דפריו נגמר כאחד ודמי לשליש דתבואה, דהוא נמי כיון שהביא שליש גמר פרי הוא שזורעין אותו ומצמיח, וכן מפורש בירושלמי.

ראוהו ב"ד

דף כ"ו ע"א. והא תנא מפני שהוא קרן קאמר חדא ועוד קאמר. תמהני למה להו לדחוקי למתני' בחדא ועוד ולאוסופי בה האי טעמא, דהא טעמא מפני שהוא קרן וכולה מתני' כדקא מתרצינן מעיקרא קיימא, ואפשר מפני שסוברין בעלי הגמ' שאלו הטעמים אמת וקשיא להו ליתנינהו במתני', ומפרקינן דאין הכי נמי, ואפשר לומר שטעם משנתנו טעם חלוש הוא, שאע"פ שמצינו שנקרא מין קרן ולא שופר, הואיל ומצינו שאף השופרות נקראו קרן נמצא שלשון קרן כולל לכל דבר והכל לשון אחד, לפיכך עשו לו סניפין מטעמים הללו, וזה נראה עיקר מדקאמרינן שפיר קאמר רבי יוסי כו' ועלה אתינן ואמרינן עולא אמר היינו טעמייהו דרבנן כו' אלמא לפרוקי דשפיר קאמרי רבנן [אתא], אע"פ שאינו משנה אותו פירוק שאמרו ורבנן כל השופרות איקרו קרן ואיקרו שופר דהא על כרחין מתני' קתני לה, אבל הוא בא לעשות לו סניפין מפני שלא היה יכול לעמוד בעצמו.

ומצינו בירושלמי שמקשה אהא דאמרינן הכא והתם ורבנן כל השופרות נקראו קרן ונקראו שופר חוץ משל פרה שנקרא קרן ולא נקרא שופר, והתיבון והרי של יעל הרי אינו קרוי קרן ולא שופר, מי כדון כההיא דא"ר לוי שנייה היא שאין קטיגור נעשה סניגור, ונראה שכך פי' הרי של יעל בתמיה שאינו נקרא שופר, ומפרקינן הרי אינו קרוי קרן [ולא שופר], פי' אע"פ שלא מצינו שנקרא שופר ומיהו אין לנו לומר שלא יהא שמו שופר עד שנמצא שיזכירנו הכתוב ולא יזכירנו אלא בלשון קרן, ואקשינן מי כדון כלומר מה זו סמיכה שאתה סומך על טעם זה שמא אף של יעל יהא שמו קרן כמו של פרה אלו הזכירו הכתוב, ומפרקינן עיקר הטעם הוא לפי שאין קטיגור נעשה סניגור, זהו שאמרתי שאין טעם ראשון מספיקו ועשו סניפין מאחר, ואם אין אתה מפרש הירושלמי כן קשיא לן לגמ' דילן נמי של יעל אמאי כשר והלא לא מצינו שנקרא שופר.

ויש להקשות היאך שנינו כל השופרות כשרין חוץ משל פרה, והרי של ראם נמי קרן הוא כדכתיב וקרני ראם קרניו וכתיב ומקרני ראמים ענ'תני והיא חיה וקרניו נאות כדתניא בספרי, ואפי' להני לישני דמוסיפין במתני' טעמא דקטיגור או דב' וג' שופרות, מ"מ טעמא דקרן פסיל במתני' וליתני של ראם, וכ"ש ללישנא קמא דמתרצינן בגמרא, וי"ל חוץ משל פרה מפני שהוא קרן וכל שהוא קרן קאמר, ומיהו דלא שכיח לא קתני ליה בהדיא. ולי נראה שאין בכלל השופרות אלא הקרנים החלולים שזכרותן ניטלת מהן, אבל קרני מקצת החיות שכולם עצם אחד אינם בלשון שופר אלא קרן שמם ואפי' קדח בהן פסולין לתקיעה, וקרני הראמים כך הן עשויין, ומשו"ה תנן כל השופרות שהם הקרנים החלולין כשרין חוץ משל פרה שאע"פ שהוא שופר [פסול] מפני שנקרא קרן כאותן שאינן חלולים ששמן קרן, והא דקתני מפני שהוא קרן ולא קתני שנקרא קרן, משום דכיון דקרן איקרי שופר לא איקרי כקרן גמור הוא ולא שופר הוי, ונסיב לה תלמודא וקרני ראם קרניו לומר שקרני השור כשל ראם שהם קרן ודאי, ועכשיו (נתרפה) [נתייפה] טעם המשנה בשל יעל ואותן שלא הוזכרו בכתוב דכיון דשופרותיהן [חלולין] ודאי כשרין אלא פרה שפסלה הכתוב בשמו.*)

וראיה לפרושינו (כי מה) [ממה] שאמרו קדחו בזכרותו יצא מהו דתימא מין במינו חוצץ קמ"ל, אלמא אין הכשר התקיעה בזכרות אלא בעליונו של קרן שהוא השופר א"א שאין הזכרות חוצץ בו, (הוא) [הא] אילו לקח זכרות בלבד וקדחו ותקע בו לא יצא שלא תקע בשופר כלל, וליכא לפרושי משום דזכרותו וגלדו (אחד מגלדי פרה לרבנן ומשום שאין) העליון של שופר כשני שופרות הן, אבל בקרנים שהן עצם אחד פשיטא דכשר, דלא הו"ל [למימר] מין במינו אינו חוצץ אלא כיון דמחובר חד הוא, ועוד שאין זכרותו וגלדו

*) בדרשת רבנו לר"ה נתבארו הדברים באורך.

של קרן אחד (מגלדי) [וכגלדי] פרה לרבנן [אלא ודאי] (ו)משום שאין הכשר תקיעה בזכרות שהוא עצם בעלמא קאמר הכי דלא הוי שופר בתוך שופר דזכרות לאו שופר הוי, והוא הדין לקרנים שאינם חלולים כגון של צבי דפסולין לעולם.

וקשה לי עוד קרן השעיר יהא פסול דכתיב (דניאל פ"ח) והצפיר קרן חזות בין עיניו וכתיב נשברה הקרן הגדולה, וי"ל כולן בכלל יובלות הן כדכתיב שה כשבים ושה עזים, אי נמי התם דניאל הוא שראה לצפיר קרן שאינה חלולה כגון של שאר חיות ולא כדרך של שאר צפירים כמו שראה לו קרנים הרבה, והורה זה על תוקפה של קרן שהיא חזקה.

ע"ב. הא דתנן שופר של ר"ה של יעל פשוט. [פשוט] הוא שלא חלקו על משנה ראשונה שאמרה כל השופרות כשרין, אלא בלכתחלה נחלקו ר"י ורבנן, וזהו שאמר ר' לוי מצוה של ר"ה ושל יוה"כ בכפופין אבל דיעבד יצא בפשוטין, והוצרכתי לכתוב זה מפני שראיתי אחד מן המחברים שטעה בדבר.

והא דקתני בתענית בשל זכרים כפופים. נראה דבזכרים לאו דוקא אלא בכפופים בלחוד קפיד תנא, דרישא דקתני של יעל פשוט ודאי בפשוטין בלחוד קפיד דיעל לא מיכתב כתיב ולאו אסמכתא דכלנם איכא, אלא בעינן פשוטים וקתני להו ביעל דאינון פשוטין, וסיפא בעינן כפופים וקתני להו בזכרים.

ואפשר לומר דקתני יעל וזכרים לומר שאם עשה של זכרים פשוט ושל יעל כפוף פסול דלאו דרך העברתו הוא, ולא מסתבר, מ"מ פשוט של שאר חיות שגדלתן כך, כשל יעל, וכפופין של שאר בהמות שדרכן בכפופים, כשל זכרים, לתנא דמתני', וההיא דאמרינן לעיל (ט"ז א') מפני מה תוקעין בשופר של איל, מילתא אחריתי היא לומר שמצוה מן המובחר בשל איל ממש ולא בשאר כפופין, והא לא מיתניא במתני' כלל, וכן זו שאמרו שם למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, מצוה שנהגו בה מן המובחר קאמר, דמתניתין לא קתני אלא על סדר ברכות לכתחלה (ל"ב א'), ודיעבד (ו)שלא על סדר ברכות יצא (ל"ג ב'), אלא שנהגו מצוה מן המובחר בשתים שלא על סדר ברכות ועל הסדר, ופירשתיה בספר המלחמות*).

דף כ"ז ע"א. הא דתנן תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת. הראשונים פירשו שאם תקע בתקיעה האחרונה של תר"ת והאריך בה כשתים כדי שתעלה לו אף לתקיעה ראשונה של תר"ת השני, לא עלתה לו אלא לאחת וצריך לתקוע תקיעה אחרת להתחלת תר"ת השני, אבל לתקיעה אחרונה של סימן ראשון עלתה לו, ובא רב יצחק אבן גיאת ז"ל ואמר שמצא בירושלמי שאף לתקיעה אחרונה של תר"ת ראשון לא עלתה לו, ומאי אלא אחת היא התקיעה ראשונה של סימן ראשון שתקע בה בפני עצמה, וזהו הירושלמי כמו שכתבו, תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת רבי אבא בר זמינא בשם ר' זעירא אפי' אחת אין בידו, למה רישא גבי סיפא מצטרף וסיפא גבי רישא מצטרף לא סיפא אית לה רישא ולא רישא אית לה סיפא, ואמר הרב ז"ל מתוך שלא מצינו בעלי התלמוד באין לחלוק על המשנה, חזרנו לומר על הראשונה נאמרת ועליה אמר אין בידו אלא אחת פי' אותה ראשונה בלבד שתקע כתקנה, אבל השניה שמשכה כשתים אין בידו אפילו אחת מהן, וזוהי דעת דר' זעירא.

וזה הפי' כמה הוא דחוק שיאמר תנא דמשנתנו אין בידו אלא אחת ויאמר ר' זעירא אפי' אחת אין בידו ולא בא לשנות אלא לפרש, והלשון הוא דבר והפוכו, ועוד אראך שאין זה דרך הירושלמי ולא זו העיר, אבל בתחלה הוצרכתי לכתוב כי לפי דעתי אי אפשר לפרש משנתנו אין בידו אלא אחת על הראשונה, חדא שהרי כשאמרו בגמ' למימרא דשמע סוף תקיעה ולא תחילת תקיעה יצא לא הקשו ממשנתנו עד שדקדקו וממילא תחלת תקיעה בלא סוף נמי יצא, [ו]אי ס"ד אותה התקיעה שנמשך בה לא עלתה כלל בלאו הכי נמי הוה יכול למידק ואם איתא דסוף תקיעה בלי תחילת תקיעה יצא הכא נמי תיפוק משום סופה בלא תחלתה, שהרי לשם מצוה הוא תוקע ומתכוין לשמוע תקיעת מצוה, ואע"פ שלא עלתה לשתים כשתמצא לומר תחלה בלא סוף לא יצא וזו הואיל ולשתים נתכוין כשתים הן, מ"מ תיפוק תקיעה ראשונה משום סופה, ועוד דהוה לן למימר בגמרא ואמאי לסליק נמי לתרתי, כלומר לא מבעיא לחדא שהוא בדין שעלתה לו אלא לשתים נמי תעלה לו, מדלא קאמר הכי ש"מ דלא קשיא ליה אלא אמאי לא סליק לתרתי לפי שלאחת ודאי עולה לו, ועוד דמאן דאמר מצות אין צריכות כוונה אמאי לא עלתה לו כלל מי גרע מתוקע לשיר, ולכו"ע נמי יוצא בה בין ברישא בין בסיפא דהא לשם מצוה הוא תוקע וכי לא מיפסקת בתקיעות יוצא הוא באחת, ועוד שאם אינה עולה לו אותה תקיעה הארוכה כלל אף אחת אין בידו, לפי שהוא צריך לתקוע תקיעה אחרת ונמצא שאותה תקיעה הארוכה שלא עלתה לו מפסקת בין תרועה לתקיעה וצריך לחזור לראש, כדאמרינן בגמ' לקמן באידך פרקין (ל"ד א') ודילמא ילולי הוא וקא מפסקי שברים בין תרועה לתקיעה ודילמא גנוחי הוא וקא מפסיק תרועה כו', ואם תאמר תקיעה ותקיעה לאו הפסק היא, ודאי כיון שלא עלתה לו הפסק הוא דומיא דשברים ותרועה, דפשוטה לפניה ולאחריה בעינן ואין בתקיעה שיוצא בה לאחריה ממש, ותניא נמי בתוספתא תקע והריע וחזר והריע ותקע אין בידו אלא אחת, פי' שאין בידו אלא תקיעה אחרונה ויחזור ויריע ויתקע, פי' לפי שהפסיק בתרועה אחת, שכבר הריע וחזר ונתעסק בתרועה נמצאת אותה תרועה אחרונה שאינה כלום מפסקת בין תקיעה אחרונה לתרועה לפיכך לא יצא, כדאמרינן בתרועה ושברים בשילהי מנילתין וכדבעינן לפרושי קמן.

*) עי' עוד בדרשת רבנו לר"ה

אלא מאי אין בידו אלא אחת שלא עלתה לו לשתים מחמת אורכה אלא לאחת עלתה לו, והא דקתני תקע בראשונה ולא קתני האי בתקיעה כשתים אין בידו אלא אחת, משום דאי תנא הכי הוה אמינא דהכי קתני אם האריך בתקיעה ראשונה של סימן לא עלתה לו לשתי תקיעות ולא יהא צריך לתקוע אחרת בסוף (אלא) משום דבעינן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה, אבל אם שתי תקיעות סמוכות על הסדר תקע בנשימה אחת עלתה לו לשתים קמ"ל, ועוד איכא למימר לפי שאין שיעור לתקיעות למעלה ואם רצה להאריך מאריך, אם האריך בה כשתים פשיטא שלא עלתה לו לשתים שעדיין מדין התקיעה הראשונה היא ואחת היא שהרי אין לה שיעור למעלה, ומשו"ה קתני תקע בראשונה שהיא תקיעה שבתחלת הסימן והאריך (בה) [בשניה] כשתים בראשונה [סד"א] הרי אלו כאילו הפסיק ותקע שתים שהרי השניה ניכרת כאן קמ"ל, וזה נ"ל באמת ובנכון.

ועכשיו אחזור לפרש הירושלמי ולכתוב לך הגרסא מתחלתה, שהרב הנזכר ז"ל קצר בה, וכך הוא הירושלמי הזה בפ' הזה בפסיקתא דמתניתין שופר של ר"ה של יעל פשוט כו', א"ר יוסי הדא אמרה פשוטה ששמע מקצתה מן המתעסק יצא והדא אמרה [דא] (ד)תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת ר' בא בר זמנא בשם רבי זעירא אפילו אחת אין בידו למה כו', וכך פירושו זאת אומרת תקיעה שמתחלה התחיל לתקוע להתעסק ולא לשם מצוה ובא אחר ואמר לו אכוון ותקע לי וכוון והשלים תקיעותיו, או שהתחיל בה להוציאו ומשך בה יותר מן השיעור להתעסק בעלמא יצא, והידא אמרה דא איזו משנה אמרה כן, ומפרק תקע בראשונה ומשך בשנייה כשתים דתנן אין בידו אלא אחת והא כיון שהשלים הראשונה ונתכוון לשם שנייה ואינה עולה לו אינו אלא כמתעסק בעלמא, אלמא שמע תחלת תקיעה בלא סוף אלא כמתעסק עולה לו אחת, ובא ר' בא ברבי זמינא בשם רבי זעירא לחלוק על רבי יוסי ואמר היכא ששמע מקצת תקיעה מן המתעסק לא עלתה לו שנייה ואינו דומה למשנתנו למה רישא בסיפא מצטרף וסיפא גבי רישא מצטרף, פי' כל תקיעה ראשה וסופה מצטרפין לפיכך שמע מקצת תקיעה מן המתעסק לא יצא לפי שראשה אין לה סוף, כלומר אם שמע תחלתה מן התוקע לשם מצוה שחזר בסופה להתעסק לא יצא שאותו ראש התקיעה אין לה סוף, וכן אם היה מתעסק בראש וחזר ותקע לשם מצוה אין לאותו הסוף ראש לפיכך לא יצא, אבל משנתנו ראש וסוף יש לה לשם מצוה ועלתה לו לאחת, והא דקאמר אפילו אחת אין בידו ולא מיבעיא שתים לישנא בעלמא קאמר משום לתא דמתניתין, דגבי מתעסק פשיטא דלא תעלה לשתים, ומדברי רבי יוסי סיוע לפרושנו הפך מדברי רבי יצחק ז"ל, וכמדומה לי שהביאו זה הענין בכאן בגמרא זו משום דקתני מתניתין שופר מאריך וחצוצרות מקצרות שמצות היום בשופר, וקס"ד דבאותו אריכות הוא יוצא דהוא מקצת תקיעה, ועלה קאמר הדא אמרה פשוטה ששמע מקצתה מן המתעסק יצא, ושאלו עוד והידא אמרה דא במתעסק, דמתני' דילמא מכולה תקיעה נפיק כדמוקמינן בגמ', ואהדר תקע בראשונה כו' כדפרישית.

עוד במקום אחר שוה לנו הסוגיא בפרק בתרא הכי איזו תרועה ר' חנניא ור' מנא חד אמר הדין טרופטה וחרנא אמר תלת דקיקין, רבי חנניא חשש להא דרבי מנא ולהדא דילן, והיידא אמרה דא תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת ר' בא בר זמינא בשם ר' זעירא אפילו אחת אין בידו למה כו', ופי' שר' חנניא חושש לדברי ר' מנא שהתרועה קול המתרעש שנקרא להם טרופטא והוא ילולי, והיה חושש עוד להדא דילן דעבדינן תלת דקיקין שהם שלשה שברים, והיה עושה שברים וחוזר ועושה תרועה או הפך, ולא היה רוצה להוציא עצמו בסימן תשר"ק כלומר שיעשה תרועה ושברים כאחת, והידא אמרה דא שאם יאריך בתרועה אחת או עשה שברים ותרועה לא יצא דתנן אין בידו אלא אחת אף כאן לא היתה עולה לו אלא אחת, רבי בא בר זמינא אמר אף אחת אין בידו לפי שתהלתה שברים וסופה תרועה ואי שברים לאו תרועה ואי תרועה לאו שברים, הילכך אין לראש סוף ולסוף ראש ולא מזו יצא ידי חובתו ולא מזו יצא ידי חובתו, ונראה שלא היו חוששין בירושלמי בהפסק בעושה תרועה ושברים כאחת אבל היה להם כמאריך בתקיעה, ואם היה עושה תרועה ומפסיק ועושה שברים היו חוששין להפסק, ומשו"ה לא הוה אמר ר"ח דעושה תרועה וחוזר ועושה שברים בהפסקה בינתים שיהא להן ראש וסוף, ובזה אינו הולך בשיטת הגמ' שלנו, ואני חושב עוד בזה מה שהוא נהוג בירושלמי במקומות רבים תדיר שיהא גרסת [והידא אמרה דא] שהחזירו כאן (והידא אמרה דא) על פשוטה ששמע מקצתה מן המתעסק ואיתמרה אפיסקא דמתניתין תקע בראשונה ומשך כו' ואינו מחובר למחלוקת רבי חנניא ור' מונא, ומ"מ פירוש הענין כמו שביארתי לא כדברי הרב ר"י ז"ל ובזה הדרך ישכן אור.

והוי יודע שמה ששנינו אין בידו אלא אחת דוקא בתקיעה ותקיעה, לפי שכיון שאין לה שיעור למעלה עדיין תקיעה אחת היא, אע"פ שתקע וקצר בראשונה, שפעמים שאדם מאריך בזו ומקצר בזו ומשו"ה אפסוקי תקיעתא לא מפסקינן, אבל תקע והריע בבת אחת יצא ועולות לו לתקיעה ותרועה לפי ששנוי קול התרועה או התקיעה הוה ראש לה ולא מיקריא תחילה בלא סוף וסוף בלא תחילה, ולמדתיה מן הירושלמי דגרסינן התם בפ' דלקמן (ה"י) אמרן בנפיחה אחת אשכח תנויי תנא אמר בנפיחה אחת יצא והתנינן סדר תקיעות שלש של שלש שלש, שלא יפחות, פי' כיון דקתני של שלש שלש אלמא מופסקת בעינן דאלו בנפיחה אחת אינן שלש, ומפרקינן שלא יפחות לא באה משנתנו אלא לומר שלא יפחות משלש אלא יתקע פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה אבל אם תקען בנשימה אחת יצא שהרי לא פיחת, וקול תקיעה משונה מקול תרועה וניכר הוא שהן שלש, והא דתשכח בתוספתא תקע והריע ותקע בנשימה אחת לא יצא לא תסמוך עלה ומשבשתא היא ותני יצא, שהיא אותה

הברייתא שהביאו בירושלמי דקתני יצא, ואע"ג דפרישנא לעיל בירושלמי דתרועה ושברים כאחת אינו עולה לו, שאני התם דתרוייהו שברים נינהו דדמו להדדי ואפסוקי תקיעה היא.

והא דאמרינן ת"ש התוקע לתוך הבור או לתוך הדות כו' ואמאי ליפוק בתחילת תקיעה מיקמי דליערבב קלא. תמהני ודילמא לית בה שיעור מיקמי ערבוב, ואפשר מדלא קתני אם קול הברה הוא וקתני אם קול הברה שמע, משמע ליה שאם שמע קול הברה אפי' בסוף לאחר שיעור תקיעה אפ"ה לא יצא, א"נ קים להו דלא מיערבב קלא בבורות אלא למאן דמאריך טובא ותקע בהו.

*)**הא** דתנן שופר שנסדק ודבקו פסול. נראה מפירושי רש"י ז"ל שהוא מפרש שנסדק כולו לארכו, וכן הא דתניא נסדק לארכו שנסדק כל ארכו, ולפיכך פסול דלאו שופר הוא כלל, ואפי' יכול לתקוע בו פסול שאינן אלא הברה, א"נ משום דלאו שופר הוא כלל אלא כשברי שופר הוא, והאי דקתני דבקו ה"ה שלא דבקו כדקתני ברייתא בשמעתין נסדק ולא קתני דבקו, אבל מתני' רבותא קמ"ל סד"א כיון שדבקו בעצמו ולא משופר אחר ולא ממין אחר אלא בעצמו יכשר קמ"ל שאפי' דבקו פסול.

ומה שכתב רש"י ז"ל ודבקו בדבק שקורין גלו"ד, אינו נכון דהוה ליה שלא במינו, אלא שמא רצה לומר שמדבקין אותו בדבק הזה וגוררין אותו לאחר שנדבק, ואין צורך לזה הפי' שהשופר בעצמו מדבק כשמחממין אותו באור.

ע"ב. ניקב וסתמו. פי' בירושלמי דוקא סתמו אבל לא סתמו כשר. **אם מעכב את התקיעה.** פי' לאחר סתימה שהקול פגום וחלוש מכמות שהיה פסול. ואפילו סתמו במינו שאותה הסתימה פוסלתו שכיון שלא נסתם יפה יפה אינו מצטרף עם השופר והוו ליה כשני מינין ופסול ואפילו לרבי נתן. ואם לאו. שאינו מעכב כלל התקיעה שהסתימה מהודקה יפה יפה עד שאין קול השופר רעוע מחמת הנקב כשר. פי' כשסתמו במינו לר' נתן, שסתם סתימה דמתני' במינו הוא כדקתני רישא ודבקו שהוא בעצמו דהיינו במינו, והאי דלא פריש בהדיא במתני' פירש בברייתא דקתני נקב וסתמו בין במינו בין שלא במינו פסול אע"פ שאינו עכשיו מעכב את התקיעה הואיל ומקודם סתימה היה הנקב מעכב את התקיעה לפי שנמצא כקול שני שופרות ושופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה שופרות, ורבי נתן סבר במינו כשר הואיל ונסתם כלומר לגמרי שאין מעכב כלל את התקיעה, אבל שלא במינו פסול בכל ענין, והאי דלא פריש בברייתא אם אינו מעכב משום דסתמו לגמרי קאמר ת"ק, וכל לשון סתמו נמי הכי משמע לפיכך לא פירש בברייתא, ומאי דשייר מתני' פירש בברייתא ומאי דשייר בברייתא פירש במתני', שכל דברי תורה צריכין זה לזה זה נועל וזה פותח, אי נמי מתניתא אהדדי תניא, קתני חדא אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר, וקתני אידך שחכמים פוסלין ור' נתן הוא דמכשיר במינו, ותנא דברייתא בכולהו מוסיף ומפרש הוא.

וכך מצינו בירושלמי שופר שנסדק ודבקו פסול למאי נצרכא לר' נתן, פי' דאלו לרבנן מאי איריא נסדק כולו לאו ואפי' ניקב נמי, אבל לר' נתן סד"א מדנקב במינו כשר אף נסדק כולו ודבקו בעצמו כשר, צריכא, עד כאן. דבק שברי שופרות פסול עוד היא דר' נתן, ניקב וסתמו א"ר חייא בר אבא בשם ר' יוחנן דר' נתן היא דתניא ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה, לא גרסינן בכאן היה אע"פ שהוא במקצת נוסחי לא גרסינן וכן במקצת נוסחי ליתיה, [אם] מעכב את התקיעה פסול. ור' נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול, רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן כיני מתני' אם היה מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר, פי' כך היא הברייתא, דברי ת"ק אם היה מעכב את התקיעה קודם סתימה פסול אע"פ שעכשיו אינה מעכבת שכבר סתמה יפה יפה, ורבי נתן סבר כיון שסתמה לגמרי במינו כשר, נמצאת מתני' ר' נתן שאלו לת"ק לעולם פסול בסתמו אע"פ שאינו מעכב עכשיו את התקיעה, והאי דלא קתני בברייתא בגמ' דילן אם היה מעכב את התקיעה, משום דפשיטא ליה דבנקב שמעכב קאמרי דאי בשאינו מעכב פשיטא דהא אין קול הסתימה ניכר בו ואותו הנקב כמאן דליתיה דמי, וכן פרש"י ז"ל במינו כשר דר' נתן אם אינו מעכב את התקיעה, ואי אפשר לפרש דמתני' נמי היה מעכב את התקיעה מתחלה קתני, דהא בלישנא בתרא דר' יוחנן בגמרא מוקי שלא במינו פסול דר' נתן והוא שנפחת רובו, והוא הדין דמינו ושלא במינו דרבנן נמי בהכי מיתוקמי דחד דינא הוא וחד גוונא קתני, הא נשתייר רובו כשר לדברי הכל, והדבר ידוע שמעכב תקיעה הוא, אלא ש"מ כדפרישית, ע"כ.

ורבי אבא בר זמינא אמר בשם ר' זעירא והוא שסתמו הא לא סתמו כשר שכל הקולות כשרין בשופר, וא"ת והיכי אפשר דרישא קתני נסדק ודבקו פסול ופירושו אפי' דבקו וכ"ש בשלא דבקו, וסיפא קתני וסתמו ואתה מפרשה דוקא כשסתמו, היכי אפשר דלא הוה מפרש תנא דמתני' אי נמי גמרא דילן, תשובתך פשיטא דמאן דקתני דבקו אף דבקו קאמר שאלו מתחלה לא היה הסדק פוסלו היאך יפסלנו דבוקו בעצמו, אבל סתמו בדין הוא שיפסלנו מין אחר שהוא תוקע בו, או אפי' מינו כשאינו סתום יפה שאינו בטל וחוצץ, לפיכך שנה סתם, א"נ סיפא נמי הכי קתני ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר אע"פ שסתמו וא"צ לומר שלא סתמו ודומיא דרישא הוא, אבל על כרחינו י"ל לנו לסמוך על פי' הירושלמי ואינהו דייקי וידעי לישנא דמתניתין טפי מינן, ואיכא למימר דה"מ בשופר ארוך אבל שופר שאין בו אלא שיעורו אם ניקב פסול דהא ליה ביה לשיעור דשופר, ואע"פ שיש לדון בדבר הזה מינקט לחומרא טפי עדיף.

*) בדרשת רבנו לר"ה נתבארה כל משנה זו

ר"ש בעל הלכות ורב חננאל ורבינו הריא"ף ז"ל כולם פסקו כלישנא קמא דרבי יוחנן לחומרא, וכך נהגו הגאונים הראשונים ז"ל דכל בדאוריתא לחומרא אע"פ שהוא לישנא קמא, ולא אמרו הלכה כלישנא בתרא אלא בשל סופרים ובמקום שאינו ראוי להחמיר, והכי נמי אמרי רבנן בכמה דוכתי בענין גיטין ואיסורי דאשת איש.

לרחבו. פרש"י ז"ל שנסדק כל הקיפו לרחבו. ומסתברא רובו ככולו שמצינו בכל מקום רובו ככולו, אלא מיהו בלישנא בתרא דרבי יוחנן מכשירין נפחת רובו וסתמו במינו ואילו כולו היינו נסדק דפסול, אלא דהתם כיון דשני ראשין שלימין כשר אבל ברחבו רובו ככולו דהא כניטל הוא, ולהחמיר.

ונשתייר בו שיעור תקיעה. במקום הנחת פה קאמרי, וכן פרש"י ז"ל, ורב יצחק בן גיאת ז"ל [אמר] אפי' למעלה כנגד ראשו, ואינו.

דף כ"ח ע"א. שופר של ע"א כו'. פי' שהוא עצמו ע"ז או משמשיה, אבל תקרובת כגון קרני איל של תקרובת ע"ז אם תקע בו לא יצא, וכן בע"ז של ישראל דמיכתת כתותי שיעוריה לפי שאין לה בטילה עולמית, ומפורש במס' חולין (ע' פ"ט א' וסוכה ל"א ב') באשירה דמשה דמיכתת שיעוריה.

יום טוב של ראש השנה

דף ל"ב ע"א. הא דתנן סדר ברכות אומר אבות וגבורות כו'. משמע דלא משנו בהו מידי, וזו שנהגו לומר זכרנו ומי כמוך לא מצאו להם הראשונים עיקר בדברי רבותינו, אלא במס' סופרים מצאתי כלשון הזה וכשם שחתימתן של ר"ה ויוהכ"פ משונה משאר ימים כך תפלתן משונה, ואין אומרים זכרנו בשלש ראשונות ובשלש אחרונות אלא בשני ימים טובים של ר"ה ויוהכ"פ, ובקושי התירו, ואם חל ראש השנה להיות בשבת אינו אומר יום תרועה אלא זכרון תרועה, לפי שאין תקיעת שופר דוחה את שבת בגבולין משום גזרה.

הא דאמרינן ר' יוחנן בן נורי אומר הפותח לא יפחות משבע. פי' ליה אין פותחין מעשרה אלא מצוה מן המובחר בעשרה ואם רצה לפחות פותח ואומר שבע ואם [אמר] שלש מכולן יצא, אי נמי למצוה נמי אומר שבע כי ההיא דאמרינן (פסחים ק"ג ב') הפותח לא יפחות משלש והמוסיף לא יוסיף על שבע ולכתחלה אנו אומרים שלש, ואמר רב המנונא אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי, ותמיהא לי שלא כתבו רבינו יצחק והגאונים ז"ל הא דא"ר יוחנן הפותח לא יפחות משבע, ומתוך כך נראה דתנא דברייתא פליג אמתניתין דאילו מתניתין לרבנן אם פיחת מעשרה לא יצא, ממאי דקתני אין פותחין כו' ור' יוחנן בן נורי אומר אם אמר שלש יצא, אלמא לת"ק לא יצא דאין פותחין אפי' דיעבד קאמר ואלו לברייתא אם אמר שבע יצא, ועוד דאם איתא דסבר תנא דמתני' יצא בשבע ליתני איהו הכי כדקתני ר' יוחנן בן נורי אם אמר שלש יצא, אלא ש"מ דפליגי, ופליגי נמי בר' יוחנן דאלו לתנא דמתניתין לכתחלה עשרה דלא פליג אלא דיעבד שבשלש יצא, ואלו לברייתא אם בא לפחות אומר שבע פסוקים, וכי פסקינן בגמרא הלכה כרבי יוחנן בן נורי אליבא דמתני' פסקינן, הלכך לא יפחות מעשרה אבל דיעבד בשלש נמי אין מחזירין אותו, ואי קשיא לך אי הכי היכי פשטינן שלש דמתניתין משלש דברייתא דילמא בהאי נמי פליגי, לא קשיא כיון דהכא קתני שלש יצא והכא קתני שלש יצא ודאי חד פירושא איתי להו, ועוד דלית לן לשווויי פלוגתא בינייהו בכדי אלא במאי דפליגי בהדיא.

ואמרו הגאונים ז"ל אין פותחין מעשרה אבל מוסיפין עליהם, וכיון שקבלה היא נקבל, ואע"פ שהיה נראה לכאורה שמצוה מן המובחר בעשרה כנגד עשרת הדברות או כנגד עשרה מאמרות דעשרה הוו ולא יותר, הרי מצינו כיוצא בה שאמרו (מגילה כ"א ב') אין פותחין מעשרה פסוקים בבית הכנסת ואמרו עלה כנגד מי כנגד עשרה מאמרות ועשרת הדברות ואעפ"כ מוסיפין עליהן.

ע"ב. אע"ג דקי"ל תרועה שאין עמה כלום כגון יום תרועה אומרה עם השופרות, לא אמרן אלא כשאין עמה כלום אבל יש עמה חצוצרות אינו אומרה כלל, ומה שנהגו להשלים בתורה ותקעתם בחצוצרות טעות הוא, אלא שאם השלים בנביא יצא*).

מדקאמר ת"ק מתחיל בתורה ומשלים בנביא ואומר של כתובים באמצע, ולא חלק רבי יוסי אלא שחזר פסוק אחד ומשלים בשל תורה, נראה דשל כתובים קודמין לנביאים, וכן אמר רבינו האיי גאון ז"ל שמסורת היא בידינו כתובים ואח"כ נביאים, ואני מצאתי מפורש כן במס' סופרים בפרק י"ח דתניא התם גבי תשעה באב הכי סיומא ד' פסוקים משל ירמיה כו' עד כי אתה עשית את כל אלה, ושני מזמורים הללו מזמור לאסף ועל נהרות בבל, ואע"פ שבכל מקום דברי קדושה מקדימין לדברי קבלה בזה דברי קבלה מקדימין לדברי קדושה, ש"מ שבכל מקום מקדימין דברי קדושה כמסורת רבותינו הגאונים ז"ל, והא דאמרינן בגמ' תורה נביאים וכתובים סדר כתיבה נקט ואזיל, דודאי לכתיבה תורה נביאים וכתובים שכך הוא סדר קבלה משה קבל תורה ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים [וזקנים לנביאים] ואע"פ שנביאים האחרונים מאוחרים לכתובים, כאן אין מפסיקין בנביא.

והא דתניא רבי יוסי אומר משלים בתורה. לא חלק על מתחיל בתורה אלא שחוזר ואומר פסוק אחד של תורה ומשלים בו, והיינו דאקשינן בגמרא אלא מלכיות תלתא הויין, ואם היה משלים בתורה ולא מתחיל בה מאי קשיא, יאמר משל כתובים או משל נביאים ארבע ומשל תורה שלש, אלא ה"ק כיון דודאי לכו"ע מתחיל בתורה על כרחך שלשה

*) כנראה ר"ל דמ"מ יצא בלא פסוק זה, דהו"ל כהשלים בנביא שקודם פסוק זה ועראי"ש ס"ג.

ומשום דאביי ורבא הלכה כרבא, דדילמא רבא נמי אפשר דאסר משום דבלא שום קושיא אפשר למדרש לא תעשון אתי לא תעשון אותי.

אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שבמדור העליון. והני תלת מילי דאביי לא פליגי אהדדי ולא מהדר קא הדר ביה אביי מחדא מינייהו, אלא מעיקרא הכי קאמר לא אסרה תורה בשמשין של מטה אלא בית תבנית היכל ואכסדרה תבנית אולם, ובשמים במדור התחתון אסרה דמות חמה ולבנה כוכבים ומזלות, ובמדור העליון לא אסרה אלא דמות ארבעה פנים בהדי הדדי.

שאני רבן גמליאל דאחרים עשו לו. ואף על גב דאמירה לגוי אסירא בכל מידי דמיסר לישראל למעבד כדמוכח בבבא מציעא בפרק השוכר את הפועלים (צ' א') גבי בעיא דמהו לומר לגוי חסום פרתי ודוש בה, אפילו הכי שאני הכא דלמצוה שרי דאמירה לגוי אינה אלא מדבריהם והכא במקום מצוה לא גזור.

התם בחותמו בולט ומשום חשדא. והשתא הוה מצי למיפרך מיד אי הכי רבן גמליאל נמי הא איכא משום חשדא, אלא דעדיפא מינה אקשי ומי חיישינן לחשדא, וכיון דשני ליה דאיכא לחלק בין חשדא דיחיד לחשדא דרבים הדר אקשי ליה והא רבן גמליאל דיחיד הוא ואם כן ליתסר משום חשדא.

הא דתניא טבעת שחותמו בולט אסור להניחה ומותר לחתום בה. בצורת אדם אי נמי בצורת חמה ולבנה היא דאיכא משום עשייה ומשום חשדא דעבודה זרה, והילכך בחותמה בולט אסור להניחה משום חשד עבודה זרה לפי שאלו צורות נעבדות ואותן הנעשין לעבודה אין עושין אותן אלא בולטות, ומותר לחתום בה דאי משום איסור עשייה לא אסרה תורה אלא כעין שמשין שבמדור שהן בולטין, אבל אי אפשר לפרש בצורת דרקון, דההיא ליכא משום איסור עשייה דעשייה שלא לשם עבודה זרה מישרא שרי כדאמרינן התם בפרק כל הצלמים (ע"ז מ"ב ב') ואי בצורת דרקון בעשייה מי אסיר והילכך חותמה שוקע היה מותר בין להניחה בין לחתום בה, והא דרבן גמליאל הוא הדין דהוה מצי לשנויי שלא היו בולטות ובפרק כל הצלמים הארכתי בשמועה זו יותר בסיעתא דשמיא.

מתניתין ראינוהו שחרית במזרח וערבית במערב. פירש רש"י ז"ל משום רבותיו ראינו הישנה בשחרית במזרח ואת החדשה ערבית במערב וקאמר עידי שקר הם משום דכ"ד שעי מיכסי סיהרא, והקשה הוא ז"ל דאם כן מאי שייך בה פעמים בא בארוכה פעמים בא בקצרה דקאמר רבן גמליאל בברייתא, ומשום הכי פירש הוא ז"ל דכולה בחדשה קאמרי כלומר ראינוהו בשחר במזרח ובערב במערב ומשום הכי קאמר דעידי שקר הם שאי אפשר שילן כל כך מן המזרח למערב משחרית לערבית ועלה קאמר רבן גמליאל דפעמים שהיא באה בקצרה, ומיהו בירושלמי משמע כפירוש הראשונים דגרסי התם (ה"ו) א"ר שמלאי טעמא דרבי יוחנן בן נורי כל חדש שנראה קודם שש שעות אין כח בעין לראות את הישן ותני כן נראה ישן שחרית לא נראה חדש בין הערבים נראה בין הערבים לא נראה ישן שחרית א"ר חייא בר אשי ולמה קבלן רבן גמליאל שכן מסורת היא מאבותיו פעמים שבא בארוכה פעמים שבא בקצרה.

דף כ"ה ע"א. לאורתא מקדשין לך ואת קיימת הכא. פירש רש"י ז"ל כלומר שאם תהא נראית בישנך לערב שוב אין אנו יכולין לקדשך למחר משום דבעינן שיהא לילה ויום מן החדש כדאמרן לעיל בפרק קמא.

זיל לעינטב וקדשיה. פירוש משום דבעינטב היו בית דין קבועים לקדש את החדש כדאיתא בפסיקתא בפרשת תקעו שופר בציון למה בית דין מקדשין בעינטב שהוא בית הועד אמר הקדוש ברוך הוא הוא בית הועד של כל העולם שנאמר כי מציון תצא תורה, וגרסינן בירושלמי (פ"ג ה"ו) כן תוקעין ביבנה כן תוקעין בעינטב דמשמע שהיה שם בית דין קבוע [כמו שהיה] ביבנה.

ראוהו בית דין

דף כ"ה ע"ב. סלקא דעתך אמינא הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפרסמא לה מילתא ולא ליעברוה קא משמע לן. קשיא לי אמאי לא פרכינן מהא מתניתין לרב דימי מנהרדעא דתני בשילהי פרק קמא (כ' א') מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו ואין מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו מאי טעמא האי מיחזי כשקרא והאי לא מיחזי כשקרא והא הכא דאיפרסמא מילתא לכל ישראל ואפילו הכי מעברין, ויש לומר דהתם בשהיו יכולין לקדשו ביום שלשים על פי הראיה ועמדו מדעת עצמן לצורך הנראה להן

ולא קדשוהו ועמדו עד למחר, התם הוא דלא משום דהתם מיחזי לעם כשקרא, אבל הכא הכל יודעין דמצוה לקדש על פי הראיה וכיון שלא היה שהות ביום לקדש הרי זה ניכר לכל שהוא כאילו לא באו עדים היום שהרי אי אפשר לקדשו שהתורה אמרה ראה וקדש.

ובירושלמי מצאתי שהקשו בהפך דגרסינן התם (ה״א) ר׳ זעירא רבי אמי בשם רבי יהושע בן לוי מעמעמין על הנראה לעברו ואין מעמעמין על שלא נראה לקדשו, מתניתין פליגא על ר׳ זעירא ראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר מפני שחשיכה הא לא חשיכה לא, הדא אמרה אין מעמעמין על הנראה לעברו, עד כאן, וקשיא לי אם כן למה לא הקשו ממנה בגמרין למאן דאמר מאיימין על הנראה כדי לעברו, לפיכך נראה לי אף על גב דלא אסיקו בה פירוקא בירושלמי טעמא משום דהתם לצורך שנראה להם לעברו ומתניתין דהכא ללא צורך ולפיכך דוקא חשיכה הא לא חשיכה לא, כן נראה לי.

הא דאמרינן מהו דתימא ליהוי חקירות העדים כתחלת דין ומקודש מקודש כגמר דין וליקדשוה בלילה. קשיא לי ואי משום הא נמי לא איצטריך דהא מרישא נמי שמעת מינה דאי ס״ד הכין ליהוי נמי ראיית בית דין כתחלת דין ומקודש מקודש כגמר דין אלא מדקתני הרי זה מעובר שמע מינה דלא, ויש לומר דאילו מרישא הוה אמינא דכיון דעל פי ראייתם הן מקדשין בשעה שאומרין מקודש הוי כתחלתו וכגמרו באותה שעה ומשום הכי אי אפשר שלא לעברו, אבל בשנחקרו העדים דכשהן מקדשין עכשיו על ידי חקירת העדים שהיתה ביום הן מקדשין, אימא שפיר דמי קא משמע לן.

ואימא הכי נמי אמר קרא כי חק לישראל הוא יכו׳. קשיא לי טעמא דגמר דין דהכא הוי כתחלת דין דעלמא ולא אפשר בלילה הוא דלא מקדשינן ליה בלילה הא לאו הכי מקדשינן ליה למפרע אף על פי שעבר יומו ואם כן אכתי אמאי מעברינן ליה ליקדשוהו למחר דהוי התחלת דין וגמר דין ביום, יש לומר דבשלמא אי הוה אפשר לקדושיה בלילה ניחא דהא לא אפסקיה זמן שאינו ראוי לקדש, אבל השתא דאמרינן דאי אפשר לגמרו להיות בלילה היכי מקדשינן ליה למחר כיון דעבר בין העדת עדים לגמרו זמן שאינו ראוי לקדש בו הא ודאי מכיון דאפסקיה זמן שאינו ראוי אין ראוי לקדשו לאחר זמן.

אמר קרא כי חק לישראל הוא וכו׳. ואף על גב דהאי קרא לענין ראש השנה דרשינן ליה בפרק קמא (ח׳ ב׳) הוא הדין לכל שאר ראשי חדשים.

הא דאקשינן אמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה. פירש רש״י ז״ל דהא גבי עדות החדש לא כתיב עדות אלא כזה ראה וקדש, נראה מדבריו דלגבי נפשות וממונות דכתיב בהו עדות לא אמרינן לא תהא שמיעה גדולה מראייה אלא בעינן עדות ממש או הודאת בעל דין דהוי כקבלת עדות כההיא דאמרינן בפרק נוחלין (ב״ב קי״ג ב׳) שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין, ואינו מחוור דהא בפרק החובל אמרינן הכי גבי הא דתניא בסמוך סנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש מקצתן נעשין עדים ומקצתן נעשין דיינין, דאמרינן התם (ב״ק צ׳ ב׳) גמרא התוקע לחבירו נותן לו סלע רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי מנה איבעיא להו במנה צורי תנן או במנה מדינה תנן תא שמע דההוא גברא דתקע לחבריה אותא לקמיה דרבי יהודה הנשיא אמר ליה הא אנא והא רבי יוסי הגלילי זיל הב ליה מנה צורי ואמרינן מאי הא אנא והא רבי יוסי הגלילי אי נימא הכי קאמר הא אנא דחזיתיך והא רבי יוסי הגלילי דאמר מנה צורי למימרא דעד נעשה דיין והתניא סנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש מקצתן נעשין עדים ומקצתן נעשין דיינין דברי רבי טרפון וכו׳ ואפילו רבי טרפון לא קאמר אלא מקצתן נעשין עדים אבל עד אינו נעשה דיין ופרקינן אמרי כי תניא ההיא בשראוהו בלילה, אלמא אפילו במה שכתוב בו עדות אמרינן נמי לא תהא שמיעה גדולה מראייה, ואף על גב דפריק התם רב אשי פירוקא אחרינא ואמר איבעית אימא הכי קאמר הא אנא דסבירא לי כרבי יוסי הגלילי במנה צורי כלומר ולעולם אימא לך דאין עד נעשה דיין אפילו הכי לא משמע דרב אשי אתא לאיפלוגי דלא אמרינן הכי אלא למימרא דאי מהא לא שמעינן דסבירא ליה לרבי יהודה הנשיא דעד נעשה דיין, ומכל מקום כיון דאשכחן הכא דקא מקשה להדיא לא תהא שמיעה גדולה מראייה והתם אשכחן דאמרינן הכי לחד פירוקא ואוקמינן להההיא דסנהדרין שראו וכו׳ בשראוהו בלילה שמע מינה דבכולהו מילי אמרינן הכי, ועוד דהא לישנא דאמרינן התם בפירוקא קמא אמרי התם בשראוהו בלילה משמע דהכין אמרי ליה בבי מדרשא ולאו דיחויא הוא. וההיא דאמר רב יהודה

אמר רב בפרק יש נוחלין גמרא ובני אחיות שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין שנים כותבין ואין עושין דין, כלומר משום דשנים הוו להו עדים ואין עד נעשה דיין, ולא אמרינן לא תהא שמיעה גדולה מראייה, התם בשאין שם עדים אלא הם וכיון שהוא מוסר דבריו להם ומצוה בפניהם שוינהו עדים וכיון שנעשו עדים שוב אין נעשין דיינין, וכי אמרינן לא תהא שמיעה גדולה מראייה בשלא הזמינום לעדות אלא שראו מעצמן שלא בהזמנה לתורת עדות אבל התם הוה ליה כאילו הזמינם בפירוש לעדות, ואי נמי כיון שאינן אלא שנים ואינן ראויין לדון הויא להו ראייתן ראיית עדים ולא ראיית בית דין ותורת עדים יש להם, והילכך הא דאמרינן הכא לא תהא שמיעה גדולה מראייה לאו בעדות החדש בלחוד קאמרינן אלא אפילו בדיני נפשות לרבי טרפון ובדיני ממונות בין לרבי טרפון בין לרבי עקיבא.

ואוקימנא בשראוהו בלילה. והילכך הוה לה ראייתן של לילה ראיית עדים ולא ראיית בית דין דלילה לאו זמן דין הוא, והילכך אף למחר אי אפשר לעשות דין על פי ראייתן של לילה ונימא לא תהא שמיעה גדולה מראייה דלא אמרינן הכי אלא בראייה שבשעה הראויה לדין, כלומר לא תהא שמיעת בית דין מפי אחרים גדולה מראיית בית דין ואלו לא היו יכולין להיות דיינין בשעת ראייתן ועל פי ידיעתן אי אפשר לדון למחר שאין הידיעה עכשיו אלא מחמת שראו בלילה וזה מתורת עדות הוא דאלו מעידין לעצמן שכך ראו הלילה ועכשיו יגמרו הדין על פי עדות עצמן.

וטעמא דאין עד נעשה דיין, פירש רבינו שמואל זצ״ל בריש פרק יש נוחלין (ב״ב קי״ג ב׳) גבי ההיא דשלשה שנכנסו לבקר את החולה דהוי מגזירת הכתוב דכתיב ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה׳ ובעדים הכתוב מדבר אלמא צריכין שיהו אחרים מעידין לפני בית דין וכן השיב רב צמח ז״ל בתשובה, ויש מי שפירש משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה ולא גרע ממי שעדים קרובים לדיינין שהן פסולין כדגרסינן בירושלמי (סנהדרין פ״ג ה״ט) שאם הוזמו מפיהם הן נהרגין וכל שכן לעדות עצמן, ולטעם זה אפילו עד הרואה או אפילו עד שכבר העיד יהא כשר לדון בשאחרים מעידין לפניו שהרי עכשיו אינו דן על פי עדותו אלא על פי עדות אחרים הילכך ליתיה להאי טעמא, ואפשר לי לישבו דכיון שכבר העיד בו שוב אינו ראוי לדון בו עכשיו ואפילו על פי עדות אחרים דעביד הוא לאחזוקי במאי דקאמרי הני הואיל ואסהיד איהו מכבר כוותיהו, ויש מפרשים דנפקא לן מההוא דאמר רב יהודה התם בריש פרק יש נוחלין והיה ביום הנחילו את בניו ביום אתה מפיל נחלות ואי אתה מפיל נחלות בלילה, ולומר שאם ראה בלילה שוב אינו מפיל נחלות לעולם משום דהוה ליה עד ושמע מינה דאין עד נעשה דיין.

עד דאיכא אהרן בהדך ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד. כתבו בתוספות וסוגיא דהכא כמאן דאמר בשמעתא קמייתא דסנהדרין (ג׳ א׳) דבר תורה חד נמי כשר דכתיב בצדק תשפוט עמיתך מדאיצטריך ליה הכא עד דאיכא אהרן בהדך דלמאן דבעי דאורייתא שלשה מומחין וכדי שלא תנעול דלת בפני לווין הכשירו בשלשה הדיוטות גבי עדות החדש אין להכשיר, עד כאן לשונם, ובודאי דהאי סוגיא אתיא כרב אחא דאמר התם דבר תורה חד נמי כשר דאי כרבה ורבי (ינאי) [אבהו] דלית להו הכין והכא הכי קאמר סלקא דעתך אמינא הואיל ותקינו רבנן לגבי דיני ממונות למיהוי אפילו ביחיד מומחה אף לגבי עדות החדש ליתכשר קא משמע לן, הא לא אפשר דאם כן כי קאמרינן ואימא הכי נמי מאי קא מהדר אין לך מומחה בישראל יותר ממשה דמה ענין משה אצל תקנתן, אלא ע״כ כרב אחא אתיא, אלא דאיכא למידק אם כן לותיב התם מהא מתניתין לרבי אבהו ולרבה, ועוד ברייתא גופה דאם היה מומחה לרבים דן ואפילו יחידי אם כן אתיא כרב אחא ואי הכי לותיב מינה התם לרבי אבהו ולרבה, ובשלמא אי לאו סוגיין דהכא ליכא לאותבינהו מההיא ברייתא משום דמוקמי לה אינהו לכולה ברייתא בתקנתא כלומר שלשה הדיוטות ולא בעינן מומחין כדי שלא תנעול דלת, ויחיד מומחה נמי בתקנת חכמים משום נעילת דלת, אלא לפום סוגיין דהכא ברייתא דבר תורה קאמרה.

וראיתי לרמב״ן נ״ר במסכת סנהדרין דסוגיין דהכא ודאי אליבא דרב אחא נסיב לה כולה ומיהו לרבי אבהו נמי כיון דתנן היתר נדרים בשלשה ואם היה מומחה לרבים דן אפילו ביחידי סלקא דעתך אמינא תהוי קידוש החודש כהפרת נדרים קא משמע לן דכתיב החדש הזה לכם וכדתניא בפרק יש נוחלין (ב״ב קכ״א א׳) מועדי ה׳ נאמרו הפרת נדרים לא נאמרה, עד כאן, ואף על גב דקיימא לן כרבי אבהו דשנים שדנו אין דיניהם דין אפילו הכי לא קשיא מידי כי נסיב לה הכא אליבא דרב אחא דאורחא דתלמודא

בהכי דלא חאיש בכל כי האי למינקט אליבא דהילכתא אלא במאי דמיחזי טפי לפשיטותא דמילתא, וכשתמצא לומר דלית הלכתא הכין אלא כאידך דוק מינה כאידך ובהרבה מקומות איכא דכותה בתלמודא.

דף כ״ו ע״א. אפילו תימא רבי עקיבא עד כאן לא קאמר רבי עקיבא אלא בדיני נפשות דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה וגו׳. איכא למידק דהא במכות בפרק אלו הן הגולין (י״ב א׳) נפקא לן מקרא אחרינא דאמרינן התם תניא רבי עקיבא אומר מנין לסנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש שאין ממיתין אותו עד שיעמוד בבית דין אחר תלמוד לומר עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד בבית דין אחר, ומסתברא דכיון דבעלמא דרשינן עדה שופטת ועדה מצלת נקט הכא האי טעמא כיון דלחד ענינא סליק בהדי ההיא דרשא דדריש רבי עקיבא מעד עמדו ואורחא דתלמודא בהכין דלא למיחש לאיתויי עיקר קרא דמיניה מידריש מילתא כיון דכולה מילתא סלקא לחד ענינא, וטובא אייתי דכותיה בפרק קמא בשמעתא דחייבי הדמים והערכין והצדקות.

ולהאי טעמא נמי דנסיב לרבי עקיבא הכא בין דחזו בלילא בין דחזו ביממא כולן נעשין עדים לרבי עקיבא דהא בעינן עדה שופטת ועדה מצלת, וכל היכא דחזו דקטל נפשא בין דדייני אסהדותא דאחריני כגון דחזו בלילא דמקצתן נעשין דיינין בין דדייני אראייתן כגון דחזו ביממא לעולם ליכא עדה מצלת ואנן בעינן לעולם והצילו העדה וליכא, והא דאקשי בפרק החובל (ב״ק צ׳ ב׳) למימרא דעד נעשה דיין והא תניא סנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש וכו׳ ואפילו רבי טרפון לא קאמר אלא דמקצתן נעשין עדים ומקצתן נעשין דיינין אבל עד אינו נעשה דיין ופרקינן בשראוהו בלילה, לאו למימרא דלרבי עקיבא נמי בשראוהו בלילה דוקא הא ראוהו ביום בין לרבי טרפון בין לרבי עקיבא עד נעשה דיין דלא מתרץ התם הכין אלא לרבי טרפון, ורבי יהודה דאמר הא אנא דחזיתך כרבי טרפון, כן נראה לי.

אבל הרב בעל המאור ז״ל כתב דלהאי דרשא דהכא דוקא בשראוהו בלילה הא ראוהו ביום שדנין על פי ראייתן ליכא למימר עדה מצלת, והא דהכא רבי עקיבא לטעמיה דרבי טרפון קאמר ליה, כלומר לדידי אין עד נעשה דיין לעולם בדיני נפשות ואף על פי שראוהו ביום מדכתיב עד עמדו לפני העדה, אלא לדידך דאמרת בשראוהו ביום שממיתין אותו בראייתן בלא עדות ולא סבירא לך משמעות מדרש דעד עמדו, היכא דראוהו בלילה מיהא דאמרת מקצתן נעשים עדים ומקצתן נעשים דיינים אמאי, אודי לי איזא מיהא כיון שראוהו בשעה שאינן ראויין לדין אלא להעיד הרי כולן נעשים עדים, ואין עד כי האי נעשה דיין בדיני נפשות משום דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה שיש להם לבדוק בעדות העדים כדי להציל הרוצח, והני כיון דחזו דקטל נפשא לא בדקי להו לעדים בדיקה יפה, ואמר ליה רבי טרפון לא, ואינו מחוור בעיני כלל חדא כדאמרן דאפילו דחזו ביממא נמי בעינן עדה מצלת וליכא, ועוד דאכתי מאי טעמא קא נסבי בעלי הגמרא הכא האי טעמא דכיון דשמעינן ליה לרבי עקיבא דאמר בהדיא טעמא אחרינא מאי טעמא נסבינן אנן מדעתא דנפשין טעמא אחרינא ונימא דרבי עקיבא אמר ליה טעמא אחרינא לטעמיה דרבי טרפון, דאטו מי שמעינן ליה לרבי עקיבא דאמר האי טעמא בהדיא, דניצטריך למימר דלטעמיה דרבי טרפון אמר ליה, אנן הוא דאמרינן ומאי דוחקין לאוקומי טעמא דרבי עקיבא בטעמא דלא סבירא ליה.

מתניתין כל השופרות כשרין חוץ משל פרה מפני שהוא קרן. פירוש כל השופרות החלולין אבל השאר שאינן חלולין כגון של ראם ושל שאר החיות כקרני הצבי ודומיהן לא איצטריך ליה למעוטי דפשיטא דלאו שופר נינהו אלא אותן שהן חלולים מלשון שפופרת, ותדע דהא קדחו בזכרותו נמי אי לאו דמין במינו אינו חוצץ הוה פסלינן ליה וזכרותו נמי ודאי אי אפקיה לבר וקדחו ותקע בו לא יצא דלאו שופר הוא.

שופר של ראש השנה של יעל פשוט. פירש רש״י ז״ל יעל בוק אישטאנין שהיא חיה, ושל זכרים היינו של איל כדמתרגמינן איל דכרא ואי נמי יובל דאיקרי דיכרא כדאמרינן בגמרא ומנא לן דהאי יובלא לישנא דדיכרא הוא, והרב בעל הערוך ז״ל פירש יעל כשבה נקבה, ונראין דברי רש״י ז״ל כדמתרגמינן ואקו ודישון יעלא ורומא וכתיב הרים הגבוהים ליעלים דאלמא יעל מין חיה הוא.

יש מפרשים דכולה מתניתין פלוגיאתא נינהו ולעיכובא תנינן, כלומר תנא קמא סבר דכל השופרות כשרין חוץ משל פרה ורבי יוסי מכשיר אפילו של פרה ואידך תנא סבר דשל ראש השנה אין כשר בו אלא של יעל פשוט משום נשא לבבינו אל כפים והוא הדין לשל יובל משום דשביעי שביעי לגזירה

שוה כדאיתא בפירקין דלקמן, ורבי יהודה סבר בראש השנה בשל זכרים כפופים משום דכתיב והיו עיני ולבי שם כל הימים וביובלות בשל יעלים משום דהוי סימן לחירות, ואי נמי כטעמא דגרסינן בירושלמי (ה"ה) תקנו את המצוי למצוי ושאינו מצוי לשאינו מצוי, והדין פירושא לא מסתבר דאם איתא היכי מסתים סתומי ותני שופר של ראש השנה של יעל פשוט דמשמע דהני תנאי דלעיל מודו בהא דאי לא הוה ליה לפרושי ורבי פלוני אמר של ראש השנה של יעל ואי נמי אחרים אומרים ודכותה לא אשכחן בשום דוכתא, ועוד דבקרא לא כתיב ביה פשוט ולא כפוף אלא תעבירו שופר כתיב ביה וכולהו איקרו שופר, ורבי יהודה נמי דאמר דשל ראש השנה לא מכשרינן ביובל ושל יובל לא מכשרינן בראש השנה מנא ליה, אלא ודאי כולהו למצוה קאמרי ומדרבנן, ותנא קמא ורבי יוסי לא שייכא בפלוגתא דרבי יהודה ותנא קמא דידיה, דרבי יוסי ותנא קמא פליגי בהכשר שופרות ופסולן דתנא קמא סבר כולהו כשרין חוץ משל פרה שהוא פסול לפי שהוא קרן ורבי יוסי מכשיר אפילו של פרה, ואחר כך נחלקו אידך תנאי במצוה מן המובחר דתנא קמא סבר למצוה מן המובחר של ראש השנה של יעל פשוט והוא הדין לשל יובלות משום גזירה שוה ורבי יהודה סבר דשל ראש השנה כל מה דכאיף טפי עדיף ושל יובלות משום דלחירות קאתי כל מה דפשיט טפי עדיף, ואף על גב דגמרינן שביעי שביעי לגזירה שוה הא מילתא לאו דאורייתא היא דאי מדאורייתא הני והני כשרין בין בשל יובל בין בשל ראש השנה, ואנן הוא דאמרינן מסברא הי מינייהו עדיף טפי לסימנא בעלמא לזכור לישא לבבינו אל כפים ושלא יהא בלב כפיפות ועקמימות או להיות הלב כפוף ונכנע והילכך גזירה שוה לית לה דוכתה בהא מילתא, ותדע לך דלמצוה קאמרינן מדאמר רבי לוי בגמרא מצות שופר של ראש השנה ושל יום הכיפורים בכפופים אלמא כולה מילתא למצוה קאמרינן ולא לעכובא, ורבי אבהו נמי דקאמר בפרק קמא (ט"ז א') למה תוקעין בשופר של איל למצוה מן המובחר קאמר, והא דקאמר אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק טעמי נינהו למאי דתקינו רבנן, ואף על גב דרבי לוי אמר ביובל נמי בשל כפופים משום גזירה שוה דראש השנה, לא קשיא מידי דרבי לוי הכי קאמר כיון דבראש השנה טפי עדיף בכפופין ובשל יובל לא איכפת לן בין האי להאי ובכולהו מילייהו שוו ראש השנה ויובל לענין כפוף ופשוט נמי טפי עדיף למעבד בכפוף כראש השנה דכיון דאפשר למעבד האי כי האי עבדינן.

גמרא והא תנא מפני שהוא קרן קאמר חדא ועוד קאמר. הקשה הרמב"ן נ"ר מאי טעמא דחקי ומוספי בה במתניתין ואמרינן חדא ועוד קאמר, ותירץ משום דמיתחזי להו טעמא דרבנן דמתניתין חלוש, דכיון דאשכחן כולהו דאיקרו קרן ואיקרו שופר ש"מ היינו קרן והיינו שופר לפיכך עשו לו סניפין מהנך טעמי.

דף כ"ו ע"ב. הא דאמר רבי לוי של כל השנה בפשוטין. תמיה לי רבי לוי דאמר כמאן דהא תנא קמא דמתניתין בכפופין קאמר ורבי יהודה לא משמע דפליג אלא בשל ראש השנה ושל יובל הא בשל תעניות לא, ושמא רבי לוי לאו דוקא פשוטין קאמר אלא אפילו בפשוטין לאפוקי דלא בעינן דוקא בכפופין כראש השנה ויובל ואי נמי בפשוטין דוקא להיכירא בעלמא דאינו אלא לכנופיא.

דף כ"ז ע"א. תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת. יש מפרשים אין בידו אלא אחת דהיינו תקיעה שתקע לפני התרועה אבל אותה תקיעה שניה לא עלתה לו לכלום לפי שהוא סבר לאפסוקה ושתהא כשתים ואין לה הפסק ולפיכך רישא לית לה סוף וסיפא לית לה ראש, והביאו ראיה מן הירושלמי דגרסינן התם (ה"ג) תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת, ר' אבא בר זמינא בשם ר' זעירא אמר אפילו אחת אין בידו למה רישא גבי סיפא מצטרף וסיפא גבי רישא מצטרף, לא רישא אית לה סיפא ולא סיפא אית לה רישא, והיינו נמי דקתני תקע בראשונה דאי לא למה ליה לאדכורי כלל הכא תקיעה ראשונה, אלא לומר שאין בידו אלא אותה תקיעה שתקע בראשונה, ואינו מחוור דלמה לא תעלה לו אותה תקיעה משום אחת מיהת דהיינו שתעלה לפשוטה שלאחר הסימן דאטו מי גרע האי מן התוקע לשיר דיצא (לקמן כ"ח א'), ועוד דאם איתא דלא עלתה לו אותה תקיעה לכלום אפילו תקיעה ראשונה לא תעלה לו דהא אפסקה לה אותה תקיעה פסולה בין תרועה לתקיעה שיחזור ויתקע עכשיו כדמשמע בפרקין דלקמן (ל"ד א') גבי דרבי אבהו דחיישינן להפסק שבין תקיעה לתרועה ושבין תרועה לתקיעה, כדאמרינן וקא אתו שברים ומפסקי בין תקיעה לתרועה וקא אתיא תרועה ומפסקה בין שברים לתקיעה, ומיהו ההיא איכא

למימר דבלכתחילה קאמר כלומר היכי מתקין רבי אבהו לכתחילה מילתא דאתי לאפסוקי בין שברים לתקיעה אי נמי בין תקיעה לשברים.

והפירוש הנכון אין בידו אלא אחת שהיא תקיעה שלאחר התרועה ולומר שלסוף תשר"ת עלתה לו ולא לתחילת תש"ת, והא דאיצטריך למיתני תקע בראשונה ולא קתני האריך בתקיעה כשתים אין בידו אלא אחת, כתב הרמב"ן נ"ר משום שאין שיעור לתקיעות למעלה ואם רצה להאריך מאריך הילכך רין הוא שאם האריך בה כשיעור חיוב שתים שלא תעלה אלא לאחת שעדיין מדין התקיעה הראשונה הוא ובמה יודע שאריכות זה מחמת תקיעה אחרת הוא, משום הכי קתני תקע בראשונה שבתחילת הסימן והאריך בשנייה כשתים בראשונה סלקא דעתך אמינא כיון שהאריך בה כשתים שבראשונה ליהוי כאילו הפסיק ממש ותקע שתים קא משמע לן.

והירושלמי שהביאו לראיה דחאו הרב נ"ר וכתב דלא אמתניתין דתקע בראשונה קאי אלא אהא דאמרינן התם גבי שופר מאריך וחצוצרות מקצרות אמר רבי יוסה הדא אמרה פשוטה ששמע מקצתה מן המתעסק יצא ועלה קאמר רבי אבא אפילו אחת אין בידו, והכי גרסינן התם הדא אמרה פשוטה ששמע מן המתעסק יצא והדא אמרה דא תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת רבא בר זמינא בשם ר' זעירא אפילו אחת אין בידו למה וכו', ופירושו זאת אומרת תקיעה שהתחיל לתקוע להתעסק ולא לשם מצוה ובא אחר ואמר לו איכוין ותקע לי והשלים התקיעה לשם מצוה והאריך בה כשיעורה או בהפך יצא והיידא אמרה דא תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים דתנן אין בידו אלא אחת ואף על פי שאין בידו אלא אחת ונמצא שאריכותו אינו אלא כמתעסק ואפילו הכי עולה לו מקצתה לאחת, ואתא רבי אבא לחלוק על רבי יוסה ולומר דלעולם תחילת תקיעה שהיתה מן המתעסק אינה כלום וכיון שכן סוף התקיעה אינה עולה לו כלל, דכיון דסיפא גבי רישא מצטרף ואותו ראש אינו כלום סיפא נמי אינה כלום, ולא דמי למשך בשניה כשתים שאף על פי שנתכוין באריכותו לשתים ולא עלתה לו אלא לאחת, התם הוא משום שתחילת התקיעה וסופה לשם תקיעת מצוה היו, והילכך לשתים הוא דאינה עולה דאפסוקי תקיעתא מהדדי לא מפסקינן, משום אחת מיהא עולה דסיפא ורישא תקיעת מצוה הן, והא דקאמר אפילו אחת אין בידו ואין צריך לומר שתים לישנא בעלמא קאמר דפשיטא דלא תעלה לשתים, אלא משום לתא דמתניתין דמשך בשניה כשתים דקתני אין בידו אלא אחת קאמר הכא אפילו אחת אין בידו, וזה הענין דחוק מעט שיאמר רבי אבא גבי מתעסק אפילו אחת אין בידו שבו בלשון שאמרה רבי יוסה הוה ליה למימר ולימא רבי בא אמר לא יצא.

ומסתברא דבפירושא דמתניתין פליגי רבי יוסה ורבי בא, ופלוגתייהו שייכא בפלוגתייהו דגמרין דהתוקע לשיר (לקמן כ"ח ב') אם מצוות צריכות כוונה, דרבי יוסה סבר מצוות אין צריכות כוונה והכי קאמר פשוטה ששמע מן המתעסק יצא שאף על פי שנתכוין להתעסק בתחילתה אינה מפסדת כלום לסוף התקיעה שלא היתה להתעסק, ואף על פי שלא התחיל בה לשם מצוה אין בכך כלום דכונת מצוה אינה מעכבת, ורישא ודאי אינה כלום ואפילו למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה דמתעסק שאני כדאמרינן לקמן, מכל מקום אינה מפסדת בסוף התקיעה שלא היתה להתעסק כיון דמצוות אין צריכות כוגה, והיידה אמרה כן תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אותה שניה שהאריך בה לא עלתה לו אלא אחת דאפסוקי תקיעתא לא מפסקינן, ואפילו הכי לאחת מיהא עולה ולא אמרינן כונתו במחציתה לשם תקיעה אחרת מפסדת בתקיעה ראשונה אלא עלתה לו באחת מיהא ומשום דמצוות אין צריכות כונה והילכך ממילא יצא שהרי נתכוין לתקיעה מיהא, וא"ל רבי בא דההיא שניה אינה עולה לו כלל משום דמצוות צריכות כונה והכא אין כאן רישא לסיפא ולא סיפא לרישא, והוא הדין והוא הטעם לשומע מקצתה מן המתעסק והא דקתני במתניתין אין בידו אלא אחת היינו ראשונה ואנן קיימא לן כמאן דאמר מצוות אין צריכות כונה והתוקע לשיר יצא הילכך אף השניה עלתה לו באחת כדברי רבי יוסה, כן נראה לי.

תניא נמי הכי מקום שיש שופר אין חצוצרות מקום שיש חצוצרות אין שופר. פירש רש"י ז"ל מקום שיש שופר כגון ראש השנה ויובל, מקום שיש חצוצרות כגון תעניות, וכן פירשו רוב המפרשים, וכתב הרב בעל המאור ז"ל ואני תמה ממה שראיתי בתשובת הגאונים ז"ל נהגו לתקוע בתעניות בשופר ולפי משנה זו נראה לנו שאין לנו לתקוע בתעניות בגבולין אלא בחצוצרות, והראב"ד ז"ל הוסיף בה קושיא במסכת תענית בפרק כיצד (י"ד א') מדאמרינן התם במה מתריעין בשופר והכא אמרינן בחצוצרות, ותירץ דהכא בתקיעות שבסוף כל ברכה וברכה משש

הברכות שמוסיפין ואותן תקיעות והרעות היו בחצוצרות וההיא הרעה שאמרו בפרק כיצד שהיא בשופר היא הרעה שלא בשעת הברכות אלא בשעה שמרבין בתפלה ותחנונים, והיינו דאיכא מאן דאמר התם דאין מתריעין אלא בפה והכא תנינן בהדיא בתעניות בשל כפופים, אבל מכל מקום כך נהגו בכל מקום כמנהגן של גאונים ז"ל ומנהגן תורה היא.

ומצאתי סעד לדבריהם מן הירושלמי דגרסינן התם בשמעתין דהכא (ה"ד) קומי רבי יהושע תקען בתעניתא, רבי יוסה בעא ויתקעון קומיה בחצוצרתא, ולא שמיע דתני חצוצרות במקדש ואין חצוצרות בגבולין, ונראה שיש חסרון בנוסחת הירושלמי וכך היא קומי רבי יהושע תקעון בתעניתא בשופר, אלמא בגבולין בתענית בשופר היו תוקעין ואין חצוצרות לעולם בתענית אלא במקדש, ולפי זה הא דקתני מקום שיש חצוצרות אין שופר היינו בשעת מלחמה כדכתיב והרעותם בחצוצרות, אחר כך מצאתי כך לרמב"ן נ"ר בליקוטיו.

ועוד אפשר לי לומר דהא דתניא מקום שיש שופר וכו' לאו עיכובא הוא לתעניות שלא יהא אלא בחצוצרות אלא לומר שאין תוקעין בגבולין בשנים בשופר וחצוצרות אלא באחד מהן, והילכך בראש השנה ויובל שיש שופר על כל פנים בגבולין שמצות היום מן התורה בשופר אין חצוצרות, ובתעניות אם יש שם חצוצרות אין שופר ואם יש שם שופר אין חצוצרות, ולא שיהא החיוב על כל פנים בתעניות בגבולין בחצוצרות אלא שלא יהו שם שופר וחצוצרות, והא דמקשה בירושלמי ויתקעון קומיה בחצוצרתא חצוצרתא עם השופר קאמר ואמר ליה דמתניתא תני כן דאין חצוצרות בגבולין כלומר במקום שיש שופר וכל שהוא תוקע בשופר בגבולין בין בחובה כראש השנה ויובל בין בבחירה כתעניות שאילו רצה לתקוע בזה או בזה עושה ותקע בשופר לא יביא לשם חצוצרות, וההיא ברייתא דמייתי התם בירושלמי היא היא ברייתא דמייתי הכא, ומעתה בגבולין שהנהיגו בשופר שהוא יותר מצוי הרשות בידן ובלבד שלא יביאו שם חצוצרות, כן נראה לי.

כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כמאן כרבי אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם. ואיכא למידק דהא קיימא לן כרבי יהושע כדאמרינן בפרק קמא (י"ב א') לתקופה כרבי יהושע, ורבינו תם ז"ל תירץ דקיימא לן כרב עינא דפריך משוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות, והכי קאמר והא איכא זה היום תחלת מעשיך דלדבריך איתיה בראש השנה וליתיה ביובל אלא ודאי לאו משום דזה היום תחלת מעשה בראשית קאמר אלא תחלת דין קאמר שהיום הוא תחלת דין על כל המעשים וזה שייך נמי ביובל דהוקש לראש השנה אבל לא בשאר יומא דכיפורי, והקשו בתוספות דאם כן לאידך לישנא דקאמר מתניתין דלא כרבי אליעזר הוה ליה לשנויי דזה היום תחלת מעשיך לאו אבריאת עולם קאי, ומסתברא דאינה קושיא דאילו אי אתיא מתניתין כרבי אליעזר ולדידיה אמרינן בראש השנה זה היום תחלת מעשיך על שם שבו נברא העולם אם כן היכי אמרינן ליה ביובל, הא ודאי לא אמרינן ליה ואם כן אינו שוה לברכות, והילכך ע"כ לא אשכח פירוקא לאוקומי מתניתין דשוה היובל כרבי אליעזר אלא דנימא דלא קאמר אלא לשארא, כן נראה לי.

מתניתין שופר שנסדק ודבקו פסול. פירש רש"י ז"ל דהוה ליה כשני שופרות, ונראה מדבריו שהוא מפרש שנסדק משני צדדיו כלומר שנחלק לגמרי לשתי חתיכות, ואינו מחוור דאם כן היינו דיבק שברי שופרות, אלא נסדק שהוא נסדק מצד אחד על פני כולו לאורכו והיינו טעמא דכיון שנסדק כולו אין שם שופר עליו אלא כחתיכת שופר שתקנה ועשאה כעין שופר, ומכל מקום אינו פסול אלא בשנסדק כולו הא נסדק מקצתו ועדיין מקצתו קיים כשר, והא דתניא בברייתא נסדק לארכו פסול לרחבו אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר ואם לאו פסול לאו למימרא דלארכו לעולם פסול בין נשתייר בין לא נשתייר, אלא משום דבנסדק לרחבו כי לא נשתייר בו שיעור תקיעה פסול הוא דמפרש הכי אבל לארכו לא מפרש משום דלעולם אינו פסול עד שנסדק כולו, והיינו דתני נסדק סתמא דנסדק לגמרי משמע, והא דתני דבקו פסול כל שכן לא דבקו, ודבקו לרבותא נקטיה כלומר אפילו דבקו בעצמו אפילו הכי אין שם שופר עליו אלא כמי שחבר חתיכת שופר ועשאה שופר.

דף כ"ז ע"ב. ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר. פירוש אם מעכב את התקיעה עכשיו לאחר שסתמו, וטעמא דכשהוא מעכב את התקיעה לאחר הסתימה נמצא שאין מה שהוסיף בסתימתו מהודק בו יפה ואינו בטל לגבי השופר אלא הרי הוא כדבר אחר והרי יש כאן קול שופר ודבר אחר, ואפילו סתמו במינו פסול, אבל בשאינו מעכב עכשיו את התקיעה בין שהיה מעכב

מתחילתו וכל שכן בשלא היה מעכב מתחילתו כשר לפי שמה שסתמו בו בטל לגבי השופר, ותדע לך דהא בפלוגתא דרבי נתן ורבנן בניקב וסתמו ללישנא בתרא דרבי יוחנן דקאמר שלא במינו פסול והוא שלא נשתייר רובו אבל נשתייר רובו כשר מכלל דבמינו אף על פי שנפחת רובו כשר אלמא בשלא נשתייר רובו פליגי ובהא הוא דקאמר רבי נתן דבשלא במינו פסול ורבנן פסלי בין במינו בין בשלא במינו אבל נשתייר רובו כשר בין לרבנן בין לרבי נתן בין במינו בין שלא במינו דבהא לא פליגי, ובודאי בנקב גדול כל כך אי אפשר שלא היה מעכב את התקיעה מתחילה קודם שנסתם, ואם כן מתניתין כמאן, אלא ודאי אף על פי שמתחילתו היה מעכב כיון שעכשיו אינו מעכב כלומר שהסתימה מהודקת יפה הרי זה כשר לפי שהוא בטל לגבי השופר, ואף על פי ששנינו ציפהו זהב מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול התם הוא לפי שאין השופר צריך לו ואינו עשוי לתקנו ולחזקו ולפיכך הרי הוא כדבר אחר וקול דבר אחר נשמע עמו פסול, אבל כאן שצריך לו לתקונו ומהודק בו יפה הרי זה מכלל השופר והרי זה כאותה שאמרו (פסחים מ"ה א') במקום העשוי לחזק אינו חוצץ לפי שהוא מכלל הכלי, כן נראה לי.

ופלוגתא דרבי נתן ורבנן בשאינו מעכב את התקיעה היא ומתניתין רבי נתן היא, דאי בשמעכב את התקיעה אתיא מתניתין דלא כרבי נתן דהא סתמו במינו משמע מן הסתם ואפילו הכי קתני פסול, וכן תני בתוספתא בהדיא ניקב וסתמו אפילו במינו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר, ועוד דללישנא בתרא הא קא מכשיר רבי נתן אפילו שלא במינו בשנשתייר רובו, וכיון דמפרש רבי יוחנן הא דרבי נתן ודאי משמע דכותיה סבירא ליה, ואי מתניתין דלא כרבי נתן קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן דהא איהו כאיל ופסק הלכה כסתם משנה ובכל מקום מקשה לה אדרבי יוחנן, ואף על גב דאיכא דמוקי לה באמוראי (יבמות ט"ז ב') מכל מקום מקשה ואזיל ומתרץ והוה ליה לאקשויי הכי, כן נראה לי, ומתניתין איכא למימר רבי נתן היא ולא רבנן ואי אפילו רבנן מודו בה אלא דרבי נתן סבר אם מעכב את התקיעה לאחר סתימה הא קודם לכן לא מעלה ולא מוריד, ורבנן סברי אם מעכב את התקיעה קודם לכן לעולם פסול, לפי שקול התוספת ניכר בו והוה ליה כציפהו זהב מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול, וכן היה נראה ממה שנמצא במקצת ספרים בגירסת ירושלמי דגרסינן התם (ה"ו) שופר שנסדק למי נצרכא לרבי נתן, דבק שברי שופרות עוד היא דרבי נתן, ניקב וסתמו בין במינו בין שלא במינו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר רבי נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול, אלמא בשאינו מעכב מכשרי רבנן, ומיהו אי אפשר לומר כן לפום גמרין כדאמרן מדמפרש רבי יוחנן הא דרבי נתן, דאי בשמעכב לבסוף קא מיפלגי מתניתין דלא כרבי נתן דסתמו במינו משמע, ואי בשמעכב דמתניתין פליגי דרבי נתן סבר מעכב ואינו מעכב לבסוף קאמר ורבנן סברי שמעכב מעיקרא קאמר, הא לא אפשר נמי כדאמרן דהא ללישנא בתרא דרבי יוחנן ודאי משמע דאפילו לרבנן בנשתייר רובו כשר וההוא ודאי אי אפשר שלא היה מעכב את התקיעה מעיקרא, אלא ודאי שאותה גירסת ירושלמי ליתה ובמקצת הנוסחאות נמי לא גרסי לה אלא הכי גרסינן ניקב וסתמו רבי חייא בשם רבי יוחנן דרבי נתן היא וזה כפירוש הראשון, וללישנא קמא דרבי נתן תלת בעינן לטיבותא שנשתייר רובו ושסתמו במינו ושאינו מעכב את התקיעה, וללישנא בתרא סגי לן בתרתי שאינו מעכב וסתמו במינו ואף על פי שנפחת רובו אי נמי נשתייר רובו ואף על פי שסתמו שלא במינו, אבל אינו מעכב את התקיעה בעינן לעולם דמתניתין מילתא פסיקתא קתני אם מעכב את התקיעה פסול ואילו היה כשר לעולם היה מחלק ותני.

ורבינו אלפאסי ז"ל ורב חננאל והרב בעל ההלכות זכר כולם לברכה פסקו הלכה כלישנא קמא דרבי יוחנן ולחומרא וכן נהגו לעולם בשל תורה להחמיר באיסורי כגון בגיטין וקידושין ובשאר האיסורין ואף על פי שהוא לישנא קמא, אלא שבדיני ממונות ובשל סופרים פסקו כלישנא בתרא, וכן פוסקין בכל מקום רבותינו הצרפתים בשל תורה כלישנא דחומרא דתרי לישני כתרין תנאי או תרין אמוראי דפליגי דאי בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים הלך אחר המיקל, אבל ה"ר יצחק בן גיאת ז"ל פסק אף הכא כלישנא בתרא ולקולא ופסק הראשון עיקר.

ירושלמי (ה"ו) ניקב וסתמו ר' בא בר זמינא בשם ר' זעירא והוא שסתמו הא לא סתמו כשר שכל הקולות כשרים בשופר.

לרחבו אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר. פירש רש"י ז"ל נסדק לרחבו כל רוחב הקיפו,

ומסתברא דלאו דוקא כל דאם כן הוו להו שני שופרות אלא רוב הקיפו קאמר הא מיעוטו אפילו לא נשתייר בו שיעור תקיעה כשר.

דף כ"ח ע"א. ואמאי ליפוק בתחלת תקיעה מקמי דליערבב קלא. הקשה הרמב"ן נ"ר בליקוטיו ודילמא לית ביה שיעורא מקמי דליערבב קלא, ותירץ דאפשר מדלא קתני אם קול הברה הוא וקתני אם קול הברה שמע משמע ליה שאם שמע כלל קול הברה ואפילו בסוף לאחר שיעור תקיעה אף על פי כן לא יצא, אי נמי קים להו דלא מיערבב קלא דבורות אלא למאן דמאריך טובא ותקע בהו, ודחוק הוא.

ואי לא דמיסתפינא אמינא דהא דאמר רבה שמע מקצת תקיעה בבור ומקצתה על שפת הבור בשלא האריך בה בכולה אלא כדינא ואין בין מקצת התקיעה שבבור ומקצת שעל שפת הבור אלא כשיעור תקיעה, דמקצת תקיעה הכין משמע, ואפילו הכי יצא כיון דמכל מקום יש בכל התקיעה כשיעורא, וקא מפרש טעמא משום דאפילו ראש התקיעה כשרה היתה לאותן העומדים בתוך הבור. ואקשינן התוקע לתוך הבור ואמאי ליפוק באותו מקצת ששמע הוא מקמי דליערבב קלא דהא שמע תקיעה מעליאתא כיון דזמן חיובא הוא לאותן העומדים בתוך הבור, וכן ההיא דלעיל (כ"ז א') נמי דאמרינן לכך מאריך בשופר משמע אף על פי שאינו מאריך בה לאחר הפסק חצוצרות כדי שיעור תקיעה דהא סתמא קתני שופר מאריך ולא קתני שופר מאריך שיעור תקיעה, ומשום דתקיעה כולה שיעור תקיעה אית לה, ואף על פי שהוא לא יכול לכוין לכולהו מכל מקום מן התוקע שיעור תקיעה לתקיעת מצוה שמע, ומכל מקום אסיקנא דבמקצת תקיעה לא יצא אלא טעמא בההיא דלעיל משום דתרי קלי במקום חביבותא משתמעי והכא בתוקע ועולה, כן נראה לי.

הא דאמרינן כי קאמר רבה בתוקע ועולה. תמיהא לי דהא רבה דומיא דשמע מקצת תקיעה קודם שיעלה עמוד השחר נקט לה וכדאקשי ליה אביי לרבה גופיה מאי שנא הא מהא, ורבה גופיה פריק ליה התם לילה לאו זמן חיובא הוא הכא זמן תקיעה הוא לאותן העומדים על שפת הבור, ומדוחק יש לי לומר דרבה ודאי בתוקע ועולה קאמר כדמסקינן ולאו דומיא דתוקע מקצת תקיעה קודם שיעלה עמוד השחר נקט לה אלא תרי מילי נינהו ותרי אתא לאשמועינן, אלא דאביי טעה וסבר דבענין אחר נקטינהו ואקשי ליה, ורבה לטעמיה פריק ליה לומר דאפילו למאי דטעי לא קשיא, ואורחא דתלמודא בהכי לפרוקי אליבא דמאי דסבר מאי דמקשה, ומאן דמקשה נמי בתר הכי למימרא דסבר רבה שמע סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה יצא טעה נמי כדטעי אביי ועוד משום דרבה גופיה אהדר ליה כדאמרינן, כן נראה לי.

ה"ג בהלכות הרב אלפסי ז"ל וכן היא במקצת הספרים אמר רב יהודה שופר של עבודה זרה לא יתקע ואם תקע יצא. ואי קשיא מאי שנא משופר של שלמים דאמר רב יהודה לא יתקע ואם תקע לא יצא דמצות ליהנות ניתנו, יש לומר דהא דאמר רבא עלה אחד זה ואחד זה יצא מאי טעמא מצות לאו ליהנות ניתנו לא לטעמא דנפשיה קאמר אלא אדרב יהודה קאי כלומר לא הכי קאמר רב יהודה אלא הכי קאמר בין בשל עולה בין בשל שלמים יצא מאי טעמא מצות לאו ליהנות ניתנו לכולי עלמא, ויש גורסים הכא אמר רבא, ורבא לטעמיה דאמר בין של עולה בין של שלמים יצא דמצות לאו ליהנות ניתנו סבירא ליה, הא לרב יהודה בין בשל עבודה זרה בין בשל עיר הנדחת אפילו דיעבד לא יצא דמצות ליהנות ניתנו סבירא ליה.

ואם תקע יצא. ובמסכת חולין בסוף פרק כיסוי הדם (פ"ט א' ע"ש) תניא לא יצא ואוקימנא לה באשרה דמשה דכתותי מכתת שיעוריה, והוא הדין בשל תקרובת עבודה זרה דגוי דלית ליה בטלה עולמית דאיתקש למת, אבל הכא בשופר שהוא עצמו עבודה זרה אי נמי שהוא משמשי עבודה זרה, והכא במאי עסקינן בשנטלו על מנת שלא לזכות בו הא נטלו לזכות בו מדאגבהיה קנייה ונעשה דישראל.

המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה והמודר הנאה משופר מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה. ודוקא במודר הנאה ומשום דמצות לאו ליהנות ניתנו הא באומר תקיעת שופר עלי אסור לתקוע אפילו תקיעת מצוה משום שהנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות, אבל האומר שבועה שלא אשמע קול שופר של מצוה לוקה ותוקע תקיעת מצוה כדאמרינן התם בפרק שני דנדרים בראשו (ט"ז ב') הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה.

דף כ"ח ע"ב. הא דתנן היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת אם כיון לבו יצא. הקשו עלה בתוספות מהא דאמרינן בעירובין פרק כל גגות (צ"ב ב') ציבור בקטנה ושליח ציבור בגדולה אין יוצאין ידי חובתן, ותירצו דשאני התם דליכא עשרה עם שליח ציבור, והקשו עוד מהא דאמרינן בפסח שני בשילהי פרק כיצד צולין (פ"ה ב') מן האגף ולחוץ כלחוץ ואמר רב וכן לתפלה ורבי יהושע בן לוי אמר אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים במאי קא מיירי אי לענין צירוף וכגון ההיא דכל גגות תיקשי לרבי יהושע בן לוי ואנן קיימא לן כרבי יהושע בן לוי כדמוכח בסוטה פרק אלו נאמרין (ל"ח ב') דמייתי מינה ראיה לברכת כהנים דאין מחיצה מפסקת, ואי איירי לענין לצאת כי הא דמתניתין דהכא אם כן תיקשי מתניתין לרב, ותירצו דההיא דפסחים מיירי לענין לענות בכל דבר שבקדושה עם הצבור דלרב מפסקת ואינו עונה עמהם משום דכל דבר שבקדושה אין פחות מעשרה והרי הוא נחשב כעומד לבדו בחוץ ולרבי יהושע בן לוי אין מחיצה מפסקת והרי הוא כאילו עומד בתוך העשרה שבפנים ועונה עמהם, וקשיא להו דהא קול מגילה תנן ומגילה בעיא בעשרה בין בזמנה בין שלא בזמנה, ואפילו לרב דאמר (מגילה ה' א') בזמנה ביחיד מכל מקום הא אמרינן התם דחש לה רב להא דרב אסי דאמר בעשרה, וסלקא להו בתיובתא, ומסתברא דאי משום הא לא קשיא דהא דבעינן עשרה למגילה היינו משום פרסומי ניסא ובמקום קריאתה הוא דבעינן פרסומי ניסא בעשרה והא איכא, ואף על גב דהאי שמע לה במקום דליכא עשרה קריאתה מיהא בעשרה היא וממקום דאיכא פרסומי ניסא שמע לה ושפיר דמי.

דקא מנבח נבוחי. פירש רש"י ז"ל דאינו תוקע כשיעור תקיעה, וקשה דאם כן היכי נתכוון שומע לא משמיע ולא שומע איכא, ואפילו איכוון משמיע לא יצא, ושמא לכך נתכוון רש"י ז"ל לפרש שלא נתכוון לתקוע כשיעור תקיעה ושלא מדעת עלתה בידו שיעור תקיעה, ואי נמי כמו שפירש הוא ז"ל בפרקין דלקמן במקומה כגון שהיה נופח בשופר ולא לכוונת תקיעה כלל ועלתה בידו תקיעה.

שאני אומר מצות אינו עובר עליהן אלא בזמנן. פירוש ואפילו במתכוין לשם מצוה, ותדע לך מדאקשינן עליה מכהן שעלה לדוכן וההוא ודאי הא במתכוין וכדאמרינן הואיל ונתנה לי רשות לברך אוסיף ברכה אחת משלי.

ורב שימי בר אבא התם לא סגיא דלא יהיב הכא אי בעי מברך אי בעי לא מברך. מכאן משמע דכל כהן שעלה פעם אחת ביום לדוכן שוב אינו מחוייב לעלות ולברך באותו יום ואף על פי שאמרו לו לעלות אינו עובר בעשה דאמור להם אינו כל היום אלא פעם אחת ביום.

אלא אמר רבא לצאת לא בעי כונה. כלומר דמצות אין צריכות כונה, לעבור בזמנו לא בעי כונה והיינו הא דמתן דמים דאף על גב דאינו מתכוין להזות מדם הבכור אלא פעם ראשונה אפילו הכי עובר דכל שעתא ושעתא זמניה כיון דאילו מתרמי ליה בוכרא אחרינא מדי והדר מדי, שלא בזמנו בעי כונה והיינו ההיא דכהן דאף על גב דסיים ברכותיו כיון שהוא מתכוין להוסיף ברכה אחת משלו עובר ואף על גב דאי מתרמי ליה ציבורא אחרינא אי בעי מברך אי בעי לא מברך.

וכבר כתבתי למעלה בפרק קמא (ט"ז א') גבי מפני מה תוקעין כשהן יושבין ותוקעין כשהן עומדין היאך אפשר לעשות כן והא איכא משום בל תוסיף, ותירצו בתוספות דאין בל תוסיף בכי הא שאילו תקע וחזר ותקע ואפילו אלף פעמים באותו יום ליכא משום בל תוסיף אלא אם כן הוסיף ותקע ביום אחר, וכן אם נטל לולב אלף פעמים ביום אחד וכן אם הזה מדם הבכור בקרן אחד אפילו אלף הזאות, ואינו מחוור בעיני דרך זה ואף הם העלוהו בגמגומין הרבה, ועוד יום שני לדידן דידעינן בקיבועא דירחא מאי איכא למימר, אלא שיש לומר דכל שתקנו חכמים לצורך בין מחמת ספק בין מחמת גזירה כההיא דמכריז רבי יוחנן (לעיל כ"א א') היכא דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי ליעבדו תרי יומי גזירה ניסן אטו תשרי ליכא משום בל תוסיף דעל פי הדבר אשר יורוך אמר רחמנא, ומיהו היחידים שתוקעין ביום טוב בין בראשון בין בשני וכדאמרינן לקמן (ל' א') לא שמע איניש קל אודניה מקל תקועיא היינו כדברי רבותינו הצרפתים ז"ל שאין בו ביום שתוקעין בו משום בל תוסיף ואף על פי שמתכוונין לערבב את השטן, ובשאר הימים נמי ליכא משום בל תוסיף דשלא בזמנו לעבור בעי כונה.

אמר ליה רבי זירא לשמעיה איכוין ותקע לי. הרב אלפסי ז"ל כתב בהלכותיו הא דרבי זירא, ואף

על גב דקיימא לן כרבה ורבא וכדשלחו ליה לאבוה דשמואל ורב אשי דכולהו סבירא להו מצות אין צריכות כונה, הא דרבי זירא לא פליגא אהנך אמוראי דלא אמר רבי זירא איכון למצוה ותקע לי אלא איכוין להשמיעני קול שופר בעלמא, וכן נראה מלשון הרב ז"ל שכתב בהלכות, והרב בעל המאור הקשה עליו דודאי מדאוקימנא להא דרבי זירא כרבי יוסי דאמר ביחיד לא יצא עד שיתכוין שומע ומשמיע משמע דרבי זירא כונת מצוה בעי כדרבי יוסי דהא בפרק ערבי פסחים (קי"ד ב') משמע דרבי יוסי מצות צריכות כונה סבירא ליה ופליגי רבנן עליה הילכך ליתה להא דרבי יוסי ולא לרבי זירא, ואף רש"י ז"ל פירש איכוין ותקע לי להוציאני ידי חובתי, משמע דסבירא ליה לרב ז"ל דרבי זירא פליגא אדרבא ואנן קיימא לן דמצות אין צריכות כונה.

דף כ"ט ע"א. גירסא דיקא מקדישין לעולם וגואלין לעולם, דהיא ראשונה להיא דמוכרין לעולם וגואלין לעולם, דההיא דמקדישין איתא בפרק אין מקדישין (כ"ו ב') וההיא דמוכרין איתא בפרק בתרא דערכין, ולא משמע דמייתי בתרייתא ומנח קמייתא.

גירסת הספרים קא משמע לן נהי דליתנהו בהשמטת קרקעות בהשמטת כספים ובשילוח עבדים מיהא איתנהו. ורש"י ז"ל כתב דלא גרסינן ליה כלל אלא קא משמע לן גרסינן ותו לא דאי אפשר דגרסינן נהי דליתנהו בהשמטת קרקעות דהא ודאי איתנהו, דבין שלקחו הם מאחרים מחזירין דהא איתנהו בכלל כל המצות כישראל ובין שלקח ישראל מהם מן האלפים אמה שניתנו להם חוץ לעריהם יוצא להם ביובל, ואפילו בתי ערי חומה שאין חוזרין לישראל ביובל חוזרין להם שנאמר ואשר יגאל מן הלוים, ומיהו אי משום הא איכא למימר דהשמטת קרקעות דקאמר הכא היינו מקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גזבר שאילו בישראל אינה חוזרת לו לפי שהיובל מפקיעה מן המקדיש וחוזרת לכהנים ביובל ואילו לוי שהקדיש חוזרת לו ואינה נשמטת ממנו ביובל.

אבל בתוספות הקשו דמכל מקום כשאמר נהי דליתנהו בהשמטת קרקע אבל בשילוח עבדים איתנהו הוה ליה למימר בהשמטת קרקע דמכירה מיהא איתנהו, ועוד היכי קאמר דבהשמטת כספים איתנהו דמה ענין שמטת כספים ביובל הא בהדיא תניא בספרי בפרשת ראה אנכי דשביעית משמטת כספים ואין יובל משמט כספים וממעט ליה מוזה דבר השמטה שמטה משמטת כספים ולא יובל, ואית דגרסי נהי דליתנהו בהני בהשמטת קרקעות ובשילוח עבדים מיהא איתנהו.

יום טוב

דף כ"ט ע"ב. יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה. פירוש מדינה אפילו בירושלים, והא דקתני עוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה לאחר התקנה נשנית, ואם תאמר מאי שנא מלולב שהיה דוחה את השבת בגבולין בזמן שבית המקדש קיים כדתנן בפרק לולב הגזול (סוכה מ"א ב') יום הראשון של חג [שחל להיות בשבת] כל העם מוליכין את לולביהם לבית הכנסת וכל אחד ואחד מכיר את שלו ונוטלו ותנן בפרק לולב וערבה (סוכה מ"ב ב') יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת כל העם מוליכין את לולביהם להר הבית ומפרשינן להני תרתי מתניתין התם בפרק לולב וערבה (סוכה מ"ד א') הא והא בזמן שבית המקדש קיים ולא קשיא כאן במקדש כאן בגבולין, אלמא בזמן הבית אפילו בגבולין היה ניטל, ויש לומר דלולב ליכא למיגזר כולי האי דיותר בקיאין בנטילתו מתקיעת שופר שהיא חכמה ואין הכל בקיאין בה ושמא יוליכנו אצל בקי, ואם תאמר אם כן מאי שנא דבשופר התקינו לאחר חורבן ומאי שנא בלולב שאסרוהו בכל מקום, יש לומר משום דשופר עולה זכרון ולא רצו שיהא הדבר בטל לגמרי.

כל מלאכת עבודה לא תעשו. ביום טוב כתיב, והוה מצי לאיתויי לא תעשה כל מלאכה דכתיב בשבת דאף בשבת לא נאסר אף על גב דלא כתיב ביה עבודה דלאו מלאכה היא.

יצאת תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה. ומיהו מדרבנן אסורין וכדאמרינן בריש פרק קמא דשבת (ד' א') הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי חיוב חטאת או לז דאלמא מדרבנן אסירא, וכדאמרינן נמי בפרק כל כתבי הקדש (שבת קי"ז ב') גבי מציל פת מן התנור מציל מזון שלש סעודות וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין, וכן תקיעת שופר אסירא מדרבנן כדמוכח לקמן גבי אין מעכבין את התינוקות מלתקוע ביום טוב וכן בשילהי במה מדליקין (שבת ל"ה ב'). ובפרק כיסוי הדם דקאמר תקיעת שופר

הלכות שופר וסוכה ולולב

יש בכללן שלש מצות עשה. וזהו פרטן:

א) לשמוע קול שופר באחד בתשרי. ב) לישב בסוכה כל שבעת ימי החג.
ג) ליטול לולב במקדש כל שבעת ימי החג:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

מגיד משנה

פרק א א מצות עשה מן התורה וכו'. זה מבואר בגמרא ופשוט בהרבה מקומות: **ושופר** שתוקעין בו ובו'. בפרק לולבו בית דין (ר"ה כ"ו:) אמר ר' לוי שופר של ר"ה ושל יוה"כ בנפוחים. ופירוש יו"כ של יובל וזו היא מסקנת הגמרא: **וכל** השופרות פסולים בו'. שם במשנה (דף כ"ו.) כל השופרות כשרין חוץ משל פרה מפני שהוא קרן אמר ר' יוסי והלא כל השופרות נקראו קרן וכו'. (דף כ"ו:) שופר של ר"ה של יעל פשוט וכו' שהיובל לר"ה לתקיעות ולברכות ר' יהודה אומר בר"ה מוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים. ומוכר רבינו כדעת קצת מפרשים שמוכרין דכולה מתניתין לעכובא לימניה ופלוגתא היא דת"ק מכשיר כל השופרות המלולין חוץ משל פרה ור' יוסי מכשיר לפילי משל פרה ותנא דמתניתא דסבר דדוקא בשל יעל פשוט וכ"ה ויובל שוין וכ"י סבר בר"ה בשל זכרים כפופים וביובל בשל יעלים ור' לוי בגמרא פסק כר"י דשל ר"ה בשל זכרים ופסק כת"ק דשוה יובל לר"ה הלכך זה וזה של זכרים כפופים כדמתיא בגמרא וקיימא לן כר' לוי הלכך כל השופרות פסולין חוץ משל זכרים זה דעת רבינו. ושיטה מחרת ים דמתניתין דכל השופרות היא לעכב ולהכי דשופר של ר"ה היא למצוה והא דר' לוי בגמרא נמי מצוה היא נדוקא ולא לעכב. וכן (שם דף ע"ו.) מה שאמר ר' אבהו למה מוקעין בשופר של איל

א מצות [ג]עשה של תורה לשמוע תרועת השופר בראש השנה שנאמר יום תרועה יהיה לכם. **ושופר** שתוקעין בו בראש השנה בין ביובל הוא [ב]קרן הכבשים [ג]הכפוף. *וכל השופרות פסולין חוץ מקרן הכבש

א טור מו"ח סי' תקפ"ח סמ"ג עשין מ"ב: ב טור סי' תקפ"ו סמ"ג שם עסה"ג שם וע"ש:

השגת הראב"ד

*וכל השופרות פסולים וכו'. ס"ל הפרישׁ על מדומיו מלה מלוה בנפופין ואם תקע בשל יעל יצא:

כסף משנה

פרק א א ושופר שתוקעין בו בין בר"ה בין ביובל הוא קרן הכבש הכפוף וכל השופרות פסולים חוץ מקרן הכבש. נפ' רלהלן ג"ד (ר"ה כ"ו:) מנין שהוא ביובל לר"ה לתקיעה ולברכות ר' יהודה אומר בר"ה מוקעים בשל זכרים וביובל בשל יעלים ומיפסיקא הלכתא כר' יהודה וכדל"ר לו שופר של ר"ה ושל יוה"כ מצוה בנפופים וסובר רבינו דת"ק ור"י לשיטתם פליגי וכיון דקי"ל כר"י נמצא דאין יוצאין מלא בשל מיל נלבד. ותע"ג דלכאורה נראה מדברי רבינו דלא קפיד מלא שיהא קרן כבש אבל לא מכפוף מ"מ לומר כן דהא ר' לוי לימר מצוה בנפופים תוקיעמא כר"י ומש פיהא לימיבת מלי בזכרים מלא ומלי של זכ' כפופים הם והכי תמיהין בגמ' בהדיא גבי ר' לוי הוא דאמר כי האי תנא דתניא ר"י אומר בר"ה מוקעים בשל זכרים כפופים אלמא שמא עיקר מילתא מלי בזכרים מלא ומלי של זכ' של זכרים כפופים הן. וכן כתב בסמ"ג וכן כתב הר"ן שהוא דעת רבינו מלא שתהא עליו. ולפי זה מ"ש ושופר שתוקעים בו בין בר"ה בין ביובל הוא קרן הכבשים הכפוף לאו למימרא דליהוי קרן כבשים שיהיו כפופ מלא ר"ק שופר שתוקעים בו הוא קרן הכבשים שהוא קרן זה הוא כפוף ומפני כך כתב וכל השופרות פסולים חוץ מקרן הכבש ולא כתב חוץ מקרן הכבש הכפוף דשהוא קרן ככבש אבל לא מכפוף מ"מ לומר כן דהא ר' לוי לימר מצוה בנפופים תוקיעמא כר"י ומש פיהא לימיבת מלי בזכרים מלא ומלי של זכ' של זכרים כפופים הן. וכן כתב בסמ"ג וכן כתב הר"ן שהוא דעת רבינו מלא שתהא עליו. ולפי זה מ"ש ושופר שתוקעים בו בין בר"ה בין ביובל הוא קרן הכבשים הכפוף לאו למימרא דליהוי קרן ככ

הכבש. ואף על פי שלא נתפרש בתורה תרועה בשופר בראש השנה הרי הוא אומר ביובל [ג]והעברת שופר וכו' תעבירו שופר. ומפי השמועה למדו מה תרועת יובל בשופר אף תרועת ראש השנה בשופר: **ב** במקדש א**היו תוקעין בראש השנה בשופר אחד ושתי חצוצרות מן הצדדין השופר מארך והחצוצרות מקצרות שמצות היום בשופר. ולמה תוקעין עמו בחצוצרות משום שנאמר בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'. אבל בשאר מקומות אין תוקעין בראש השנה אלא בשופר בלבד: **ג** בשופר של עכו"ם אין תוקעין בו לכתחלה ואם תקע [ד]יצא. ושל עיר הנדחת אם תקע בו**

א ממ"ג סס: ב עור סס:

וכתב כך פלוגתא דוקא למלוה פליגי וכן כתב הרמב"ן שלא מדות (כסרות) בשופר וכו' והתום' מזכו להקשו להם ר' לוי לתמר מלוה של ר"ה ויוה"כ בכפופים היינו משום דליף ר"ה ויוה"כ מהדדי גב"ש דשביעי כתמר לקמן בעריימתא וכתבו שוה היובל לר"ה וכו' אי הוי משום מלוה בעלמא כדקתמר כמה כלייף אינש טפי עדיף האי טעמא שיוך דוקא בר"ה שהתקיעה לתפלה ולזכרון ולא ביובל שאין התקיעה אלא לסימן שלוח עבדים והשמוטת קרקעות ומתוך זה היה נראה שאין יוצא בר"ה אלא בכפוף. וע"ל דקושיא תלוסה היה יוצא לדעות כל הרלתות מזקות שכתבתי ויש לתמוה קושיא זו דר' לוי סבר כיון דבג"ש יליפי מהדדי ויש טעם לומר בר"ה כפופים למלוה משמה כדי להשוותם יחד לתוי גם ביוה"כ להלריך כפופים למלוה ותע"ג אלא שייך היה האי טעמא שע"ל הרמ"ם. וגם ה"ה הזכיר לעת זה שכתב על דברי רבינו שיטה מחרת ים דאמתיתין דשופר של ר"ה למלי ' היא בדוקא וה היא שיטת ההשגות. וכ"כ ם ' הפרישו על מדותיו אלא מלוה בכפופים ומם ר ' בשל יעל יפא ע"כ. ולא ידעתי למה כתב בשל יעל דלפי שיטה זו כל השופרות התלוים בשריס בדיעבד וה לעת הרמב"ן והרשב"ץ ועיקר עכ"ל המגיד. ומה שתמה על הרלב"ד לתו מקום דוקאי פשיטא ליעל דנקט הרלב"ד לתו דוקא אלא משום הכל של יעל אתמו הוא פשוט וכלתתן שופר של ר"ה של יעל פשוט נקט יעל וה"ה לשאר מינין דתע"ג דפשוטים הם מם מקט סהם יפא לדעת הרלב"ד. והכלנו כתב לפשר שדעת הרמב"ם אינו אלא למעט של פרה אבל של עז ושל חים כולהו בכלל כשב הן וכן של יעלים ובלבד שיהיו כפופים והוא מדברי תורה בשופר וכו'. ומפי השמועה למדו מה תרועה יובל בשופר וכו'. קשיא לי למה אמר ומפי השמועה למדו הא בגמ' (ר"ה ל"ג: ל"ד.) מייתינן לה בהקשא ת"ק בג"ש. וע"ל שלפי שבגמ' מייתי בריימתא מהקשא דבר"ה בעינן שופר ופשוטה לפניה ופשוטה לאחריה ובתר הכי קאמר ומנין לג' של שלש בקש ת"ל שביעי שביעי בג"ש ומקבי בגמרא ותנא מעיקרא מייתי לה מהקשא ולכשוף מייתי לה בג"ש ה"ק אי לאו ג"ש הוה מייתינן ליה בהקשא השתא דאתית ליה בג"ש לא צריך היקשא ופירש"י ותנא מעיקרא מייתי לה בהקשא ללמוד זה מזה מנין שכשופר ופשוטה לפניה ולאחריה

לחם משנה

דבהא ל"ג דמתניתין במרא ומתניתין קמא הוי פלוגתא להכשיר בדיעבד זהו תורף פירושו ז"ל. ואני תומר שרצינו נראה לו לפרש דזכריס דר"י הוי כבשים דוקא והטעם דבעינן כבשים דוקא מפני טעמא דר' אבהו דאמר תוקעים בשופר של יחתך מדע לך דהכי הוא לשון ר"י היכי קאמר ר' אבהו למה תוקעים בשופר של איל והיכן מצא ר' אבהו להידוי הדין כך מדרשה זכריס דמתני' משמע כולל כל כמה דכפוף מהני ומי מתי אמר ר' אבהו הוי למימר מן המובחר לא היה לו לסדר דבריו בלשון שאלה למה שנראה שהדין הוא כך אלא היה לו לסדר הדין מדעתו ז"ל שנראה לו לר' אבהו דזכריס דמתני' היינו כבשים דוקא ואע"פ שהר"ן יכול לדחות זה לומר דשאלה לשמה תוקעים הוא מנהג שנוהגים לתקוע בשל איל מ"מ לא נראה לו לרבינו כן וכתב ל"ל למיתלי טעמא משום דכיף אינש לימא מטעמא דר' אבהו. י"ל לשה"נ דשכי הוי טעמא אלא דרשה לאת טעם זה הוא מפני שהי ' שמע הזכירה כפופים משמע דשא מלתא דכפופה נריך עכ"פ וה"ק מ"ט בעי כפיפה דאי ' טעמא דר' אבהו לחוד לא הי"ל [אלא] של איל לגד מדהזכיר כפופים משמע דטעמא משום כייף אינש. ועוד יש לי סיוע לדעת רבינו שהוא סובר כמה שהזכיר ר"י זכריס דהוי דוקא דאל"כ כשהקשו בגמ' על ר' לוי דאמר מלוה בכפופים לימא הלכה כר"י אמאי לא מילתי לי' כר"י ה"ל זכריס דוקא ומשמעינן ר' לוי דכל כפוף מע"פ שאינו זכר ה"ו נמ"ש ר' לוי כפוף הוי זכר דוקא אלא כדברי המפרשים שפירשו דהוי כל כפוף מע"פ שאינו זכר והמפרשים יתרלו לקושיא זאת ויאמרו דסכי פריך לימא הלכה כר"י ויפרש דבריו דמאי דקאמר ר"י זכריס ל"ד אלא כל כפופים וגנוחה נעוצי למה לך. ועל הקושיא מאחרת שלמה הזכיר המחלוקת כ' סמס ודאי הוא דומה לפירוש רבינו אבל כבר כתב הרב ב"י ז"ל בשי' מקט"ו שהכריחו לרבינו לפרש כן והיא קושיא הסוס' ז"ל. עוד אני תומר לפשר לפרש פירוש אחר בדברי רבינו אלא כדרך ה"ה ז"ל שיאמר זה דק"ל דמתני' קמא מיירי בעניו דין תורה אם הם כזכרים מדין תורה או לא דת"ק אבר לכבשים ור' יוסי אינ היא דפסי ' ומחלוקת שניה מע"ג דמדין תורה כשרים כדברי ת"ק מ"מ רגיל פבלויהו לפילו בדיעבד. משום טעמא דכל כמה דפשוטו תינים כו' ור' יהודה אבר מיפסל והשתא רבינו דקאמר כל השופרות פסולים ר"ל מדרבנן שאם פשולים בדיעבד וכמתני' נמרא והשתא לא פליגי מתניתין קמא לנמרא. אבל זה הפירוש דמוק דכשרים דמתניתין קמא משמע כשרים בדיעבד לתורייתא ודרבנן דאי הוו פסולים דרבנן לא הוה ליה למיתני כשרים: בתב הרב ב"י בספרו בימין תקפ"ו בא"ח לתף על גב דרבינו כתב תוך מקרן הכבש אין לפרש דבריו דלא קפיד אלא שיהיה קרן הכבש אבל לא אירכפף ליה בכפוף להת כ' לוי לתמר מלוה בכפופים תוקיעתיה כר"י ואם אירכפף ליה הוה כשרים שאינם כפופים לא אל כשרים אלא כפופים לא הוה ליה למיסבק וכו'. נראה שדעתו לומר דזכריס דקאמר ר"י ע"כ אם כפופים אלא מסבק לה בלא כפופים דאל"כ אלא דמסבק לה כפופים מנין לו לר' לוי לתלות הדבר בכפופים. ולא הניחוהי זה מדרבה מוכרח נראה דמסבק לה זכריס בלא כפופים דאל"כ אלא דמסבק לה כפופים מנין לו לר' לוי לתלות הדבר בכפופים.

הגהות מיימוניות

פסק בספר המצות וכן בספר יראים ודלא כרבינו שמחה שכתב דכל זה למדנו למצוה מן המובחר ולא לפסול של יעל ושל תיש, ע"כ: [ג] ראוהו ב"ד והכי איתא בספרי ופרק בתרא דמבילתין ילוף לה מבחדש השביעי שיהו כל התקיעות חדש שביעי זו כזו: ג [ד] כן איתא בירושלמי פרק לולב הגזול ובמצות הליצה דאמר ר' אלעזר וכן רבי מנא וכן תני רבי חייא ודלא כר' יהודה דתכא דאמר כתותי מיכתת שיעוריה וכן תנא דבי ר' אושעיא התם:

דהיינו

שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע וכו'.

כתבתי לעיל דעימו לפי שראיתי גדולים מספרדים מסתפקים בכוונתו ומפלפלין עימו לדחיה. וזה מה שנראה לי בבאורו, דעימו כתב ששופר גזול שתקע בו יצא ואין הדין כן גלוב ומעלה ונתן טעם לדבר מפני מה נחלק שופר מסך לפי שמצות השופר היא בשמיעה והשמיעה בלא הגעה היא ובלא הגבהה מן השומע אע"פ שהתוקע נגע בו מ"מ אין השומע נוגע בו כלל בלא שהשומע הקול היוצא ואין בקול דין גזל ולפיכך אף התוקע יוצא בו אבל לוקח ומלה אין אדם יכול לצאת ידי חובתו בהן בלא נגיעת גופן ולפיכך כשהן גזולין לא יצא בהן. זה ביאור דברי רעימו וכן מפורש בירושלמי מה בין לוקח ומה בין שופר אמר ר' לעזר ממן בגופו הוא יוצא בכך בקולו הוא יוצא ובדברים פשוטים הם. ובשגות ה"ר אפילו יהיה בקול דין גזל יום תרועה יהיה לכם מ"מ הכי איתא בירושלמי עד כאן. סופר הר"ש ז"ל כדברי מי שאומר כן בירושלמי ומ"מ אין כאן מקום להסגה אחר שהדין והטעם שהזכיר רעימו אמת:

וכן שופר של עולה וכו'. שם (דף כ"ח.) מסקנא דגמרא אמר רבא אחד שופר של עולה ואחד שופר של שלמים שם תקע בו יצא מ"ט מצות לאו ליהנות נתנו: לפיכך המודר הנאה משופר וכו'. שם המודר הנאה מפנינו מותר לתקוע לו מקיעה של מלוה והמודר הנאה משופר מותר לתקוע בו מקיעה של מצוה, ורבינו ז"ל הזכיר החלק השני וכל שכן החלק הראשון:

ד שופר של ר"ה וכו'. פ' יו"ט של ר"ה (דף ל"ב.) משנה שופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התפוח ואין מפקחין עליו את הגל ולא עולין בחילו ואין רוכבין על גבי בהמה ולא שנין על פני המים ואין מותכין תוכו לא כדבר שהוא משוש שבות ולא כדבר שהוא משוש

בו לא יצא. שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו השומע יצא *ואין בקול דין גזל. וכן שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא שאין בקול דין מעילה. ואם תאמר והלא נהנה בשמיעת הקול מצות לא ליהנות ניתנו. לפיכך המודר הנייה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה: ד שופר של ראש השנה אין מחללין עליו את יום טוב ואפילו בדבר שהוא משום שבות. ביצד היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא אינו עולה באילן ואינו שט על פני המים כדי להביאו. ואין צריך לומר שאין חותכין אותו או עושין בו מלאכה.

מפני

א טור שם:

השגת הראב"ד

*ואין בקול דין גזל. ק"ס ואפילו יהיה בו דין גזל יום תרועה יהיה לכם מ"מ הכי איתא בירושלמי עכ"ל:

של שלמים מפני שכתב דין שופר של עולה דיעה כל שכן לשל שלמים:

ד שופר של ר"ה אין מחללין עליו את יו"ט וכו'. ומין עשה דומה לו מעשה ועשה, פי' ומכמים עשו מחוץ לגבריהם הכא כשל תורה לכיון בלא דמי מלאכה לתוליתא לך שבות לדבריהם לא יתכה:

סיעו

ולמחרים גמר ר"ה מיוהל בהיקשא דמין ת"ל במדם השביעי בלא להקים כל מקיעות של יום השביעי שהן שוות ולכשוף גמר בג"ם ליתן את המאור על זה בזה הא נמי מיתי בהיקשא לפי כלכתיבי שיהו שתים בר"ה ואחת ביובל אין מרועות של מדם השביעי שוות. ס"ק מי גמו ג"ם תילו לא נאמרה ג"ם זו למשה מסיני לדומה הייתי מביא הכל בהיקשא דמיתמר ג"ם זו למשה מסיני תיני לריך להניף עוד בהיקשא מעלמי ע"כ. הנה שעכשיו שנאמרה ג"ם למשה משה מנו לומדין הכל ולכן כתב רבינו ומפי השמועה למדו מה תרועת שופר ביובל וכו'. ובכאן פ"ג כתב כמה תקיעות תייב אדם לתקוע וכו' ומפי השמועה למדו שכל תרועות של מדם הזה אחד הן וכו' כיון גם כן ג"ם הוצרכת כאן שהיא הלכה למשה מסיני שכך אמרו השמע דאחמר ג"ם וס"ל השמע דאחמר ג"ם זו למשה מסיני. כתב הר' מנוח שאין נקול דין גזל כלומר שקול אין בו ממש כדתנן פ' שני דנדרים (דף ע"ו) קונם שאיני מדבר וכו' ובירושלמי פרק גולב הגזול אינה הלכה למשה מסיני ורבינו פסק כר"י ממין דמייתין למלה הנאה בעבירה ולפיכך כתב שאין בקול דין גזל ולא כתב משום יום ת"ה יהיה לכם:

וכן שופר של וכו' יצא. היינו בשמלטו קודם זריקה דאילו לאחר זריקה אין מעילה לא בעזרה ולא בקרניה שהכל לכהנים כדאמרינן בזבחים ומנחות ולא הולרך רבינו לכתוב דין שופר של שלמים מאחר שכתב דין שופר של עולה דיעה כל שכן לשל שלמים:

ד שופר של ר"ה אין מחללין עליו את יו"ט וכו'. ומין עשה דומה לו מעשה ועשה, פי' ומכמים עשו מחוץ לגבריהם הכא כשל תורה לכיון בלא דמי מלאכה לתוליתא לך שבות לדבריהם לא יתכה:

סיעו

לחם משנה

יו"ט כמו שאמרו בפרק לולב הגזול גבי הדס ע"כ שנטלה דקאמר גבי מצרה הוי ככל גווניה. ויש למלק בין מצרה להדס דבמצרה כיון שהתיקון מקודם הוי כאלו מיד ממילא בלא לריך לעשותו בידים לכך ולפי דמויו שנעשה מקודם הוי דמוי מיד גבי הדס כיון דהתיקון אחי ממילא נתפלקה דמויו כאילו אינו ומזה הדבר נכמו שהיה קודם שנקטם. והשתא לפי פירוש זה שפיר' נדברי רבינו יהיה נירלמנו כגירסתנו והתירון שאירלו בפרק היסוי הדם הוי התירון שהירלו בפרק לולב הגזול דבכסוי הדם מוקי לה לולב ושופר בפרק שהיה כותבין של שבת כבא בפרק וכ"ת למה לי נתאחר דין זה בדברי רבינו כאן בשופר וכאן בלולב דעכו"ם של ישראל דפסול. וי"ש לומר דכ"ש הוא דהשתא עבודת כוכבים דעכו"ם שנטלה קאמר דפסול כל שכן עבודת כוכבים של ישראל שהיו לה בעלים ולא קתני לה בלולב של עבודת כוכבים כלומר אילו שנטלו ולנסוף שעבדו שמותר ובשופר קאמר שופר של עכו"ם ר"ל של שופר של עבודת כוכבים של עכו"ם כלומר שלא נאחר מפני שהשמחה בהמה ובעלי חיים אינם נאחרים ומ"מ [ב] שוב לכתחלה אבל כל דבר של עבודת כוכבים שנאחר אע"פ שנטלו אח"כ לדעת רבינו אם נטל לא יצא משום דיש לחוש: שופר הגזול וכו'. ירלה לדרבינו הוקשה לו בכאן שני דברים וחירן לשניהם. האחד לפילו תאמר דמלות לאו ליהנות ניתנו מ"מ קשה מאי שנא הכא מלולב ומלה שאמרו בגמרא שאינו יוצא ואע"ג דמלות לא ליהנות ניתנו וכו' והטעם שנאחר בדיעבד בפרק לולב הגזול (שם דף ל.) משום שהיא מה"כ הכא נמי מה"כ ושיאחר לזה תירן שאין בקול דין גזל ולכך לא מיאחר מה"ט. ועוד הוקשה לו לדהרי נהנה מגזל לזה תירן דמלות לאו ליהנות נתנו, ומ"ש שם טעמא דמה"כ יותר משאר דבריס ע"כ בתוספות: שופר של עולה וכו'. ופ"ת להכא משמע מדבריו דמותר לתוקע לא עביד מעשה והוי קול והוא ז"ל [ב] בפרק פ' ה' מהלכות מעילה קול ומרחה ורים של הקדש לא נהנין ולא מועלין וה"ק כיון דהוי קול ואין בו דין מעילה אין לאחר כמו שאמרו בגמ' פרק רמחו בית דין (ר"ה דף כ"ח.) מ"ט עולה בת מעילה היא כיון דאמר עלי הרי זה נפקא למולין הא כיון דהוי קול לאו בת מעילה היא ורבינו נמי לאחתוק לא חתוק אלא חיתת מעל לנאחר לאחתוק כי אתא בשיקולא אתא משום דמולה ליה למעל. ו"ל דרבינו סובר דכי פריך ליה הוי לפי קבלתו אבל לפי האמת אין בו מעילה להא דאמרינן פרק ר' שלשה דברים אין בהן מעילה קול ומרחה ורים וזה דוחק. ויש לדקדק מה הקשה רבינו ות"ת הלא נהנה הא אין בו דין מעילה. ו"ל דמ"מ הרי כתב רבינו ס"ה למה לי הקשה ג"כ גבי שופר של עכו"ס שם נטל יצא כמ"ש בריש פ"ח ופע"ג דבלולב הגזול לא יצא משום מ"ע ופע"ג דמלות לאו ליהנות נתנו (בגמרא) [בלולב] דעכו"ם לא אמרינן כי אלא יצא. ות"ת למה לי כתב רבינו דין שלמים ו"ל משום דהוה ק"ד בגמרא דגרע שלמים משום תלית שהו מעילה אבל כיון דפי' רבינו דבעלה ג"כ אין בה מעילה משום דהוה קול מ"כ כ"ש שלמים שהם קדשים: מלות לאו ליהנות ניתנו וכו'. כתב ה"ה ורבינו ז"ל הזכיר החלוק הזה וכ"ש החלוק הראשון ע"כ. ועמנו נאמר בהר"ן ז"ל שכתב בפירוש ההל' ומעמיק למשמועינן במודר הנאה דק"ד מודר הנאה מהניהו ה"ט דאי לפי שאין בו מעילה כל שכן שלא יהנה ממנו אבל אי משום דלא ניתנו לליהנות אפילו בדבר שאין בו מעילה יהנה ממנו ע"כ. ולפי זה אפילו בדבר שאין בו מעילה כגון שופר של עולה דיעה כל שכן לשל שלמים:

דעתו של מודר דבר מלוה כיון שלא פירש אבל המודר משופר לפרסה ליתסר קמ"ל:

ניקב

מגדל עוז

ג ואין בקול דין גזל. ק"ס ואפילו יהיה בו דין גזל יום תרועה יהיה לכם מ"מ הכי איתא בירושלמי (הסופר השמיט): וכן שופר של עולה עד מקיעה של מלוה. פ' רלוהו כ"ד (דף כ"מ): ד שופר של ר"ה עד בזויות עליו. פ' יו"ט של ר"ה (דף ל"ב):

סיעור

ה שיעור השופר וכו'. נתבאר בהמפלת (נדה כ"ו.) דהיינו טפח שוה: נסדק לאורכו פסול לדחבו **אם** נשתייר בו כשיעור כשר וכאילו נברת מקום הסדק. פירוש דוקא שיתפייר שיעור מקיעה לכל הפה הוא דמכשרינן משום דמזיק כל מה שלמעלה ממנו כלילו ניעל משם וזה רמז רבינו בתומכו וכלילו נכרת מקום הסדק לתפוקי מבעל העיטור ומר"י ן' גיאת שמכשירים אפילו לפ שמייר לכל הפה: **מתמו** במינו וכו' ולפ עכבו הנק ז שנתמעו מ"מ התקיעה הרי זה כשר. כוונת רבינו ז"ל שאם **מתמו** במינו ואינו מעכב התקיעה עתה מ"מ **קיומם** שנתמעט היה מעכב מ"מ התקיעה כשר לפי שמה שנתמעו בו בעל גבי השופר, וכן נראה מלשונו ז"ל ולפ עכבו הנקבים שנתמעו מ"מ התקיעה דמשמע מחר המתימה לפ עכבו הנקבים דאי קודם המתימה הוה ליה למימר ולפ היו מעכבים ולפ שנתמעו וכן כתב הר"ן ז"ל שזהו דעת רבינו. והטעות שכתבנו מתוך לשון העמוד נראה שר"ל כדמוכח בירושלמי דאמר מה **מתמו** אם היה מעכב מ"מ התקיעה קוד שנתמעט היה מעכב מ"מ התקיעה כך גירסי' אחרת בדברי רבינו כמו שכתוב בספרים אבל הנוסחא המתימית היא זאת שכתבתי וכן נראה מדברי בעל מגיד משנה ז"ל ועדותו של הר"ן מכריע: **דבק שברי שופרות.** מתבארת שאם היה השבר אחד מהם פיעור שאם מע"פ שדבק שבר אחר והוסיפו עליו כשר דומיא דנסדק לרחבו ויש פוסלים:

לפהו

מפני שתקיעת שופר מצות עשה ויום טוב עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה. א**מותר ליתן בתוכו מים או יין או חומץ ביום טוב כדי לצחצחו. ולא יתן לתוכו מי רגלים לעולם מפני הכבוד שלא יהיו מצות בזויות עליו: ה** ב**שיעור השופר כדי שיאחזנו** [ה]**בידו ויראה לכאן ולכאן. נסדק לאורכו פסול.**

לרחבו אם נשתייר [ו]**בו כשיעור כשר וכאילו נברת מקום הסדק. ניקב אם *שלא במינו** [ז]**פסול. סתמו במינו אם נשתייר רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה הרי זה כשר. קדחו בזכרותו כשר שמין במינו אינו חוצץ. דבק שברי שופרות עד שהשלימו**

א טור שס: ב טור שס סמ"ג שס: ג ע' בטור שס ובסמ"ג שס:

השגת הראב"ד

*שלא במינו פסול וכו'. כתב הרמב"ל ז"ל לפ הספים לירושלמי והכי גרסינן התם פי' מתניתא היה מעכב את התקיעה פסול, פירוש מע"פ שתקנו מפני קול התימה הוא זה ואם **סתמו** במינו מיהת כשר והעכוב שתמו לפ שהיו פוגם עכוב לגמרי אלא לפ שהיו פוגם ופסל לפ שהיו **סתמו** והניחו פגום כשר שכל הקולות כשרים בשופר עכ"ל:

משום לפ שהעשה, וכגמ' מ"ט שופר שעשה הוא וי"ט עשה ולפ מעשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה: **ומותר ליתן** וכו'. נתותה משנה שכל שם לפה ליתן בתוכו מים או יין יתן פירוש כדי לצחצחו וכגמ' (ר"ה דף ל"ג.) מי רגלים **אסור** מפני הכבוד:

ה שיעור השופר וכו'. (שם כ"ז) פרק לתוספו נים דין וכמה שיעור שופר פירש רשב"ג כדי שיתמזנו בידו וירחה לכאן ולכאן ופי' כדי שיתמזנו שהם גיונוי לפ קטן ולפ גדול, וכן נתבאר בגמרא בנהה פרק המפלת שעשיעור זה טפח הוא וכן כתבו ז"ל: **נסדק לאורכו פסול לדחבו** וכו'. (דף כ"ו:) משנה שם בשופר שנסדק ודבקו פסול ובגמרא נסדק לאחרכו פסול לרחבו **אם** נשתייר בו שיעור **מקיעה** כשר ולפ נלפ פסול. ופי' נסדק לאחרכו פסול שנסדק כולו או רובו אבל מיעוטו ולפי לפ וזה דעת הרבה מן המפרשים ועיקר. ונסדק לרחבו יש מי שכתב דבשיעור שיעור **מקיעה** שלפ כלפי פיו ולפ לאחרכו אם מי שכתב בין לאחרכו מן **הסדק** בין מלמעלה ויש להחמיר:

ניקב ו**סתמו** וכו'. דברי רבינו שם כדברי ה**הלכות** דבשניהן **ג'** דברים שיהיה **הסתימה** במינו ושלפ ניקב תניא שלפ נשתייר רובו ושהיו מעכב מ"מ התקיעה אחר **הסתימה** וכן פסקו ר"מ ובעל הלכות ז"ל כלישנא קמא דר' יוחנן ולמוסרא ויש בזה שנה אחרת וכבר העלה הרשב"ץ ז"ל שפסק זה עיקר. ופירוש מעכב **התקיעה** שנשלם הקול קלת ויוצא משם כך פירש הרמב"ן ז"ל ואחרו בירושלמי ניקב ו**סתמו** ר' בא בר זימנא בשם רבי זעירא והוא שה**סתמו** הם לפ שכל הקולות כשרין בשופר. וכתב בהשגות זה שכל הסכים בירושלמי דגרסינן התם כיני מתני' היה מעכב וכו', כוונו להשוות על דברי הפ לפהו הירושלמי וכן נכתב בעטור והרמב"ן והרשב"ץ ז"ל כתבוהו אבל בעלי ה**הלכות** לפ כתבוהו: **קדחו בזכרותו כשר** וכו'. שם (דף כ"ו.) שלמו ליה לאחוי דשמואל קמיל בזכרותו ומקע בו יצא דמין במינו אינו מוקן. פירש"י ז"ל בזכרותו כשהוא בולט עשם מן הראש וננקב למוכו ומוציאין ממנו מחוכו וזה לפ הוציאו אבל קמיל נקב את הזכרות. עכ"ל: **דבק שברי שופרות פסול.** משנה שם (דף כ"ו.) דבק שברי שופרות פסול:

הוסיף

משנה למלך

פרק א ד' מפני שתקיעת שופר מצות עשה וכו'. זה פשוט בפרק בתרא דר"ה. ויש להסתפק בה"ק דקתני דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אם עבר ודחה הלא תעשה אם לוקה או לא מי אמרינן כיון דקתני דאתי עשה ודחי ל"ת ומעלה שמין כאן לאו הלא עשה לאודויי ומשום לפ עשה לית לקי ל"ד כיון דלעלוקה לפ תעשה זה עם עשה אלים כמו דאתי ל"ת ואפילו אם נעלו כדי יש עשה אחר לוקה. שוב ראיתי שהמשפטים פ' שלוח הקן (דף קמ"ב.) עמדו בזה וכייב"ק ל"ל לפינו קה משום דהלאו דאתי מאתי דעשה דחי ליה ועיין מ"ש התוספות בפרק קרק אלו עוברין (דף מ"ו:) ד"ה כמיתה ודוק. וגראה לפ שהמום, שם נתקו הרבה בקושיות הגמרא שהקשו ולפ אמרינן הואיל ואחריה לפ ליתייב הואיל ומזי לכשויי לפ לאוי והקשו התוספות דאמי קושיא לפ כיסוי הוה עשה ויו"ט עשה ולפ תעשה. ולפי פתרון ריב"ץ ניחא דקושית הגמרא היא דהיכי קאמי לאוקה על מכשיר ויו"ט הא אינה הואיל ומזדמני ליה דם לאוי ואינו יכול לכפות פיעו משום דיו"ט אינו מחיל לכפות אלא כשיש לו עשה אחר לעשות בו מצוה ועשה דיו"ט אינו מחיל אלא כשיש לו עשה אחר לעשות בו מצוה ומ"מ נראה לכאו"ל דיעת לפ"ז שהאי דיעת הואיל ואחריה לפ ליתייב הואיל ומזי לכשויי לפ לאוי היינו דוקא כשיש לו עשה אחר לעשות בו מצוה אבל לפ עשה אחר לפ הואיל ומזי לכשויי לפ לאוי ומכל מקום לפ הוי כיסוי ולפ תעשה ולפ לוקה ומשום הכי קאמר הכא דם לפוי לפ לוקה ומשום הכי קאמר הכא דם לפוי לפ לוקה ומשום הכי קאמר הכא דם לפוי ל

ו הוסיף עליו כל שהוא וכו'. בגרייתא סס (דף כ"ז:) כלשון רבינו: צפהו זהב מבפנים ובו'. בגרייתא סס נפהו זהב במקום הנחת פה פסול שלא במקום הנחת פה כשר נפהו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר. וכתב הרמב"ן ז"ל וטעמא דפסולא במקום הנחת פה משום דמיכף בין פיו לשופר ומשו מינה שאם הרחיק השופר מפיו ונפח בו ותקע פסול. עוד כתב נגי נפהו זהב מבחוץ ונשתנה קולו מכמות שהיה פסול לפיכך אלו שמציירין צורות לנשותו לא יפה הם עושים שמא נשתנה קולו ממתח תוחן ליוכין ופ"פ שאין כולו מנופה במיני הציורין לפעמים קולו משתנה כהן, עכ"ל: נתן שופר וכו'. בגרייתא כלשון רבינו וכתב הרמב"ן ז"ל שאם שמע קול שניהם יש לתוש ולפסול: הרחיב את הקצר וכו'. סס ג"כ כלשון רבינו:

ז היה ארוך וכו'. בגרייתא סס כלשון רבינו: גדדו בין וכו'. סס בגרייתות:

היה קולו עבה וכו'. בגרייתא סס כלשון רבינו:

ח התוקע לתוך וכו'. סס התוקע לתוך הבור או לתוך הפיטס שאם שמע ישא סס קול הבהמה שמע לא יצא. ובגמ' אמר רב הונא לא שנו אלא לתוחן העומדים על שפת הבור אבל לתוחן העומדים בבור יצאו. ופירש"י ז"ל שהטעם שאם שומעים קול שופר לעולם ע"כ. ופי' פיטס חפיר גדולה:

פ"ב א הכל חייבין לשמוע קול וכו'. סס (ר"ה כ"ט.) בגרייתא כלשון רבינו: אבל נשים ועבדים וכו'. פעור הנשים והעבדים במלות עשה שהזמן גרמא מצוה פ"ק דקדושין (דף כ"ט.) ופעור הקטנים פשוט הוא

שהשלימו לאחד פסול: **ו** הוסיף עליו כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול. צפהו זהב מבפנים או במקום הנחת פה פסול. צפהו מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לא נשתנה כשר. [א]נתן שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ואם קול חיצון שמע לא יצא. הרחיב את הקצר וקצר את הרחב פסול: **ז** היה ארוך וקצרו כשר. גדדו בין מבפנים בין מבחוץ אפילו העמידו על גלדו כשר. היה קולו עב או דק או צרור כשר שכל הקולות כשרין בשופר: **ח** [ב]התוקע בתוך הבור או בתוך המערה. אותן העומדים בתוך הבור והמערה יצאו. והעומדים בחוץ אם קול שופר שמעו יצאו. ואם קול הברה שמעו לא יצאו. וכן התוקע לתוך [ג]חבית גדולה וכיוצא בה. אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא:

א טור סס וע"ש ממ"ג סס: ב טור סי' מקפ"ו וע"ש: ג טור סי' מקפ"ט:

פרק שני

א הכל [א]חייבין לשמוע קול שופר כהנים לויים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים. אבל נשים

ו **צפהו** זהב מבפנים וכו'. בגרייתא פרק לתוהו ב"ד (ר"ה כ"ז:) נפהו זהב במקום הנחת פה פסול שלא במקום הנחת פה כשר נפהו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר ע"כ. וטעמא שהיה פסול שלא במקום הנחת פה כשר דמי להא דתניא בגרייתא קומר מיפרצא הכי מיפרצא שלא במקום הנחת פה כשר דלא מקום לאו מימא דכל מקום לאו הנחת פה כשר דמי מנפחים מי נמי מבחוץ אם נשתנה קולו שלא במקום הנחת פה כשר דלפיכך מבחוץ נמי נשתנה קולו כדתניא בג"ז דוכתי תנא והלך מפרש ואם"ש עלמקום קולו כשתנה שהיה פסול ואם לאו כשר: נתן שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ואם קול חיצון שמע לא יצא. הרחיב את הקצר וקצר את הרחב פסול: **ז** היה ארוך וקצרו כשר. גדדו בין מבפנים בין מבחוץ אפילו העמידו על גלדו כשר. היה קולו עב או דק או צרור כשר שכל הקולות כשרין בשופר: **ח** התוקע בתוך הבור או בתוך המערה. אותן העומדים בתוך הבור והמערה יצאו. והעומדים בחוץ אם קול שופר שמעו יצאו. ואם קול הברה שמעו לא יצאו. וכן התוקע לתוך חבית גדולה וכיוצא בה. אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא:

פרק שני

א הכל חייבין לשמוע קול שופר כהנים לויים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים. אבל נשים

ו **צפהו** זהב מבפנים וכו'. בגרייתא פרק לתוהו ב"ד (ר"ה כ"ז:) נפהו זהב במקום הנחת פה פסול שלא במקום הנחת פה כשר נפהו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר ע"כ. וטעמא דפסולא במקום הנחת פה משום דמיכף בין פיו לשופר ומשו מינה שאם הרחיק השופר מפיו ונפח בו ותקע פסול. עוד כתב נגי נפהו זהב מבחוץ ונשתנה קולו מכמות שהיה פסול לפיכך אלו שמציירין צורות לנשותו לא יפה הם עושים שמא נשתנה קולו ממתח תוחן ליוכין ופ"פ שאין כולו מנופה במיני הציורין לפעמים קולו משתנה כהן, עכ"ל: נתן שופר וכו'. בגרייתא כלשון רבינו וכתב הרמב"ן ז"ל שאם שמע קול שניהם יש לתוש ולפסול: הרחיב את הקצר וכו'. סס ג"כ כלשון רבינו:

ז היה ארוך וכו'. בגרייתא סס כלשון רבינו: גדדו בין וכו'. סס בגרייתות:

היה קולו עבה וכו'. בגרייתא סס כלשון רבינו:

ח התוקע לתוך וכו'. סס התוקע לתוך הבור או לתוך הפיטס שאם שמע ישא סס קול הבהמה שמע לא יצא. ובגמ' אמר רב הונא לא שנו אלא לתוחן העומדים על שפת הבור אבל לתוחן העומדים בבור יצאו. ופירש"י ז"ל שהטעם שאם שומעים קול שופר לעולם ע"כ. ופי' פיטס חפיר גדולה:

פ"ב א הכל חייבין לשמוע קול וכו'. בגרייתא סס (ר"ה כ"ט.) בגרייתא כלשון רבינו: אבל נשים ועבדים וכו'. פעור הנשים והעבדים במלות עשה שהזמן גרמא מצוה פ"ק דקדושין (דף כ"ט.) ופעור הקטנים פשוט הוא בגמרא (דף כ"ז:) מיהו שלא בבור דאמרינן התם אמר רב הונא לא שנו אלא לתוחן העומדין על שפת הבור אבל תוחם העומדים בתוך הבור יצאו ולא אמר העומדים על שפת הבור והפיטם שלמה אלא שיהיו שלא בבור וזה מד הוא שלא שזה בפחיה וזה בפנין, וכתב שפחיה שדעתו ז"ל שמפני שמצית הבהמה גדולה שפילו העומדין בתוכו אם קול הבהמה שמעו לא יצאו ופ"פ שים לתוחן ואומר הר"ם לפיטם ורב הונא ריישא דמילתא נקט לא שנאמר לדברי הר"ם לפיטם ממוך אלא שיהו כ"ב עמוק כבור ודוחו שפילו העומדים בתוכו אפשר שישמעו קול הבהמה דקתני בגרייתא התוקע לתוך הבור או לתוך הדות יצא משמע אלא קול שופר אבל פיטם לא מזכר בגרייתא משמע שהעומדים לתוך הפיטם אפשר שישמעו קול שופר או קול הבהמה ע"כ. וכיוצא בזה יש שקוראים לזה הפיטם שלא מרובה וכו' ומני אומר שלא היה כן ר"י הרמב"ם שלא מזכר זה המילוק כלל ואילו היה כן לא היה שתיק מינה גמרא מיניה שלא שהרב דקדק בלשונו ובדבר בהוה ובמה שהוא מוסיף למילתא שבור ודות סס גדולים ופיהם רחב ד' ה' המוקע ליכנס בתוכה ולפיכך מילק בין העומדים בתוכה לעומדים בתוך אבל פיטם ע"פ שהיא חצית גדולה אין דרך התוקע ליכנס בתוכה אפילו אינו רחב כ"כ אלא עומד מבחוץ ומכניס ראשו שופרו ומוקע ולפיכך אפילו אינו רחב ד' ה"ל ליתן לו דין העומדים בתוך ואם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא, ומדלא חילק בין אבל בכך הרב דוגבי בור ודות כתב התוקע בתוך הבור או בתוך הדות ומדקתני בתוך בגרייתא משמע שהתוקע בתוך הפיטם הבור או הדות אבל התוקע בחוץ לפיטם

לפני שיזכל בין למחר היזכל קד"ת הוחיל וליתנהו ביוצל ליתנהו בר"ה קמ"ל. וכריש ערכין (דף ג':) קתמר לכהל לתיתויי קמן שהגיע לתינוק:

ד נתכוון שומע לצאת ידי חובתו וכו'. הרב בעל מגיד משנה ז"ל הניח הדין דר' זירא דפרק רבוהו ג"ד דאמר לשמעיה תיכוין ותקע לי ומסקנא עד שיתכוין שומע ומשמיע ומתה על דברי רבינו ז"ל שפסק פ' ו' מהל' תמ"ת ומלה שאם אכל מלה בלא כוונה כגון שאכלוהו עכו"ם יצא והוא שלה נגמרה שהוא כדעת מי שאומר מצות אין צריכות כוונה והצריך כאן כוונת שומע ומשמיע ונפתפק בעוסקת רבינו ז"ל גבי מלה אם היא למיתת ועם כל זה י"צ ד' זצ"ל. והר"ן ז"ל כתב וז"ל וכן פסק הר"ם במ"ת פפרק ג' מהלכות שופר דצריך שיתכוין משמיע להוציא ושומע לשמע הא לאו הכי לא יצא אלא שפ"י מהל' ממן ומלה כתב דכשאוהו ואכל מלה יצא ולא פליגא דידיה אדידיה דס"ל דבמקיעה שופר כיון דמזיון דרבי זירא אמר לשמיעה תיכוין ותקע לי נקטינן דצריך כוונה אבל בכשאוהו ואכל מלה כיון דלא חזיק בגמ' מאן דפליג עליה בהדיא לא ידעינן לה דאמרינן דבמקיעה שופר לא יצא הכא יצא שכן נהגה כדאמרינן בעלמא בהמעסק בכלבים ועבירות מיב שכן נהגה ובגמ' נמי עבדינן דרבי זירא כוותה בכשאוהו ואכל מלה נקטינן דיצא עכ"ל. ומ"ש הר"ן ז"ל ובגמ' נמי עבדינן דרבי זירא כוותה בהמעסק לשופר משום דבגמ' (ר"ה כ"ח.) אמרינן שלחו ליה לחנינא דשמואל כשאוהו ואכל מלה יצא ונרמזין עלה אמר רבא זאת תורת המוקע לשיר יצא פשיטא היינו הך מהו דתימא הני מילי מלה אמר רבנן אבל מלה כלומר שהוא כלומר לכ שנהגה בהלולתו לא מיקרי מעסק אבל הכא כלומר בתוקע לשיר אימא מעסק בעלמא הוא:

המיוקות

א טור שם: ב טור שם סמ"ג עשין מ"ב:

נשים ועבדים וקטנים [ג]פטורין. מי שחציו עבד וחציו בן חורין וטומטום ואנדרוגינוס חייבין: **ב** כל מי שאינו חייב בדבר אינו מוציא את החייב ידי חובתו. לפיכך אשה או קטן שתקעו בשופר השומע מהן לא יצא. *אנדרוגינוס מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו. טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא שאינו מינו. שהטומטום שנקרע אפשר שימצא זכר ואפשר שימצא נקבה: **ג** וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא [ג]אפילו עצמו שאין צד עבדות שבו מוציא צד חירות שבו. אלא כיצד יצא ידי חובתו שישמע מבן חורין שיתקע לו: **ד** [ב]המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא חובתו. וכן השומע מן המתעסק לא יצא. **נתכוון שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוון התוקע להוציאו או שנתכוון התוקע להוציאו ולא נתכוון השומע לצאת לא יצא ידי חובתו. עד שיתכוין שומע ומשמיע:** מי

השגת הראב"ד

*אנדרוגינוס מוציא וכו'. כתב הרמב"ד ז"ל זהו לדעת מי שאומר מצות אין צריכות כוונה אבל מי שאומר מצות צריכות כוונה כשם שאינו מוציא עבד ואינו מוציא ב"מ עכ"ל:

לחם משנה

הרמיה דמייתי הוא דולמי כדאמר רב הונא דפי' מתניתין היא דמ"ש אם קול הכרה שמעו הוי העומד נמוך ואם קול השופר הוי העומד בפניהם לפי כשמעתו דניין נמוך בפניהם אימא נמוך ים למלוך בכך קשה טובא למה לו מילקה הכריתא כיון דניין נמוך בפניהם אימא הך מילוקא אבל אי מילקה קול שופר שמע ולפי כריתא פייני בפניהם דוקא אבל מ"ע לא נמוך בפניהם אפילו ניין עומד נמוך לעומד בפניהם כמו שמילקה (הכריתא) [המתניתין] אימה קושיא כנ"ל וק"ל ומ"מ הוי קלת דוחק לפירוש הרמ"ם ומיעמא לפירוש רבינו ורמ"י ז"ל:

פ"ב ב אנדרוגינוס מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו. כתב ה"ה שרבינו פסק כדברי המאור בריה בפני עצמה כלומר שהוא פסק וכן כתב פרק רבוהו (יבמות דף ע"ב. ומ"ש שם דעמו כך שם כתב שם אנדרוגינוס מוכר ליש שאם הם בפרק הערל (יבמות דף ע"ב:) הקשו לר"ל לתמר דהוי פסק ממתניתין דקתמר אנדרוגינוס נוקב כלומר דמשמע לכתחלה, ותירץ כר"ל שם נקב אבל לכתחלה אסור ליש משום פסק. וי"ל שרבינו מפרש שם בפי' המוקפים שאקשה מדקתמר נוקב דמשמע דחייב במלות פריה ורביה אבל לא שיהא אסור לכתחלה לעשות ר"ל וכמנוחר שם בתוספות.

ובהל' תרומה פ' ז' בפיוים כ"מ הניח דברי רשב"ם שהקשה כן (בפ"ק הערל) ע"ש:

ד וכן השומע מן המתעסק. בגמ' (ר"ה דף ל"ג:) הקשו אבל השומע מן המשמיע לעצמו מאי יצא לימא מיבעי ליה שמשמע אחר לשון המשנה: נתכוון שומע וכו'. כתב ה"ה שיש לו לכתוב מן המתעסק אלא שמשמע לשון המשנה: נתכוון שומע וכו'. ולכאורה קשה על זה ומולי שהוא קצור וכו' ולפיכך דקדקו ואמרו אלמא קסבר רבא וכו'. ולכאורה קשה על זה דסם נגמרת (שם דף כ"ח.) אמרו שלחו ליה לחנוה דשמואל כפשוטו וכו' אמר רבא זאת תורת המוקע לשיר יצא והקשו פשיטא היינו הך מהו דתימא הסם אכול מלה אמר רבנן אבל מלה כלומר שהוא כלומר לכתחלה אלמא יצא ולא נתכוון לצאת ידי חובתו ומכללם הרמב"ם והרא"ה

מגדל עוז

מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכו'. פרק ר' דלהוהו נים דין (דף כ"ט): **ב** כל מי שאינו חייב בדבר על השומע מהם לא יצא. פ' דלהוהו נים דין: אנדרוגינוס מוציא וכו'. פרק דלהוהו ב"ד: **בו.** חראב"ד ז"ל זהו לדעת מי שאומר וכו' ומיעו בן חורין ע"כ: **ואני אומר תא חזי מאי גברא רבא אתא לאשמעינן** דלכתחלה כר' יוסי דפבר נמתני' דפרק הערל (דף ע"ג) דאנדרוגינוס שפק הוא אם זכר אם נקבה כדאמרי בי רב הסם וכדשמואל דאמר נמי הסם ליתא לנבייתא דתני בסם ר' יוסי בניה בפני עצמה מקמי מתני' דסמפלא נומסנו או מדנדרוגינוס זכר ודאי ונקבה ודאית להוליף טומטום ואנדרוגינוס דסם מתני' דרים מס' ערכין ממי שיש לו מיעת דתנן טומטום ואנדרוגינוס מעריכין אבל לא נערכין אמינו נערך אלא זכור ודאי ונקבה ודאית וכן פסק ר"מ ז"ל פ"ג מהלכות מיטות ולא הניחו אם רלה על ככה בלשון הסנה זאת או מה שיש שואלי דבר על דעתו דהא קיימא בנבייתא דשופר פרק דלהוהו נים דין הכין בלשון ר"מ ז"ל לוח בחות וכן פסקו ר"י בן גיאת ור"י מלפס ז"ל בהלכות. וקושית הרמב"ד ז"ל ממי שאמיני עבד ואמיני בן חורין ככר היא מחוללת מלשון הגמרא סוף פרק דלהוהו ורמ"י ז"ל ושאר המפרשים פירשוה יפה דוק ותשכח: **ב ג** טומטום אינו מוציא עד מבן חורין שיתקע לו. פרק דלהוהו נים דין (דף כ"ט): **ד** המתעסק **לא יצא** עד יתכוין שומע ומשמיע. פ' יום טוב של ר"ה (דף ל"ד) ופ' דלהוהו נים דין:

מי

אבי העזרי שאפילו אחד שיצא יכול לתקוע להם ולהוציא השופר בשבילן אפילו דרך רה"ר ולזה הסכים הרא"ש ז"ל, ע"כ]: **ג** [ג] כרב נחמן דראקשי לרב הונא ותנ"ה: וכו

הגהות מיימוניות

א [ג] ואם רוצות הנשים לתקוע אין מוחין בידם מידי דהוה אשאר עשה שהזמן גרמא כאשר בארנו בפ"ג מהלכות ציצית ע"ש. ובמהני' דהכא קאמר אין מעכבין את הנשים מלתקוע ואוקימנא כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות ואע"ג דמיחזי קצת בעבודה בקדשים משום נחת רוח שרינן במקפן יידיהו בראיתא בפרק אין דורשין וכוותיה דר"י פסק ר"ת וכל רבותינו אחריו שר"י נמוקו עמו ועוד דמעשה רב דמייתי ממיכל בת שאול שהיתה מנחת תפילין ואשתו של יונה שהיתה עולה לרגל דלא מיחו בהן חכמים בראיתא בפרק המוצא תפילין ואע"ג דסתם לן תנא הבא כר' יהודה דלא שרי אלא תינוקות ומדקדק חלמורא הא נשים מעכבות לא ק"ל הכי אלא כרפרי' ברבי יוסי וה"מ לתקוע לעצמן דומיא דסמיכה באפקפן יידיהו דאע"ג דנראה קצת בעבודה בקדשים שרינן להן משום נחת רוח אבל אחר שכבר תקע לא יתקע להן דאין אומרים לאדם חטא בשביל נחת רוח דנשים כיון שיצא כבר ידי חובתו והיא אינה חייבת בדבר והתוקע להן מחלל יו"ט ואפילו רבי יוסי לא שרי אלא לדידהו בספרי' וכן בפרק בסוי הדם אמר ורבי יוסי לטעמיה דאמר אשה ודאי נמי תקנה דתנן נשים סומכות וכו' וכן כתב רא"ם וכן מצאתי בתשובת הגאונים אשר ברוקח ובן הירח מהר"ם שהרוצה לתקוע לנשים צריך לעשות קודם שיתקע ש"צ בעוד שבעצמו לא יצא י"ח אבל לאחר שיצא י"ח אסור לתקוע להן ואין צריך להאריך כאן בדבריו. ואשה התוקעת בעצמה אם יש לה לברך תמצא בפ"ג מהלכות ציצית וע"ש: [והטור כתב בשם

והרמ"ה ז"ל ומי תמה בדברי רבינו שהוא פוסק פרק שני מהל' חמץ ומצה שהם לכל מצה בגלל כונה כגון שהמקומו עכו"ם שיצא ידי חובתו וזה נראה בגמ' שהוא כלעם מי שחומר מצות אין לריכות כונה שכך שנינו שם שלחו ליה לחבוה דשמואל כפלו ואכל מצה יצא ואוקימנא לה כגון שכפאוהו פרסיים ואמר רבא זאת אומרת המוקף לשיר יצא ואמרו אלמא קסבר רבא מצות אינן לריכות כונה וה"כ היכך פסק כאן כרבינו שמצות לריכות כונה והכאן כאן כונה שומע לצאת ובונה משמיע להוליא. ולפ מהאי טעמא נראה לרבותי שאם נתכוון המוקף שלא לשמוע ולא לצאת אלא לשחוק בעלמא אינו יולא שהרי אינו שומע כלל ואינו משמיע לאחרים. ולפ"ז אם היה אחד מהם חרש שוטה וקטן אינו יולא בשופר שתקעו לו אחרים אפילו אם היה מתכוין להוליאו

ח כשנזרו שלא לתקוע וכו' ולא אנשי ירושלים בלבד וכו'. פרק יו"ט של ר"ה (ר"ה כ"ט:) מסנה ועוד זאת היתה ירושלים וכו' (עיין במ"מ) ומייתי בגמ' (דף ל:) להא מתני' מ"ד רוחה פרט ליושבת בגבול שומעת פרט ליושבת בראש הסר וקרובה פרט ליושבת תוך לחומה והיה יכולה לבא פרט למפסיק לה מבהל. וכיוצא בלשון המשנה וכ"כ הגרייטא בלשונו הטהור וכתב עלה כל עיר שהיה [ב] בתוך חומת ירושלים והיתה רוחה ירושלים לה שתהיה בתוך הגבול והיתה שומעת קול תקיעת ירושלים לה שתהיה בראש הסר והיה יכולה לבא לירושלים לה שיהיה נהר מפסיק ביניהם:

ט ובזמן הזה שחרב ב"ה. מסנה שם (דף כ"ט:) משחרב ב"ה התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מוקעין בכל מקום שיש בו ג"ד. ופי' רבינו ג"ד קדוש וקתוך. ואין תוקעין **בשבת אלא בב"ד שקידשו** וכו'. גרייטא שם (דף ל:): ומ"ש ואין מוקעין עלה בפני ג"ד גדול בלבד וכו'. גרייטא פירושה כן בגמ' אתמר נמי ר"ח מיא בר גמדא אמר ר' יוסי בן שאול אמר רב אין מוקעין עלה כל זמן ב"ד יושבין ולפי שהיו הלוי יוצאים כל אחד ממקומו כתבה רבינו כל אחד בפני עצמו ולא כללם יחד. ומ"ש ואין מוקעין עלה בפני ג"ד גדול. פירוש קבוע ומסור שקדשו המקדש

זמן

ישיבת הלבד אלא שיהיה נהר מפסיק ביניהם:

ט ובזמן הזה שחרב בית המקדש כל מקום שיש בו בית דין קבוע והוא שיהיה סמוך בארץ ישראל מוקעין בו בשבת. ואין תוקעין בשבת אלא בבית דין שקידשו את החדש אבל שאר בתי דינין אין תוקעין בהן אף על פי שהן סמוכין. ואין תוקעין אלא בפני בית דין גדול בלבד כל זמן שהן יושבין ואפילו ננערו לעמוד ולא עמדו תוקעין בפניהם. אבל חוץ לבית דין אין תוקעין. ולמה תוקעין בפני בית דין מפני שבית דין זריזין הן ולא יבאו התוקעין להעביר השופר בפניהם ברשות הרבים שבית דין מזהירין את

א טור סי' תקפ"ה סמ"ג עמין מ"ב:

אינה אסורה אלא משום שבות:

ח *א**כשנזרו שלא לתקוע בשבת לא גזרו אלא במקום שאין בו בית דין. אבל בזמן שהיה בית המקדש קיים והיה בית דין הגדול בירושלים היו הכל תוקעין בירושלים בשבת כל זמן שבית דין יושבין. ולא אנשי ירושלים בלבד אלא כל עיר שהיתה בתוך תחום ירושלים. והיתה רואה ירושלים לא שתהיה בתוך הנחל. והיתה שומעת קול תקיעת ירושלים לא שתהיה בראש ההר. והיתה יכולה לבוא בירושלים לא שיהיה נהר מפסיק ביניהם. אנשי אותה העיר היו תוקעים בשבת בירושלים. אבל בשאר ערי**

השגת הראב"ד

*כשנזרו שלא לתקוע וכו'. כתב הרמב"ם ז"ל בהפוכין שהפך זה מהמבדי העמים ולא הביא לזה מופת על סדר הגמרא הם גרמו לו לטעות הדברים ממה שהן והלא בכלן תפקרו במלה למקום בעיר לפיכך בירושלים אבל במקדש היו מוקעין וכו' אבל משחרב ב"ה וכו' ואע"פ שאין לוכך להזכיר כלל. וגם זה טעה כי בזמן ב"ה לא היו מוקעין אלא במקדש אבל בזמן שחרב מוקעין בכל המקום לה ע"כ:

זמן

ושטה המשנה היא בלשון הרמאנן הכתוב בהלכות דמדרבה בשהגיעו לחיזוק הוא דתפילו בשבת ובלא הגיעו בוקע ביו"ט אבל לא בשבת. וכתב רבינו בשבת לחיזוק של ר"ה לפי שגיעו"ט של ר"ה שאל להיות בשבת ולפי שעכשיו מוקעין ביו"ט של ר"ה שאל להיות בשבת. וכן נראה מן הירושלמי:

ח כשנזרו שלא וכו'. (שם כ"ט:) יו"ט של ר"ה שאל להיות בשבת במקדש היו מוקעין אבל לא במדינה משחרב ב"ה התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהיו מוקעין בכל מקום שיש בו ג"ד שמך כל עיר שהיא רואה ושומעת וקרובה ויכולה לבא מוקעין ובינתים לא היו מוקעין אלא בב"ד בלבד ע"כ במשנה. ופירושה לדעת רבינו כך היא שמה שאמרו אבל לא במדינה אינו ר"ל אלא בגבולין אבל ירושלים עצמה הרי היא בכלל מה שאמרו במקדש היו מוקעין וכן פירש רבינו בפירוש המשניות. וזהו מה שאמרו ועוד זאת היתה ירושלים יתרה דקודם מרבן היה יתרון הזה וה"ק ועוד זאת היתה ירושלים יתירה קודם מרבן שהוא קודם התקנה ליגיע אחר תורבן ואחר תקנה וכן פירשו בתוס' ויש מזה שנה אחרת ומדינה כולל אפילו ירושלים עצמה ולפי שאין זה מעלה ומוריד לנו דמאי דהוה הוה לא מחרין מזה:

ט ובזמן שחרב וכו'. מ"ש רבינו שנשתין ג"ד סמוך לפ"י וחזו מומחה כן הוא עיקר ועפ"ם שמן ההלכות משמע דה"ה לכל ג"ד קבוע ומוכהק עפ"ם שהיו סמוך ולכך העידו שהיו מוקעין לפני הרב אלפסי ז"ל בשבת של ר"ה ולא תמהו עליו כדבר זה אפילו תלמידיו אלא דוקא במקום שיש דין הסמוך וכן כתב הרמב"ן ז"ל. ומ"ש רבינו ג"ד שקדשו את החדש

נרייטא שם (דף ל.) היא וכן שאר הדברים מבוארים שם בגמרא. ונענרו לעמוד בעיא דלא אפשיטא ולקולא שם לפי שאין זה אלא גזרה של דברים:

זמן

לחם משנה

הרמב"ד בהשגות ופי' הרי"ף ז"ל. ויש פירוש אחר בהפך והוא שהוכרח בדברי הרי"ף ופיש דתמרי אפכא והוא פירוש התוספות הוכרח שם מהוספות גרסא אחרת ומלשונו בגמרא כתיבא יד מ"ר ממעשקין כהן עד שילמדו אפילו בשבת ואין מעכבין את התיעוקות מלתקוע ביו"ט הא בשבת מעכבין הא אחרת ריש אפילו בשבת אין מעכבין ל"ק כאן בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא הגיע לחינוך. והרב המגיד נראה שסובר כדברי רבינו דהוא מפרש כאיר אתמרי בהרי"ף ז"ל דטפי ים להחיר בשלא הגיע לחינוך מהיכא דהגיע ופשוט הוא שכך דעתו של רבינו ז"ל דאי דעתו להחמיר בלא הגיע לחינוך טפי וכוונתו לומר דהיכא דלא הגיעו אין מעכבין בשבת אבל אין ממעשקין אבל היכא דהגיעו לחינוך יש שם קולא יותר דאפילו להתעסק עמהם בשבת מותר ולזה כתב התיעוקות שלא הגיעו לחינוך אין מעכבין אבל הגיעו אפילו ממעשקין בשבת אבל ביו"ט אפילו שלא הגיעו לחינוך מותר להתעסק וז"ש ומותר לגדל להתעסק וכו' כלומר דאפילו לא הגיע לחינוך ממעשק עמהם מפני שלא תמרו בגרייתא שלא אין מעכבין בשבת כלומר בשבת אין מעכבין אבל ביו"ט אפילו ממעשקין. ע"כ לפרש כן בדברי רבינו ז"ל דשם כן לא היה לו לומר בין קטן שהגיע לחינוך וכו' לקטן שהגיע לחינוך מאן דכר שמיע פשיטא דאפילו ממעשקין בשבת מותר כו ובשלמא לומר בפירוש ה"ה הולרך להזכירו משום דבשבת אין ממעשקין בקטן שהגיע לחינוך ולכך הולרך לומר דביום טוב ממעשקין אפילו בו אבל למאי דפרישית מאן דכר שמיע בקטן שהגיע לחינוך דעד השתא בקטן שלא הגיע קא עסיק ובקטן שהגיע לא הולרך לומר דין זה דפשיטא דאפילו בשבת ממעני ליה ע"ג דמה שפירש ה"ה עיקר. ועוד דבשלמא השתא הזכיר היתר ההתעסקות בשבת כדאמר ה"ה דפסיק למלוקה בהדמי ומקמר מותר להתעסק בהן כדי שילמדו והיינו אפילו בשבת ומ"ש אמר ביו"ט והוא כחילו אמר ביו"ט והוי מלוקה אחרת דקאמר דביו"ט בכל הקטנים מותרים. אבל אם נפרש בהפך נמצא היתר ההתעסקות בקטן שהגיע לחינוך בא מן הדיוק ואין לו שחר. אלא עקצה למה שפירש ה"ה דלמה כתב דבלא הגיע לחינוך מותר ביו"ט אפילו בשבת מותר נמי להתעסק זה מירת הוא ז"ל ולא נקט ביו"ט אלא משום קטן שהגיע לחינוך. ועקצה עוצא דכמאן דגרים רבינו ז"ל בגמרא מי גרים כגירסתנו עקצה עוצא דלגרסתנו אין מעכבין בשבת בכל הקטנים ורבינו כתב דמעכבין בקטן שהגיע לחינוך וכן כתב ה"ה בדברי רבינו ועוד דמותר להתעסק ביו"ט לו החזכר לגירסת זאת אלא דלא תמרו אלא אין מעכבין בשבת ואין [ב] מבל להתעסק ביו"ט לו החזכר כלל שיתר דגמרא. ואי הוה גרים כגירסת שמב ב בדברי התוספות מ"מ עקצה דמאין מצא היתר לקטן שהגיע לחינוך ביו"ט דשם לא

מגדל עוז

שהעמיק לשונו מן הירושלמי למשמועינן מילתא אגב מורמיה שלא נאמ"ו ר"ה ודברי פי מכס מן. ור"מ ז"ל הלך בדרך רבותיו נופי ועל דרך הבבלי שלא מילק זה החילוק וכבר כתבתי כמה פעמים מעם שמיכתו על הבבלי בהיותו מולק על הירושלמי: **ח** ר **כשנזרו שלא** לתקוע עד סוף הפרק. פרק י"ט של ר"ה (דף ל"ד): כתב הראב"ד ז"ל להפוכין שהפך זה מהמבד וכו' מוקעין כל הסמוך לה עכ"ל: ואני א.מר לו חשש רבינו הראב"ד ז"ל לדעת דעת ר"מ ז"ל ורבותיו לפירוש מקדש ומדינה משר

משנה תורה <מהדורה חדשה> - ג (זמנים) משה בן מימון (רמב"ם) עמוד מס 261 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ו בזמן הזה וכו'. אלו דברים פשוטים הם. ומה שכתב רבינו מל יום לשמון להיות נשמע ולא כתב יום שני לפי שמ"ל להיות יום לשמון בערב שבת כדי שלא יצא יום"כ בתקיעת שופר:

פ"ג א כמה תקיעות חייב אדם לתקוע וכו'. בריימא פ' יו"ט של ר"ה (דף ל"ג: ל"ד.) מנין שפשוטה וכו' ומנין שפשוטה לתחייה וכו' ומנין שהן שלש שלש של ת"ל והעברת שופר תרועה זכרון תרועה יום תרועה ומנין ליתן את התמור של זה בזה פי' של יובל בר"ה ושל ר"ה ביובל ת"ל שביעי שביעי לגזרה שוה מה להלן שלש שהן תשע ע"כ:

תשע תקיעות וכו'. כבר נזכר זה בסמוך:

ב תרועה זו האמורה וכו'. בגמ' (דף ל"ד.) ובהלכות תחקון רבי תנהו בקבלי מקיעה ושלשה שבריס תרועה ותקיעה ושלשו תה נפקין מי יהודי הוא תרועה נעביד שלשה שבריס לא נעביד מי גנוחי הוא שלשה שבריס נעביד תרועה לא נעביד. ותירצו ר' תנהו דפוקי מפקפק ליה מי גנוחי הוא מי יהודי הוא. מתקיף לה רב עוירא ולמא גנוחי הוא ותניא תרועה ומפקפק ין שבריס לתקיעה ותירצו הלד עביד בתא לתחיבא תם"מ והקשה רבינו ולמא יהודי הוא ותניא שבריס ומפקפק ין תקיעה לתרועה ותירצו הלד עביד מר"ת. והקשו ה"ר לעביד תם"מ ומר"ת דר' תנהו לתתקין תשר"ת למה לי ותירצו דילמא גנוחי ויהודי והקשו מי הכי ליעבד נמי מרש"ת ותירצו קמעא דילמא גנוחי מגמא תיש והלד מיילל ע"כ בגמרא ובהלכות. וכתבתי קוגיא זו לפי שיש ללמוד ממנה שתע"פ שאם שמע תשע תקיעות בתש שעות יצא כמו שיתבאר בסמוך דוקא בשלא הפסיק ביניהן בקול שופר שיהו מן הרחוי בתוקה בתא לומר שאם היה שומע בתא תקיעה שבריס תקיעה תקיעה ותחריס שבריס ין שבריס לתקיעה של תחריס שמע תרועה לא יצא וכן הדין בכל הבאות לפי שתע"פ שאין התשיה פוסקת בהפסקה בקול שופר שאינו לחוי פוסק ולזה נתכוין רבינו ז"ל למנוע שכתב והוא שישמע כל בתא מהן על הסדר. וכן כתב הרמב"ן ז"ל ועיקר. וממ"ש ונמצת מנין התקיעות שלשים נלפה שהוא קובר שבסימן תשר"ת יכול הוא להפסיק ין השבריס לתרועה רוצה לומר שאין חייב לעשותן בשיטה אחת אלא יכול להפסיק ביניהם אבל ולפי השבריס בשיטה אחת חייב לעשותן שהרי תרועה הוא שתומר שתקיעה תרועה ומ שתומר שתקיעה תרועה בג' שבריס. ועד שאין ממלוקת בין התנאים אלא בענין התרועה מה היא ומכח שיעורה כי התנא האחד תומר כי התרועה היא טרימוטת ושיעורה ג' טרימוטות קורות קטנות ביותר והוא שיעור קטן התנא האחר תומר כי התרועה היא שלשה שבריס והוא שיעור גדול אבל שיעור התקיעה אחד הוא לשניהם כמ' טרימוטות או בג' שבריס אבל שיעור אחד ומי שתומר שבריס הוא שתומר שיעור תקיעה בתרועה ומי שתומר טרימוטות הוא שתומר שיעור תקיעה בג' תרועות, עכ"ל:

ד שיעור תרועה כשתי תקיעות וכו'. משמ שם (דף ל"ג:) שיעור תקיעה כשלש תרועות שיעור תרועה כשלש תשע ובגמ' תקשו ותנית שיעור תקיעה כתרועה ותירץ לחני תנא לחי קא משיב תקיעות לכולהו בני תרועות לכולהו בני תנא קא משיב חד בנא ולא פליגי. עוד תקשו על סוף המשנה מדתניא שיעור תרועה כשלשה שבריס ו.ירץ לחני

לחם משנה

ו בזמן הזה וכו'. כתב ה"ה ולפ כתב יום שני כלומר היה לו לכתוב אחד מימי ר"ה ולמה פרט יום לשמון דוקא:

פ"ג ב תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו בה שפק וכו' לבך אנו עושין הבל וכו'. כתב ה"ה ולפ נתכוון רבינו שכתב למעלה והוא וכו'. קשה לתין כתב זה נכוונת רבינו לכלהורה ג"ל לייבך כן בדבריו דשם כתב לפ שישמע תרועה ותחריס שמי תקיעות או שמי תקיעות ותמריהן תרועה ע"כ. דמשמע דכוותמו דכשמוע תר"ת לפ שישמע התרועה ותמ"כ שמי תקיעות או שפקה שלש הכל על הסדר. ומ"ש קל עסיק רבינו ומפ כמו שפירש בו ה"ה שהכוונה לומר שכשמוע תר"ת לפ שישמע בין תקיעה והתרועה תקיעה תחרת תע"פ שאחר כך שומע התרועה. ונדמוק ונפרש מ"ש או שמי תקיעות ותמריהן תרועה כלומר תע"פ שאת"כ ישמע תקיעה תחרת, וכן מ"ש לפ שישמע תרועה ותחריס שמי תקיעות רוצה לשמוע תרועה ותקיעה ושמע התרועה של תר"ת ותמ"כ שמי תקיעות קשה דמאי תיכפת לן פ שמע שמי תקיעות ותמ"כ התרועה כיון ששומע התקיעה תחרונה לבסוף ניתא שהתקיעה השנייה מהשמי תקיעות ששמע לתשועה הוא שעולה והוי הכל על הסדר. וי"ל דכיון לכוונתו לעלת בתקיעה הרשעונה ששמע אינו עולה לו השנייה כלל דתקיעה שופר צריך כוונה ת"כ תפשר דמשמע ליה הכי מימרת דלשון רבינו שלמר שכתב על סדרה למה כתב תת"כ לפ שישמע וכו' אלא שבתחלה אמר דין תחד ותת"כ דין תחר וגם זה דוחק. והיותר נכון שרצה ה"ה לכלול כך בלשון רבינו תע"פ שאינו מצוי בדבריו יפה. וע"ק בדברי ה"ה למה לו לפניה רחיה מן הגמרא שתמרי שם בפוף ר"ה (דף ל"ד:) בבריימתא וכשהוא שומען שומען על הסדר. וע"ק לתקן שהניה רחיה מן הירושלמי למה לו לפניה בדיעבד יפת לכן הניה מהירושלמי דתיכן בריימתא. וי"ל דתי מהבריימתא ה"ק לכתחלה לת לפניה בדיעבד יפת לכן הניה מהירושלמי דקתמר על מימרת דר' יוחנן דתמר יפת והוא שתשמע על הסדר תפ לת שמע על הסדר תשמע תר"ת לפ יפת [illegible] ה"ה כתן להניה רחיה תלת יפת ולכך הניה רחיה (מהירושלמי) מדברי רבינו ולפ"ז אין סגמרת והוא נכון:

ד שיעור תרועה כשתי תקיעות. כתב ה"ה ורבינו לא הזכיר שיעור בו'. מפני לכתב ה"ה נרחה לו שרבינו מפרש כפי' בעל העטור שכתב בעל העטורים ז"ל דתנת דיהן ותנת נרת לת פליגי בענין השיעור דכ"ע מכרי דשיעורת חלת הוא תלת דת"ר שיעור תרועה בג' יבבות ר"ל שלריך לעשות התרועה כשיעור ג' יבבות בתמונות שהם

הגהות מיימוניות

בע"א ע"ש וכן בתוס', ע"כ: **ג** [ג] אומר ר"ת שצריך לעשות השלשה שברים בנשימה אחת דבמקום תרועה קיימי אבל ג' שברים ותרועה דקשר"ק לא מסתבר דגנוחי וילולי לא עבדי אינשי בנשימה אחת. וראב"ה הוסיף לאמץ דבריו ע"ש בספרו, ע"כ: **ד** [ד] כן איתא בברייתא ופריך מינה אמתני' דאמר שיעור תרועה בג' יבבות אמר אביי בהא ודאי פליגי דבתיב יום תרועה ומתרגמינן יום יבבא ובתיב באם סיסרא ותיבב מ"ם גנוחי גנה ומ"ם ילולי ילול ופר"ח ג' יבבות הן ג' בחות של כל שהו שהן רציפין וכן פר"ש וריב"א, וריב"ם פי' דיבבא הן ג' בחות של כל שהוא שהן לג' יבבות ט' בחות ובעל ס"ה רואה דבריהם. וצריך ליזהר שלא יאריך בשברים יותר מדאי שלא יהא נראה בתקיעה למר בדאית ליה ולמר בדא"ל וצריך לעשות התקיעה בשיעור היבבות של אותו סדר

ו בזמן הזה שאנו וכו'. קשיא לי אנרשה מלשון רבינו שאפילו עשה שאין אנו מקדשין ע"פ הרחייה מוקעין בב"ד קבוע שאחר ולא היה במקום ב"ד הרחוייה לתקוע משמע שאפשר להמנע עתה ב"ד הרחוייה לתקוע. ולמעלה פסק שאין מוקעין אלא בב"ד שקדשו את החדש. ו"ל שהטעם שאמרו שאין מוקעין אלא בב"ד שקדשו את החדש הוא לפי שאם היינו מתירין לתקוע בכל ב"ד אע"פ שלא קדשו את החדש נתומו ב"ד היו באים להקוע אף בב"ד של עיר אחרת שלא קדשו החדש נתומה העיר ואם לא ידעו אם היום קדש או לאחר ותומו היום אינו ר"ה ומוקעין בשאר לילות יו"ט וא"כ עכשיו שהכל עוסקין ע"פ חשבון ועוסקין שני ימים הרי הדבר מפורסם ודאי ולילה למחרתו להיות דב"ד שקדשו את החדש ולפיכך כל ב"ד קבוע ומתוך מוקעין והרי הוא כב"ד שקדשו את החדש: ומ"ש כדרך שמוקעין בראשון מוקעין בשני וכו'. שלא תאחר הוראל ובקיאין בקביעת לחרמת יום לחשון עיקר ואין לריך לתקוע בשני או אם ת"ל שלריך ת"א בשתקעו בראשון שהוא הייבר שבני קמ"ל מוקעין בשני בלבד. ויותר נכון ומר שרבינו כתב הדין לחשן שהיו מקדשין ע"פ הרחייה כמו שכתב לילי עומדה ומהרה ולילי הקרבנות תע"פ שאין מהוגין עכשיו וזה עיקר:

הרי את העם ומודיעין אותן: **ו** בזמן הזה שאנו עושין שני ימים בגלות כדרך שתוקעין בראשון תוקעין בשני. ואם חל יום ראשון להיות בשבת ולא היה במקום בית דין הראויין לתקוע תוקעין בשני בלבד:

פרק שלישי

א כמה [א]תקיעות חייב אדם לשמוע בראש השנה. תשע תקיעות. לפי שנאמר תרועה ביובל ובראש השנה שלש פעמים וכל תרועה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה. ומפי השמועה למדו שכל תרועות של חדש השביעי אחד הן. בין בראש השנה בין ביום הכפורים של יובל תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהן. תקיעה ותרועה ותקיעה, תקיעה ותרועה ותקיעה, תקיעה ותרועה ותקיעה: **ב** תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו בה ספק לפי אורך השנים ורוב הגלות ואין אנו יודעין היאך היא. אם היא הילולה שמיללין הנשים ביניהן בעת שמיבבין. או האנחה כדרך שיאנח האדם פעם אחר פעם כשיזדאג לבו מדבר גדול. או שניהם כאחד האנחה והילולה שתרכה לבא אחריה הן הנקראין תרועה. שכך דרך הדואג מת; נח תחלה ואחר כך מילל. לכך אנו עושין הכל: **ג** הילולה היא שאנו קוראין תרועה. והאנ; ז זו אחר זו היא שאנו קוראין אותה שלשה שברים. נמצא סדר התקיעות כך הוא. מברך ותוקע תקיעה ואחריה שלשה שברים [ב]ואחריה תרועה ואחריה תקיעה. וחוזר כסדר זה שלש פעמים. ותוקע תקיעה ואחריה שלשה שברים ואחריה תקיעה וחוזר כסדר זה שלש פעמים. ותוקע תקיעה ואחריה תרועה ואחריה תקיעה וחוזר כסדר הזה שלש פעמים. נמצא מנין התקיעות שלשים כדי להסתלק מן הספק: **ד** *שיעור [ב]תרועה כשתי [ג]תקיעות. שיעור שלשה

א עור סי' תק"ל סמ"ג עס: ב טור וסמ"ג עס:

השגת הראב"ד

*שיעור תרועה וכו'. כתב הרא"ש ז"ל כל זה מיבוש המעתיק הוא שלא שיעור תקיעה ג' שיעור תרועה ג' תרועות שיעור תרועה בג' שבריס. ודע שאין ממלוקת בין התנאים שלא בענין התרועה מה היא ומכח שיעורה כי התנא האחד תומר כי התרועה היא טרימוטת ושיעורה ג' טרימוטות קורות קטנות ביותר והוא שיעור קטן התנא האחר תומר כי התרועה היא שלשה שבריס והוא שיעור גדול אבל שיעור התקיעה אחד הוא לשניהם כמ' טרימוטות או בג' שבריס אבל שיעור אחד ומי שתומר שבריס הוא שתומר שיעור תקיעה בתרועה ומי שתומר טרימוטות הוא שתומר שיעור תקיעה בג' תרועות, עכ"ל:

ד שיעור תרועה כשתי תקיעות וכו'. משמ שם (דף ל"ג:) שיעור תקיעה כשלש תרועות שיעור תרועה כשלש תשע ובגמ' תקשו ותנית שיעור תקיעה כתרועה ותירץ לחני תנא לחי קא משיב תקיעות לכולהו בני תרועות לכולהו בני תנא קא משיב חד בנא ולא פליגי. עוד תקשו על סוף המשנה מדתניא שיעור תרועה כשלשה שבריס ו.ירץ לחני

מגדל עוז

פ"ג **א כמה** תקיעות חייב אדם לשמוע על כדי להסתלק מן הספק. פרק י"ט של ר"ה (דף ל"ג): **ד שיעור תרועה** כשתי תקיעות שיעור שלשה שבריס כתרועה: כתב **הראב"ד** ז"ל כל זה מיבוש המעתיק הוא שלא שיעור תקיעה ג' שיעור תרועה ג' תרועות שיעור תרועה בג' שבריס. ודע שאין ממלוקת בין התנאים שלא בענין התרועה מה היא ומכח שיעורה כי התנא האחד תומר כי התרועה היא טרימוטת ושיעורה ג' טרימוטות קורות קטנות ביותר והוא שיעור קטן התנא האחר תומר כי התרועה היא שלשה שבריס והוא שיעור גדול אבל שיעור התקיעה אחד הוא לשניהם כמ' טרימוטות או בג' שבריס אבל שיעור אחד ומי שתומר שבריס הוא שתומר שיעור תקיעה בתרועה ומי שתומר טרימוטות הוא שתומר שיעור תקיעה בג' תרועות, עכ"ל:

תקפו שופר של ראש השנה צריך שיהיה ראוי לתקוע בו וכו'. כל זה הולך ומתבאר בסימן זה ובסימנים שאחריו עד סוף סימן תק"ן:

א שופר הראוי לתקוע בו כיצד שיהא של איל וכפוף דאמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל וכו'. בפרק קמא דראש השנה (ט.) בלומר הרי שצריך שיהא של איל ומאי כך מצית למיה שצריך שיהא כפוף מדאמר רבי לוי ומימרא דרבי לוי היא בפרק לשם יש דין (כו:) והא דמשמע מדרבי לוי דציוס הכפורים מוקעין היינו לוקא ביום הכפורים של יובל: **ומ"ש ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד או שאין לו [של] איל וכפוף יוצא בשאר מינים ובפשוט.** יתבאר טעמו בסמוך אצל סנגרת הרמב"ם: **ומ"ש דתנן כל השופרות כשרים חוץ משל פרה.** משנה זו היא בפרק לשם יש דין (שם.) וטעמא מפורש בגמרא מפני שהוא קרן ואף על גב דכל השופרות נקראו קרן לכתיב (יהושע ו ה) והיה כמשך בקרן היובל בשמעכם את קול השופר מתרגין בגמרא (שם) לכל השופרות חיקרו קרן וחיקרו שופר לפרה קרן חיקרי שופר לא חיקרי וכתב הר"ן (ו. ד"ה וכתבו) בשם התוספות (שם ד"ה חוץ) דהא דלא מפיק גמי של רחם מפני שהוא קרן כדכתיב (דברים לג יז) וקרני רחם קרניו ולא משכחן לחיקרי שופר היינו משום דלא חיצטריך למעוטי אלא חותן שהן חלושים אבל חותן שאין חלושים כגון של רחם וגמי לא חיצטריך ליה למעוטי דפשוט דלא מקרי שופר אלא חותם שהם חלושים מלשון שפופרת עכ"ל. וזהו מה שכתב רבינו בסמוך בשם הרמב"ן וכן כתב רבינו ירוחם (נ"ו ח"ג מה:) דשל רחם ושל שאר חיות שאינם חלושים פסולים לכולי עלמא: **וכתב** עוד הר"ן (שם) ות"ת דחיים ליתסר אלא חיקרי שופר וחיקרי קרן לכתיב (דניאל ח ה) והצפיר (השעיר) א) קרן חזות בין עיניו חיכא למימר דחיים וכבש חד מינה הוא ואמאי שמא חיקרי כלכתיב (דברים יד ד) שה כשבים ושה עזים חי נמי דהתם במרחה הגעזרה היה נרחה לנביא כדי להרחותו תקפו של נפיר אלא היה נה נקבות אלא זכרות ולפיכך קרחה קרן: **וכתב** עוד (שם ד"ה ומיהו אע"ג) מיהו אף על גב דמסקינן תון משל פרה אפשר דדוקא בטהורים אבל בטמאים אפילו לא דהא אמרינן נפרק במה מדליקין (שבת כח:) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא של בהמה טהורה בלבד ושופר מלאכת שמים הוא לחמרינן לעיל (ר"ה כו.) כיון דלזכרון קא חמי כלפנים דמי ומיהו לאו דחיה גמורה היא דהתם בפרק במה מדליקין משמע דמשכן גופיה לא גמרינן מהיות אלא הוכשרו למלאכת שמים דהא אמרינן בהחיא שמעתא מאי הוי עלה דמתם וכדאיתא התם ולפיכך הדבר צ"ע עכ"ל (א):

סימן תקפו

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

(א) שופר מאי זה מין בעלי חיים כשר: (ב—ה) דין שופר הגזול או של עבודה זרה או שהוא מודר הנאה משופר: (ו—ז) ואם היה קולו עב או דק ואם ניקב וסתמו וכל חילוקיו: ואם לא סתמו: (ח—ט) ואם נסדק לארכו או לרחבו: כמה שיעור שופר: (י—יז) דבק שברי שופרות או הוסיף עליו כל שהוא או הפכו ותקע בו או היה ארוך וקצרו או גררו והעמידו על גלגלו או לא הוציא הזכרות אלא ניקב בו או הוציא כל הזכרות ועשה ממנו שופר או אם ציפהו זהב במקום הנחת פה או שלא במקום הנחת פה: (יז) ואם מציירין צורות לנאותו: (יט) ואם הרחיק השופר ונפח בו ותקע בו: (כ) ואם נתן שופר בתוך שופר: (כא—כב) שלא לפקח עליו את הגל או להוציא חוץ לתחום או לעלות בשבילו לאילן או לרכוב על גבי בהמה או לשוט על פני המים או לחתוך אוצר החכמה אותו לתקנו ואם מותר לומר לגוי לעשות:

א שופר של ראש השנה צריך שיהיה ראוי לתקוע בו. ושיתקע התוקע במקום שראוי לתקוע. ובזמן שראוי לתקוע. ויהיה התוקע ראוי לתקוע. ושתהיה התקיעה כסדרה והכשרה. שופר הראוי לתקוע בו כיצד שיהא של איל וכפוף דאמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידתם עצמכם לפני. וכפוף דאמר רבי לוי מצות שופר של ראש השנה ויום הכפורים בכפוף ואיתא בירושלמי כדי שיכפפו לבם בתפלה. ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד או שאין לו של איל וכפוף יוצא בשאר מינים ובפשוט חוץ מבשל פרה דתנן כל השופרות כשרים (א) חוץ משל פרה.

תקפו א שופר של ראש השנה וכו' עד אבל בדיעבד א' שאין לו [של] איל וכפוף יוצא בשאר מינים. מסתע לכפוף ומיהו של איל יותא מצוה בדיעבד ומימה דנסמוך כתב לכפוף יותא לו לכתחלה לף שמיהו של איל ומירץ ניח יוסף שמה שכתב רבינו בסמלה לו שמין לו (מצוה) [של] איל וכפוף הכי קאמר שמיהו של איל וגם מיהו כפוף וכו' ופירש עוד שהשלשה מילוקים מלבד של איל וכפוף ומה שלא מנה מהם מחלק הרגיש היינו מפני שמיהו מצוה למנות מן המובחר עיי"ש ולא נהירא שלא לדעת רבינו המילוק הרחשון הוא של פרה לפסול אפילו בדיעבד המילוק השני שאר המינים לכשרים בדיעבד המילוק השלישי מילים כפופים לכשרים לכתחלה כמנוחר בדבריו ודעתו דלף על פי דהרמ"ם הסכים לדברי הרמב"ן לכתחלה מצוה בכופים ובכל הכפופים מוקעין והא דתנן זכרים לאו דוקא וכו' אין זה שלא כדי לפרש משנתינו בהא לאמר רבי יהודה בזכרים דפשטא לאו דוקא זכרים כי היכי דשל יעל לחנת קמא לאו דוקא יעל כמו שכתב הרא"ש בשם הרמב"ן הכי נמי זכרים לרבי יהודה על כן הוסיף ואמר דאי לרבי יהודה זכרים דוקא משום עקידת יצחק שם כן כי אמר בגמרא מר סבר פירוש רבי יהודה כל דכייף טפי עדיף הל"ל דעדיף טפי משום עקידת יצחק שלא ודאי זכרים לרבי יהודה לאו דוקא כל זה לפרש

דרכי משה

תקפו (א) ושוב להחמיר:

פרישה

לה מדכתיב שביעי ביובל וכתיב שביעי בראש השנה ולפיכך בגזירה שוה. ב"י. ובסמ"ג (עשין מג קיט ע"ד) הביא מדכתיב (מלכים פד ד) תקעו בחצר שופר בכסה ליום תגיעו שלא שרשינו לנה להביא רחיה מחי"ם שמורה:

תקפו (ב) חוץ משל פרה. ובטא מפרש בגמרא מפני שהוא נקרא קרן ולא שופר שאר שופרות דחיקרי קרן דמיקרי שופר לפרה ומיהו כשמעכם את קול השופר דמשמע נקרן היובל מ"מ מקרי גמי שופר כשמעכם את קול השופר ולרחם דחיקרי ג"כ קרן כדכתיב וקרני רחם קרניו ולא מקרי שופר לא מיקרי קרן חזות בין עיניו מיכא למימר דחיים וכבש למעוטי כיון שמיהו חלוש ודחיים גמי לא מיקרי שופר ומקרי קרן דכתיב והצפיר (והשעיר) קרן חזות בין עיניו מיכא למימר דחיים וכבש חד מינה ומאי שם שם מיקרי כלכתיב שה כשבים ושה עזים חי נמי דהתם במרחה הגעזרה היה נרחה לנביא כדי להרחותו תוקפו של [נפיר] (שעיר) שלא היה בו נקבות אלא זכרות ולפיכך קרחה קרן ול"ע חי מוחר למקוע בטמאים כיון שהוא מלאכת שמים גם מטעם דחין קטיגור נעשה סניגור אמקור בשל פרה מורי (מהרש"ל בשיחורו לעור) והיא חירוצא שם דעולא פ' לשם יש דין (כו.) וכו' עיי"ש:

הגהות והערות

תקפו א) כ"ה בב"י דפו"ר וגם הרמב"ן בדרשותיו לר"ה פ"ו ובחידושי הריטב"א ובמאירי לר"ה העתיקו והצפיר "השעיר", ונשתבש מפסוק כא שם, והצפיר השעיר מלך יון, וכאן צ"ל "והצפיר קרן חזות בין עיניו", ובר"ן שלפנינו ובדפוסים המאוחרים ליתא תיבה זו:

מצמיו מצל לצמר לחמת ר' אבהו ואמר למה מוקעין בשופר של חיל לחלמא דמלוה מן המובחר בשל חיל כמו שכתב הרמב"ן בסוף דבריו אם כן ממילא נשמע דשל יעל וכפוף אינו כשר אלא בדיעבד ולזה כתב רבינו מתחלה שיהא של חיל וכפוף לחמר ר' אבהו וכו' ולא הניח דברי יהודה דמתניתין משום דלאו דוקא זכריס קאמר אלא מדר' אבהו לגריך חיל למלוה מן המובחר כדי להזכיר עקידתו של יצחק אם כן זה דינו לכתחלה והיינו דגרסם הכא בדאיכא לפנינו שופר של חיל ושל עזים גריך לתקוע לכתחלה בשל חיל ועל זה כתב רבינו ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד פירוש כשכבר תקעו בשל (חיל) [עזים] או שתין לו של חיל וכפוף אין בחיל ואינו כפוף ואין בכפוף ואינו חיל או לפילו אינו חיל וגם אינו כפוף יוצא בדיעבד כדתנן כל השופרות כשרים וכו' וכמו שכתב הרמב"ן דעד כאן לא פליגי אלא למלוה וכו': **ומ"ש נמצא שיש בו שלשה חילוקים וכו'**. חזר וכתב כדי לפרש כל חילוק וחילוק ולמר של פרה פסול ולפילו בדיעבד וכו' וזהו החילוק הרשמון כדי להניח על זה דברי הרמב"ן דהוא הדין קרני רוב החיות וכו' וזהו החילוק הרשמון:

נמצא שיש בו שלשה חילוקים של פרה פסול

מפרש והכי קאמר למה תוקעין בשופר של חיל ומחזירין עליו למלוה מן המובחר כדי שיזכור לנו עקידת יצחק הילכך מלוה מן המובחר בשל חיל עכ"ל וכן כתב הר"ן (ו. ד"ה ומפיקו) גם כן. ונראה מלשונם שבג' מדות היינו שופרות שיוצאים בהם בדיעבד דוקא. ושיוצאים בהם לפילו לכתחלה. ובהם מלוה מן המובחר. אבל הנך דבדיעבד נמי פסולים לא משיב דכיון דהנך לאינם חלוקים אין שם שופר עליהם וג' מדות דמני בשופרות שהן חלולין כשופרת הן ומכל מקום אפשר לפרש דבריהם בענין שכתבתי שנראה מלשון רבינו שהג' מדות הן זולת מה שהוא למלוה מן המובחר: **ומעם** מחלוקת הרמב"ם ושאר מפרשים הוא במאי דתנן בפרק רמוהו בית דין (סה:) שופר של רחם השנה של יעל פשוט שוה ביובל לרחם השנה לתקיעה ולברכות רבי יהודה אומר ברחם השנה תוקעין בשל זכרים וביובל בשל יעלים ואיפסיקא הלכתא כרבי יהודה ברחם השנה וכדאמר רבי לוי שופר של רחם השנה ויום הכפורים מלוה בכפופים וסובר הרמב"ם דתנא קמא ורבי יהודה לעיכובא פליגא וכיון דקיימא לן כרבי יהודה נמצא דאין יוצאין אלא בשל אילך ולפיכך כתב (שופר פ"ל ה"ל) ושופר שתוקעין בו בין ברחם השנה בין ביובל הוא קרן הכבשים הכפוף וכל השופרות פסולים חוץ מקרן הכבש עכ"ל ואף על גב דלכתורה נראה דלא קפיד הרמב"ם אלא שיהא קרן כפוף אבל לא אכפוף אי אפשר לומר כן דהא רבי לוי אמר מלוה בכפופים מוקמינן כרבי יהודה ואם איתא דמסכתא לה אל זכריס כפופים לא ס"ל למיסנק ליסנא דזכריס דקאמר רבי יהודה דכל עיקר מילתא תלוי ברחם השנה תוקעין בשל זכריס שיהא קרן כפוף אבל לא אכפוף אי אפשר לומר שתוקעין בו בין ברחם השנה בין ביובל הוא קרן הכבשים הכפוף ולאו למימר דאיכא קרן כבשים שאינו כפוף אלא למימר דאיכא קרן כבשים הכפוף דאפשר קרן כבש הוא כפוף ואפשר כפירושו זהו דעת הרמב"ם: **אבל** הרא"ש (סה) כתב לכאורה נראה דלא פליגי תנא קמא ורבי יהודה אאי למלוה אבל כולהו מודו ליובל בדיעבד אין בשל חיל אין בשל יעל יצא כדקתני כל השופרות כשרים חוץ משל פרה ואם לא מצא של חיל יוצא בשל יעל או בשל עזים ומדע דלמלוה פליגי דהא רבי לוי אמלוה קאמר ועוד אאי פשוט וכפוף בקרא כתיב תעבירו שופר כתיב ביובל (ויקרא כה ט) ולפיכך ברחם השנה מיבעי ליה וכיון דכולהו אוקמו שופר חוץ משל פרה אאי לא יצא ועוד דמשמע דמילתייהו דרבנן ורבי יהודה מחלוקת בפני עצמה ולא קיימי אפלוגתא דתנא קמא ורבי יוסי ב] וכו' אאי לא ידעי רבי יהודה ורבנן כר פלוגתייהו דוקא למלוה פליגי וכן כתב הרמב"ן ג' מדות כשרות בשופר וכו' והמוספות (כו: ד"ה של יעל) מזכו והקשו דהא רבי לוי לאמר מלוה של רחם השנה ויום הכפורים בכפופים היינו משום דילף רחם השנה ויום הכפורים מהדדי מגזירה שוה דשניי [שניני] כדאמרינן לקמן (לד.) בגרייתא וכדתנן (כו:) שוה ביובל לרחם השנה וכו' ואי הוה משום מלוה בעלמא כדקאמר (שם) כמה לכייך מינים טפי עדיף אאי טעמא עייך דוקא ברחם השנה שהתקיעה לתפלה ולזכרון ולא ביובל שאין התקיעה אלא לשון עבדים ולהשמטת קרקעות ומתוך זה היה נראה שאין יוצא ברחם השנה אלא בכפוף ונראה לי דקושיא תלושה היא זאת לדמות כל הרחיות מזקות שכתבתי ויש לדחות קושיא זו דרבי לוי אבר כיון דבגזירה שוה ילפינן מהדדי ויש טעם לומר ברחם השנה כפופים למלוה מעתה כדי להשוותם יחד רחוי גם ביום הכפורים להצריך כפופים למלוה ואף על גב דלא צייך היה אאי טעמא עכ"ל הרא"ש וכן דעת הר"ן (שם ד"ה ומפיקו גמ' ע"ב ד"ה ומפיקו) וגם הרב המגיד הזכיר דיעה זו שכתב על דברי הרמב"ם (שם) שיטה אחרת (י"ל) [יש] דמתניתין דשופר של רחם השנה למלוה היא דוקא וזו היא שיטת ההשגות וכן כתוב שם אאי מדברים הפרוז על מדותיו אלא מלוה נכפופים ואם תקע בשל יעל יצא ע"כ ולא ידעתי למה כתב בשל יעל דלפי שיטה זו כל השופרות המלולים כשרים בדיעבד וזה דעת הרמב"ן (דרשות לר"ה פ"ו) והרשב"ץ (אאי ר"ה (השלם) כו.) ועיקר עכ"ל הרב המגיד וכתב שכתבה על הרמב"ד אין לו מקום לודאי פשיטא דיעל דנקט הרמב"ד לאו דוקא אלא משום דכל של יעל שמתו הוא פשוט וכדתנן שופר של רחם השנה של יעל פשוט נקט יעל והוא הדין לאיזך מיני לחף על גב דפשוטים הם יוצא בהם בדיעבד וכתב רבינו ירוחם (ני"ו ח"ב מה:) דכדברי הרמב"ד והרמב"ן עיקר: **ודע** שמהר"ר אליה המזרחי זלה"ה בשופותיו לסמ"ג (יג:) טען נעד הרמב"ם מכח קושיית התוספות דטעמא דכמה דאיכא מיני עדיף לא אייך אלא ברחם השנה ולא ביובל לחדרשה פשוט עדיף טפי שהוא שופר שהוא קרן לדידים פשוטה לגלא עבדים לגלא מתחת ידיהם לא כפוף שהוא שופר שיהיו כפופים ודאי מה שתירץ הרא"ש דילפינן מהדדי בגזירה שוה לא גמיר אלא מילתא דכתיבא בקרא אבל מילתא דלא כתיבא בקרא לחיובו אלא למלוה לא ואם כן על כרחך לומר דרבי יהודה נמי לעיכובא

הגהות והערות

ב] **בדפו"ר** ב"י תיבות "ולא קיימי אפלוגתא דתנא קמא ורבי יוסי" ליתא ובדפוס דיהנפורט הגיה כן בחידושי הגהות ובדפוסים המאוחרים הכניסו לפנים:

קמ"ר וקבלה היתה בידם שהשופרות מהם נפשוט ומהם נכפוף מלמ דתנן קמ"ל דרבי יהודה ס"ל דרחם השנה נפשוט מקום לכתה דפשיט מינם נתפלתו טפי עדיף ורבי יהודה סבירא ליה נכפוף מקום לכתה דכייף מינם נתפלתו טפי עדיף עכ"ל: [בדק הבית] ומכל מקום יש לגמגם ממה שכתב ה"ר אליהו מזרחי ז"ל שקבלה היתה בידם מהם בפשוט ומהם בכפוף אלא דתנא קמא דרבי יהודה סבר דשל ראש השנה בפשוט וכו' וקשה דאם כן הוי של יובל בכפוף והוא היפך המכוון בו וכמו שכתב הוא ז"ל שהפשוטות סימן לשילוח עבדים לא כפוף שהוא סימן שיהיו כפופים [עד כאן]: ונראה שמפני שהרגיש הרמ"ק שים להשיב כן כתב דים לדחות קושיית המופקפת כלומר דאינו מירוץ גמור מלמ דמייה נעלמא ומף על פי כן כתב דאינו מוסיף לקושייתם מטעם שכתב דקושיא מלוסה היא ומת לדחות כל הרחיות חזקות שכתבתי הילכך סגי לה בדחייה נעלמא. וז"ל מרחות חייס (הל' תקיעת שופר פי' ה) אפשר שדעת הרמב"ם אינה מלמ למעט של פרה מכל של עז ואיס נכלל בכתב הס וכן של יעלים עכ"ל: **והשתא** איכא למידק אמה שכתב רבינו לעיל ודוקא לכתחלה מכל כדיעבד מו שמין לו מיל וכפוף יוצא בשופר מיוס ובפשוט מון מבשל פרה דמשמע לכאורה דה"ק אס אין לו שופר איס לו שני מנאיס הא' שהוא של מיל הב' שהוא כפוף מלמ הוא של מיל מכל מינו כפוף מו הוא כפוף מכל מינו של מיל יוצא כדיון לית ליה אחר הוי כדיעבד והוא כתב בשמוך דכל שהוא כפוף יוצאין בו לכתחלה אף על פי שאינו של מיל לכך נראה לי דה"ק אס אין לו שופר איסיה בו אוס תנאי מצאי תנאיס אלו שאינו של מיל מלמ שאר מינים וגס מינו כפוף מלמ פשוט יוצא כדיעבד שאס היה כפוף אף על פי שאינו של מיל מוקצין בו לכתחלה:

ב הגוזל שופר ותקע בו יצא וכו'. כן כתב הרמ"ם (שס פי' ט) למימת ירושלמי (סוכה פ"ג ה"ח) מה אין לוקה לשופר אמר רבי אמי ג*) כלוקה כתיב (ויקרא כג מ) ולקחתם לכם משלכם כרס הכא (במדבר ו) וכל שאר המינים וכו'. זהו כדברי הרמ"ם והרמב"ן שמה מודה רבי יהודה לתנא קמא ולפי תנא קמא סבירא ליה דשל יעל פשוט ולא כפוף ומלקא דעתך מימת דרבי יהודה דמודה לתנא קמא כדיעבד סבירא ליה נמי דוקא פשוט לזה אמר רבינו דלימת מלמ בעינן לכתחלה כפוף ואפילו בשל עזים דגם רבי יהודה לאומר זכריס כפופים לאו דוקא זכריס מלמ אפילו יעלים בעינן כפופים כמו שכתבו הרמ"ם והר"ן וכדפי' והוא המילוק השני: **ומכל** מקום מצוה מן המובחר וכו'. הוא המילוק הג' ונראה למתא לאמוענין מלמ תימת הא למיל לכתחלה דוקא כשמניחם לפנינו אבל כשמין כאן של מיל אין צריך לחזר אחריו לכך חזר ואמר מצוה מן המובחר לחזר וכו' למיל עדיף אף לחזר אחריו ומשום הכי כתב בתחלה דבשל עזים כדיעבד דוקא כיון דלכתחלה צריך לחזר אחר של מיל ומלא לפי זה לשון רבינו שאמר ולכתחלה בעינן שיהא של כפוף ואפילו בשל עזים אין פירושו כפירוש לשון לכתחלה שאמר הרמב"ן זה דאלו הרמב"ן כוונתו אפילו בדאיכא נמי של מיל דלפי מה שמניתי אין לחלק בין זכריס ליעלים אבל דברי רבינו הס על המסקנא דר' אבהו ומלא שרי לכתחלה בשל עזים מלמ כשאין של מיל כלל ולפי שהניח יוסף לא הרגיש בזה כתב מה שכתב: **ונראה** שכל זה אינו מלמ בראס השנה עלמו כשהגיע הזמן לתקוע ומשמין ומתנין איזה שופר כשר טפי לתקוע בו אבל קודס ראס השנה דעדיין לא חל עליו חיוב תקיעה יכול לקנות שופר של עזים אף על פי שיש לפנינו גס כן של מיל מלמ שצריך לקנותו בדמיס יקריס ויודע שלמ יהא בעינינו שופר של מיל בראס השנה אפילו הכי אין חייב לקנות של מיל בדמיס יקריס מלמ יש לו דין הידור מצוה עד שלים ולא יותר כדלקמן גבי לולב (סי' תרנו) ורמיה ברורה מפרק אלו דברים בפסחים (דף ס"ט.) דאומניה אבי לרבא מעדל שלא מל עגום כרת דברי רבי אליעזר ופירש רש"י (ד"ה אימיה) עדל גדול שלא מל ערב פסח עגום כרת בשביל שהיה רשאי לקנות מבע שעות מזמן שחיטת הפסח ולמעלה ולא נתקן ולא דמי לטומת ושהיה בדרך רחוקה שאין יכולין לתקן בשעת ומקמי הכי לא רמיא חיובא עלייהו שלמת אף על גב דלא חזי רמיא מצוה עליה היכא דאפשר למיתקן וכו' וגדולה מזאת קאמר עלה בפרק כילד צולין (דף פ'.) היו ישראל מהלה טהורין ומחלה טמאין משלמין אחד מהן לדרך רחוקה ועביד פסח שני ולא מיחייב כרת מאחר שבשעה שנשלמין אותו לא מיחייב בפסח ולא רמיא מצוה עליה:

ג וכתב הרמב"ן והוא הדין בקרני רוב החיות. כלומר הדין הוא שזה דשניהס פסולין מכל טעם הדין הינו שזה דשל פרה הינו פסול מלמ מפוס דבקרא קרי ליה קרן ולא מיקרי שופר ועוד דאין קטיגור נעשה סניגור ועוד דקיימת גילדי גילדי כדלימת בפרק למוהו דיש הכא נריעא יוס תרועה למימרת מכל מקום ובדדרשינן (ב"מ ג':) מדכתיב נריעא לא מפוס והדר נדיבו מלמת דלא מפוס מכל מקום והרמב"ם כתב. ס"א אימת ג"כ בירושלמי וז"ל ר"ל מלעזר תמן בגופו הוא יוצא הכא נקוטו פירוש דאין המצוה מלא בשמיעת קול אע"פ שלא בגע בו ולא בגייהו השומע מלא שאר מינין כשהוא כפוף לא קאמר מזה מלוקה ביניהם אף שהיא מצוה מן המובחר. ב"י: **הגוזל שופר** וכו' **יצא**. דכתיב יוס תרועה יהיה לכם מכל מקום ואינו דומה לולב דכתיב ביה ולקחתם לכם שהלקיחה צריך שיהא לכם וכן אימת בירושלמי בהדיא ומת יוסף הביאו: **והרמב"ם כתב.** ס"א אימת ג"כ בירושלמי וז"ל ר"ל מלעזר תמן בגופו הוא יוצא הכא נקוטו פירוש דאין המצוה מלא בשמיעת קול אע"פ שלא בגע בו ולא בגייהו השומע מלא שאר מינין ואין בו דין גזל ומשו"כ בלולב ומצה שאין יוצא ידי חובתו מלא בגניעת גופו:

והוא הדין בקרני רוב החיות וכו'. פירוש אף על פי שלא מכר נהס לא שופר ולא קרן ואין כאן הוכחה מכל מקום כיון שאיס מלויים לא מיקרי שופר ושל פרה מלול הוא לכך צריך לומר שטעמו הוא מפני שלא נקרא שופר וק"ל: (ג) ומ"מ **מצוה מן המובחר**. ומ"מ כיון שגס לכתחלה יוצאין משל שאר מינין כשהוא כפוף לא קאמר מזה מלוקה רביעית אף שהיא מצוה מן המובחר. ב"י: **הגוזל שופר** וכו' **יצא**. דכתיב יוס תרועה יהיה

אפילו בדיעבד. וכתב הרמב"ן (ר"ה כו. ד"ה ולי נראה, דרשות לר"ה פ"ו) **והוא הדין בקרני רוב החיות שהם עצם אחד ואין שמם בלשון הקודש שופר שאין נקרא שופר אלא מקרנים החלולים שיש להם זכרות בפנים ונקלף גלדן מן הזכרות כגון של כבשים ואילים ועזים. אבל רוב החיות הן [של] עצם אחד ופסולים כמו של פרה. וכל שאר מינין כגון של יעל ועזים כשרים בדיעבד אפילו הם פשוטים. ולכתחלה בעינן שיהא כפוף ואפילו בשל עזים** (ג) **ומכל מקום מצוה מן המובחר לחזר אחר של איל לזכור עקידת יצחק. והרמב"ם ז"ל כתב כל השופרות פסולים חוץ מקרן הכבשים** [ג] **והכל תפשו עליו בזה: ב הגוזל שופר ותקע בו יצא אפילו לא נתייאשו**

הגהות והערות

ג] **בטור** הנדפס עם דפר"ר ב"י הגירסא חוץ מקרן הכבשים "הכפוף" וכ"ה ברפוס דיהרנפורט וכתב שם בחידושי הגהות וז"ל מלת הכפוף שנזכר כאן בדמב"ם שלפנינו ליתא גם בטור שלפני מהרל"ח אינו וכן נכון לפי מה שרצה הב"י להוכיח דסתם קרן כבש הוא כפוף עכ"ל, ובדפוסים המאוחרים הוציאוהו המדפיסים:

*ג] **לפנינו** בירושלמי איתא "רבי יוסה" וכן הוא בב"י לקמן בדיבור זה:

לא נתייאשו מגזירת הכתוב דלא בעינן בשופר מעלכס ומיהו נרלה דלה נתייאשו לכתחלה לא יתקע בו דמשמעות הפוסקים שכתבו בסתם בדיעבד יצא אבל לכתחלה משמע דאין לחלק בין נתייאשו ללא נתייאשו:

ד **שופר של עבודה זרה של גוי לא יתקע בו וכו'.** מימרא דרבא בפרק לחומו בית דין (כח.) והא דבדיעבד יצא אף על פי דאסור בהנאה אם לא ביטלה גוי היינו משום דקיימא לן מצות לאו ליהנות ניתנו ואפילו הכי לכתחלה לא דמיא למצוה ועל עבודה זרה של ישראל אפילו בדיעבד לא יצא דכיון דשופר בעי שיעור כדי שירחה לכאן ולכאן והכא כתותי מיכתת שיעוריה כיון דאין לו ביטול כאילו אין כאן שיעור דמי אבל בשל גוי אף על גב דלא ביטלה גוי כיון דיכול לבטלה על ידי גוי כל שעה שירלה יש לה שיעור מקרי וכל זה שלא כדעיטו מס פרק כסוי הדם (חולין פט. ד"ה והמניח) ופרק מצות חליצה (יבמות קד. ד"ה לשמן) ופרק לולב הגזול (סוכה לא: ד"ה נפשרה) דמתמיר בשל גוי כל זמן שלא ביטל וכמו שכתב משמו המרדכי בפרק לחומו בית דין (סי' תשטו) שלא כפירוש הרשתן שכתבו התוספות לשם שהקשיתו לזה הרשב"ץ בתשובה (מ"ק) בשימן ה' והרא"ש והר"ן בפרק לחומו בית דין והיא דעת רש"י בפרק מצות חליצה (קג: ד"ה חליצה כשרה) עיי"ש:

ה **ומ"ש הילכך אפילו בשל גוי לא יצא אלא אם כן לא נתכוין לזכות בו.** כן כתבו התוספות (חולין שם) והרא"ש והר"ן

הבעלים ממנו: ג שופר של עבודה זרה של גוי לא יתקע בו ואם תקע בו יצא. של עבודה זרה של ישראל לא יצא שאינה בטלה עולמית וכתותי מיכתת שיעוריה. הילכך אפילו בשל גוי לא יצא אלא אם כן לא נתכוין לזכות בו אבל

כט ב) יום תרועה יהיה לכם מכל מקום והרמב"ם כתב בפרק ג' (ה"ג) כלשון הזה שופר הגזול שתקע בו ילא שלין המצוה עלא בשמיעת הקול אף על פי שלא נגע בו ולא הגביהו השומע יצא ואין בקול דין גזל ואילו דברין הרב המגיד שגם לחלק בין שופר הגזול ללולב ומצה הגזולים ונתן טעם לכך שמצות השופר אינה אלא בשמיעה והשמיעה היא עלא הנעה ועלא הנעה מן השומע אף על פי שהמוקע נוגע בו מכל מקום אין השומע נוגע בו כלל אלא שמוע הקול היוצא ואין בקול דין גזל ולפיכך אף המוקע יוצא בו אבל לולב ומצה אין אדם יכול לצאת ידי מוצאו משם אלא בנגיעת גופן ולפיכך כשהן גזולים לא יצא משם זה ליאור דברי רבינו וכן מפורש בירושלמי (שם) מה בין לולב ומה בין שופר אמר רבי אליעזר תמן בגופו הוא יוצא הכא בקולו ודברים פשוטים הם והשגות אמר אברהם אפילו יהיה בקול דין גזל יום תרועה יהיה לכם מכל מקום הכי אית בירושלמי ע"כ קובר ה"ר אברהם כדברי מי שאומר כן בירושלמי ומכל מקום אין כאן מקום להשגה אמר שהדין והטעם שהזכיר רבינו אמת ע"כ: **כתבו** הגהות מצוחי בסוף רלא השנה (סי' יד) בשם אור זרוע (סי' רעד) שופר הגזול פסול ומפרש בירושלמי כגון שגזל שופר משופה הוא לאסור אבל גזל קרן ושיפסו דמיס הוא מייב לו וכשר ע"כ ומאחר שהפוסקים שכאחרי מכשירים ואור זרוע פוסל וכולם נחלים בירושלמי ראיתי להעתיק סוגיית הירושלמי ולנאר לפי דברי המפרשים המכשירים ולפי דברי הפוסלים. גרסינן גריש פרק לולב הגזול (סוכה ח"ל) שופר של עבודה זרה ושל עיר הנדחת רבי אלעזר אמר כשר מני רבי מייר דאמר כשר מני רבי יהושע דתנו רבנן שופר של עבודה זרה ושל עיר הנדחת פסול מה בין שופר ומה בין לולב אמר רבי יוסה בלולב כתיב (ויקרא כג מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים בשנה לכל מקום אמר רבי אלעזר תמן בגופו הוא יוצא הכא בקולו הוא יוצא ויש קול לפור בהנייה מה פליגין בשגזלו משופה אבל אם גזלו ושיפסו דמיס הוא מייב לו ע"כ בירושלמי וה"פ דמדאיפליגו רבי מייר ורבי יהושע בשופר של עבודה זרה ושל עיר הנדחת ממילא נשמע דפליגי נמי בגזול דאמר מדמי ליה ללולב ומר לא מדמי ליה ומקשה דע"כ לא פסל ליה רבי יהושע אלא בשגזלו משופה לפי שיש משום מצוה בהנאה בעבירה אבל אם גזלו ושיפסו דמיס הוא מייב לו דקנייה בשינוי מעשה ושינוי השם ולא מיקרי גזול ואור זרוע סובר לפיון דבגמרא דידן (ר"ה כח.) אמרינן דבשופר של עיר הנדחת לא יצא אם כן קשה לה הלכתא כרבי יהושע דפסל ואם כן שופר הגזול נמי פסול כל שגזלו משופה ואינך רבוותא דמכשרי בגזול טעמייהו לפיון דרבי אלעזר סבר כרבי מייר ורבי יוסה מדמפרש טעמיה משום נמי דסבר כוותיה והוה ליה רבי יהושע דמכשיר בגזול אף על גב דאיכא בינייהו ולא קיימא לן כוותיה ואף על גב דגמרא דידן (שם) פסלינן בשל עיר הנדחת ובעבודה זרה של ישראל ורבי מייר מכשיר בשל עבודה זרה ולילא למימר דלוקא בדגוי מכשיר ולא בשל ישראל דהא עיר הנדחת על כרחך בשל ישראל היא לילא למימר דאף על גב דפסלינן ליה בגמרא לאו משום טעמא דרבי יהושע פסלינן ליה דאיכא פסל ליה משום איסורי הנייה ואנן לא פסלינן ליה משום איסורי הנאה דהא שופר של עבודה זרה של גוי אסור בהנאה הוא וכן שופר של עולה אסור בהנאה הוא ואפילו הכי מכשרינן להו אלמא לאו מטעמא דאיסורי הנאה פסלינן לשל עבודה זרה של ישראל ושל עיר הנדחת אלא משום דכתותי מיכתת שיעורייהו וכדאמרינן בגמרא בהדיא ואם כן אף על גב דלכתחלה כוותיה בעיר הנדחת ובעבודה זרה של ישראל לאו מטעמיה הוא דאילו לא הוה אלא לאו מטעמא הלכתא כרבי מייר דאיכא לאיסור הנאה אינו אלא פוסל בשופר או מטעמא דרבי אלעזר אלא ודאי לאו מטעמיה הוא דאילו לא הוה אלא לאו מטעמא דאיכא לאיסור הנאה אינו פוסל בשופר אלא מטעמא דרבי מייר דאיכא לאיסור הנאה ומ

עבודה זרה דגוי דכיון דבטיטול סגי ליה לן מיכתת שיעוריה מכל מעבודה זרה דישראל ממרינן בסוף פרק כיסוי הדם (סח) דלא יצא משום דכיון דאין לה בטלה כמותי מיכתת שיעוריה ובשופר בעינן שיעורא והוה הדין דבשל תקרובת עבודה זרה דגוי לא יצא דליכא בטלה עולמית דהא מיתקן למת (ע"ז נ:) אלא ודאי בעבודה זרה דגוי מ"מ בשמשי עבודה זרה [דגוי] עסקינן וכגון שבטלו על מנת שלא לזכות בו הא בטלו לזכות בו מדלגבייהו קנייה והוה ליה כעבודה זרה דישראל וכן כתב הרב המגיד בפרק מ'-(ה"ג) בשם הרשב"א ז"ל (מי' הרשב"א (השלם) ר"ה) והמרדכי (ר"ה מי' תשעו) כתב גם כן דבעבודה זרה של גוי מיירי וכגון שהגביהו על מנת שלא לזכות בו ומאי כך כתב בשם רבינו מס (תוס' חולין פט. ד"ה והתניי) דלפילו בעבודה זרה דגוי לא יצא אלא דוקא לאחר ביטול ואפילו לאחר ביטול לכתחלה לא יטול ואם נטל יצא וכגון שהפקיר מערב יום טוב אבל ביום טוב בעיא היא בפרק כל הכלים (עבודה זרה מז.) אם יש לרשות אבל מצות ולא לשופיטא ע"כ (ב):

ה המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעת מצוה וכו'.

מימרא דרבא בפרק ראוהו בית דין (סח) וכתב הר"ן (ז: ד"ה אמר) וכי ממרינן נמי דשרי דוקא במודר הנאה ניתנו אבל בשומר קונם שופר שלא לתקוע עליו לתקוע אפילו תקיעה של מצוה [לפי] שהנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות אבל האומר שבועה שלא אשמע קול שופר של מצוה לוקה ושומע קול שופר של מצוה שלא אשמע קול שופר של מצוה לוקה ושומע נאומר שבועה שלא אשמע קול שופר עכ"ל וכן כתב הכל בו (סי' סד סע ע"ג) בשם הרמ"ה. והמוספות (כח. ד"ה המודר) והגהות מיימוני (פ"ג מי' י) והמרדכי (סי' תשיז) כתבו שם בפרק ג' דנדרים (טז:) מקיק רבא דאם אמר יהיה עלי קונם או אפילו אמר קונם שלא אטכך בסוכה אסור ליטכך בסוכה של מצוה ונראה דהוא הדין גבי שופר דאם אמר תקיעת שופר עלי קונם אסור לתקוע אם לא נחלק משום דגבי סוכה שלא מצוה יש הנאה בישיבה אבל שופר אי לאו מצוה אין הנאה בתקיעה דליתו מתקוין לשיר עכ"ל: **כתב** הכל בו (שם) המודר הנאה משופר מותר לתקוע לו ד] תקיעה של מצוה פירוש אפילו אם הוא עשוי אמר מוקע לו והוא שומע אבל הוא עצמו אמר הנאון שאסור לתקוע בו אפילו תקיעה של מצוה מפני שיש לו בעלים אפילו הכי יוצא בו אבל בית יוסף כתב וזה לשונו ודבר פשוט הוא שאם שכחב רבינו ואף על פי שהוא גזול מקי למ"ש דבשל גוי לא יצא אלא אם כן לא נתכוין לזכות בו דהשתא ה"ל גזול עכ"ל ושרי ליה מאריה דהא דך מילתא דלא נתכוין לזכות בו לא חייבי אלא בשופר של הפקר אלא דייך ליה גזול ואף על גב דלכאורה משמע מלשון הרמ"ם דקאי אלא נתכוין לזכות בו וכמו שעלה על דעת בית יוסף מי אפשר לפרש כן ומשום הכי נשמר רבינו וכתב הכי ואף על פי שהוא גזול לאחר שכתב אבל אם נתכוין לזכות בו וכו' כדי לאורויי דלא אלא נתכוין לזכות בו וכו' וכך היא גם דעת הרמ"ם למעיין בדבריו גם בתוספות בפרק כסוי הדם ופרק לולב הגזול לא הזכירו כלל מדין גזל כשכתבו תילוק זה דלא נתכוין לזכות בו אלא הזכירו דין שמול והיינו טעמא דכיון דאיכי בתי לו בעלים לא שייך דין גזל אלא דין שמול ודו"ק:

ו המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו וכו'. מימרא דרבא פרק רואהו בית דין ופי' לתפילו המודר עצמו תוקע בו אבל הרי"ף (ז:) ובעל המאור (ז. ד"ה אמר רבא) גורסים מותר לתקוע לו פירוש אדם אחר תוקע לו וכן כתב הכל בו בשם הגאון דהוא עצמו תמיר כיון דניהנה בתקיעתו ורבינו נתכך אחר ניזקתא הרמ"ם שגורס לתקוע בו וכן כתבו הרשב"ם (פ"ח ה"ג) והר"ר ירוחם (נ"ו ח"ב מת ע"ד) והאגודה (ר"ה פ"ג אות יד) מיהו למעשה נקטינן לחומרא אלא להא חזינן דהמוקע נהנה בתקיעתו ועוד דהא אמר רבא גופיה המודר הנאה ממעין טובל בו בטילת מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה דליכא הנאת הגוף אלמא אף על גב דעיקר דעתו בטילה לגבי מצוה אפילו הכי אסור בימות החמה כיון דליכא נמי כשהן עומדין תוקעין וכל מידי דליכא הנאה לגוף ליכא לשרויי בשביל טעמא דמצות ללו ליהנות ניתנו (ג):

אם נתכוין לזכות בו הוה ליה עבודה זרה של ישראל (ג) ואף על פי שהוא גזול הא אמרינן דיוצא בגזול: ה (ד) המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו [א] תקיעת מצוה דאין לו הנאה ליהנות ניתנו ולא חשוב הנאה מה שיוצא בו ידי

דרכי משה

(ב) **ועיין** בזה בתוספות פרק לולב הגזול (לא: ד"ה באשרה) שהאריכו בזה: (ג) **כתב** הרשב"א בתשובה סימן כ"ג וסימן תר"ל דכל הפוסל בשופר ביום ראשון פסול ביום שני:

פרישה

(ג) **ואע"פ שהוא גזול.** פירוש אם הוא של עבודה זרה של גוי ולא נתכוין לזכות בו: (ד) **המודר הנאה משופר וכו' עד לאו ליהנות ניתנו.** עיין בדבריהם דים מילוק בין מודר הנאה לאומר קונם גם דוקא אמר יתקע לו ולאו הוא: **לאו ליהנות נתנו.** פירש"י דף כ"ח ע"א שלא נתנו ליהנות קיומם להם הנאה אלא לעול על צווארם נתנו:

דרישה

תקפו [א] **תקיעת מצוה.** כתב הכל בו בשם גאון דדוקא אדם אחר תוקע לו והוא שומע אבל הוא עצמו אסור לתקוע בו אפילו תקיעת מצוה מפני שיש הרבה בני אדם נהנים כשהם עצמם תוקעין וכל מידי דאיכא הנאה לגוף ליכא לשרויי משום טעמא דמצות לאו ליהנות ניתנו וכתב הר"ן וכי אמרינן נמי דשרי דוקא במודר הנאה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו אבל באומר קונם שופר לתקיעתו לא אסור לתקוע עלי אסור לתקוע בו אפילו כשהם עצמם תוקעין וכל מידי דאיכא הנאה לגוף ליכא לשרויי משום טעמא דמצות לאו ליהנות ניתנו וכתב הר"ן וכי אמרינן נמי דשרי דוקא במודר הנאה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו אבל באומר קונם שופר לתקיעתו לא אסור לתקוע עלי כדבר רשות אבל האומר שבועה שלא אשמע קול שופר של מצוה לוקה ושומע קול שופר של מצוה שאין השבועה חלה לבטל המצוה אלא בכולל באומר שבועה שלא אשמע קול שופר עכ"ל והטעם מפורש שם בתוספות דף כ"ח (ע"א ד"ה המודר) ובמרדכי (סי' תשיז) דלשון קונם חל על החפץ שנאסר לו ואין השופר משועבד לו אבל לשון שבועה שאוסר את עצמו על החפץ וכיון שהוא משועבד לו לא מצי לאסור עצמו ועיין ביורה דעה סימן [ר]ט"ו:

הגהות והערות

ד] **עיין** ברכי יוסף סימן זה אות ז לפי דברי הב"ח דמשוי פלוגתא בין גדולי הפוסקים דפליגי בגירסת הש"ס ולדינא, דהרי"ף ודעמיה גרסי בגמ' מותר לתקוע "לו" וס"ל כסברת הכלבו דהוא עצמו אסור לתקוע והרא"ש וסייעתו גרסי בגמ' מותר לתקוע "בו" וכן הוא שיטת הטור וסבירא להו דשריותא הוא לגביה דמודר, קשה היאך כתב הב"י דברי הכל בו בסתמא ולא כתב שזה מחלוקת הרי"ף והרז"ה, עם הרמב"ם והרא"ש והטור, ולא עוד אלא דהטור כתב מותר לתקוע "בו" ומייתי הב"י עלה דברי הכל בו כאלו הטור מודה ליה, ותו דכללא כייל לן מרן דכאשר תרי מגו תלתא מעמודי ההוראה שוו בשעוריהן זו הלכה, העלה על שלחנו כוותייהו, ואילו הכא שנים מכל הרמב"ם והרא"ש שכרי מותר לתקוע בו הוא עצמו ונלוו אליהם הטור ורבינו ירוחם ופסק הב"י דלא כוותייהו דאחר תוקע, וכן קשה על המחבר שבשו"ע סימן זה סעיף ה פסק כגירסת הראשונים "לו" דאדם אחר תוקע בו. וביו"ד סימן רכ"א סעיף יג פסק המחבר שאפילו המודר עצמו מותר לתקוע בו כגירסת הראשונים "בו". ועי"ש ש"ך ס"ק נט ובספר יום תרועה כח. ד"ה הדר ובמג"א סימן זה סק"ז, ועי"ש בברכי יוסף שמסיק שאין כאן מחלוקת הפוסקים ומיישב סתירת דברי המחבר אהדדי:

הגמ' הוא הדין בשופר ומיהו כשמין שם אחר שיכול לתקוע לו כדמי שם הרמב"ם והרא"ם לשמוך עליהן בשעת הדחק ועיין לקמן בשימן תקפ"ט (סו.) בדין המודר הנאה מחבירו:

ז **ניקב ופתמו וכו' אפילו אינו מעכב התקיעה לאחר** הסתימה שחזר קולו לכמות שהיה בתחלה פסול אפילו נשתייר בו רובו. מין לדקדק מלשונו דדוקא כשהיה מעכב קודם הסתימה הוא דפסול אבל אם לא היה מעכב לא קודם הסתימה ולא לאחר הסתימה אינו פסול כיון דאין קולו שלאחר הסתימה בא מן הסתימה ולא הוי שופר ודבר אחר דאם כן ה"ל לרבינו לפרש חילוק זה בהדיא לדעת הגאונים ותו שהרי לדעת הגאונים אפילו פתמו בשימו אם מעכב התקיעה לאחר הסתימה פסול ואין חילוק דאפילו היה מעכב נמי קודם הסתימה ואין מומרים דאין כאן קול סתימה ואף על פי שה"ר אליהו מזרחי (בשיטתו לסמ"ג לאו' שופר יג ע"ד) כתב על זה שלא שמע טעם נכון מכל מקום הדין דין אמת ונימא יוסף כתב להטעם הוא מפני שאי אפשר שיהיה הקול שוה ונמצא שהוא קול שופר ודבר אחר ואם כן הכא נמי אימא למימר האי טעמא דאי אפשר שיהיה הקול שוה ומי כיון דסוף סוף הקול נא נמי מן הסתימה שלא בשימו הוי קול שופר ודבר אחר אף על פי שלא היה מעכב קודם אלא ודאי אין חילוק וכן כל שאר מחברים שהעתיקו דעת הגאונים לא חילקו זה אלא כתבו להדיא דלא מתכשר אלא בדאיכא תלתא למעלותא נשתייר רובו ופתמו בשימו ואינו מעכב התקיעה ופירוש נשתייר רובו היינו שנשתייר רוב תוכך השופר שלא ניקב בין שהשופר גדול או קטן והטעם דכל שלא נשתייר רובו ה"ל כאילו לגמ' שנשתברו ואפילו יש שיעור שופר מן הנקב פסול אבל נשתייר רובו רובו ככולו (הוריות ג:) וכאילו לא ניקב ואז אפילו לא נשתייר שיעור שופר ממקום הנקב עד הנאת הפה כשר היכא דאיכא תלתא למעלותא וכתב ה"ר אליהו מזרחי שאפילו היה הנקב גדול וקרוב לחציו כשר כיון שנשתייר בו כחוט השערה יותר מחציו עיין עליו ונראה נמי לשם ניקב נרחבו ונהיקפו לגיך נמי שישתייר בו רוב היקפו שלא ניקב ואפילו נשאר מהנקב שיעור שופר ולא דמי לנמדק ופירוש מעכב התקיעה כתב הרב המגיד (ה"ח ד"ה ניקב) שנחלם הקול קצת ויוצא משם כך פירש הרמב"ן:

חובתו: ו כל הקולות כשרים בשופר הילכך היה קולו עב מאד או דק מאד או באיזה ענין שיהיה כשר: ז [ב] ניקב וסתמו שלא במינו אפילו אם אינו מעכב התקיעה לאחר הסתימה שחזר קולו לכמו שהיה בתחלה פסול אפילו

ו **כל הקולות כשרים בשופר הילכך היה קולו עב מאד וכו'** כשר. גמ' נפרק לתומו בית דין (כז:):

ז **ניקב ופתמו שלא במינו אפילו אם אינו מעכב התקיעה** וכו'. נפרק לתומו בית דין (שם) תנן ניקב ופתמו שם מעכב את התקיעה פסול ושם לשון כשר ובגמרא (שם) ניקב ופתמו בין במינו בין שלא במינו פסול ר' נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול [במינו כשר] אמר רבי יוחנן והוא שנשתייר רובו שנשתייר רובו מכלל דשלא נשתייר רובו פסול איכא דאמרי וכו' ופסקו הפוסקים כלישנא קמא דרבי יוחנן ולחומרא וכרבי נתן דקם רבי יוחנן לפרושי מילתיה ואהא דתנן אם מעכב את התקיעה פירש הר"ן אם מעכב את התקיעה עכשיו אפילו סתמו במינו פסול דכיון דמעכב את התקיעה נמצא שאינו בטל לגבי השופר והוה ליה קול שופר ודבר אחר ואם אינו מעכב את התקיעה עכשיו אף על פי שמתחלתו היה הנקב מעכב כשר לפי שמה שסתמו בו בטל לגבי השופר וכתבו הר"ן והרמב"ם וכל הגאונים דפלוגתא דרבנן ורבי נתן קיימא אהיכא דאינו מעכב דאילו מעכב בין במינו ובין שלא במינו פסול לדברי הכל ומתניתין דמפלגא בין מעכב לשאינו מעכב במינו איירי ורבי נתן היא ודעת הרא"ש ור"י דפלוגתייהו קאי אהיכא דמעכב את התקיעות דאילו בשאינו מעכב אפילו סתמו שלא במינו כשר לדברי הכל דלא מקרי קול שופר ודבר אחר אם לא כשנסתם שלא במינו ומעכב שזה שאינו מינו מקרי דבר אחר ומתניתין דמפלגא בין מעכב לשאינו מעכב רבנן היא ומיירי בין במינו בין שלא במינו אי נמי רבי נתן היא ומיירי דוקא בסתמו בשאינו מינו דאילו במינו אפילו מעכב כשר כן הוא טעם פלוגתת הפוסקים בקיצור ורבינו כתב כאן דעת הגאונים והרמב"ם ובטמוך כתב דעת הרא"ש ור"י:

היכי מצי סבר ליה כוותיה דהא רבי יוחנן הוא דאמר (שבת מו.) הלכה כסתם משנה ותנן שם מעכב את התקיעה פסול ומסתם קאמר אפילו היכא דסתמו במינו אלא ודאי כדאמרן: **ועל** ניקב קאמר דרבי יוחנן כתב (שם ד"ה במינו) הילכך להאי ליתנא ניקב וסתמו לא מתכשר אלא היכא דאיכא תלתא למעלותא נשתייר רובו וסתמו במינו ואינו מעכב את התקיעה ע"ל וכן הם דברי הרמב"ם שכתב בפרק ג' (ה"ח) סתמו במינו אם נשתייר רובו אלא עיכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה הרי זה כשר ע"ל וזהו הפירוש שכתב רבינו בשם הגאונים ז"ל וכתב הרב המגיד שהעלה הרשב"ץ שכן עיקר: **אבל** הרא"ש (פ"ג סי' ה) כתב נראין לפרש דמעכב התקיעה לאחר שסתמו קאמר מתני' דכיון דהסתימה מעכבת את התקיעה הוי כמו שופר ודבר אחר כי נשמעה הקול מתוך הסתימה אבל על עיכוב הקול דקודם הסתימה לא מיירינן דכיון דעתה חוזר לכמות שהיה אין זה נקרא שופר ודבר אחר ומתניתין דכאן דפסלי אפילו במינו דמתניתין קתני ומינו דמתניתין אף כרבי נתן ומוקי לה בשסתמו בשאינו מינו הילכך שופר שניקב

פרישה

ניקב ופתמו שלא במינו וכו'. כל זה הוא דעת הרמב"ם והגאונים כמו שפירש רבינו דפשיטא להו דבעינן תלתא למעלותא דהיינו סתמו במינו ואינו מעכב וגם נשתייר רוב שופר אז כשר ואי בעיר חד מהני תלתא פסול:

דרישה

[ב] **ניקב ופתמו שלא במינו.** בפרק ראוהו בית דין תנן ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר ובגמרא ניקב וסתמו בין במינו ובין שלא במינו פסול רבי נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול אמר רבי יוחנן והוא שנשתייר רובו מכלל דשלא נשתייר רובו פסול איכא דאמרי וכו' ופסקו הפוסקים כלישנא קמא דרבי יוחנן ולחומרא וכרבי נתן דקם רבי יוחנן לפרושי מילתיה ואהא דתנן אם מעכב את התקיעה פירש הר"ן אם מעכב את התקיעה עכשיו אפילו סתמו במינו פסול דכיון דמעכב את התקיעה נמצא שאינו בטל לגבי השופר והוה ליה קול שופר ודבר אחר ואם אינו מעכב את התקיעה עכשיו אף על פי שמתחלתו היה הנקב מעכב כשר לפי שמה שסתמו בו בטל לגבי השופר וכתבו הר"ן

ומתמו במינו [סמ] חזר קולו לכמות שהיה תחלה דברי הכל כשר ואם לא חזר קולו כתחלה פלוגתא דרבי נתן ורבנן והלכה כרבי נתן ונהגי תרי ליתי דרבי יוחנן הלכה כליתנא קמא למורת הילך במינו כשר אפילו לא חזר קולו כתחלה והוא שנשתייר רובו שלא במינו אם לא חזר קולו כתחלה פסול אפילו אם נשתייר רובו ושלא תחילה נשתנה קולו כשר כדאיתא בירושלמי (שם) וטעמא דרבי נתן דמתמו שלא במינו ונשתנה קולו הוי שופר ודבר אחר כי היכי דקול גם ממתת דבר אחר שאינו ממין השופר אבל במינו אפילו נשתנה קולו אין דבר אחר גורם שיהו הקול וכל הקולות כשרים בשופר ומהאי טעמא נמי שלא תחילה אף מעכב כשר לרבי כלן שיהו ממתת דבר אחר ואם לא תמתו שלא במינו והקול הוא כמו שהיה קודם תמיתתו פסול בשופר ודבר אחר קרינן ביה כיון דלרבי הקול כמו שהיה קודם נקיבה זו היא שיטת התוספות (כז: ד"ה מיקנ) על פי הירושלמי דרבי נתן מעכב את התקיעה וקולות ותמיתי גדולים שפירשו דרבי נתן מוסיף לנו כשר קלי ותמורת ופוסל שלא במינו אפילו במינו מעכב את התקיעה ושיטה עיקר עכ"ל הרמ"ק: **הדבר** מבואר דהני תרי פירושי פליגי בהכי דלפירוש הרמב"ם והר"ן פלוגתא דרבנן ורבי נתן קיימא להיכא דלאו במינו מעכב דלולו במעכב אין במינו אין שלא במינו פסול לדברי הכל ומתניתין דמפלגא בין מעכב לשלאו מעכב דתמו במינו מיירי ורבי נתן היא דלולו לרבנן אפילו תמו במינו וגם שאינו מעכב פסול הילך לדידן דקיימא לן כרבי נתן היכא דתמו במינו ושאינו מעכב כשר והוא שנשתייר רובו כדקאמר רבי יוחנן ושלא נגיר חד מהני תלתא פסול: **ולדעת** הרמ"ק פלוגתא דרבנן ורבי נתן קיימא להיכא דמעכב את התקיעה דלולו בשאינו מעכב אפילו תמו שלא במינו כשר לדברי הכל ומתניתין דמפלגא בין מעכב לשאינו מעכב אי מוקמית לה כרבנן דמוקמא בין במינו בין שלא במינו ואי מוקמית לה כרבי נתן דמוקמא דוקא שתמו בשאינו מינו דלולו במינו אפילו אם מעכב את התקיעה כשר ורבי יוחנן דאמר והוא שנשתייר רובו ושלא תחילה דקאמר רבי נתן לומר במינו כשר והילך במינו אפילו אם מעכב את התקיעה כשר והוא שנשתייר רובו ואי נגיר חד מהני תרי פסול: **מיהו** אי קלי נמי אמאי דמכשיר מתניתין שתמו שלא במינו אם אין במינו מעכב את התקיעה משמע לפלוגתא דרבינו ורבינו יהושע היא דלעיל רבינו תם נמי קלי דכללא כייל רבי יוחנן דאין לך לך כשרות שלא אם כן נשתייר רובו ואפילו הכי קלי נמי אמאי דמכשיר מתניתין שתמו שלא במינו ואם מעכב את התקיעה משמע לפלוגתא דרבינו יהושע היא דלעיל רבינו תם נמי קלי דכללא כייל רבי יוחנן דאין לך לך כשרות שלא אם כן נשתייר רובו ואפילו הכי קלי נמי אמאי דמכשיר מתניתין שתמו שלא במינו ואם מעכב את התקיעה משמע לפלוגתא דרבינו ור

ח **ולדעת** ר' יצחק וכו'. דעת ר"י היא כיון דלריכא בית הני תרתי למעליותא כשר אף על פי שמעכב התקיעה כיון דלא הוי קול שופר ודבר אחר ולא גרע כשתמו נמיטו מילתו לא שמעו כלל דכשר אף על פי שנשמעה קולו כדלריכא בירושלמי והוא הדין אף נשמעו שלא נמיטו ומיטו מעכב התקיעה נמי כשר שהרי אין כאן קול שופר ודבר אחר כיון שנשמעה קולו שמין הקול נמי מן השמימה שלא מן השופר ומיטו דוקא נשמייר הרוב דלריכא בית נמי תרתי למעליותא דשם לא נשמייר הרוב ס"ל כדאמר שברי שופרות ומשום הכי אפילו שתמו נמיטו ומיטו מעכב התקיעה אינו כשר אף על גב דלריכא בית נמי תרתי למעליותא עד דנשמייר הרוב דכל ומן דלא נשמייר הרוב ס"ל כדאמר שברי שופרות דלשיטת רבינו לעולם נשיטין שנשמייר בו הרוב שפל ה"ר ירוחם נחלק עליו וזה וכמ"ש בסימן יוסף:

התקיעה ונשתייר רוב כשר אף על פי שהיה מעכב קודם סתימה ואם מעכב התקיעה פסול אף על פי שנשתייר בו הרוב כך היא דעת הגאונים וכן כתב הרמב"ם ז"ל. [ד] **ולדעת רבי יצחק אם סתמו במינו ונשתייר בו הרוב אפילו מעכב התקיעה שלא חזר קולו לכמו שהיה כשר. סתמו שלא במינו אם מעכב התקיעה שלא חזר קולו לכמו שהיה כשהיה שלם פסול אפילו אם נשתייר בו הרוב. וכן אם נשאר קולו כמו שהיה קודם סתימה פסול כיון שנשתנה קולו מכמו שהיה כשהיה שלם. אבל אם לא היה מעכב התקיעה כשר אף על פי שסתמו שלא במינו כיון שנשתייר בו רוב וכל זמן שלא סתמו כשר אף על פי שנשתנה קולו שכל הקולות כשרים בשופר ולזה הסכים אדוני אבי הרא"ש ז"ל:**

ט **ומ"ש וכן אם נשאר קולו כמו שהיה** וכו'. פירוש לא תימא דוקא כשלא היה מעכב קודם הסתימה דשלא נמיטו וקול שופר ודבר אחר אבל היכא דהיה מעכב קודם הסתימה נשמע לאחר הסתימה וגם לאחר הסתימה נשמע קולו כמו שהיה קודם הסתימה נהא לא הוי קול שופר ודבר אחר כיון שהקול מיטו נמי מן הסתימה להכי קאמר וכן אם נשמע קולו כמו שהיה וכו' דלעולם פסול דכיון שלא חזר קולו לכמות שהיה שלם אי אפשר שלא ישתנה קולו קלת מחמת הסתימה והוי קול שופר ודבר אחר וכמ"ש ולא כדפירש בית יוסף:

י **ומ"ש וכל זמן שלא סתמו כשר** וכו'. הכי לריתא בירושלמי נראה מדברי רבינו דלשיטת הגאונים גם זה הוא פסול כיון דאית בית מדלא לגריעותא דנשתנה קולו ומשום הכי כתב דין זה נשנרת ר' יצחק וכן נראה מדברי הרמב"ם שלא כתב להדיא דבירושלמי נראה שסובר דלא קיימא לן הכי אלא כתלמודא דידן דבשיטין תלתא למעליותא אבל מדברי הרב המגיד שכתב שהרמב"ם סובר כשיטת הגאונים שהיא עיקר ואפילו הכי כתב להדיא דירושלמי משמע שסובר לחלק בין נסתם לשיטת הגאונים. ויש לתמוה על רבינו שלא כתב בדין זה בשיטין נשמייר בו רובו לפי שיטתו לעולם בשיטין דנשמייר בו רובו ואף ה"ר ירוחם שמולק על שיטת רבינו כתב בדין זה ודוקא בנשמייר בו רובו עיי"ש: **ולשיטין** הלכה שם ניקב ולא נסתם נראה דשם ניקב לאחרו ונשמייר רובו כשר אפילו לא נשמייר שיעור שופר ממקום הנקב ואף על פי שיש בו חסרון וכהאי גוונא כתב ה"ר אליהו מזרחי (בשיטה לסמ"ג הל' שופר יג ע"ג) להדיא בדין זה עיין בו בדיבור נסדק לאחרו ואם לא נשמייר רובו קול שופר ודבר אחר הוא. וסמ"ג (עשין מג קיט:) כתב מסופק ר"י אם יפסל אפילו ניקב מוך לשיעור הכשרו כל זמן שלא נקנן: ומ"ש רבינו ובן **אם נשאר** קולו כמו שהיה קודם **שתימה פסול**. נכלל מה שכתב שם מעכב אם התקיעה שלא חזר קולו לכמו שהיה כשהיה שלם פסול הוא ולא היה צריך לכתוב יותר אלא שנתכוין לאפוקי מהמפרשים שאם מעכב את התקיעה קודם סתימה קאמר וכבר שמעו פירוש זה התוספות והרא"ש והר"ן ז"ל: **ומ"ש שכל זמן שלא סתמו כשר אף על פי** שנשתנה קולו. כבר נתבאר שהוא ירושלמי (שם) כתבוהו התוספות והרא"ש שם ומשמע מדברי התוספות דלא פליג תלמודא דידן אירושלמי שהא וגם הר"ן (שם ד"ה ירושלמי) ורבינו ירוחם (שם ע"ד) כתבוהו וכתב הרב המגיד בפרק ג' (ה"ה) שגם הרמב"ן והרשב"א כתבוהו אבל הריי"ף והרמב"ם לא כתבוהו: **והרא"ש** כתב בשובה (כלל כד סי' ח) שופר נקוב אין מוקעין בו עד שיסתם הנקב ואינו מעכב התקיעה הוא כפי רבינו הפירושים בשופר נקוב על פי הירושלמי והבבלי והכי עבדי עובדא כמו שכתבתי ע"ל ודבריו אלו סתומים דמשמע דאין מוקעין בו בעודו נקוב עד שיסתם ואלא כדברי הירושלמי דמכשיר ואפשר לתמוך ולומר דה"ק אין מוקעין בו עד שיסתם ואינו מעכב כלומר אבל אם נסתם ומעכב לא ואלא נסתם כלל לא תיירי והרשזון נראה יותר. והכל בו (סי' סד כ סוע"ג) כתב יש מפרשים אם מעכב התקיעה קודם שנסתם קאמר ואם אינו מעכב אאין נקיבתו ניכרת בקול כשמוקעין בו כשר אפילו

פרישה

פסול אפילו נשתייר בו הרוב. ניח יוסף כתב בשם סמ"ג דנסתפק שאפילו נשמייר כל שיעור שופר אם מעכב הקול אם נאמר דשנקנן דמי כמו נשקד וכשר או לא נמלא דמה דמשפקא לר"י פשיטא לשעל השיעור ודו"ק:

דרישה

אפילו לא נשתנה הקול מיפסל משום קול שופר ודבר אחר מטעם דהאי קול הוא בא גם מדבר אחר ומהאי טעמא פסלי אפילו בנשתייר בו רובו משיעור שופר ובעל העיטור על כרחך סבירא ליה כוותייהו וזה מקרי קול שופר ודבר אחר מדמייתי ראיה מנסדק לרחבו ש"מ דה"ק נהי נמי דהוי קול שופר ודבר אחר מעכב אמרינן כיון דנשתייר השיעור השאר כנקצץ דמי והוה כשופר ארוך וקיצרו כדאמרינן בנסדק לרחבו ועל זה כתב רבינו ולא נהירא דאי סבירא ליה כוותייהו אפילו נשתייר בו כל שיעור שופר שהוא יותר מרוב שיעור שופר עדיין יש לפסלו מטעמם (דהכל) [דהקול] בא משופר ודבר אחר ולא דמי לנסדק כמו שכתבתי בפרישה דכתב סמ"ג דר"י נסתפק בנשתייר בו שיעור שופר אם יש לפסלו: גם כתבתי [ד] **ולדעת ר"י וכו' שלא חזר קולו לכמו שהיה וכו'**. זה לשון הרא"ש (דף ל"ט ע"ג) (פ"ג סי' ה) אבל סתמו במינו אפילו נשתנה קולו אין זה גורם שינוי הקול וכל הקולות כשרים בשופר ומהאי טעמא נמי בלא סתימה כשר אפילו מעכב דאין כאן שינוי מחמת דבר אחר ואם סתמו שלא במינו והקול הוא כמו שהיה קודם סתימתו פסול דשופר ודבר אחר קרינן ביה כיון דאין הקול כמו שהיה קודם נקיבה עכ"ל ומשמע לי כיון שנשתנה הקול כמו שהיה בתחלה קודם נקיבה השומע השינוי יסבור דדבר אחר גרם לו כי לא ידע שגם קודם הסתימה כך היה קולו וזה שכתב דשופר ודבר אחר קרינן ביה דרצה לומר אף שבאמת אינו דבר אחר מכל מקום קרינן ביה א"נ כיון דהשומע קול משופר שלם שאינו כמו קול שופר זה מקרי שופר ודבר אחר ופסול ואף כשהיה נקוב לא היה פסול דליכא למיפסל ליה מטעם דבר אחר דלא היה שם דבר אחר: **ובזה** נתיישבה תמיהת רא"ם שכתב על מה שכתב רבינו בסמוך וכן אם נשאר קולו כמו שהיה קודם סתימה פסול וכו' וכתב הוא וזה לשונו לא שמעתי טעם נכון למה יהיה פסול כיון שאם לא סתמו יהיה כשר אף על פי שנשתנה קולו ובית יוסף תירץ משום דאי אפשר שיהיה מעכב כל כך כמו שהיה מעכב קודם הסתימה ונמצא שהוא קול שופר ודבר אחר שהרי קול זה לא דמי לכשהיה שלם ולא כמו שהיה נקוב הילכך מיפסל עכ"ל בית יוסף ותירוצו דחוק ולא משמע הכי לשון הרא"ש ורבינו דהא כתב כיון דאין הקול כמו שהיה קודם נקיבה ולדידיה הל"ל גם כן כיון שאין הקול כמו שהיה קודם הסתימה ובמה שכתבתי יבוא על נכון: ירושלמי ן) תוקע מן המצר שנאמר (תהלים קיח ה) מן המצר קראתי יה:

הגהות והערות

ן) **נוסף** ע"פ כת"י, ומובא גם לקמן סימן תקצ שח ע"ב ב"י ד"ה כתב הר"ן עיי"ש:

לא סמתו ומכל מקום רשוי לסמתו שלא ירשה פגום ויש מפרשים שם מעכב את התקיעה אחר הסמיכה קאמר ומזה הפירוש נרשה שצריך לסמתו שם לא נסמת יהיה פסול כיון שקולו פגום מסמת נקב: **וכתב** הר"ר אליה מזרחי זלה"ה (בשלוחו לסמ"ג הל' שופר יג ע"ד) על כרחך לומר לפירוש מעכב דמתניתין הינו שלא לסחר שסמתו ולפי זה שם היה מעכב הנקב את התקיעה קודם שסמתו וכשסמתו חזר הקול לכמות שהיה ליה דין ולית דיין דכשר מכיון דתלה הדבר בעיכוב לשחר סמיכה ומימה מאי שנא מציפהו וזה מבואר דמשמרין שם נסמתה קולו מכמות שהיה פסול משום דהוי קול שופר ודבר אחר ומילו הכא מכשיר אף על פי שחזרו הקול שלאחר הסמיכה הוא קול שופר ודבר אחר ושמא יש לומר שמאחר שעל ידי הסמיכה חזר הקול כמו שהיה בהיות השופר שלם אף על פי שקודם הסמיכה היה מעכב ועכשיו הינו מעכב לא מיקרי קול הסמיכה שלא קול השופר השלם ולא שייך הכא קול שופר ודבר אחר שלא לא שמעתי טעם נכון היכא שהיה מעכב מתחלה ואחר כך סחתו ומעכב למה יהיה פסול והלא אין כאן קול הסמיכה כלל מכיון דקולו דלאחר הסמיכה דומה לקולו דקודם הסמיכה והוה ליה כאילו לא סחתו כלל והיה רשוי שיהיה כשר כמו בניקב ולא סחתו דכשר אפילו מעכב את התקיעה כדקאמר בירושלמי (שם) דבהא לא פליג תלמודא דידן מתלמוד ירושלמי כדאיתא בתוספות רפ"ק דשבת (כז: ד"ה ניקב) ע"ש ו"ל דטעמא משום דכל שנסתם אף על פי שעדיין מעכב התקיעה אי אפשר שיהיה מעכב כל כך כמו כשהיה מעכב קודם הסמיכה ומשא שהוא קול שופר ודבר אחר שהרי קול זה אינו דומה לכשהיה שלם ולא כמו כשהיה נקוב הילכך מיפסל:

ח נסדק לארכו אפילו כל שהוא. שם תנו רבנן נסדק לארכו פסול וכתב הרמ"ם (פי' ו) לא תני הכא שם נסתייר בו שיעור תקיעה כשר כדקתני גבי נסדק לרחבו משום דלארכו לא מיפסל אלא שם כן נסדק על פני כולו מראשו ועד סופו והיינו נסדק ודבקו דמתניתין דלייתי נמי לכל לארכו ומשמעינן דריעתא דאף על גב שנקב שמעכב את התקיעה כשר כל זמן שלא סחתו נסדק כולו לארכו פסול ויש מפרשים דלהכי לא תני גבי ארכו שם נסתייר בו שיעור תקיעה כשר משום דבכל דהו מיפסל לפי שמחמת הרוח ותוך התקיעה הסדק הולך ומוסיף עד שיסדק כולו וכל זמן שלא נסדק כולו לארכו שם דנקט כשר ופירוש זה עיקר עכ"ל והרב המגיד בפרק ג' (שם) כתב שדעת הרמב"ן המפרשים דלא מיפסל אלא בנסדק כולו או רובו אבל מיעוטו ודאי לא ועיקר ויש להתמיר עכ"ל והר"ן (ו: ד"ה ממ"י) כתב שני הפירושים ולא הכריע: **וכתב** הר"ר אליה מזרחי זלה"ה (שם ע"ג ד"ה נסדק) שהמכשיר בנסדק מיעוט לארכו אפילו שם לא נסתייר בו שיעור תקיעה נמי מכשיר מידי דהוי לניקב ולא סחתו דכשר אפילו בלא נסתייר בו שיעור תקיעה אף על פי שים בו מסרון כל שכן בנסדק שאין בו מסרון. וכתב הר"ן (שם) דלדעת המפרשים דבכל דהו מיפסל אם הדקו הרבה במוט או במשיחה כשר שהרי המוט מעמידו שלא יתנקע וכן דעת הרמב"ד בדרשה שלו (לר"ה) והכל בו (שם) כתב בשרי הרמב"ד בדרשה שלו וקיים הוא והוא שיסתייר שיעור תקיעה ממקום הקשירה ולמעלה לגד הפה: **ומ"ש והני מילי שלא דבקו אבל דבקו כשר.** שם (כז.) במשנה שינו שופר שנסדק ודבקו פסול ופירש רש"י שופר שנסדק ודבקו בדבק פסול דהוה ליה כשני שופרות וכתבו התוספות (ד"ה שופר) והרמ"ם (פי' ג) והר"ן (שם) נראה מדבריו שהוא מפרש שנסדק משני צדדיו לגמרי ונחלק לשתי תחיכות ולא נהירא דאי הכי היינו דיבק שבני שופרות שלא נסדק היינו שנסדק מצד אחד לארכו על פני כולו והיינו טעמא משום דכיון שנסדק כולו אין שם שופר עליו שלא כתחיכת שופר שתיקנה

חי נסדק לארכו (ז) **אפילו כל שהוא פסול והני מילי שלא דבקו אבל דבקו כשר והוא שדבקו במינו. וכתב הרמב"ן דסתימת דבק חשיב שלא במינו ולא חשיב במינו** (ז) **אלא אם כן חיממו באור עד שנפשר וחיבר קצותיו אחד אל אחד. אבל אדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב שדבק חשיב במינו ולא חשיב שלא במינו אלא כשסותם הנקב בחתיכה אחרת. אבל כשמחברו בדבק חוזר לכמות שהיה ואין הדבק ניכר בין הסדקים.**

פסול אפילו נשתייר שיעור שופר ממקום הנקב ולילה למימר דמשיב ליה לגידך כמאן דסקיל דדוקא נסדק לרחבו קא אמרינן הכי אבל לארכו הסברא להיפך דכיון דרוב ארכו ניקב הוה ליה כאילו כל ארכו ניקב דרובו ככולו והוה ליה כאילו כל השופר נחלק לשתים מצד אחד ופסול אבל בניקב לרחבו נרשה כיון שלא נסתם לא גרע מדין נסדק וכי היכי דנסדק רוב רחבו אם נשתייר שיעור שופר לצד פיו כשר הכי נמי בניקב אבל מיעוטו כשר לגמרי ומדע שהרי גבי נסדק כתב רבינו מיעוטו הוה ליה נקב בעלמא וכשר ומה שכתב רבינו על דברי בעל העיטור לא נהירא שברתו שמדמה ניקב לנסדק היינו בניקב ונסתם דוקא וכמו שפירשנו טעמו בסמוך ז"ל:

יא **נסדק לארכו אפילו כל שהוא פסול.** שם תנו רבנן נסדק לארכו פסול וכו' וכתב הרמ"ם בפירוש זה לנסדק לארכו אפילו כל שהוא פסול הוא עיקר וקשה ומאי שנא מניקב לארכו ומין לפרש דמין הכי נמי דלפי פירוש זה פסול בניקב לארכו אפילו כל שהוא שם כן ה"ל לרבינו לפרושי ולמה כתב נסתם בניקב כשר כל זמן שלא סחתו ומצאתי בדברי ה"ר אליהו מזרחי (שם ריש ע"ד) שכתב וזה וזה לשונו דמכח התקיעה הסדק מוסיף והולך תמיד עד שנסדק כולו ופסלוהו אף בסדק כל דהו אף על גב דלא גרע מנקב כדי שלא יצוי להסדק בשעת התקיעות ויתחזב שילא ו אבל בנסדק לרחבו אין לחוש לזה שהרי אפילו נסדק כל היקפו שם נסתייר בו שיעור תקיעה כשר אבל נלא נסתייר בו שיעור תקיעה שאם יסדק כל היקפו פסול בנסדק כל שהוא נמי פסול כמו בנסדק לארכו ואפשר לומר גם כן דברחבו אין הסדק הולך ומוסיף כמו בארכו דאין הסדק נסדק אלא בארכו ומשום הכי אין לפסלו אלא בנסדק רוב היקפו ולא נשתייר בו שיעור תקיעה כשר אבל בנסדק מיעוטו אף על גב דלא נשתייר בו שיעור תקיעה כשר אך קשה דאם כן מאי נסדק לרחבו דקאמר הא לא שייך בקרן סדוק אלא בארכו עכ"ל: **ונראה** לפי ענות דעתי דלעולם רבינו סריך לפרש דלא שייך לומר דהסדק מוסיף והולך אלא בארכו ולהכי מכשיר בנסדק מיעוט רחבו ופוסל במיעוט ארכו ומה שהקשה הרב דאם כן מאי נסדק לרחבו דקאמר הא לא שייך וכו' לאו קושיא היא דלעולם זה דוקא שנאמר שמכח התקיעה הסדק מוסיף והולך הא ודאי לא שייך אלא בנסדק לארכו שכח התקיעה היא נמשכת לארכו של שופר ואינו כן לרחבו והסדק הנעשה ברחבו אינו מכח התקיעה אלא לשום סיבה על ידי הכאה ונפילה אבל לעולם נסדק שייך לומר על רחבו כמו על ארכו ומכל מקום למדנו מדברי הרב טעם החילוק שהסדק כל שהוא לארכו פוסל יותר מנקב לארכו והוא כדי שלא יצוי להסדק בשעת התקיעות וכו':

יב **ומ"ש והני מילי שלא דבקו** וכו'. שם בפסקי הרמ"ם מתניתין דשופר שנסדק ודבקו פסול פי' דהיינו שנסדק מצד אחד לארכו על פני כולו משמע אבל שם נשתייר ממנו כל שהוא שלא נסדק שם דבקו כשר ועי"ש:

פרישה

(ז) **אפילו כל שהוא פסול.** אף על פי שנשתייר שיעור שופר לפי שמחמת [ה]רוח ומוסיף התקיעה הסדק הולך ומוסיף עד שיסדק כולו רמ"ם וכתבו הרמב"ד והר"ן שאם הדקו הרבה במוט או במשיחה כשר שהרי המוט מעמידו שלא יתנקע והוא שישתייר שיעור תקיעה ממקום הקשירה ולמעלה לגד הפה. כל בו:

הגהות והערות

ז) ב"ה הגירסא בטור הנדפס עם דפו"ר ב"ח:

ומ"ש **ואם נסדק כולו בין מצד אחד בין משתי צדדים ודבקו אפילו חיממו באור** וכו'. פירוש לפעמ הרא"ש ז"ל מיפטריך שפופר דמין מילוק בין דבקו כדבק למיממו באור והכל מסוג אחד ומיינו דוקא כשהסדק הוא כל שהוא שמין פיסולו אלא על שם סופו שהסדק הולך ומוסיף עד שנסדק כולו אבל הכא שפיסולו מחמת שכבר נסדק כולו ומין שם שופר עליו אלא כחתיכת שופר שתיקנה ועשאה כעין שופר דמי ומשום הכי אפילו דבקו פסול ואם כן מלקא דעתך למימר דוקא דבקו כדבק דאף על פי שמין הדבק ניכר בין הסדקין סוף סוף לא נעשה השופר גוף אחד אבל אם חיממו באור עד שנפשר ומיבר קצותיו אחת אל אחת הו לא מקרי מתיכת שופר שתיקנה אלא שופר שלם קא משמע לן דלא ופסול

ואם נסדק כולו (ח) **בין מצד אחד בין משני צדדין ודבקו אפילו חיממו באור** (ט) **וחיבר סדקיו זה עם זה פסול:** ט **נסדק לרחבו אם נשאר מהסדק לצד פיו שיעור תקיעה כשר אפילו אם מעכב התקיעה דחשיב לאידך כמאן דשקיל והוה ליה ארוך וקיצרו ואם לאו פסול ודוקא שנסדק רוב רחבו אבל מיעוטו הוה ליה נקב בעלמא וכשר. וכמה שיעור תקיעה כדי שיאחזנו בידו ויראה מעט לכאן ולכאן והיינו דאמרינן שיעור שופר טפח דהיינו ארבע אצבעות בגודל שהן ששה בקטנה** ח) **ויאחזנו בארבע אצבעות בינוניות**

המרכבי להוליך ממה שכתב הבית יוסף בזה עיין עליו:

יג **וכמה שיעור התקיעה כדי שיאחזנו וכו' והיינו דאמרינן שיעור שופר טפח.** כלומר בידי ובידי מד שיעורא הוא ולא תימא דפליג רבן שמעון בן גמליאל דבריתא נפרק לחומו בית דין מדמני זעירא נפרק המפלת:

המרכבי להוליך ממה שכתב הבית יוסף בזה עיין עליו:

יג **וכמה שיעור התקיעה כדי שיאחזנו וכו' והיינו דאמרינן שיעור שופר טפח.** כלומר בידי ובידי מד שיעורא הוא ולא תימא דפליג רבן שמעון בן גמליאל דבריתא נפרק לחומו בית דין מדמני זעירא נפרק המפלת:

כל שנפשייר כל שהוא שלם לכך הוצרך להביא דבריהם לגמרי היפך יהיה ענין הדיוק הזה ובהדיא כתב גבי הא דתנן מפרשים דכשל דהו מיפסל שכל זמן שלא נסדק כולו אם דבקו כשר אבל הר"ן (שם) כתב ולכולהו פירושי כי תנן ודבקו פסול כל שכן שלא דבקו ודבקו לרצונה נקטיה נראה מדבריו שלדעת הפוסלים נסדק כל שהוא אפילו אם דבקו נמי פסלי והרמב"ם (פ"ח ה"ה) וסמ"ג (שם קיט:) כתבו סתם נסדק לאחרו פסול ולא הזכירו דבק כלל ומין נדבריהם הכרע: **ומ"ש רבינו ואם נסדק כולו בין מצד אחד בין משני צדדין ודבקו פסול.** היינו מתניתין דשופר שנסדק ודבקו פסול וכפירוש המפרשים דאפילו נסדק מצד אחד הוא: **ומ"ש אפילו חיממו באור וחיבר סדקיו זה עם זה.** פשוט הוא דכיון דטעמא דמיפסל הוי משום דכשנסדק על פני כולו שוב אין שם שופר עליו כי חיממו באור ומיבר סדקיו זה עם זה מאי הוי ונאמת שלא היה ליך רבינו לכתוב אלא ואם נסדק כולו אפילו מצד אחד ודבקו פסול וממילא הוה משמע דאפילו חיממו באור ומיבר סדקיו זה עם זה פסול לפי להרמב"ן הרי הוא מפרש דכי תנן נסדק ודבקו פסול בכה"ג הוא ולפי להרא"ש הא לא מפליג כלל בין דבקו בדבק לחיממו באור ומיבר סדקיו זה עם זה והרוקח (סי' רג עמ' נג) כתב נראה סדק על פני כולו לאחרו אף על פי שלא נשתייר שיעור תקיעה כשר והוא שלא ידבקנו בדבק יפה דהוה ליה דבק שאינו מינו ופסול לא דבקו כשר אבל קיבלתי מפתא מורי הריב"ק שקיבל מרבינו שמריה שנסדק פסול אפילו דבקו בחמימות האש או שחממו בחמימות המיס גלא דבק פסול:

ט **נסדק לרחבו וכו'.** נרייתא שם (כז:) לרחבו אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר ואם לאו פסול וכתב הרא"ש (סי' ו) אם נשתייר בו שיעור תקיעה דמשמיע מן הסדק ולמטה כאילו ניטל ואפילו מעכב התקיעה כשר ואם לאו פסול וזראה דמיירי שנסדק רוב רחבו אבל מיעוטו הוה ליה כנקב בעלמא כשר: **וכתב** הר"ן (ז. ד"ה אם) אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר פירוש דוקא שיעור תקיעה לצד הפה הוא דמכשרינן משום דמזיק כל מה שלמעלה ממנו כאילו ניטל משם וכך נראין דברי הרמב"ם בפרק ג' מהלכות שופר (ה"ה) אבל הרב בעל העיטור הכשיר אפילו לא נשתייר לצד הפה וכן דעת הרי"ץ אבן גיאת ז"ל (הל' ר"ה עמ' לב) עכ"ל ודברי הרא"ש שכתב דמשמיע מן הסדק ולמטה כאילו ניטל מוכיחים כפירוש הר"ן דבעינן ששיעור תקיעה ישתייר לצד הפה וכן כתבו הגהות מיימון (שם אות ו) וכן כתבו סמ"ג (שם) וסמ"ק (סי' לב): **וכמה שיעור תקיעה כדי שיאחזנו בידו וכו'.** שם כמה שיעור תקיעה פירש רבן שמעון בן גמליאל כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן וכתב הרא"ש (סי' ו) והיינו טפח כדאמרינן בפרק המפלת (נדה כו.) דשיעור שופר טפח ונקט האי ליאמת הכא כדי שיאחזנו המוקע בידו ויראה לכאן ולכאן לפרש הטעם למה נתנו בו שיעור טפח כדי שיאחזנו המוקע בידו ויראה לכאן ולכאן ולא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע וכן כתב הר"ן (שם ד"ה כדי) וזה לשונו וכי תימא ליאמת טפח נהדיא ים לומר דטעמא מאי לאשמועינן דמשום הכי הוי שיעוריה טפח כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן דשיעוריה דטפח ד' גדול ושית בקטנה כדלקמן במנחות (מא:) וכשהוא חוזר לאמתו ביניהם מה שנראה ממנו לכאן ולכאן מסלים את השיעור עכ"ל וכך מצאתי בנוסחא דמיתית מספרי רבינו והיינו דאמרינן שיעור שופר טפח דהיינו ד' אצבעות בגודל שהם ששה בקטנה ויאחזנו בארבע אצבעות בינוניות ומה שירצה ממנו לכאן ולכאן מסלים:

פרישה

(ח) **בין מצד אחד בין משני צדדין.** לכאורה היה נראה לפרש ש"ל שנסדק כבר לא מצי מרכו זה מלמעלה וזה מלמטה דאם לא כן אלא שנסדק כולו משני צדדין היינו דבק שבני שופרות שכתב רבינו נמשון שוב מצאתי ברא"ש פירש כן להדיא ומשמיעין דף כ"ז ע"ג דקתני שופר שנסדק ודבקו פסול ש"ל שנסדק כולו משני צדדין ומשום הכי פסול דהוה כשני שופרות וכתבו התוספות והרא"ש עליו דאם כן היינו שברי שופרות דתנן שם ופירשו הם דמיירי שנסדק מצד אחד דאל הרא"ש מירך לפירוש רש"י דל"ל דאמאי אחיק אחד שבר לשבר [והקול יוצא משבר לשבר] ואייך לפושלו משום ג' וג' שופרות אלא הכא שכל שכל תוך השופר שנסדק מחיכה אחת אין פיסולו דומה לדינק שברי שופרות ופד"א לא מיפסל עכ"ל: (ט) **וחיבר סדקיו זה עם**

הגהות והערות

ח] כ"ה בטור הנדפס עם דפו"ר ב"י ובדפוסים הקדמונים ובכתה"י. ובטור הנדפס עם דפו"ר ב"ח הגירסא שהן ה' אצבעות בינוני' וששה בקטנות:

ומ"ש והא דקאמר כדי שיאחזנו לאו אתוקע קאי דאם כן הוה ליה למיתנייה בהדיא הכל לפי מה שהוא אדם וכו'. כן כתב הר"ן (סה) וזה לשונו ולפי כדי שיאחזנו המוקע קאמר דאם כן הכל לפי מה שהוא אדם ומגרופו של בן מצטיין (כלים פי"ז מ"ג) יאמר כרשם גדול של כל אדם אלא כדי שיאחזנו מדם גידוי והוא טפח ע"כ. ומתמיה לי מילתא מאי דקאמיי להו [ט] הא אף על פי דלא קתני היה הכל לפי מה שהוא אדם מכ"מ הא כיון דמני כדי שיאחזנו משמע דלתוקע קאי ותו לא מיצטריך למיתני הכל לפי מה שהוא אדם [י] לפיכך נ"ל שים לגרום בדברי רבינו בהדי במקום בהדי כלומר דאם אינו דכדי שיאחזנו לתוקע קאי ה"ל למיתנייה בפרק י"ז דכלים (מ"ח) בהדי הך דמני התם דשיעורם הכל לפי מה שהוא אדם דקתני התם יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם הקומץ את המנחה ומופן את הקטורת ושותה כמלוא לוגמיו ויוסי הכפורים ומזון שתי קעודות לעירוב ואם אינו ה"ל למיתני נמי ושיעור שופר כדי שיאחזנו הילכך ודאי כדי שיאחזנו אדם שאמת קאמר: **ומ"ש בשם הרי"ץ גיאת** (הל' ר"ה שפ' ל') **שצריך שפח שוחק כדי שיראה לכאן ולכאן.** הרי"ץ גיאת נמ לישנא דלימא טעם אחרי נקט הכא אחי לישנא דכדי שיאחזנו וכו' ולא כתב טפח וכתב דהיינו משום דסתם טפח משמע שאינו שוחק ולהכי נקט כדי שיאחזנו דידו ורואה לכאן ולכאן למשמעינן דצריך טפח שוחק. ורבינו כבר כתב דשיעור זה דכדי שיאחזנו וכו' היינו ממש שיעור טפח מלומלם וזהו שכתב ולאחי דפריסת אין צריך כלומר לפי מה שפירשתי אין צריך לילתך ולומר דטפח דקתני בהמפלת (שם) הוי טפח שוחק:

י דבק שברי שופרות זו עם זו וכו'. משנה בפרק ראוהו בית דין (כו.) דנק שברי שופרות פסול: **ומ"ש אפילו יש בשבר שכנגד פיו שיעור שופר.** נראה דטעמא משום דשופר אחד אמר רחמנא ולא שני שופרות כדמסיק לקמן:

יא הוסיף עליו כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול. נרייתא שם (ע"ב): **ומ"ש אפילו היה בו שיעור שופר.** כן כתב הרא"ש שם (סוס"י ד) וזה לשונו ואפילו שהיה בו שיעור שופר אחד אמר רחמנא ולא שני שופרות. והכל בו (סי' קד ס"ב) כתב שים חומרים שאם היה בו שיעור והוסיף עליו כשר ע"כ:

יב הפכו ותקע בו לא יצא לא שנא הפכו כדרך שהופכין החלוק וכו'. נרייתא שם הפכו ותקע בו לא יצא אמר רב ששת לא מיבעי להפכיה כי מיתוגא דלא שמיע ליה מקמי שהרחיב את הקנה וקילקל את הרחב אלא אפילו הרחיב את הקנה ולאחר מכן הפכו ותקע בו יצא דהא קא שמיע ליה. אמר רב מתנה לאמר רב מתנה והעברת (ויקרא כה ט) דרך העברתו נעשין ופירש רש"י דרך העברתו כדרך שהאיל מעבירו בראשו בהמה מחייה וכתב הרא"ש (שם) יש מפרשים לא מיבעי להפכיה כי מיתוגא שהוא פסול דהא פשיטא הוא דאי אפילו הרחיב את הקנה וקילקל את הרחב פסול ויש מפרשים דהכי קאמר לא מיבעי להפכיה כי מיתוגא שהוא פסול דהא פשיטא הוא דכשר דלמא על פי שהפכו מכל מקום הקנה עומד במקומו והרחב עומד במקומו ודרך העברתו הוא אבל אם הרחיב את הקנה וקילקל את הרחב אסור דרך העברתו נעשין וליכא ירושלמי (ר"ה פ"ג ה"ז) הפכו מהו (פי' שהופכו כהפיכת החלוק) ומשמעינן מן הדא גרדו אין מצפצפין כשר יא] ולא אמרן אלא אבל הפכו פסול מה שיעשה זה ביטל מלנו זה. משנ אין שם שופר עליו: **הוה ליה למתנייה בהדי הכל.** כן לשון הנרייתא ולא אמר שאם טפח אלא כדי שיאחזנו דידו וכו' כדי כנ"ל וכ"כ ב"י וז"ל וגרסה לי לגרום בדברי רבינו בהדי במקום בהדיא ופי' כלומר דאם אינו דכדי שיאחזנו אתוקע עלמא קאי הוה ליה למתנייה לאמשמעינן הטעם למה צריך להיות טפח והרי"ץ גיאות דייק מזה מדכתב שכדי שיאחזנו שצריך טפח שוחק וז"ל רבינו עליו ולאחי דפרסינן ג"כ פי' שפרסינן שכתב כן כדי לאמשמעינן הטעם. ב"י: **דבק שברי וכו'.** דשופר אחד אמר רחמנא: **היה בו שיעור שופר.** פירוש כשר והטעם מדלמי התם המנחה וכו' עכ"ל: **כדי שיאחזנו בידו.**

חדושי הגהות

תקפו [ג] ו"ג דלא קשיא להו לרבינו ולהר"ן משיעורא דכדי שיאחזנו אלא משיעורא דהמפלת דקתני טפח אאחת דה"ל למיתני הכל לפי מה שהוא אדם (מהרל"ח):

הגהות והערות

טו] **עיין** מאמר מרדכי ס"ק טז: י] **בטור** הנדפס עם דפו"ר ב"י הגירסא בהדי ועיין ב"י וב"ח: יא] **לפנינו** הגירסא בירושלמי גרדו מבפנים פסול מבחוץ כשר, וגירסת הרא"ש בירושלמי היא כברייתא בבבלי כז ע"ב ת"ר גרדו בין מבפנים בין מבחוץ כשר, וכ"ה בתוספתא ר"ה פ"ב ה"ג (וכ"ה בדפו"ר ב"י) ועיין פני משה ובקרבן עדה שמגיהים כן הירושלמי וכן פסק המחבר בסעיף יד:

טו **ציפחו זהב** וכו'. גרייתא שם: **שהוא** מקום הנחת פיו. פירוש לף על פי שאינו מוסיף מלא שליפה זהב נעניו לגד הפנימי מקום שמניח עליו הפה לפילו הכי פסול והטעם לכיון לשם עיקר המקיעה הוא ליה כלילו תקע בשופר שלו זהב דשתר העיקר מזלינן ולא כמו שפירש הגיה יוסף דמיפשל מקום דמוסיף לשם כן ס"ל לרבינו לכתוב ליפחו זהב על עובי השופר לא נעניו ומו דס"ל לכללו עם נתן זהב על עובי השופר נגד הרמב דפסול מטעם מוסיף שהרי הדין והטעם אחד הלא ולמי כדפרישים וכיולא בזה לאיתי להרב מהר"ם לוריא (בשיטות לעטור) שכתב וזה לשונו לפי טעם הרשתון לא קפדינן אלא שיהא מקום שרתוי לתקוע בו יהא שם שופר ולא תלוכות פי' כשהוא שניב כל השופר ודוק ונית יוסף התריך בכלי ואתר שלפי טעם הרשתון מקום מוסיף הוא וטעות הוא עיין בשו"ת עד כאן לשונו:

שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב: יג **היה ארוך וקיצרו אם נשאר בו שיעור תקיעה כשר: יד גרדו והעמידו על גלדו פירוש שעשאו דק מאוד כמו גלד כשר בין גרדו מבפנים בין גרדו מבחוץ:** טו **לא הוציא כל הזכרות אלא ניקב בו ותקע בו כשר אבל אם הוציא כל הזכרות ועשה ממנו שופר כגון שניקב בו פסול:**

טז [ה] **ציפחו זהב בעביו במקום הקצר שהוא** מקום הנחת פיו **פסול** וכו'. ג"ל דמייתי שהוסיף והדריפה כתכמי נסם מ"ו מהפכו ומהדמיב את הקנר וקילר לת הרתב דלתרינן נהו דרך העברתו נעינן וליבא יש לומר דמשמעות העברתו אינו אלא למיתתו הילכך כי הפכיה כי כיתונת לו כשקילר את הרתב והדמיב את הקנר שאינה זה דרך למיתתו פסולין אבל כשגרדו והעמידו על גלדו לו כשקילר אלכו שלא שינה זה דרך למיתתו אף על פי שאינה חותו מבגייתו אין נכך כלום דאלמיתתו קפיד רחמנא ולא אבגייתו אי נמי אפילו אם אמנא לומר דמעבידו היינו דרך בגייתו אין לפסול בגרדו והעמידו על גלדו ולא נאריך וקילרו משום דמשמעות בגייתו היינו אמונתו וגרדו לו קילרו אינו יולא אמונתו וכל זה אינו אלא לפי הירושלמי שאומר הפכו פסול ופירוש לא אימא שהוא פסול אבל לאחר המפרשים שאפרשים לא אימא דהפכיה כי כיתונת וכשר צריך לומר דהפכו נמי אינו אלא כבגייתו ודומק עכ"ל:

יד **גרדו והעמידו על גלדו** וכו'. גם זה גרייתא שם:

טו **לא הוציא כל הזכרות אלא ניקב בו ותקע בו כשר.** שם אלמו לאתוה דשמואל קדמו זכרותו ותקע בו יצא דמין במינו אינו מוגן ופירש רש"י קדמו זכרותו כשהוא מאוכר בנשמה עשם בולט מן הרתם ונכנס לאוכו ומוציאין אותו מאוכו וזה לא הוציאו אלא ניקב את הזכרות: **גרסינן** בירושלמי בפרק לאוהו בית דין (סוף ה"ו) רבי יעקב בר אחא אמר אחא בר בא שאל לר' יג] שופר קדום מהו ג"ל זה תוקעין בימה רב בא בעי קומי רב שופר קדום מהו ג"ל זה תוקעין יד] בעייני טב ע"כ משמע דלכתחלה אין תוקעין בו: **ומ"ש רבינו אבל אם הוציא כל הזכרות ועשה ממנו שופר כגון שניקב בו פסול.** כן כתב הר"ן בפרק לאוהו בית דין (ו. ד"ה וכתבו) וטעמא משום דלא אלמיקרי שופר אלא דבר שהוא תלול כשפופרת והזכרות לא הוי תלול הילכך לא אלמיקרי שופר:

טז **ציפחו זהב בעביו** וכו'. גרייתא שם ליפחו זהב במקום הנחת פה פסול אלא במקום הנחת פה כשר ליפחו זהב מבפנים פסול ואם לאו כשר ופירש הר"ן (שם: ד"ה גמ') במקום הנחת פה עובי השופר לגד פנימי שמניח שם פיו קרי הנחת פה והגד החילון מן העובי עלמו קרי אלא במקום הנחת פה לריכה לפרושי שמה שנחוץ לגמרי חוץ לעובי השופר קרי אלא במקום הנחת פה לאם כן היינו ליפחו זהב מבחוץ והרא"ש (סי' ג) כתב וזה לשונו לכאורה נראה לפרש דעובי השופר מקום שמניח עליו הפה קרוי במקום הנחת הפה ואלא במקום הנחת הפה היינו מבחוץ סמוך להנחת הפה אבל קצת קשה דהיינו ליפחו זהב במקום הנחת פה פסול אלא במקום הנחת פה כשר ליפחו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר ע"כ וזה לשון הרא"ש לכאורה נראה לפרש דעובי השופר מקום שמניח עליו הפה קרוי במקום הנחת פה ואלא במקום הנחת פה היינו מבחוץ סמוך להנחת פה אבל קצת קשה דהיינו ליפחו זהב במקום הנחת פה פסול אלא במקום הנחת פה כשר ליפחו זהב מבפנים פסול מבחוץ ואין לפרש אלא במקום הנחת פה בעובי הראש האחר לצד הרחב דהא אמרינן הוסיף עליו כל שהוא פסול בין במינו בין אלא במינו ולא מסתבר למימר דהתם מיירי שאין בין הכל אלא שיעור שופר וה"ר יונה פירש וכו' ומסיק שם על פה שם דפירוש לפסול אלא הוסיף אלא הוסיף מאוכר שמניח שם הפה שם ממחיל מריכות השופר ולכתי דייק שאינו פסול משום הוספה אלא משום מלילה ודוק ועיין בדריסה:

יג **היה ארוך וקיצרו** וכו'. גרייתא שם היה ארוך וקילרו כשר: **ומ"ש אם נשאר בו** שיעור תקיעה. כן כתב שם הר"ן ופשוט הוא וכתב ה"ר אליה מזרתי זלה"ה (בשיטתו לסמ"ג הל' שופר יג בית יוסף ע"ג) ארוך וקילרו כשר ואלא מיתת דרך העברתו נעינן וליבא וכן גבי גרדו והעמידו על גלדו נמי דאחד טעמא הוא ואם תאמר מאי שנא דהכא אמרינן אלא שינה זה דרך למיתתו אף על פי שאינה חותו מבגייתו ודאי אלמיתתו קפיד רחמנא ואלא אבגייתו אי נמי אפילו אם אמנא לומר דמעבידו היינו דרך בגייתו אין לפסול בגרדו והעמידו על גלדו ואלא בארוך וקילרו משום דמשמעות בגייתו היינו אמונתו וגרדו לו קילרו אינו יולא אמונתו וכל זה אינו אלא לפי הירושלמי שאומר הפכו פסול ופירוש לא אימא שהוא פסול אבל לאחר המפרשים שאפרשים לא אימא דהפכיה כי כיתונת וכשר צריך לומר דהפכו נמי אינו אלא כבגייתו ודומק עכ"ל:

הגיה הרמ"ק

דרכי משה

(ד) **וכתב** הר"ן פרק ג' דראש השנה דף (ש"ו ע"ב) (ו: ד"ה גמ') ואף אם הניחו כמו שהוא אלא שתקע במקום הרחב לא יצא ותנא יהיב סימנא מן המיצר קראתי יה (תהלים קיח ה):

פרישה

דשופר אמד אמר לממנא: **וקיצר את הרחב** וכו'. לכאיב והעבדת דרך העברתו נעינן פירוש שהאיל מעבידו בראשו מתיים: **כמו גלד** כשר. וכתב ר' אליהו מזרתי כאן לא אפלינן משום דדרך העברתו נעינן דמשמעות העברה אינו אלא למיתתו וגרדו והעמידו על גלדו לו קילרו לא שינה זה דרך למיתתו אף על פי שאינה חותו מבגייתו אין נכך כלום: **אלא ניקב** וכו'. למין במינו אינו תוקע. רש"ל: **אבל אם הוציא כל הזכרות** וכו'. אלא מקרי שופר אלא דבר שהוא תלול כשפופרת. ב"י: **ציפחו זהב בעביו במקום הקצר שהוא מקום הנחת פיו פסול** וכו'. ג"ל דמייתי שהוסיף והדריפה כתכמי נסם מ"ו דפירוש לפסול נלא הוסיף אלא משום דהזהב ממנע כלפי השופר שם תלולות עליו ומתריך חותו קלת שליפחו על חוד במקום החוד שבינו שהוא עובי השופר ואינו פסול מטעם מוסיף עליו כל שהוא כיון שמכינים הזהב נתוך פיו שפתיו מכסין על הזהב ומגיעין לשופר ולא מיקרי הוספה וטעם הפסול הוי משום דקול היולא מן השופר אמר רחמנא ולא קול היולא מן הזהב וזה כיון שהקול נכנס אל הזהב קודם שיכנס לשופר הויא קול זהב ולית מפרשים שהגיה רבינו נתתוך מייתי שמשפה הזהב על שיעור הקרן מקום שמניח שם הפה שם ממחיל מריכות השופר ולכתי דייק שאינו פסול משום הוספה אלא משום מלילה ודוק ועיין בדריסה:

דרישה

[ה] **ציפחו זהב בעביו במקום הקצר.** ברייתא שם ציפחו זהב במקום הנחת פה פסול שלא במקום הנחת פה כשר ציפחו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר ע"כ וזה לשון הרא"ש לכאורה נראה לפרש דעובי השופר מקום שמניח עליו הפה קרוי במקום הנחת פה ושלא במקום הנחת

הגהות והערות

יב] **הפירוש** שבסוגריים אינו בדפו"ר ב"י ובדפוסים המאוחרים הכניסו בפנים וכן פירש הקרבן עדה: יג] **כ"ה** בדפו"ר ב"י ובירושלמי שלפנינו, ובדפוסים המאוחרים פענחוהו לדבי: יד] **בירושלמי** שלפנינו איתא רבי יעקב בר אחא אמר אבא בר בא שאל לר' שופר קדום מהו א"ל כזה תוקעין בעייני טב ובירושלמי דפוס ויניציא איתא כמו שהוא בב"י וכ"ה בהמאור פ"ג דר"ה ונראה שבירושלמי שלפנינו השמיטו המדפיסים מן אמר ליה כזה תוקעין עד א"ל כזה תוקעין (בב"י דפו"ר איתא "בזה"):

מנחות ומין לפרש שלא במקום הנחת פיו בעובי הרמ"ח המחר לד הרחב דהא למרינן (שם) הוסיף עליו כל שהוא פסול בין במינו בין שלא במינו ולא מסתבר למימר דהתם מיירי שמין בין הכל שיעור שופר וה"ר יונה ז"ל פירש הא דקאמר ליפהו זהב נשתנה הקול פסול היינו מצד הנעצות ולמטה דהיינו מצד הנעצות ולמטה לפי שבשהקול נכנס בתוכו השופר מן הוא משמיע קול ודרכו להשתנות מחמת הציפוי שלו מצד מעלה ולמעלה לד פה אין דרכו להשתנות מחמת הציפוי ואפילו שם נשתנה מעט אינו משוא שינוי לפי שאין לשם עיקר השמעת קול וקולו גדולה היא זו לומר דאפילו שם נשתנה קולו מצד ולמעלה כשר מתוך קושיא זו שהיה קשה לי דהיינו ליפהו זהב מבחוץ דאיכא למימר דאפילו שם נשתנה קולו מחמת הציפוי פסול ואם לאו כשר דהיינו מה שכתב הרמ"ם דעובי השופר מקום שמניח עליו הפה קרוי מקום הנחת פה ושלא במקום הנחת פה היינו מבחוץ לפה שלא במקום הנחת פיו בכל אורך השופר וכו' שם נשתנה קולו מחמת הציפוי פסול ואם לאו כשר דהיינו מה שכתב הרמ"ם (שם) דמין לפרש שלא במקום הנחת פה נעובי הרמ"ח המחר לד הרחב וכו': יט ומ"ש מפרשים ציפהו זהב במקום הנחת פיו אפילו באורך השופר אם הוא מיד סמוך לראשו בצד הקצר פסול וכו' ולמדו מכאן שאם הרחיק השופר ונפח בו ותקע בו היכך נמי זה מקום מכל מקום השופר שיפה זהב שם נשתנה קולו פסול ומתי דקאמר שם כן היינו ליפהו זהב מבחוץ למימר דפשיטא דמין קולו משתנה כשנכנס ליפוי כל דהו ומשום הכי קאמר שלא נשתנה הנחת פה כשר דמשמע מין דרכו להשתנות מצד מין הכי נמי שם נשתנה קולו קף על פי שהציפוי הוא שלא כל דהו והוא שלא פיו פסול:

[ו] שלא במקום הנחת פיו פסול בכל אורך השופר מצד הקצר עד צד הרחב אם נשתנה קולו מחמת הציפוי פסול ואם לאו כשר:

יז וכתב הרמב"ן לפיכך אלו שמציירין צורות לנאותו לא יפה הם עושין שמא נשתנה קולו מחמת הציורין אף על פי שאין כולו מצופה במיני הציורין לפעמים הקול משתנה בהן:

יח אבל אם נתן זהב על עובי השופר בצד הרחב היינו מוסיף עליו כל שהוא ופסול אפילו לא נשתנה קולו:

יט ויש מפרשים ציפהו זהב במקום הנחת פיו אפילו באורך השופר אם הוא מיד סמוך לראשו בצד הקצר פסול לפי שהתוקע מכניס קצתו בפיו ושפתו מכסה עליו ונמצא הזהב חוצץ בין שפתו לשופר. ולמדו מכאן שאם הרחיק השופר ונפח בו ותקע בו פסול כיון שאין

[ו] שלא במקום הנחת פיו פסול בכל אורך השופר מצד הקצר עד צד הרחב אם נשתנה קולו מחמת הציפוי פסול ואם לאו כשר: **יז** וכתב הרמב"ן לפיכך אלו שמציירין צורות לנאותו לא יפה הם עושין שמא נשתנה קולו מחמת הציורין אף על פי שאין כולו מצופה במיני הציורין לפעמים הקול משתנה בהן: **יח** אבל אם נתן זהב על עובי השופר בצד הרחב היינו מוסיף עליו כל שהוא ופסול אפילו לא נשתנה קולו: **יט** ויש מפרשים ציפהו זהב במקום הנחת פיו אפילו באורך השופר אם הוא מיד סמוך לראשו בצד הקצר פסול לפי שהתוקע מכניס קצתו בפיו ושפתו מכסה עליו ונמצא הזהב חוצץ בין שפתו לשופר. ולמדו מכאן שאם הרחיק השופר ונפח בו ותקע בו פסול כיון שאין

יז ומ"ש בשם הרמב"ן (דרשות ר"ה פ"ו ד"ה צפהו זהב) **דאלו שעושים צורות לנאותו לא יפה הם עושים וכו'.** כתבו הרב המגיד בפרק ג' (ה"ו) ומצורה הוא שצורות אלו דקאמר היינו שמציירין במיני נעצוצים דהוי כמו ליפהו מבחוץ אבל אם מיני נעצוצים כלל אלא שמקק בו צורות כדי לנאותו פסיטא דכשר דהיינו גרדו דמרינן ביה לאפילו העמידו על גלדו כשר:

יח ומ"ש **אבל אם נתן זהב על עובי השופר בצד הרחב וכו'.** זהו מה שכתב הרמ"ם (שם) דמין לפרש שלא במקום הנחת פה נעובי הרמ"ח המחר לד הרחב וכו': יט ומ"ש **מפרשים ציפהו זהב במקום הנחת פיו אפילו באורך השופר אם הוא מיד סמוך לראשו בצד הקצר** פסול וכו' ולמדו מכאן שאם הרחיק השופר ונפח בו ותקע בו

פרישה

אלו שמציירין צורות. כתב ב"י ומצורה הוא שצורות אלו דקאמר היינו שמציירין במיני נעצוצים אבל אם אין שם מיני נעצוצים כלל אלא שמקק בו צורות כדי לנאותו פסיטא דכשר דהיינו גרדו דמרינן לאפילו העמידו על גלדו כשר:

דרישה

קושיא זו שהקשה על פירושו דהיינו ציפהו [זהב] מבחוץ דאיכא למימר דפשיטא דאין קולו משתנה בשביל ציפוי כל דהו שעושה אצל פיו ואיצטריך לאשמועינן דלא תימא דהוי כנתן שופר בתוך שופר עכ"ל ובית יוסף הביאו וכתב במסקנת דבריו וזה לשונו ונראה שדעת רבינו דלפירוש קמא מיפסל משום הוסיף עליו כל דהו ולא מפני חציצה וה"ק ציפהו זהב וכו' כלומר שנתן זהב על עובי השופר בצד הקצר פסול משום דהוסיף עליו הוא שלא במקום הנחת פה בכל אורך השופר דיש חילוק אם נשתנה קולו פסול ואם לאו כשר והא דמפלגינן בין נשתנה ללא נשתנה היינו דוקא בכל אורך השופר אבל אם נתן הזהב בעובי השופר בצד הרחב אפילו לא נשתנה קולו פסול דהא מוסיף עליו הוא ומיפסל מטעמא דמיפסל בנתן זהב על עובי צד הקצר ויש מפרשים דבמקום הנחת פה לאו משום מוסיף אתינן עלה אלא משום חציצה וכו' ע"כ נמצא דהבית יוסף מפרש שרבינו פירש דברי הרא"ש שכתב דעובי הישיפר מקום שמניח עליו הפה במקום הנחת פה רצה לומר עובי החור דהיינו סביבות החלל והטעם משום הוספה ולא ידעתי לדידיה מאי לשון "היינו שכתב רבינו אבל אם נתן זהב וכו' "היינו מוסיף כל שהוא הוה ליה למימר מוסיף כל שהוא הוא ופסול ודוחק לומר דדעת רבינו כדעת הרא"ש להוכיח דאין לפרש שלא במקום הנחת פה היינו צד הרחב דאי הכי היינו הוסיף כל שהוא וכו' ולהכי נקט רבינו לשון "היינו דאין ממשמעות לשון רבינו שבא כאן להכריח שום פירוש ועוד נ"ל דזה לא הוי הוספה כמו שכתבתי בפרישה דכיון ששפתיו מכסין כל הציפוי של הזהב לאו מוסיף הוא ועוד קשה דאם כן למה תניא בברייתא סתמא דשלא כמקום הנחת פה יש חילוק והרי גם כשלא במקום הנחת פה מצינו לפעמים דפסול אפילו בלא שינוי קול כגון צד הרחב דהוי גם כן מוסיף ומאי ולמיה דהאי מוסיף דמקום קצר דנקט סתם פסול ומוסיף דמקום רחב לא נקט אלא נ"ל דעיקר הפירוש הוא כמו שכתבתי בפרישה דטעמיה משום דהוי קול זהב ולא קול שופר וא"ת אם כן היינו ציפהו זהב מבפנים

ל"ל דתנא דברייתא לא זו אף זו קאמר דמתחלה קתני לא זו ציפהו זהב במקום הנחת הפה דהיינו סביב החלל דבזה ודאי דפסול דהקול נכנס בתחלה תיכף אל הזהב ואחר כך אל השופר והוי קול זהב ולא קול שופר אלא אפילו ציפהו מבפנים דאז הקול נכנס בתחלה תיכף אל השופר גם אין הזהב ניכר מבחוץ כלל אפילו הכי פסול משום קול שופר ולא קול זהב וטעם זה כתב בהדיא רא"ם בביאוריו על הסמ"ג דף רס"ג ע"ג על דין הב"י מפירוש רש"י דדחה הרא"ש שפירש שמיירי באין בו שיעור שופר דכתב ז"ל ולפי זה טעמא דבמקום הנחת פה וטעמא דציפהו זהב מבפנים חד טעמא הוא וכו' עיי"ש ובזה דייק שפיר לשון הרא"ש גם לשון רבינו שכתב היינו מוסיף עליו כל שהוא רצה לומר דוקא במקום הרחב שייך הוספה (אלא) [אבל] במקום קצר לא שייך הוספה וכמ"ש כיון ששפתיו מכסין הזהב לא מקרי הוספה שוב מצאתי שכתב מורי ז"ל (ביאורי מהרש"ל לטור) על בית יוסף זה לשונו טעות הוא אלא שלפי טעם הראשון לא קפדינן אחציצה אלא אותו מקום שראוי לתקוע בו יהא שם שופר ולא חצוצרות פירוש כשהוא סביב כל השופר ודוק עכ"ל ונראה לי דרצה לומר דלב' הפירושים שהביא רבינו שהציפוי על השופר במקום הנחת הפה ממש ולא בהוספה והחילוק שבין הפירושים הוא כי לפי הפירוש הראשון מיירי דוקא אם הוא סביב כל מקום הפה דהיינו סביב כל עובי השופר למעלה ופסול מטעם חצוצרות וליש מפרשים אפילו אינו מצופה סביב כל השופר אלא במקום אחד לחוד פסול מטעם חציצה וממילא מ"ש בפירוש קמא אבל שלא במקום הנחת פה בכל אורך השופר וכו' רצה לומר אפילו הוא סביב כל השופר כשר וק"ל: **[ו] שלא במקום הנחת פיו בכל אורך השופר מצד הקצר עד וכו'.** האריך רבינו בלישניה כדי להוציא מדעת (הב"י) [הר"י] שחילק ואמר ששינוי הקול אינו פוסל כי אם מחציו ולהלן לצד הרחב אבל מחציו לצד הפה לא הוי שינוי עיין בלשון הרא"ש שהביאו ודוק ועיין בר"ן דף שי"א ע"ב שפי' נמי במקום הנחת פה היינו שהוסיף עליו קצת שציפהו על החור וכו' עיי"ש:

חדושי הגהות

[ב] **ודעתו** לומר שמקום הקצר שהוא מקום הנחת פיו דפסול לפ משום שהזהב מונח בין שפתיו שלא שהציפוי על עובי השופר ופסול משום שמוסיף עליו כל שהוא שפסול אפילו לפ נשתנה קולו והוא הדין שם נתן זהב על עובי השופר בצד הרחב שפסול כמ"ש רבינו בסמוך שלא הם דנקט בברייתא מקום הנחת פה משום דכך היה הדרך לנפותו שלא הוא הדין במקום הרחב דפסול דאי טעמא הוא (מהרל"ח):

פסוק וכו'. זה לשון הרב המגיד בפרק ג' (שם) כתב הרמב"ן (שם) דטעמא דפיקולא במקום הנחת פה משום דליכא הפסק בין פיו לשופר ושמע מינה שאם הרחיק השופר מפיו ונפח בו ותקע בו פסול ע"כ ולפי זה לא היה לו לרבינו לכתוב ויש מפרשים ליפהו וזה במקום הנחת פיו לפילו בתוך השופר אם הוא מיד סמוך לראשו נגד הקנה פסול לפי שהתוקע מכניס קצתו בפיו וכו' ולמדו מכאן שאם הרחיק השופר ונפח בו וכו' דמשמע שזה פירוש נפלי עלמו ומפני כך למדו ממנו כן וליתא לפירוש קמא נמי ליכא למימר הכי דהא טעמא דמקום הנחת פה לפילו לא נשתנה קולו פסול ע"כ הוי מפני שהוא מפסיק בין פיו לשופר ולא היה לו לכתוב לשון ים מפרשים ולא כך היה לו לכתוב וטעמא דמקום הנחת פה פסול לפי שהתוקע מכניס קצתו בפיו ושפתו מכסה עליו ומלא הוכש פולן בין שפתו לשופר ולמדו מכאן שאם הרחיק השופר ונפח בו וכו' ונראה שדעת רבינו לפירושא קמא מיפסל משום הוספ עליו כל דהו ולא מפני שהוכש פולן בין פיו לשופר והכי קאמר ליפהו וכש בעבינו וכו' כלומר שנתן וכש על עובי השופר נגד הקנה פסול משום דהוספ עליו הוא שלא במקום הנחת פיו נכל פורך השופר אם נשתנה קולו מחמת הליפוי פסול ואם לאו כשר והא דמפלגינן נשלא במקום הנחת פה בין נשתנה קולו ללא נשתנה היינו דוקא נכל פורך השופר אבל אם נתן הוכש על עובי השופר נגד הכתב אף על פי שהוא שלא במקום הנחת פה פסול לפילו לא נשתנה קולו מחמת הליפוי דהא מוסיף עליו הוא ומיפסל מטעמא דמיפסל נתן וכש על עובי נד הקנה וים מפרשים דבמקום הנחת פה לאו משום מוסיף עליו אלא דהכי נמי עסקינן כשנתן הוכש נפורך השופר מיד סמוך לראשו נגד הקנה לית ים משום מוסיף עליו ולפילו הכי פסול לפי שהוכש מונח בין שפתו לשופר והשתא אתי שפיר מה שכתב על פירושא קמא ולמדו מכאן שאם הרחיק השופר וכו' להאי פירושא על כרחך טעמא דפיקולא משום חלילה דמשום הוספת ליכא דלפילו לפירושא קמא הוי טעמא משום הוספת ולילא למיגמר מיניה דחליכא פסלה: **ובציפחו** וכש מפפיים כתבו הרא"ש (סו"ס ג) והר"ן (ו: ד"ה גמ') דטעמא דפסול מפני שהקול יוצא מן הוכש ולא מן השופר:

כ נתן שופר בתוך שופר אם שמע קול פנימי לבד וכו'.

נרייתא בפרק רלוהו בית דין (שם) הניח שופר נמוך שופר אם שמע יצא ואם קול מילון שמע לא יצא ופירש הר"ן (שם) אם קול פנימי לבדו שמע יצא ומיירי כגון שהוא עודף על המילון שאין כאן אלא קול פנימי אבל אם קול מילון נמי שמע לא יצא דהוה ליה קול שני שופרות וכן כתב הרא"ש (סי' ד) וזה לשונו אם קול פנימי שמע יצא כגון שהיה פה של פנימי משוך קצת למעלה מון לפה המילון ולא נכנס קולו בין שני השופרות אם קול המילון שמע לא יצא פירוש לף קול המילון לדי שפשר לשמוע קול מילון בלא קול פנימי אלא לף קול מילון קאמר וטעמא דפסול משום דשופר אחד ושופרות ורלוה דהוה לשון בני אדם דמשמע שופר אחד ולא שנים ושלש שופרות ולא שנים ושלש שופרות: **כא נפל עליו גל ואי אפשר ליטלו בלא טלטול אבנים אסור ותדחה התקיעה. וכן אין מוציאין אותו חוץ לתחום. ולא עולין בשבילו באילן. ולא רוכבין על גבי בהמה. ולא שטין במים להביאו אף על פי שאין בהם אלא איסור דרבנן. ולא חותכין אותו לתקנו אפילו בדבר שאין בו אלא איסור דרבנן** (י) **כגון מגל שאין דרך לתקנו בו והוי כלאחר יד שהעמידו דבריהם לבטל דברי תורה בשב ואל תעשה. וכתב ה"ר יונה** יז **דוקא ישראל אסור לעשותו אבל מותר לומר לגוי**

השופר נוגע בפיו וכן כתב הרמב"ן: כ נתן שופר בתוך שופר אם שמע קול פנימי לבד כגון שהוא בולט יותר מן החיצון ונתן הפנימי בפיו כשר והוא שלא ישתנה קולו במה שהוא נתון בתוך החיצון ואם אינו בולט אז אי אפשר שלא ישמע אלא קול שניהם ולא יצא דשופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלש שופרות: כא נפל עליו גל ואי אפשר ליטלו בלא טלטול אבנים אסור ותדחה התקיעה. וכן אין מוציאין אותו חוץ לתחום. ולא עולין בשבילו באילן. ולא רוכבין על גבי בהמה. ולא שטין במים להביאו אף על פי שאין בהם אלא איסור דרבנן. ולא חותכין אותו לתקנו אפילו בדבר שאין בו אלא איסור דרבנן (י) כגון מגל שאין דרך לתקנו בו והוי כלאחר יד שהעמידו דבריהם לבטל דברי תורה בשב ואל תעשה. וכתב ה"ר יונה יז **דוקא ישראל אסור לעשותו אבל מותר לומר לגוי**

שמע קול פנימי לבד כגון שהוא בולט יותר מן המילון ונתן הפנימי בפיו כשר דכשהוא בולט יותר מן המילון היינו לומר שהוא עודף עליו מלד הרמב ונתן הפנימי בפיו היינו לומר שהוא עודף עליו מהנד הלר (ה):

כא נפל עליו גל ואי אפשר ליטלו בלא טלטול אבנים וכו'.

משנה בפרק בתרא דשלש השנה (לב:) שופר של שלש השנה אין מעבירין עליו את התחום ולא מפקחין עליו את הגל ולא עולין בסולם ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ואין חומכין לומו בין בשבר שהוא משום שבות בין בשבר שהוא משום לא תעשה ופירש רש"י (שם ד"ה שופר) אין מעבירין עליו לילך חוץ לתחום לשמוע קול שופר ולבינו מפרש דלהוליכו חוץ לתחום קאמר ותרוייהו איתנייהו דבין זה ובין זה אסור (שם טו): **וכתב** ה"ר יונה דוקא **ישראל אסור לעשותו אבל מותר לומר לגוי לעשותו** וכו'. נקלת ספרי דבינו ים טעות טז) וכך היא הגירסא התמיהית דלמירה לגוי שבות דשבות ושבות דשבות במקום מצוה שרי ע"כ כלומר דע"כ לא שרי ה"ר יונה בשלמירה לגוי אלא במידי דשפילו אם יעשהו ישראל ליח היא אלא מיסורא דרבנן אבל שאסור מן התורה ליכא מאן דפליג דשפור לומר לגוי לעשותו שפילו במקום מצוה וכשר נשמיר ס"ז (שם.) שכן דעת הרמב"ם (הל' שבת פ"ו ה"ט — י) והשתוספות (גיטין ח: ד"ה אע"ג, ב"ק פ: ד"ה אומר לנכרי) חולקין בדבר יח):

כב ואם הגוי הניחו ממון לתחום כתב הרוקח (סי' רב עמ' לד) לתין מוקעין בו אבל הגהות מלירי כתבו בפרק בתרא דשלח

דרכי משה

(ה) ול"ל נראה דאם בולט במקום הנחת פיו שאינו תוקע רק בפנימי אף אם אינו בולט מצד הרחב רק שוה לחיצון שם יצא דהא אין הקול יוצא רק מפנימי אבל כשחיצון בולט בצד הרחב יותר מפנימי אזי לא יצא דאז הקול יוצא משתיהן והוי ב' שופרות:

פרישה

בגון שהוא בולט יותר וכו'. כתב ב"י והיינו שהוא בולט מב' לדדים מלד הנחת פיו ומלד הרחב דבלאו הכי היו מוקעין משניהן ולכך קאמר שהוא בולט יותר מן המילון והיינו נגד הרחב ונתן הפנימי בפיו היינו לומר שהוא עודף עליו מן הלד [הלר] וכתב ע"ז [בדברי משה] (שם ה) ז"ל ונראה לי דאם בולט במקום הנחת פיו שמינו מוקע רק בפנימי אף שמינו בולט נגד הרחב אלא שהוא (ו) [למילון] אם יצא דאם אין הקול יוצא רק מפנימי [וכו'] וכ"כ בם"ע (בהגה פ"כ) עיי"ש: (י) **כגון מגל** וכו'. כן הוא גירסת רש"י בגמרא אבל הרי"ף והרמ"ם והר"ן והתוספות והרמב"ן נורסים מיפכא בגמרא ריש דף ל"ג דאסכין אין בו אלא משום שבות וכמגל יש בו מיוב לאו:

הגהות והערות

טו] עיין רע"ב מברטנורה שכתב שני הפירושים: טז] **בכתה"י** הגירסא בטור והאמירה לגוי שבות ושבות במקום מצוה שרי, וכמו שלפנינו הוא הגירסא בטור הנדפס עם דפו"ר ב"י וב"ח: יז] **בדפוס** פייבי די שאקו הגירסא וכתב הר"ר יצחק ז"ל: יח] **יש** להעיר שהרי הטור בסימן זה כתב ג"כ שהתוס' לא כתבו כן:

השנה (סי' ו) דמותר לנפח בו דלמו מוקלה הוא דהא מזי ליזרמל אחר דהנא ליזרמל זה מותר ליזרמל אחר (גילה כה.) וכיון דשרי לטלטולי אפילו לאותו יזרמל שרי לנפח בו דלא מצינו דחכמים הבמח מון לחמוס מלא מו מכילה מו הנאה ומנות נאו ליהנות נימנו וגם אין צריך לגזור שמא יאמר לגוי להביא לו כדי לנפח בו דלא צריך שיעשה מנוה הנאה בעבירה ולכך שרי לכולי עלמא וכן כתב רבינו בסימן תרנ"ה בשם הרשב"ץ וכן כתב המרדכי בפרק לולב הגזול (סי' תשמז) וכתב עוד שם המרדכי הוא הדין אם עשה גוי שופר ביום טוב מותר לתקוע בו עכ"ל: **ולענין הלכה** כיון דכל הני רצוחא מקיימים להמיר הכי נקטינן (ו) וכל שכן בנדון זה דמקוס קיוס מנוה הוא:

כג ויכול ליתן לתוכו מים או יין לצחצחו. שם בשבה ופירש רש"י (ד"ה שם) דלשמועינן דלא נימא מתקן מנא הוא: **ומ"ש אבל מי רגלים אף בחול אסור מפני הכבוד.** גרייתא שם (לג.):

תקפז א מקום הראוי לתקוע בו כיצד כגון מקום שתשמע בו התקיעה בלא ערבוב וכו' **לפיכך העומד בבור או בחבית גדולה** ותוקע וכו'. משנה בפרק לולב הגזול (כו:) התוקע לתוך הבור לתוך הדות לתוך הפיטם פירוש חבית גדולה א) שם קול שופר שמע ילא ושם קול הבור שמע לא ילא ובגמרא (שם) אמר רב הונא לא שנו אלא לאותם העומדים על שפת הבור אבל לאותם העומדים בבור שהם קול השופר לעולם שמעו וכתב הרמ"ה (שם) משמע מתוך פירושו אותם העומדים על שפת הבור פעמים שומעים קול שופר פעמים קול הבור וכן משמע ליישנא דרב יהודה לא שנו דמתניתין מפלגא בין שמע קול שופר בין שמע קול הבור אלא לאותם העומדים על שפת הבור אבל העומדים בבור לעולם שומעים קול שופר ולא ידעתי מה הבמה יש שם קול שופר שמע או קול הבור שמע שם שלוי בהבמנת המדם שימר שמעתי קול שופר או שלוי בעומק הבור או בהתקנע המדם על שפת הבור והתרתקו ממנו ולא משתבר שיהיה שלוי בהבמנת המדם דמה ב) נשמנה תקיעת הבור פעמים קול שופר ופעמים קול הבור ושם שלוי בעומק הבור או בקירובו על שפת הבור וכיוצא כל זה צריך עיעור על כן נראה לי לף על גב דרב יהודה אמר לא שנו אין בין בא שם לפרש המשנה והכי פירושו לא שנו שם קול הבור שמע אלא לאותם העומדים על שפת הבור שהקול מתבלבל בבור קודם שיצא לחוץ ולעולם אימם שומעין אלא קול הבור אבל אותם העומדים בבור לעולם קול שופר הם שומעין ויבאו ע"ל ודברי רבינו הם כדעת הרמ"ה וזהו שכתב שאם שמעו אחרים מבחוץ לא יבאו אלא **ומ"ש אבל הוא עצמו יצא.** אלו דוקא הוא עצמו אלא הוא הדין לאחרים שאם עמו בתוך הבור דכל שעומדים בתוך אין שומעין אלא קול הבור: **והרמב"ם** כתב בפרק ג' (ה"ח) התוקע לתוך הבור או בתוך המערה אותם העומדים בתוך הבור והמערה יבאו והעומדים בתוך שם קול שופר שמעו יבאו ושם קול הבור שמעו לא יבאו וזה מבואר אלא כדברי הרמ"ה אלא כדמשמע מפירוש רש"י וכן עיקר: **ומ"ש** הרמ"ה על זה לא ידעתי מה הבמנה יש שם קול שופר שמע או קול הבור וכו' נראה שכל שדם יכול להבחין שם הקול שמשמע הוא קול שופר או שם הוא קול הבור ושיבת שומעו קול שופר או קול הבור נמשך מעומק הבור ומהתקנע המדם על שפת הבור והתרתקו

תקפז א מקום הראוי לתקוע בו כיצד כגון מקום שתשמע בו התקיעה בלא ערבוב אבל אם שמע בערבוביא לא יצא. לפיכך העומד בבור או בחבית גדולה ותוקע ושמעו אחרים מבחוץ לא יצאו שאין שומעין אלא קול הברה אבל הוא עצמו שופר. אלו דוקא הוא עצמו אלא הוא הדין אחרים שהם עמו בתוך הבור כמשמר בשוגיא אלא לרבותא דדיוקא נקט כי בשעת שמשמע קול שופר שהרי עומד הוא בבור והשם הוא דיבא אבל שם היה עומד על שפת הבור והכניס פיו לתוך הבור ותוקע לא יבא אלא בשתקיעה אלא מילתא אלא בשמיעה וכבר נתבאר בסימן תקפ"ה (ס.): **כתב בית יוסף שרבינו כתב בשומעין עומדים על שפת הבור והתוקע עומד בתחלת התקיעה תוך לבור ובסופה תוך לבור אלא יבא וממילא משמע דהוא הדין לתוקע עומד תוך הבור או תוך לבור בתחלת התקיעה עד סופה והשומע הוא שעומד בשלת זמן התקיעה תוך הבור ובשלמו תוך לבור עכ"ל ואיני יודע מנין לו זה שהרי הרמ"ה לא אמר אלא שתוקע עומד בבור ועד סופה והשומע היו עומד בתחלת התקיעה בתחלתה או בסופה הוא דלא אלא יבא והטעם לפי שהקול מתבלבל בבור קודם שיצא לחוץ אבל בתוקע עומד תוך לבור בתחלת התקיעה עד סופה והשומע עומד בבור בתחלת התקיעה או בסופה אבל שמע יבא לומר דגם השומע יבא שאין הקול מתבלבל בבור וכן משמע מלשון המשנה אלא שאמה רק בתוקע לתוך הבור וכך מורין דברי הרמ"ה ז"ל ג"כ:

דרכי משה

(ו) **וכן** פסק מהרי"ל (הל' שופר סי' ח) דמותר לתקוע בו ומשמע שם אפילו אם יש לו שופר אחר שאינו של איל וזה שהובא הוא של איל. ונראה דהוא הדין אם עשה גוי שאר איסור דרבנן כגון שעלה אחריו לאילן וכדומה דינו כאילו הובא מחוץ לתחום וכן כתב המרדכי פרק לולב הגזול דאם עשה גוי שופר ביום טוב מותר לתקוע בו ועיין לעיל סימן שכ"ה:

פרישה

(יא) **אלא משום שבות ואמירה לגוי שבות דשבות ושבות דשבות במקום** וכו'. כ"ל ופי' לפילו ליזרמל עלמו אין בו אלא איסור שבות ושם כן האמירה לגוי שבות דשבות דאמירה לגוי לפילו בשאיסור לתוריית אין בו אלא שבות: **או יין לצחצחו.** פירש רש"י דאתי לאשמועינן דלא נימא מתקן מנא וק"ל:

הגהות והערות

יט) **תימה** שהתוס' לא כתבו שם אלא שבות דשבות אסור אמירה לגוי באיסורא דרבנן אבל לא שיהא אסור במקום מצוה, מיהו בגיטין ח ע"ב ד"ה אע"ג כתבו כן התוס' (הגהות רבי אברהם מסוכטשוב על הטור):

תקפז א) **כן** הוא הגירסא במשנה שבגמ' לפנינו לתוך "הפיטם" מלשון הללו בעלי פטסין ביצה טו ע"ב ופירש רש"י שם ד"ה בעלי פטסין חביות גדולות: ב) **כ"ה** בדפו"ר ב"י ובדפוסים המאוחרים איתא "דלמה" והוא ע"פ הרא"ש לפנינו שהגירסא "דלמה" נשתנה, ועיין קרבן נתנאל אות ע וז"ל מאחר דאין תלוי בעומק או התרחקות מהבור, וגי' ב"י "דמה" נשתנה וה"פ מה נשתנה תקיעת הבור ה"ל לחלק אם שמע תקיעות חוץ לבית הכנסת ואם קול הברה שמע לא יצא עכ"ל:

תקפח א בזמן הראוי לתקוע וכו' לפיכך אם שמע מקצת התקיעה בלילה וכו'. פירוש מאחר דגלילה אפילו דיעבד לא יצא כדתנן וכולן שעשו מעשה עמוד השחר כשר משמע אבל קודם עמוד השחר לא הילכך אפילו תקע מקצתה ביום נמי לא יצא שהרי כשר נתכוין להשומע מקצת תקיעה לא יצא והכא אף על פי שמע את כולה כיון שמקצתה גלילה לאו כלום הוא וזה ברור ולא כמו שכתב הבית יוסף לעיין ראיני מיושב בזה:

יצא ששומע קול שופר: ב ואם התחיל לתקוע בבור ועלה חוץ לבור וגמרה יצא שכל מה ששמע בין בפנים בין בחוץ היה קול שופר: ג והאחרים לא יצאו אף על פי שבסוף התקיעה שמעו קול שופר כיון שלא שמעו קולו בתחלה לא יצאו ששומע תחלת תקיעה בלא סופה או סופה בלא תחלתה ואין באותה מקצת שיעור תקיעה לא יצא. ובעל העיטור (הל' שופר צט.) **כתב שאפילו אם יש במקצתה שיעור תקיעה לא יצא:**

סימן תקפח

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] איזה זמן ראוי לתקוע: [ב] שמע חשע תקיעות מתשעה בני אדם: [ה] בזמן הזה אם תוקעין בשבת בבית דין: אם מותר לומר לקטן שיתקע בשבת:

א בזמן הראוי לתקוע כיצד משעת הנץ החמה (ג) **עד הלילה דתנן כל היום כשר לתקיעת שופר ואם תקע משעלה עמוד השחר יצא אבל בלילה לא.** (ג) **לפיכך שמע מקצת תקיעה בלילה ומקצתה ביום לא יצא:**

ממנו ושיעור דבר זה הוא תלוי בהבחנת המדמם אם קול שופר שמע או קול הנרה: **כתב** הר"ן (ז. ד"ה גמ') מהאברח כי היכי דמפלגינן בבור הכי נמי מפלגינן בפטם לחותם העומדים בתוך הפטם יצאו אבל הרמב"ם בפרק ג' מהלכות שופר (ה"ח) מילק בבור ובות ובפטם לא מילק אפשר שדעתו מפני שהבור גדולה אפילו העומדים בתוכו אם קול הנרה שמעו לא יצאו ע"ל ונראה שהניחו להרמב"ם לחלק בכך מדחזינן דרב הונא אמר לא שנו אלא לחותם העומדים על שפת הבור וכו' ולא אמר העומדים על שפת הבור והפטם אלמא דלא חיישי אלא בבור והוא הדין לבות בבור ובות אד הוא אלא אזה בחפירה וזה בנגין ואף על פי כן לדמות ולומר דהוא הדין לפיטם ורב הונא דיבא דמילתא נקט לא נראה להרמב"ם לדמות כן:

ב ואם התחיל לתקוע בבור ועלה חוץ לבור וכו' שם (כח.) אמר רבה שמע מקצת תקיעה בבור יצא ומקצת תקיעה חוץ לבור יצא ת"ש המוקע לחוך הבור או לחוך הבות או לחוך הפטם אף על פי שאין קול שופר שמע ואין קול הנרה שמע. הא אלא קול הנרה שמע. עם קול השופר לא יצא: במוקע ועולה לנפשיה. ואין אחר עמו לצאת בו אלא מוקע ועולה הוא לדידיה מחלתה וסופה בהכשר דמחלה הוא והשופר בבור ומתרגין לעיל (כז:) חותם העומדים בבור יצאו:

ג ומ"ש רבינו והאחרים לא יצאו אף על פי שבסוף התקיעה שמעו קול שופר כיון שלא שמעו קולו בתחלה וכו'. משמע דלעומדים על שפת הבור קאי ומה שחתם וכתב שלא יצאו היינו לדעת הרמ"ם דקאר דעומדים על שפת הבור לעולם הם שומעים קול הנרה דאילו לדעת הרמב"ם ורש"י אם קול הנרה שמעו הוא דלא יצאו אבל אם קול שופר שמעו יצאו בודאי: **והרא"ש** (שם) כתב בלשון הזה אבל אחר שמשמע מקצת תקיעה בבור ועלה ושמע סופה על שפת הבור או מחלתה בחוץ וסופה בפנים לא יצא שהשומע מחלת תקיעה בלא סופה או סופה בלא מחלתה לא יצא עד כאן: **ורבינו** כדי לקצר כתבה בשהשומעים עומדים על שפת הבור והתוקע עומד בתחלת התקיעה חוך הבור וסופה חוץ לבור וממילא משמע דהוא הדין לתוקע עומד חוך הבור או חוץ לבור מתחלת התקיעה ועד סופה והשומע הוא שעומד בקצת זמן התקיעה חוך הבור וקצתה חוץ לבור ולדברי הרמב"ם ורש"י דבר פשוט הוא דאין הכי ואין הכי אם קול שופר שמע יצא: **כתב** רבינו ירוחם (נ"ו מ"ב מח ע"ד) השומע מקצת תקיעה בלא בחיוב ומקצתה בחיוב או שמאר למחעסק בחקיעות שהחחיל לחקוע כמחעסק בלא כיון להוליא ואמר ליה בחמלא מבוין להולילחי ידי חובתי ותקע ומשך בה שיעור תקיעה לא יצא כיון דחחלחה לא הוי בחיוב ויש חומרים אפילו שיעור חקיעה בחיוב אף על פי שחחלחה לא הוי בחיוב ורחשון עיקר ולזה נראה שהסכים הרש"ם (שם) עכ"ל:

תקפח פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[ה] טעם למה לא תקנו לדחות יום ראש השנה כשחל להיות בשבת:

א בזמן הראוי לתקוע כיצד וכו' דתנן כל היום כשר לתקיעת שופר. משנה בפרק ג' דמגילה (כ:): **ומ"ש רבינו ואם תקע משעלה עמוד השחר יצא.** שם (כ.) תנן אין קורין את המגילה ולא מלין ולא טובלין ולא מזין עד הנץ החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר ויליף בגמרא (שם:) מקרא דמשעלה עמוד השחר מיקרי יום. ופירש רש"י (שם.) עד שתנץ החמה. ופשיטא דמפקא לילה: וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר. דמעלות השחר יממא הוא אבל לפי שאין הכל בקיאין בו צריכין להמתין עד הנץ החמה עד כאן. ומהשם שמעינן נכל דבר שמעומו ביום צריך לכחחלה לעשוחו משחנץ החמה ואם עשה משעלה עמוד השחר כשר: **ומ"ש אבל בלילה לא.** פשוט הוא ממשנה (שם:) שכחבחי בסמוך ומיימי לה בגמרא (שם) מדחניא (בחדבר כט ה) יום חרועה יהיה לכם: **ומ"ש לפיכך שמע מקצת תקיעה בלילה ומקצתה ביום לא יצא.** בפרק רלוהו בית דין (כח.) אמר רבה שמע מקצת תקיעה קודם שיעלה עמוד השחר ומקצת תקיעה לאחר שיעלה עמוד השחר לא יצא ושעמת משום דכיון דמחלת התקיעה היתה שלא בשעת מיוב הוי שמע סופה בלא מחלתה דקיימא לן (שם) דלא יצא: **ומיהו** מיבא לפיכך שכחב רבינו מינו מיושב דהא לא נפיק ממילי דכחב בסמוך דאף על גב דחקיעה לילה לא מפקא אם אינא דשמע סוף חקיעה בלא מחלחה הוה נפיק ידי חובה אם אינא דשמע מחלחה בלא סופה לא יצא ואם כן מאי לפיכך ודוחק לומר דקאי גם למה שכחב ושלא אמרינן דלא יצא אלא משום דקיימא לן דשמע סופה בלא מחלחה לא יצא ואם כן מאי לפיכך שכחב רבינו מינו מדוקדק דהא

פרישה

תקפז ששומע קול שופר. לעיל סימן תקפ"ה מ"ש בדריסה: **היה קול שופר וכו'.** ונא לשמועינן דלא נימא זימנין דמפיק ריסיה ואכתי שופר בבור וקא מיערבב קא משמע לן:

תקפח (ג) **עד הלילה.** דכתיב יום תרועה ולא לילה: **עמוד השחר יצא.** פירש רש"י דמעלה עמוד השחר יממא הוא אלא לפי שאין הכל בקיאין בה ניכרין להמתין עד הנץ החמה: (ג) **לפיכך שמע מקצת וכו'.** זה לשון בית יוסף ותימה לפיכך שכחב רבינו מינו מדוקדק דהא אף על גב דחקיעה לילה לא מפקא אם אינא דשמע סוף חקיעה בלא מחלחה הוה נפיק ידי חובה אם אינא דשמע מחלחה בלא סופה לא יצא ואם כן מאי לפיכך ודוחק לומר דקאי גם למה שכחב ושלא אמרינן דלא יצא פירש רש"י דמעלה עמוד השחר יממא הוא אלא לפי [ואם כן] מאי לפיכך שכחב ונראה דשפיר קאמר לפיכך:

ב שמע תשע תקיעות מתשעה בני אדם וכו'. נפרק במרע"ה השנה (לב.) אמר רבי יוחנן שמע מצע תקיעות במצע שעות ביום יצא מצע תקיעות במצע שעות ביום יצא מצע תקיעות מתשעה בני אדם כאחד לא יצא תקיעה מזה ותרועה מזה זה אחר זה ואפילו בקילוגין ואפילו כל היום כולו כך היא הגירסא הנכונה והיא גירסת הרי"ף (יח:) וכך על פי ברש"י (שם: ד"ה מתשעה) שכתב ללא גרסינן מתשעה בני אדם לא יצא תקיעה מזה ותרועה מזה זה אחר זה ואפילו בקילוגין ואפילו כל היום כולו כך היא הגירסא הנכונה והיא גירסת הרי"ף (יח:) וכך על פי ברש"י (שם: ד"ה מתשעה) שכתב ללא גרסינן מתשעה בני אדם לא יצא תקיעה מזה ותרועה מזה זה אחר זה ואפילו בקילוגין ואפילו כל היום כולו: **ובתב** הרב המגיד בפרק המוכר (ה"ב—ג) דהא דאמרינן שמע מצע תקיעות במצע שעות ביום יצא דוקא בשלא הפסיק ביניהם בקול שופר שמיעה מן הראוי בנחת כלומר שהיה שומע בבת אחת ושמע תקיעה ותרועה שבריח ושבר שבריח לתקיעה שמע תרועה לא יצא וכן הדין בכל הבנות לפי שהוא על פי שאין השהיה פוסלת בהפסקה בקול שופר שמיעה מן הראוי פוסל ולזה נתכוין רבינו למטה (ה"ה) שכתב והוא שיהא שומע כל בצע מהן על הסדר וכן כתב הרמב"ן ז"ל ועיקר עכ"ל: **והר"ן** בפרק במרע"ה השנה (י: ד"ה מתקיף) גבי הא דאמרינן רבי אבהו כתב גם כן בשבת הרמב"ן וגרסה מדבריו שרבינו מס והרשב"ץ חולקין על הרמב"ן ואף על פי כן כתב ומכל מקום יש לנהוג ולהחמיר כדברי הרמב"ן ז"ל עד כאן: **ובתב** רבינו ירוחם (נ"ו מ"ב מט סוע"ג) דהא דשמע מצע תקיעות במצע שעות ביום יצא דוקא בדיעבד אף על גב דמשמע הסיפ דעתו וכן כתב גם כן הר"ן בפרק במרע"ה השנה (שם) גבי הא דאמרינן רבי אבהו בקיצרי (לב.): **והמרדכי** (סי' תשכח) והגהות מיימוני (פי' יג) כתבו קיימת לן כרבי יוחנן דאפילו שמע מצע תקיעות במצע שעות ביום יצא ור"י נסתפק בדבר משום דרב מצי מסיק בפרק מי שמתו (נדרים כג.) גבי היו מיס שותתין על ירכיו דכולי עלמא (מוזר לרמ"ח מס שהה) [מס שהה מוזר לרמ"ח] עד כאן. ובדברי הפוסקים שהזכרתי פה אחד לפסוק כרבי יוחנן וכן פסק סמ"ג (עשין מב קיח ע"ד) והכי נקטינן: **כתבו** הגהות מיימוני (פ"ג מי' ו) אם אחד תוקע בשופר ואחד תוקע בחצוצרות יחד יצא בתקיעת שופר דברי קלי נתרי גברי משמעי עד כאן ותימה לפרק לעולם בית דין (כו.) משמע דתרי קלי מתרי גברי לא משתמעי אלא היינו טעמא דיצא ידי שמיעת שופר אף על פי ששומע עמו קול תצוחות משום דכיון דחביב יהיב דעתיה:

ג וישבת לאו זמן תקיעה היא וכו' ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. פירוש נפצע שייכא הך גזירה אפל לא ביום טוב דקיימא לן (ביצה יב.) מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה גמי שלא לצורך ובלבד שיהא בה צורך קצת כדלעיל בסימן תקי"ח (רנב.) והכא נמי יש בה צורך היום להוליכו אפל נקי ללמוד ולא קשה ביום טוב גמי יש לגזור שמא יצטרך לילך אחר השופר או אפל נקי בתרי עברי דנהרא ויתקן חבית של שייטין כדי לעבור (ביצה לו:) דהא ודאי משום הך מילתא לא מבטלין התקיעה כיון דמילתא דלא שכיחא ואיכא גמי היכרא ומידכר ולא אתי למיטעי מה שאין כן העברת ארבע אמות דמילתא דשכיחא הוא ואיכא היכרא ועביד למיטעי דלאו מדעתיה אימורא דהעברה לכך גזרו עליה אך קשה גם ביום טוב איכא אימורא בתקיעה משום שמא יתקן כלי שיר (שם) והיה להם לחכמים לבטל ד"ת בשב ואל תעשה ותירץ מה"ר אליהו מזרחי (בביאורו לממ"ג הל' שופר יד ע"ג) דלא אמרינן שב ואל תעשה שאני אפל איכא לאיכא הכשר מצוה כמו היה דשופר של רשות השנה אין מפקפקין עליו אם הגל וכו' (ר"ה לב:) דבעידנא דקא עקר שנות דעבריהם לא קא מקיים העשה אפל בשופר מקיעת שופר שהוא משום שמא יתקן כלי שיר דבעידנא דקא מעקר אימורא דרבנן מקיים עשה דשופר אין אומרים זה שב ואל תעשה שאני אפל אם שהקשה על זה דשם כן מאי אולמא דגזירה דרבה שמא יעבור עשה של תורה וליתה גזירה דרבה דשמא נמי בשופר של רשות הוא ולא תירץ כלום ולי נראה דקושיא מעיקרא הכי מיתרצה דשופר לא יעלה על הדעת לומר דמתבטל התקיעה לפי שחכמים אמרו התקיעה ביום טוב משום שמא יתקן כלי שיר דעל תקיעה זו דרשם השנה לא תיקנו כיון שהמורה ליומה לתקוע בזה היום אפל העברת ארבע אמות ברשות הרבים דמילתא דמריחא היא שכבר נפלה לתקוע בשופר משום חכמים שמא יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים וכיון שהמלוה היא בתקיעה ולא בהעברה שפיר אמרינן העמידו

ב שמע תשע תקיעות מתשעה בני אדם וכו'. הוא הדין נמי מאחד ואין מיתא להדיא בפרק במרע"ה השנה מניין שמע מצע תקיעות במצע שעות ביום יצא אלא כדי לחלק בין תקעו זה אחר זה לתקעו בבת אחת שזה אי אפשר אלא במצעה בני אדם כתב בריטב"א למילתא מצעה בני אדם:

ג וישבת לאו זמן תקיעה היא וכו' ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. פירוש במצע שייכא הך גזירה אפל לא ביום טוב דקיימא לן (ביצה יב.) מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה גמי שלא לצורך ובלבד שיהא בה צורך קצת כדלעיל בסימן תקי"ח (רנב.) והכא נמי יש בה צורך היום להוליכו אפל נקי ללמוד ולא קשה ביום טוב גמי יש לגזור שמא יצטרך לילך אחר השופר או אפל נקי בתרי עברי דנהרא ויתקן חבית של שייטין כדי לעבור (ביצה לו:) דהא ודאי משום הך מילתא לא מבטלין התקיעה כיון דמילתא דלא שכיחא ואיכא גמי היכרא ומידכר ולא אתי למיטעי מה שאין כן העברת ארבע אמות דמילתא דשכיחא הוא ואיכא היכרא ועביד למיטעי דלאו מדעתיה אימורא דהעברה לכך גזרו עליה אך קשה גם ביום טוב איכא אימורא בתקיעה משום שמא יתקן כלי שיר (שם) והיה להם לחכמים לבטל ד"ת בשב ואל תעשה ותירץ מה"ר אליהו מזרחי (בביאורו לממ"ג הל' שופר יד ע"ג) דלא אמרינן שב ואל תעשה שאני אפל איכא לאיכא הכשר מצוה כמו היה דשופר של רשות השנה אין מפקפקין עליו אם הגל וכו' (ר"ה לב:) דבעידנא דקא עקר שנות דעבריהם לא קא מקיים העשה אפל בשופר מקיעת שופר שהוא משום שמא יתקן כלי שיר דבעידנא דקא מעקר אימורא דרבנן מקיים עשה דשופר אין אומרים זה שב ואל תעשה שאני אפל אם שהקשה על זה דשם כן מאי אולמא דגזירה דרבה שמא נמי נימא יבוא עשה של תורה וליתה גזירה דרבה דשמא נמי בשופר של רשות הוא ולא תירץ כלום ולי נראה דקושיא מעיקרא הכי מיתרצה דשופר לא יעלה על הדעת לומר דמתבטל התקיעה לפי שחכמים אמרו התקיעה ביום טוב משום שמא יתקן כלי שיר דעל תקיעה זו דרשם השנה לא תיקנו כיון שהמורה ליומה לתקוע בזה היום אפל העברת ארבע אמות ברשות הרבים דמילתא דמריחא היא שכבר נפלה לתקוע בשופר משום חכמים שמא יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים וכיון שהמלוה היא בתקיעה ולא בהעברה שפיר אמרינן העמידו

ד גרסינן בירושלמי בפרק הקורא את המגילה למפרע (מגילה ה"ג) רבי יוסי בשם רבי יוחנן אפילו שמען כל היום יצא והוא שמשמען על הסדר היה זה ליה פשוטה דמשונה ותה ליה פשוטה מחברונה תקיעה אחת מוציאה את שניהם עד כאן וכתבו הר"ן בפרק במרע"ה השנה (יח: ד"ה גמ' אמר ר' יוחנן):

ה ושבת לאו זמן תקיעה הוא דתנן יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה. משנה ריש פרק במרע"ה השנה (כט:):

פרישה

ששתו בהם הרבה יצא. כתב הר"ן דוקא שלא שמע בפיהם קול שופר שלא שיך אחר... קול שמשמע לפיהו דל"ל הוי הפסק וכ"כ ב"י בשם המגיד משנה וכן מוכח בדברי רבינו בסימן תק"ן עיין מ"ש לקמן (שם פרישה אות ד): **שמע תשע תקיעות.** תרועות גמי קרוי תקיעות. כ"ן (יח: ד"ה אמר רבי יוחנן): **שאין כאן פשוטה לפניה וכו'.** אפל נלע... יוצא מע"ג דבעלמא ממרינן תרי קלי בהדדי לא משמעי בהדיא ממרינן בפרק רמוהו ב"ד בהלל מגילה ותקיעה יהיב דעתיה ומשמעי משום תביעות מלוה. ב"י: **במקדש היו תוקעין.** לתין שנות במקדש להכל זריזין והיכירן שם ולאחר החורבן התקין רבי יוחנן בן זכאי שיתקעו לפני ג"ד דוקא להשם גמי ליכא למיגזר לשמא ניתי דין עליהן כ"ן (ת. ד"ה גמ' מ"ט):

הגהות והערות

תקפח א) כפי הנראה שצ"ל לא יצא: ב) כ"ה בדפו"ר ב"י, ובמב"ם מהדו' פרנקל הגירסא בשעה זו ועי"ש בילקוט שנויי נוסחאות:

דבריהם נמצ ואל תעשה ומה שקשה למה מסקו לשמע יעבירנו מרגע לשמות ברשות הרבים ואל מסקו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים כבר פירש רש"י הטעם בפרק לולב וערבה משום דכרוב מקומות אין לחוש להוציא כגון היה מונח בכרמלית או בקרפף וגיבה [דאין כאן איסור הוצאה דאוריימא] ויש כאן איסור העברה והמוספות (ד"ה ויעבירנו) פירשו עוד דמרשות היחיד לרשות הרבים איכא איכרא ואיכא למיגזר אצל ברשות הרבים זימנין דלאו מדעתיה ומעביר מרגע לשמות ע"כ ועיי"ש (דף מ"ג.): **כתבו** הגהות מיימו"י אם אחד תוקע בשופר ואחד תוקע בחלוצות יחד יצא בתקיעת שופר דתרי קלי כתרי גברי משמעי ע"כ וכתב בית יוסף ותימה דבפרק ראוהו בית דין משמע דתרי קלי כתרי גברי לא משמעי וכו' ואיכא למימר על תמיהתו דגבי שמע משמע תקיעות (נ"ז:) כתב רש"י גם כן דהא מוקימנא דתרי קלי כתרי גברי משמעי גם המוספות (ד"ה מתשעה) והרש"ם (פ"ד ס' יג) כתבו ז"ל ואף על גב דאמר לעיל לא שמעינן אלא קול אחד ואחד כל מקום שהוא בו בית דין אמרו לו היינו תנא קמא דאיכא בייתוסי בי דינא דלקולי וקיימא לן כתנא קמא הילכך בבית דין של שלשה נמי תוקעין ועל זה היה סומך הרי"ף לעשות מעשה בדבר שהיו תוקעין בבית דינו בראש השנה שהל להיות בשבת ומיהו משמע דנהי דלא נעשין בית דין של עשרים ושלשה אל סמוך בית דין קבוע מיהא נעשין דהא כתיבנא לעיל (סד סוד"ה גמ' מ"ע) דתרתי בעשין בפני בית דין ובזמן בית דין וכל בית דין שאינו קבוע אין לו זמן אבל הרמב"ם כתב בפרק ג' (ה"ט) בזמן הזה שאנו בבית הבית בכל מקום שהו בו בית דין קבוע והוא שיהיה סמוך בארץ ישראל תוקעין בו בשבת וכן דעת הרז"ה (המאור שם) ע"ל וכתב הרב המגיד שכן דעת הרמב"ן ז"ל (דרשות לר"ה סוף פי"ב ועי' מלחמת שם): **ואע"פ ששבת לאו זמן תקיעה הוא מותר לומר לקטן שלא הגיע לחינוך שיתקע בשבת וכו'.** בפרק בתרא דראש השנה (לג:) תנן אין מעכבין את התינוקות מלתקוע אבל מתעסקין בהם כדי שילמדו וגמרא (לג.) מתעסקין בהם כדי שילמדו אמר רבי אלעזר אפילו בשבת מניח נמי הכי (תוספתא פ"ג ה"ג) מתעסקין בהם עד שילמדו אפילו בשבת ואין מעכבין התינוקות מלתקוע בשבת ואין צריך לומר ביום טוב הא גופא קשיא אמרת מתעסקין בהם עד שילמדו אפילו בשבת אלמא לכתחלה אמרינן תקעו והדר תנא אין מעכבין עיכובא הוא דלא מעכבין הא לכתחלה לא אמרינן תקעו לא קשיא כאן בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא הגיע לחינוך וכתב הרי"ף (ט:) אמר רבי אלעזר ואפילו בשבת והכי מילי בקטן שהגיע לחינוך ביום טוב אין בשבת לא ואית לאמרי לאיפכא לכומר ד] הכי מילי בקטן שלא הגיע לחינוך אבל קטן שלא הגיע לחינוך לא וכתב הר"ן (ד"ה והא"מ) הכי מילי בקטן שהגיע לחינוך דכיון שהגיע לחינוך מתעסקין עמו כדי שילמוד אפילו בשבת אבל קטן שלא הגיע לחינוך ביום טוב אין בשבת לא

תוקעין אבל לא במדינה שאין הכל בקיאין בתקיעת שופר וחיישינן שמא יטלנו בידו ליל אצל בקי ללמדו (ג) **ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים.** ורי"ף היה תוקע בבית דינו וסמך לו על הא דתנן משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין ולפניהם ורוצה לפרש כל בית דין ואפילו של שלשה ולא נהגו כן שכל המפרשים פירשו בית דין של עשרים ושלשה שהן סנהדרי קטנה. ואף על פי ששבת לאו זמן תקיעה הוא מותר לומר לקטן שלא הגיע לחינוך שיתקע בשבת כדי להתלמד לתקוע אבל אם הגיע לחינוך אסור לומר לו לתקוע ואם תקע מעצמו אין צריך למחות בידו:

ומ"ש שאין הכל בקיאין בתקיעת שופר וחיישינן שמא יטלנו בידו וכו'. **וכתב** הר"ן (ה. ד"ה גמ' מ"ט) ומסתמא מאי שנא הני דגזרינן ומאי שנא מילה דאמרינן בפרק ר' אליעזר (קכא:) ואין מלין את הבן בלילה משום דשמא יעבור ויביא סכין ביום המילה ומפרש התם משום דאין מצוה לעשות מצוה ע"י עבירה ומאי שנא מהא דאמרינן בפרק ר' אליעזר (קכב.) ואין מוציאין את הלולב ביום טוב ראשון לרשות הרבים משום דשמא יעבור ויביא סכין ביום טוב ומפרש התם משום דאין מצוה לעשות מצוה ע"י עבירה ומאי שנא מהא דאמרינן בפרק לולב וערבה (סוכה מב:) דכרוב מקומות אין לחוש להוציא כגון היה מונח בכרמלית או בקרפף וגיבה [דאין כאן איסור הוצאה דאוריימא] ויש כאן איסור העברה והמוספות (ד"ה ויעבירנו) פירשו עוד דמרשות היחיד לרשות הרבים איכא איכרא ואיכא למיגזר אצל ברשות הרבים זימנין דלאו מדעתיה ומעביר מרגע לשמות ע"כ ועיי"ש (דף מ"ג.): **כתבו** הגהות מיימו"י אם אחד תוקע בשופר ואחד תוקע בחלוצות יחד יצא בתקיעת שופר דתרי קלי כתרי גברי משמעי ע"כ וכתב בית יוסף ותימה דבפרק ראוהו בית דין משמע דתרי קלי כתרי גברי לא משמעי וכו' ואיכא למימר על תמיהתו דגבי שמע משמע תקיעות (נ"ז:) כתב רש"י גם כן דהא מוקימנא דתרי קלי כתרי גברי משמעי גם המוספות (ד"ה מתשעה) והרש"ם (פ"ד ס' יג) כתבו ז"ל ואף על גב דאמר לעיל לא שמעינן אלא קול אחד ואחד כל מקום שהוא בו בית דין אמרו לו היינו תנא קמא דאיכא בייתוסי בי דינא דלקולי וקיימא לן כתנא קמא הילכך בבית דין של שלשה נמי תוקעין ועל זה היה סומך הרי"ף לעשות מעשה בדבר שהיו תוקעין בבית דינו בראש השנה שהל להיות בשבת ומיהו משמע דנהי דלא נעשין בית דין של עשרים ושלשה אל סמוך בית דין קבוע מיהא נעשין דהא כתיבנא לעיל (סד סוד"ה גמ' מ"ע) דתרתי בעשין בפני בית דין ובזמן בית דין וכל בית דין שאינו קבוע אין לו זמן אבל הרמב"ם כתב בפרק ג' (ה"ט) בזמן הזה שאנו בבית הבית בכל מקום שהו בו בית דין קבוע והוא שיהיה סמוך בארץ ישראל תוקעין בו בשבת וכן דעת הרז"ה (המאור שם) ע"ל וכתב הרב המגיד שכן דעת הרמב"ן ז"ל (דרשות לר"ה סוף פי"ב ועי' מלחמת שם): **ואע"פ ששבת לאו זמן תקיעה הוא מותר לומר לקטן שלא הגיע לחינוך שיתקע בשבת וכו'.** בפרק בתרא דראש השנה (לג:) תנן אין מעכבין את התינוקות מלתקוע אבל מתעסקין בהם כדי שילמדו וגמרא (לג.) מתעסקין בהם כדי שילמדו אמר רבי אלעזר אפילו בשבת מניח נמי הכי (תוספתא פ"ג ה"ג) מתעסקין בהם עד שילמדו אפילו בשבת ואין מעכבין התינוקות מלתקוע בשבת ואין צריך לומר ביום טוב הא גופא קשיא אמרת מתעסקין בהם עד שילמדו אפילו בשבת אלמא לכתחלה אמרינן תקעו והדר תנא אין מעכבין עיכובא הוא דלא מעכבין הא לכתחלה לא אמרינן תקעו לא קשיא כאן בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא הגיע לחינוך וכתב הרי"ף (ט:) אמר רבי אלעזר ואפילו בשבת והכי מילי בקטן שהגיע לחינוך ביום טוב אין בשבת לא ואית לאמרי לאיפכא לכומר ד] הכי מילי בקטן שלא הגיע לחינוך אבל קטן שלא הגיע לחינוך לא וכתב הר"ן (ד"ה והא"מ) הכי מילי בקטן שהגיע לחינוך דכיון שהגיע לחינוך מתעסקין עמו כדי שילמוד אפילו בשבת אבל קטן שלא הגיע לחינוך ביום טוב אין בשבת לא

פרישה

(ג) **ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים.** הא לא קאמר שמא יוציאנו מרשות היחיד לרשות הרבים משום דהתם איכא היכרא טפי. ר"ן. ול"ל ים הפרק גדול אין בית לר"ה ולכך כשכותב לעתה מרגיש ולא יצא:

דרישה

תקפח שמא יטלנו בידו. זה לשון הר"ן וא"ת מאי שנא הכא דגזרינן ומאי שנא גבי מילה דשרי בשבת ולא גזרינן שמא יעביר תינוק או איזמל ברשות הרבים ארבע אמות יש לומר דהכא שאני לפי שהכל טרודים ולא מזכר כל חד מחבריה מה שאין כן במילה עיין בבית יוסף שהביאו וכתב הכלבו וא"ת ולידחו ראש השנה כשחל בשבת משום תקיעה כי היכי דדחינן ליה מיום א' משום ערבה י"ל דא"צ דזימנין דמיקלע בה המולד בה' י"ח ויהיה נדחה עד יום ב' מולד זקן וכל כי האי לא מדחינן משום דמיחזי כשיקרא עכ"ל: **א"צ למחות בידו** וכו'. אף על גב בשאר איסורין אי עביד מצוה להפריש שאני הכא דלאו איסור הוא שהרי מצות היום בשופר אי לאו שבת הוא תוס':

הגהות והערות

ג] **הב"ח** לא כתב מה שחסר בראש"ש רק כתב ובתוספות מבואר וכך צריך להגיה בדברי הרא"ש, ועיין בהגהות הב"ח על הרא"ש שם אות ז שהגיה וז"ל ונראה לר"י איפכא דקטן שהגיע לחינוך אין מעכבין בשבת אבל לכתחלה לא אמרינן להו תקעו כיון דאיסורא דרבנן הוא, וכן כתב שם בקרבן נתנאל אות ב בזה הלשון בשם הב"ח על הטור עי"ש וכבר כתב כן הב"י בבדק הבית כאן: ד] **מש"פ** כאן הב"י כלומר וכו' הוא לשון הרא"ש סימן ז עי"ש:

דנשמע מין מתעסקין עמו ולא עוד אלא שאם נא לתקוע מעכבין עליו והכי מוכח בגמרא וכי תימא ממאי מעכבין דהא קיימא לן (יבמות קיב.) דקטן שוכל ונלוט אין בית דין מצווין להפרישו יש לומר דהני מילי בתחלת דלא מיפרסמא אבל בתחלת דמיפרסמא כי הא שהקטן

סימן תקפט

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א—ה] איזה אדם ראוי לתקוע ומי מוציא את אחרים ומי אינו מוציא אפילו עצמו: [ו] נשים ועבדים יכולים לתקוע ולברך ואם אחר יכול לתקוע להן ולהוציא השופר בשבילן: [ז] המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו: [ח—ט] אם צריך התוקע כוונה להוציא ועיין בסימן תר"ן:

א—ב (א) **אדם הראוי לתקוע לאפוקי חרש שוטה וקטן דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא**

ה) נשמע לרבים מעכבין דילמא נפיק מיניה מורגא לתקוע בשבת שלא בפני בית דין: **וכתב** הרא"ש (פ"ד סי' ז) על דברי הרי"ף רס"י (לג: ד"ה קטן) פירש כליבתא קמא והקשה עליו ר"י ו) כיון דהגיע לחינוך ואין מצות היום בשופר היכי ממרינן ליה למיעבד איסורא ועוד תימה קטן שלא הגיע לחינוך אין מעכבין לומו מלתקוע בשבת אבל לכתחלה לא ממרינן ליה תקע ומתי והא אפילו נהגיע לחינוך שרי להתעסק בו כדי שילמדו: [בדק הבית] לפיכך פירש איפכא דבהגיע לחינוך אין מעכבין אבל לכתחלה לא אמרינן להו תקעו כיון דאיכא איסורא דרבנן [עד כאן]: ומכל מקום לא מחוייב להפרישו כיון דאם לא היה שבת מצות היום בשופר קטן שלא הגיע לחינוך מתעסקין בלומר מותר להניח להתעסק וכן מוכח בריש ערכין (ג:) עכ"ל: **וכן** כתב הרמב"ם בפרק ג' (ה"ו) דהא דתנן אין מעכבין אותם מלתקוע אבל מתעסקין עמהם ואמר רבי אלעזר אפילו בשבת שלא הגיעו לחינוך היא ומיהו כתב הרב המגיד פירוש מתעסקין שאומרים להם תקעו ומשתדלין עמהם: **וכתב** הר"ן (שם ד"ה אמר) דהא דאמרי להתעסק אפילו בשבת דוקא ביום טוב של ראש השנה שאל להיות בשבת אבל בשבת אמרת לא ומכי אימא בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ט) וכן נראה מדברי הרא"ש (שם) אבל הרמב"ם (שם) כתב דהא דאין מעכבין התינוקות מלתקוע אפילו בשבת היינו דוקא בשבת שאינו יום טוב של ראש השנה ז) וכתב הרב המגיד דטעמו משום דבשבת של יום טוב של ראש השנה ודאי מעכבין משום שלא יאמרו שתוקעין ביום טוב של ראש השנה שאל להיות בשבת וכן נראה מן הירושלמי ח) עכ"ל: **וכתב** הר"ן (שם ד"ה וכתב) וזה לשונו כתב רבינו אפריס ז"ל שעכשיו אסור לתקוע לכל קטן בשבת כלל ואפילו בשבת של ראש השנה שלא נאמרו דבריס הללו אלא בזמן שהיתה תקיעת שופר דוחה את השבת וכן דעת הרז"ה (המאור ח.) וכן מוכח בירושלמי ולפ על פי שהרי"ף כתב בהלכותיו (ט:) לטעמיה מזיל שהוא שופר שאפילו בזמן הזה שתוקעין בכל מקום שיש בו בית דין קטוע אבל הרמב"ן (מלחמות ח: לימור רחשון) כתב שכיון שהגאונים כולם כתבוה מהירושלמי מדבריהם יש ללמוד שהם קטורים שלא בינה בלבד נאמרה זאת התקנה אלא בכל יום לחשון של ראש השנה שאל להיות בשבת בכל מקום לפי שאין בלימוד גזירה לרבה ואין בו אלא לימוד שנות התקיעה עצמה וכיון שהיא למצוה מותרת שהם צריכין להתלמד כדי לתקוע למחר ולתנכם במצות ע"כ (א): **כתב** הכל בו (סי' סד כח.) יש שואלים למאי לא דחינן ראש השנה כל מיקלע בשבת משום תקיעת שופר כי היכי דלחינן ליה מיום ל' משום יומא דערבה והתשובה זימנין דמיקלע המולד בה' י"ח והוא נדחה עד שבת משום מולד זקן ומשום ו' לחד"ו ואם נדחה חותו גם מיום שבת משום תקיעת שופר נעטרך לדחותו עד יום ג' משום ל' לחד"ו נמלא שלא יהיה נקבע עד יום ה' אחר המולד וכל האי לא לחינן משום דמחזי כשיקרא עכ"ל:

תקפט א—ב אדם הראוי לתקוע לאפוקי חרש שוטה וקטן דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתם.

משנה נסוף פרק לחומו בית דין (כט:): **וכתב** הכל בו (סי' סד כח.) שאפילו המדבר ואינו שומע דקיימא לן (תרומות פ"ג מ"ט) שהוא כפיקח לכל דבריו אינו מועיל כיון דאינו שומע דלמא בר חיובא הוא וכן כתב הר"ש בר צמח בתשובה (תשב"ץ ח"ג עין קנו, ח"ג סי' קיג) ונעמא משום דבשמיעה תליא מילתא דהא מצרכין על השמיעה וכיון שאינו שומע אינו מחוייב בדבר ולא מפיק אלא שומע ואינו מדבר יוצאים בתקיעתו עכ"ל א):

דרכי משה

תקפח (א) **וכתב** המגיד משנה פרק ב' דהלכות שופר (ה"ד) דבריהם טוב נמי אפילו קטן שהגיע לחינוך מתעסקים עמו. ועיין לעיל סימן ש"ח (סח. ב"י ד"ה גרסינן ובד"מ אות יג) אם מותר לטלטל שופר בראש השנה שחל להיות בשבת. כתב אור זרוע במסכת ראש השנה (ח"ב סי' רסו סב ריש ע"א) כיון שהותרה התקיעה לאנשים אפילו רצה לתקוע כל היום הרשות בידו אף על פי שיצא כבר עכ"ל ולקמן בסימן תקפ"ט לא משמע כן וגם בסימן תק"צ לא משמע כן:

פרישה

תקפט (ו) **אדם הראוי לתקוע כיצד לאפוקי חרש שוטה וקטן.** אפילו מדבר ואינו שומע דנשמעה מלית מילתא דהא מצרכין על השמיעה אינו שומע אינו מחוייב בדבר ולא מפיק אלא שומע ואינו מדבר מוציא:

הגהות והערות

ה) **כ"ה** בדפו"ר ב"י ובדפוסים המאוחרים וכן"ן שלפנינו וכ"ה בתוספת יו"ט פ"ד מ"ח לשון הר"ן, ובדפוס קניגסברג הגיהו "שהקול": ו) **כ"ה** גם בתוס' לג ע"א ד"ה חניא ובתוס' לא כתוב בשם ר"י אלא סתם ועיין ב"ח לקמן סימן תק"צ ס"ז דהר"י הוא בעל סתם תוספות: ז) **עיין** בכסף משנה שם שמפרש דברי הרמב"ם וז"ל כלומר שאינו ר"ה וכ"ש בשבת שחל ר"ה בו עכ"ל וזה דלא כפירוש ה"ה בדברי הרמב"ם, עיין מראה פנים על ירושלמי ר"ה פ"ד ה"ט (דף כא ע"א), וכן פירש דברי הרמב"ם בשו"ת תשב"ץ ח"ב סימן קצח עי"ש: ח) **הקשו** המפרשים כפ"ת ר"ה לג ע"א ועורוך לנר שם ד"ה בגמרא מעשה רוקח פ"ב מהל' שופר מראה פנים ועוד, שהראשונים כתבו הירושלמי להיפך וכן הוא בירושלמי שלפנינו פ"ד ה"ט, ועיין מעשה רוקח שם שהרב המגיד הי' גורס בירושלמי גירסא אחרת:

תקפט א) **עיין** בספר "עקבי חיים" סימן יח—כ:

לנרך הא נמי פשיטא דכיון שמוקצין מנרכין שהקטן שהגיע למיעוט מייב מדרבנן בתפלה וכל הנרכות כדתנן נפרק מי שמתו (נרכות כ:) ופרק לולב הגזול וי"ל דסלקא דעתך אמינא דכיון דמן הדין הס פטורין מלתקוע אס מניחין אותן לתקוע ולנרך אינא אל מוסיף שהרי נשס מוסה הס מוקצין לאס לא כן היו מנרכין על התקיעה קא משמע לן דלית לן בה וכיוצא בזה פירש רש"י נגמרא (לג. ד"ה הא) לענין נשים דסלקא דעתך אמינא דאי תקעי אינא אל מוסיף מאחר שהן פטורות וזה דעת התגור (סי' תתקי) שאחר שהנשים אין להן לנרך משוס דלינא אל מוסיף והיינו כדפי' לכיון דמנרכין גלי לדעתייהו דמשוס מוסה עושין כן וה"ל כמוסיף על המורה שנכתב וזהו שהזהירה התורה לא תוסיף וגו' כלומר לא תוסיף על המורה שנכתב ולא על תורה שבעל פה עיין נשמ"ג לאוין סימן שס"ד (לד ע"ג) ובהגהות הרי"ף (ס"ד:) (שלטי הגבורים ר"ה ט: ד"ה אין מעכבין) נמה שכתב על שס ר' יעשיה אחרון ז"ל. ויש להקשות על מה שכתב רבינו יכולין לתקוע ולנרך היפך מה שכתב לעיל נסימן י"ז (כג.) שיותר טוב שלא יברכו ומלשה לי שמה שכתב כאן ואין מוחין בידן קאי נמי אנרכה כלומר שאינו רשוי לנרך אלא שאין מוחין בידן והיינו ממש כלעיל וזהו שדקדק רבינו בלשונו וכתב יכולין לתקוע ולנרך ואין מוחין ללמדנו רבינו שס האי לאין מוחין אינו אלא לענין התקיעה כדמניא אין מעכבין את הנשים דמשמע אבל לכתחלה לא משוס לינור שנות התקיעה אבל לענין הנרכה לפי רשיות רבינו שס כיון שתוקעות תומרין להן לנרך אפילו לכתחלה ומפני מה כתב אין מוחין אף אנרכה אלא ולתי דמשמך לפי שיטתו דיותר טוב שלא יברכו אלא שאין מוחין כדפי': **כתב** בית יוסף נשס הר"ם בר נמח דשומע ואינו מדבר יוצאים בתקיעתו ע"ל ונראה דאפילו לכתחלה יכול לתקוע שהשומעין יכולין לנרך ואינו דומה להא דתנן (תרומות פ"ל מ"ו) האלם והערוס לא יתרומו לכתחלה משוס שאינס יכולין לנרך דשאני התס דלף אחר יתרומו אינו יכול לנרך מה שאין כן הכא ועיין בתרומת הדשן סימן ק"מ:

ב **אנדרוגינוס מוציא את מינו** וכו'. כתב מהר"ם לובלין (בשיטתו לטור) ז"ל דס"ל דאנדרוגינוס לא הכריעו זו מכמים ודוקא לדעת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דהלכתא כפריקא הוא ומשוס הכי אינו מוציא את שאינו מינו וכן לענין מגילה אבל ר"י שפסק דזכר גמור הוא כמ"ש ביורה דעה נסימן רס"ו (ר:) ובאבן העזר סימן מ"ד (עט.) מוציא אפילו שאינו מינו והרא"ש שהביא הברייתא נפרק לולהו בית דין (סי' יג) משוס דאזיל לחומרא עיין ביורה דעה סימן שט"ו (רנח:) ע"ל וביו"ד סימן רס"ה (ס"ו) ובאבן העזר בהלכות מליכה (סי' קעב) האריכתי על כל דיניו עיי"ש:

ג **ואשה נמי אינה חייבת דהוה ליה מצות עשה שהזמן גרמא**. משמע נפרק קמא דקידושין (כט.) כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות:

ד **ומ"ש אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אפילו מינו אינו מוציא**. נרייתא נסוף פרק לאוהו בית דין (כט.):

ה **ומ"ש מי שחציו עבד וחציו בן חורין אפילו לעצמו אינו מוציא**. מימרא ונרייתא שס. ואס תאמר אנדרוגינוס נמי נימא לאפילו עצמו אינו מוליא ללא אתי לד נקבות שנו ומפיק לד זכרות יש לומר לאנדרוגינוס נריה נפני עצמה הוא ומשוס הכי לא שייך למימר ניה לא אתי לד נקבות ומפיק לד זכרות והילכך אפיר מפיק לנפשיה ומהאי טעמא נמי מפיק לת מינו דשניהם בריה אחת ובריה מוליאה בריה כמותה כן כתבו הר"ן והרב המגיד וכתב עוד הרב המגיד דאפשר

אחרים ידי חובתם: ג ואשה נמי אינה חייבת דהוה ליה מצות עשה שהזמן גרמא: ד אנדרוגינוס מוציא את מינו שאם זה זכר גם זה זכר ואם זו נקבה גם זו נקבה. טומטום אפילו מינו אינו מוציא שמא זה יקרע וימצא נקבה והאחר ימצא זכר: ה מי שחציו עבד וחציו בן חורין [א] אפילו לעצמו אינו מוציא דלא אתי צד עבדות ומוציא צד חירות וצריך שיתקע לו אחר: ו ואף על פי שנשים וקטנים פטורין יכולין לתקוע ולברך ואין מוחין בידן ואין כאן טעמא נמי מפיק לת מינו דשניהס בריה אחת ובריה מוליאה בריה כמותה כן כתבו הר"ן (ז: ד"ה כהגיס) והרב המגיד (פ"ג ה"ג): **וכתב** עוד הרב המגיד דאפשר שאפילו לדברי מי שאומר לאנדרוגינוס אינו בריה בפני עצמו אלא חציו זכר וחציו נקיבה יש להלק בין מה שהוא בידי אדם כגון עבד דאפשר לתקן ולשחררו לגמרי ובין מה שהוא בידי שמים דאי אפשר לתקן וזה לשון רש"ל (בבאורו לטור) אבל לר"י דסבירא ליה דזכר גמור הוא ביורה דעה סימן רס"ו ובאבן העזר סימן מ"ד מוציא אפילו שאינו מינו ועיין ביורה דעה סימן שט"ו:

ו **ואע"פ שנשים וקטנים פטורים יכולים לתקוע ולברך ואין מוחין בידם** וכו'. נפרק נתרא דרשם הסנה (לג.) אלא דתנן אין מעכבין את התינוקות מלתקוע דייק הא נשים מעכבין לומר דוקא תינוקות אין מעכבין כדי לתנן נמצות הא נשים מעכבין דכיון שהן פטורות כי תקעי עברי לשמות דתקיעה והא מניא אין מעכבין לא את הנשים ולא את התינוקות לאר אדי לא קשיא הא רבי יהודה הא רבי יוסי ורבי שמעון: **וכתב** הר"ן (ט: ד"ה ועיין הלכה) להלכה כרבי יוסי ורבי שמעון דלאמרי נשים קומכות רשות כלומר לאף על גב דפטורינהו רחמנא לי קמכי ליכא לינורא משוס משמע נקדשים והוא הדין לכל מצות עשה שהזמן גרמא הרשות בידן ולא מיישינן נשים לעשות כל מצות עשה שהזמן גרמא הרשות בידן ולא מיישינן לכל תוסיף ולא לשנות דתקיעה וכן כתב הרמ"ם (פ"ד סי' ז) נשס רבינו שס וכתב עוד (שס) נשמו שיכולות לנרך על מצות עשה שהזמן גרמא אף על פי שהן פטורות ואין כאן משוס נרכה לנטלה וכן כתב הר"ן (שס ד"ה ועיין נרכה ד"ה ומ"מ) גס כן והניא רמיא רבינו שס וכתב אאף על גב דאיכא דאמי לה נקטינן כרבינו שס דהא טוטלת עליהן שכר מדאמר רבי יוסי בר חנינא (קידושין לא.) גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה דמקאמר גדול אאמת למי שאינו מצוה ועושה נמי יש לו שכר הילכך נכלל אאוס הן ומברכות ולא נימא הואיל ולא נטלו היאך יאמרו ולזו דכיון שהנשים נטלו אאף הן טוטלות שכר שפיר יאמרו ולזו עד כאן לשון: **וכתב** הרב המגיד נפרק ג' (ה"ג) כתב הרשב"א (חי' ר"ה השאם) לא. טו"ת מ"ל סי' קכג) שהעלו הרשאושים שאף על פי שנשים פטורות רשאות לתקוע ולנרך וכן נהגו ואין נרשה כן מדברי רבינו נפרק ו' (הל' סוכה ה"ג) ע"ל כלומר שכתב נפרק ו' טומטום ואנדרוגינוס לעולם אין מברכין ליכא נסוכה מפני שהן חייבין אאפסק ואין מברכין אאפסק וכתב הרב המגיד לדעת רבינו ולתי שאין נשים מברכות ויהיאך יאמרו ולזו והן פטורות ואאסוף הלכות נילית (פ"ג ה"ט) כתב גס כן הרמב"ם שנשים ועבדים וטומטום ואנדרוגינוס אין מברכין אס מתעטפין נציצית וההגהות כתבו שס (אות מ) שכן דעת רש"י שאסור לנשים לנרך על מצות עשה שהזמן גרמא ורבינו תס פסק שהן יכולות לנרך והניא רמיא לדבר ואמ"ג נסימן מ"ב (עשין) כתב נסימן מ"ב (קיט.) כל דברי רבינו תס ואחר

פרישה

יכולין לתקוע ולברך וכו'. שמע"פ שאינו מצוה ועושה מקבל שכר כר' יוסי בר חנינא דאמר גדול מצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה וג"כ יכול לומר וניינו כיון שהנשים נטלו וגם הס נוטלים שכר. תשי"ר:

דרישה

תקפט [א] **אפילו לעצמו אינו מוציא** וכו'. אבל באנדרוגינוס ליכא למימר לא אתי צד נקבות ומוציא צד זכרות דבריה בפני עצמו הוא ומשום הכי לא שייך למימר ביה לא אתי צד נקבות ומפיק צד זכרות והילכך שפיר מפיק לנפשיה ומהאי טעמא נמי מפיק את מינו דשניהם בריה אחת ובריה מוציאה בריה כמותה כן כתבו הר"ן והרב המגיד וכתב עוד הרב המגיד דאפשר

כך כתב מהל זהו דבר מיהה מהו ועוד נהגו שהיה מחוייבת לפי מדתורייתא ולפי מדרבנן נהגים במצות עשה שהזמן גרמא שפילו מדברי סופרים פטורות וכמו שמוכח בפרק מי שמתו (נדרים כ:) גבי נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה והתגור (סי' תפקי) כתב נשם רבינו ישעיה דוקא בלילה ברכה שרי להו לנשים לתקוע לעצמן מהל מס פירכו גילו בדעתן שלשם מוסף הן עושות מדלא דעובדות על מל מוסף ועוד דליכא ברכה לבטלה עד כאן לשונו (א) ומה שכתב שעובדות על מל מוסף מס מברכות היו נכון כלל מלא שמין לי להמריך כאן:

ומ"ש רבינו בשם בעל העיטור.

משום איסור תקיעה ביום טוב ולא משום ברכה לבטלה. וכתב בעל העיטור אחר שיצא כבר אינו יכול לתקוע להוציאן אלא אם כן לא יצא שנמצא תוקע להוציא את עצמו וכן נוהגין באשכנז לתקוע לנשים היולדות קודם שיתקעו בבית הכנסת כדי שיוציא התוקע גם את עצמו ואבי העזרי כתב שאפילו אחר שיצא יכול לתקוע להן ולהוציא השופר בשבילן (ג) אפילו דרך רשות הרבים ולזה הסכים אדוני אבי הרא"ש ז"ל: ז (ג) המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה דמצות לאו ליהנות ניתנו: ח—ט וצריך שיכוין התוקע להוציא השומע שאם תקע ולא כיון להוציא לא יצא דאמר רבי זירא

ג **וצריך שיכוין התוקע וכו'.** בפרק במה דברים:

כרבי יוסי ומיהו הני מילי לתקוע לעצמן דומיא דסמיכה (חגיגה טז:) דאפי' להו מסוס נחת רוח לף על גב דקמת נרמה בעבודה בקדשים הכא נמי לף על גב דקמת נרמה כתילול יום טוב שריא מכל מקום שכבר תקע לא יתקע להן דתין דומיא לחלם חטא בעגל נחת רוח כיון דכבר יצא ידי חובתו ואינו חייב בדבר התוקע להן הרי זה מילל יום טוב וכן כתב רבי אליעזר ממיץ (ילקוט השלם סו"ם תיט) והגהות וכן הורה הר"ם ב] ואמר שהרואה לתקוע לנשים לריך לעשות קודם שיתקע שליח לצור בעוד שלא יצא ידי חובתו הוא בעלמו ואם התחיל עד לאחר שיצא ידי חובתו הוא בעלמו לסור לתקוע להן ולא כראבי"ה (ריש פ' תקלד) שהחיר הדבר עכ"ל והסמ"ג (שם ע"ב) גם כן לא הבין מלא דברי רבי אליעזר ממיץ נלבד: **ומ"ש רבינו בשם ראבי"ה.** כן כתב הרא"ם שם וזה לשונו וראבי"ה (שם) כתב כיון דנשים חומרות רשות לף על גב דאמי קלת לעבודה בקדשים הוא הדין בתקיעה שהיא חכמה ואינה מלאכה (ר"ה כט:) מותר לתקוע להן ואפילו מי שיצא כבר ומותר גמי להוליא את השופר לר"ה בעית הכנסת כדי לתקוע להן וכן נראה לי דלא גריעא מאה מקטן שלא הגיע לחינוך דמתעסקין בהם כדי שילמדו כל שכן בנשים המחוונות למצוה עד כאן לשון הרא"ם וכן כתב המרדכי (סי' תשכ): **ולענין** הלכה כדאי הם לסמוך עליהם כל שכן במקום לריכא רבוותא דסברי כוותייהו כמו שנתבאר בסמוך ועוד דטעמא דראבי"ה והרא"ם טעמא דמסתבר הוא ומיהו טוב שלא לנהוג כיון דפלוגתא הוא ספק ברכות להקל (ב):

ז **המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה וכו'.** מימרא דרבא בפרק נפרק לאוהו בית דין (כח.) וכתב הר"ן (ו: ד"ה אמר) וזה לשונו כתב הרז"ה (המאור ז. ד"ה אמר רבא) דכי שרי לוקא בתקיעות דראש השנה שהן מלות מן התורה אבל בתעניות לא ולפי דבריו אף בתקיעות דראש השנה לריך לדקדק לפי שים נהן מדרבנן שלא שתין מחוורין דבריו דמכל מקום מלוה ליכא ומיהו מסתברא לי דכי אמרינן מותר לתקוע לו מקיעה של מלוה לוקא כגון שהוא תוקע מליו להוליא המודר הנאה אבל כל שאמר ליה המודר תקע לי והוליאני אסור דשליחותיה קא עביד ורחים לדבר מדאמרינן בפרק אין בין המודר (לה:) גבי הא דאיבעית לן האם הני כהני מי הוו שלוחי דידן או שלוחי דשמיא למאי נפקא מינה למודר הנאה מי אמרת שלוחי דידן הא קא מהני ליה ואסור ואמרינן נמי התם (נו:) שלא לדעתיה דבעל הכרי הא קא מהני ליה דקא עביד שליחותיה שלמת כל היכא דקא עביד שליחותיה אסור שלא ודאי הכא בתוקע מעלמו שלא בשליחותו של מודר עסקינן (ב*):

ח—ט **וצריך שיכוין התוקע להוציא השומע וכו'.** בפרק במה דברים שנה (לג:) תנן המתעסק לא יצא והשומע מן המתעסק לא יצא ובגמרא (לג:) המתעסק לא יצא הא תוקע לעיר יצא לימא מסייע לרבא דאמר התוקע לעיר יצא דילמא תוקע לעיר ונמי מתעסק קרי ליה: **ואמאי** דתנן השומע מן המתעסק לא יצא דייק אבל השומע מן המשמיע לעלמו מאי יצא לימא מיהו מיוצחא דרבי זירא דאמר ליה רבי זירא לשמעיה מיכוון ותקע לי ומשני דילמא מיידי דתנא ריצא מתעסק תנא סיפא נמי מתעסק ובפרק לאוהו בית דין (כח.) שלחו ליה לחנויה דשמואל כפאוהו ואכל מנה יצא אמר רבא ג] זאת אומרת התוקע לעיר יצא כלומר דמלות אינם לריכות כוונה ובפר הכי גרסינן (שם סע"ב) אמר ליה רבי זירא לשמעיה מיכוון ותקע לי פירוש ד] מתכוין לתקוע בשמי להוליאני ידי מוצתי ואוקימנא להא דרבי זירא כרבי יוסי דתניא שומע כעונה לעלמו ומשמיע משמיע לפי דרכו אמר רבי יוסי נמה דברים אמורים

דרכי משה

תקפט (א) **ועיין** לעיל סימן י"ז (אות א) מדין זה: (ב) **וכן** מהרי"ל (הל' שופר סי' יד עמ' רצג) פסק כדברי ראבי"ה והרא"ש וכתב דאין לתקוע לנשים עד אחר שתקעו בצבור ולא קודם לכן מיהו אם היא יולדת או חולה ואינה יכולה להמתין יתקע לה מיד. וכתב עוד (שם עמ' רצד) דהאשה תברך לעצמה ואם לא יכולה לברך יברך התוקע בשבילה ולי נראה כדברי בית יוסף דאם תוקעין לה אחר שיצא לא יברך לה התוקע דאף על גב דאין מוחין לנשים המברכות על מצות עשה מכל מקום מוטב שלא לברך כמו שנתבאר לעיל סימן י"ז (ד"מ אורח ד"ה ויותר) אבל לברך אחר בשבילן נראה דאסור דהרי אמרו (ר"ה כט.) כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם והיין והוא הדין לכל ברכת הנהנין שאם יצא אינו מוציא הואיל ואינו מחוייב בדבר אסור לחבירו לברך בשבילו וכל שכן בברכות אלו שהנשים בעצמן עדיף שלא לברך אלא שאין מוחין בידן שאין לאחר לברך בשבילן כן ג"ל. ועיין לעיל בסימן תקפ"ה (ד"מ אורח אות ב) התוקע לחולה מי יברך. כתב אור זרוע (ח"ב סי' רסט סב ריש ע"ד) מעשה שהיה שתקע לאשה יולדת כל סדר שתוקעין בישיבה: (ב*) **[ומיהם שם]** והא דשרי בתוקע לו מעצמו היינו דוקא במודר הנאה אבל אם אמר קונם תקיעותיו עלי אסור לתקוע לו אפילו תקיעה של מצוה דנדרים חלין על דבר מצוה אבל אם אמר בלשון שבועה שלא אשמע קול שופר של מצוה אינו חל עליו אלא בכולל שאומר שלא אשמע קול שופר סתם עכ"ל:

פרישה

(ג) **אפילו דרך רשות הרבים.** פירוש אף שמותר ג"כ שטלטול שלא לצורך מקור ביום טוב: (ג) **המודר הנאה מחבירו וכו'.** כתב הר"ן מסתברא דוקא כשהוא מוקע מעליו להוליא את המודר אבל כל שאומר לו המודר תקע והוליאני אסור דשליחותיה קא עביד והמריך ע"ש:

הגהות והערות

ב] **עיין** בספר הפרנס סימן תיב: ג] **בראי"ש** סימן יא שלפנינו הגירסא "רבה" ועיין רש"ש ובערוך לנר ד"ה רבא ובשפת אמת כח ע"ב: ד] **כן** פירש רש"י כט ע"א ד"ה איכוון:

לשמעיה (ד) **איכוין ותקע לי פירוש התכוין להוציאני אלמא בעינן דעת שומע שיכוין לצאת ודעת משמיע שיכוין על זה להוציאו ולית הלכתא כרבא דאמר התוקע לשיר פירוש לשורר ולא נתכוין לתקיעת מצוה יצא דקיימא לן מצות צריכות כוונה וכן כתב בהלכות גדולות. הילכך המתעסק שאינו מכוין לתקיעת מצוה אלא מלמד לאחרים לתקוע לא יצא והשומע ממנו לא יצא. והני מילי דבעינן שיכוין בפרט להוציא זה השומע ביחיד התוקע אבל שליח צבור התוקע מסתמא דעתו להוציא כל השומעים דתנן** (כז:) **היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא והרי"ף גיאת פסק כרבא דמצות אין צריכות כוונה ותוקע לשיר יצא ומתעסק היינו טעמא דלא יצא שלא נתכוין לשמוע אלא לתקיעה בעלמא וכן פסק רבינו חננאל ורב שרירא שדר ממתיבתא דהלכתא כרבא ומיהו מדאשכחן לרבי זירא דאמר**

ומ"ש אלמא בעינן דעת שומע שיכוין לצאת ודעת משמיע. אף על גב דמרבי זירא אין לומר מלא דבעינן דעת משמיע מכל מקום נלמוד דעת שומע ממכל שכן דכיון דבעינן דעת המשמיע שיכוין על זה להוציאו כל שכן דבעינן שהשומע עצמו יכוין לצאת בתקיעה זו דהא עיקר המצוה היא בשומע ובפסוק שכתב הילכך המתעסק וכו' עד והשומע ממנו לא יצא הוא לרבותא לומר שאף שיכוין השומע לצאת אפילו הכי לא יצא וק"ל:

צריכות כוונה וכן כתב בהלכות גדולות. הילכך המתעסק שאינו מכוין לתקיעת מצוה אלא מלמד לאחרים לתקוע לא יצא והשומע ממנו לא יצא. והני מילי דבעינן שיכוין בפרט להוציא זה השומע ביחיד התוקע אבל שליח צבור התוקע מסתמא דעתו להוציא כל השומעים דתנן (כז:) היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא והרי"ף גיאת פסק כרבא דמצות אין צריכות כוונה ותוקע לשיר יצא ומתעסק היינו טעמא דלא יצא שלא נתכוין לשמוע אלא לתקיעה בעלמא וכן פסק רבינו חננאל ורב שרירא שדר ממתיבתא דהלכתא כרבא ומיהו מדאשכחן לרבי זירא דאמר דשמואל מקבי דמצות מינס לריכות כוונה הלכתא כרבי זירא דפליגי בה תנאי בפרק ערבי פסחים (קיד:) גבי ירקות ורבי יוסי מקבר מצות לריכות כוונה והכי נמי קאמר רבי יוסי בשמעתין (כט.) ורבי יוסי נימוקו עמו (גיטין סז.) וכן פסק בעל הלכות גדולות (הל' ברכות פ"ז י:, סוף הל' ר"ה לט.) וגרסינן נמי בירושלמי ו] היה עובר למורי בית הכנסת וכו' הדא אמרה מצות לריכות כוונה ותניא נמי (פה:) נתכוין שומע ולא נתכוין מקמיע וכו' עד שיתכוין שומע ומשמיע ואף על גב דשניהו רב אסי ז] שינוי דמוקי ניהו ופסקו דמתניתין ובריית' לא כוותיה הילכך מזלינן למומרא ובעינן דעת שומע ומשמיע ואם תקע להוליא את עלמו אין מבירו השומע התקיעה יולא עד שיתכוין לו והני מילי יחיד אבל שליח לבור כיון דדעתיה לכולי עלמא לא בעינן עד שמתכוין ליה גופיה עכ"ל: **והר"ן** (ז: ד"ה והרב אלפסי) כתב שים קבוריס לומר דלא פליגי דהכי זירא אדהכא אמר רבי זירא מיכוין ותקע לי למוה אלא בעינן מבל דעת השומע ולא דעת המקיע ואם תקע להוליא את עלמו אין לריכין לכוונה ולא דמי לקריאת שמע ותפלה דהתם בעינן דעת המקיע שיכוין לברכות ולפסוקי דזמרה ולא דעת השומע ולכך אם הפסיק בדבור אפילו לדבר הלריך לתפלה לא יחזור לראש אלא יגמור תפלתו ואפילו הכי בעינן דעת השומע שיכוין לשמוע ולא דעת המקיע שיכוין להוליא את השומע ולכך אם הפסיק בדבור אפילו לדבר הלריך לתפלה

תקצ פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

צריך לזקוף השופר: [ט] תקע בצד הרחב לא יצא: הרחיק השופר מפיו ונפח ותקע בו לא יצא:

א סדר תקיעה והכשרה דתנן סדר תקיעות שלש של שלש שלש. משנה נפרק בתרא דרשם הש"ס (לג:) סדר תקיעות שלם של שלם שלם ופירש רש"י שלם של שלם שלם תקיעה ותרועה ותקיעה לכל אחת ואחת: **ומ"ש דשלש פעמים כתיבי תרועה בתורה** וכו'. שם תנו רבנן מנין שבשופר תלמוד לומר (ויקרא כה ט) והעברת שופר תרועה ומנין שפשוטה לפניה תלמוד לומר והעברת שופר תרועה ומנין שפשוטה לאחריה תלמוד לומר (שם) תעבירו שופר. ופירש רש"י והעברת. פשוטה משמע העברת קול אחד: תעבירו שופר. הרי העברה תחלה וסוף ותרועה כתיבא באמצע. ומנין לשלם של שלם שלם תלמוד לומר והעברת שופר תרועה (שם) שמעון זכרון תרועה (שם כג כד) יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט ו) ומנין ליתן את האמור על זה בזה ועל זה בזה תלמוד לומר שביעי שביעי לגזירה שוה מה להלן שלם של שלם שלם תשע. ופירש רש"י ומנין שלם של שלם שלם. מנין להך פשוטה לפניה ולאחריה ותרועה באמצע עבדינן תלמוד זימני למלכיות תדע ולזכרונות תדע ולשופרות תדע: תלמוד לומר. תרועה תלתא זימני לכל אחת פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה: ומנין ליתן את האמור על זה בזה וכו'. לפי שלשם תרועות הללו לא נאמרו במקום אחד שהשמים נאמרו בראש השנה והאחת ביובל ומנין ליתן האמורות בראש השנה ביובל ועתיד ליתן האמורות ביובל כאן ובכאן שלם: שביעי שביעי לגזירה שוה. נאמר בראש השנה בחדש השביעי (ויקרא כג כד) ונאמר ביובל והעברת שופר תרועה בחדש השביעי (שם כה ט):

תקצ א סדר תקיעה והכשרה דתנן וכו'. נפרק בתרא דרשם השנה: **אבל תרועה לא ידעינן מאי היא וכו'.** שם מוקימתא לחדי דתניא תניא דתניין ותניא דתניין ומתניתין דלא כר' גמוחי גמא ומר שבר ילולי יליל:

לשמעיה איכוין ותקע לי אמרינן לא ליעביד לכתחלה אלא יכוין במצוה ואם לא נתכוין יצא ואדוני אבי הרא"ש ז"ל פסק דמצות צריכות כוונה:

סימן תקצ

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א—ט] סדר התקיעות והכשרן וכל חילוקיהם:

א סדר תקיעה והכשרה דתנן סדר תקיעות (ו) **שלש של שלש שלש דשלש פעמים כתיבי תרועה בתורה שתים בראש השנה מיניה. ובכל תרועה ילפינן מקראי שיש תקיעה לפניה ולאחריה הרי שלש פעמים תקיעה תרועה תקיעה וילפינן מקרא שהוא העברת קול פשוט: ב אבל תרועה לא ידעינן מאי היא אלא מדמתרגמינן תרועה יבבא אלמא שהוא כקול שאדם משמיע כשהוא בוכה ומילל דילפינן מאמיה דסיסרא דכתיב בה ותיבב. ועדיין אין אנו יודעין אם הוא כאדם הגונח מלבו כדרך החולה שמשמיע קולות קצרים קול אחר קול ומאריך בהם קצת והוא הנקרא גנח. או כאדם המילל ומקונן שמשמיע קולות קצרים תכופים זה לזה והוא הנקרא יליל. או אם הוא שניהם כאחד. הילכך מספיקא אנו עושין הכל** אן **תקיעה ושלשה שברים שהוא**

ומ"ש דמספקא ליה נמי אם הוא שניהם כאחד. תוקימתא דתלמודא לעם תליצא דר' אבהו למאי דתמקין נקטרי דמספקא ליה דילמא גנח וילל. ויש לתמוה דכיון דאזיל פליגי תנאי אלא מי גנוחי גנח מו ילולי יליל ולישא תנא דקתמר דתרועה הוי גנוחי וליל אם כן ר' אבהו למה מספקא ליה אבהו ליה ז"ל דלאו ספיקא ממש קאמר לעניו דינא אלא לחילוקי המנהגים קורא ספיקא ולשון שאינו מדוקדק

תקצ ב ומ"ש אבל תרועה לא ידעינן מאי היא אלא מדמתרגמינן יבבא וכו'. שם ממאי דתנן שיעור תרועה כשלשה שברים יכנות פרק נגמרא ותמניא שיעור תרועה כשלשה שברים אמר מני אבא ולאי פליגי דכתיב (במדבר כט ו) יום תרועה יהיה לכם ומתרגמינן יום יבבא יהא לכון וכתיב נאמיה דסיסרא (שופטים ה כח) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא מר סבר גנוחי גנח ומר סבר ילולי יליל. ופירש רש"י גנוחי גנח. כאדם הגונח מלבו כדרך החולים שמתריכים בגניחותיהם: ילולי יליל. כאדם הבוכה ומקונן קולות קצרים סמוכים זה לזה: **ומ"ש רבינו דמספקא ליה נמי אם הוא שניהם כאחד הילכך מספיקא אנו עושים הכל תקיעה ושלשה שברים** וכו' עד **על כן צריך תשר"ת שלש פעמים ותש"ת שלש פעמים ותר"ת שלש פעמים.** כל זה פשוט גבי הא דאיתא התם (לד.) תתקין רבי אבהו בקיסרי תסר"ת וכו' ואם תאמר כיון דמשום דמספקא ליה דילמא תרועה דקתני הוי גנח וליל עבדינן תסר"ת ליעביד נמי מיפכא תקיעה תרועה שברים תקיעה דילמא יליל וגנח הוא הא פריך לה בגמרא ומשני סתמא דמילתא כי מיתרע בניעים מילתא נריעא

פרישה

וזהו שסיים רבינו אלמא בעינן דעת שומע וכו' וזה אחיא מכל שכן דדעת מעמיע כמ"ש ומהאי טעמא נמי לא מתחיל אלא לאחר המוקף שיכוין להוציא השומע ולכן סיים ולית הלכתא כרבא וכו': **וא"א ז"ל פסק** וכו'. עיין מה שכתבתי לעיל סימן תע"ה (דרשה אות ג):

תקצ (ו) **שלש של שלש שלש.** כימי התנאים לא עשו אלא שלש של כל אחת של שלש לפי שלא היה להן פסק כדלקמן. ופי' אחת למלכיות ואחת לזכרונות ואחת לשופרות בכל פעם תר"ת רש"י דף ל"ג ע"ב (ד"ה סדר תקיעות): **שהוא העברת קול פשוט.** נפרק בתרא דרשם השנה (מנן) [תניא] מנין שבשופר ת"ל והעברת שופר תרועה ומנין שפשוטה לפניה ת"ל והעברת שופר תרועה והעברת פשוטה משמע העברת קול אחד ומנין שפשוטה לאחריה ת"ל תעבירו שופר הרי העברה תחלה וסוף ותרועה כתיבא באמצע ומנין לשלם של שלם שלם ת"ל והעברת שופר תרועה שבמון זכרון תרועה יום תרועה יהיה לכם ומ"מ הלא כתיבו באמצע אחד לומדין שביעי שביעי בגזירה שוה ליתן של זה בזה ואמר ביובל והעברת שופר תרועה באחד בחדש השביעי וברחש השנה כתיב בחדש השביעי: **הילכך מספיקא אנו עושין הכל.** משום להריע בכאן ועיין בדרישה:

דרישה

תקצ הילכך מספיקא עושין הכל וכו'. וכתבו הרא"ש והר"ן שנשאל רב האי וכי עד שבא רבי אבהו ותיקן שיתקעו תשר"ת תש"ת תר"ת לא היו ישראל יוצאין ידי תקיעת שופר והשיב שבימי הקדמונים יש מהם שעשו תרועות יבבות קלות ומהם עשו יבבות כבדים שהם שברים אלו ואלו יוצאין ידי חובתן כי שברים כבדים הם תרועות ויבבות קלות הם תרועות רק שהיה הדבר נראה כחלוקה אף על פי שלא היה חלוקה ולכן בא ר' אבהו ותיקן שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד ולא יראה ההדיוט דבר בישראל כחלוקה ומ"ש דר' אבהו מספקא ליה אי גנוחי וכו' צ"ל דלא ספק ממש קאמר לעניו דינא אלא לחלוקי המנהגים קורא ספיקא ולשון שאינו מדוקדק

הגהות והערות

תקצ א) **בדפוס** פייבי די שאקו איתא אנו עושין הכל "תשר"ת" תקיעה ושלשה שברים, וכ"ה בכתה"י, ועיין בחידושי וביאורי מהרש"ל לטור על מה שכתב הטור ועושין כן שלש פעמים כתב נ"ב זהו "תשר"ת":

ד כתו"ס מהגהות שלמני .

עטרת זקנים

על לול ולא יתן קרן אחר שכל קרן רמז לשופר כדיון שכתב מלכות דף כו ע"ב ולדעתו אין לוקח בו ליתן המוכס מהלקח בכלל כשם ולא כמגילה דהיו מהלכין לדמשק ולעזרה בזכר בשליחן שהוא לכפור בעון לדמשק לשער אחר ולא מכל קרנים ממנו לקול שהוא ת"ח כלול מהם ושאם ד' קפ"ו) ואנוס לחזר לאחר שופר על לול כדי לעבור עקירת ימין (עור) ואין מהלכים לעכו"ם ולא זה וזקל ב"ב דיש"ו ב"ב עלמו תכל כיה עניו חייב כהקריאה יכול לקנות שופר על גגוה ולתן לרוץ לקנות שופר על לול כדמוה ע"י אינם יהודים ולא יתחר בלקחתו ולא יהי' דין היזיר הגיה שר שלום ולא יחזר בהלכתו גבי

לוקב (תורי כה"ח) ולהעלו שופר מן הנכרים ולא יתקע בשופר מוחר בפרק קרקע כמתניתי' גבי תפילין ופ"ה: * כנגוד שופר. ב' פרוטו לו ומשקה:

חתם סופר סי' תקפ"ו בכמ"א דקאי אחיה. ב"ב ועיין תוי"ט נדה משנה ט' ד"ה ש: (שם במ"ז סק"א) אי"ל אחר. ב"ב ועיין תוי"ט נדה משנה ט' ד"ה ש: (שם במ"ז סק"א) אי"ל אחר. ב"ב ועיין תוי"ט נדה משנה ט' ד"ה ש: (שם במ"ז סק"א) אי"ל אחר. ב"ב ועיין תוי"ט נדה משנה ט' ד"ה ש:

שערי תשובה

מדברי הרן ש"ס ועיין בערוך כאן ובירוי' סי' ס' ובברי מ"ש בזה ועיין בשאילת שבי"ן אלא סי' נ' ודקדוי הבוסקלת הם ספרים לשופר דבוסקת שאנו קורין הוא שור הבר דק"ל שהוא בחמה עין בירוי' סי' ואיכ פשוטא דספוג ש"ס שהמה על המניא ושכנה"כ: (ד) הגהוי עבה"ט ובבי"

יד אפרים

נמש ליפור דמה קרן לוקרי למיקי ובלקעור דהמפוך קרן חזק כי לוקח למוכר לחים ובמש מד מיכל הוא לפ"ז שבור מ"ד מוקרי כדמפיי שם כשנים ומש מיהם ע"כ ועי"ל דבוין דהמוכר קרא לו שהוא

ה מתכוין לזכות. משמע בכוונה ובי"א ודמ"ס דאפי' הוא מ"ס אם מתכוין לזכות בו לא יצא ד"ס ל"ש שהרמב"ן כתב דאפי' בשאינו מתכוין לזכות בו אם

עשרת ימים שבין ר"ה ליוה"כ

משמעות המושגים שכתבנו בהתחלה בדומעד אלו אכל בהמשך נתבאר שכתבנו לא תמיד מלך פלוני בן פלוני ומלכותו אלא לפעמים מלך פלוני בן פלוני ומלכותו ... (שבוחת תשרי סוף ר"ס כתב ה"ז) נוהגים לומר ... בכל יום עד יום הכיפורים ... אבל בראש השנה ויום הכיפורים ... אין אומרים ... ואין אומרים ... אלא ... ביום הכיפורים ... ואין אומרים ... אלא ... ביום הכיפורים ... ואין אומרים ... אלא ... ביום הכיפור

בעניים מכ"ל עוד כתב הר"מ לא שמתפלל טפח מכח סיכת שהיה מעכב תפלה ושתמעו ומפכב ולמה יהיה פסול והלא אין קול נסתמע כלל כיון דאמר למה שהיה קודם שתתמעם והיה כבר ותי' ר"י דלמ"ש שנסתפק תמ"ע דתפילין מעכב שהיה קודם שתתמעם ת"ש מיהיה מעכב כ"כ כמו שהיה מעכב ומעמע קול זה כמו כשהיה פגום ונ"ל דלא אמרי אין קול זה נקרא קול ת"ש כ"ש לנהוג בהכתמל' הא מי לא סוח עכשיו כשהה כהתמל' ומעמע ת"ש לנהוג מעם בהכתמה אלא ולתי דמסבר לעמעם ובקונטרס הר"מ כ"ל דמיישין שהמתמה נוזמת שהקול של הסופר שהיה קודם שהמתמה מתקלקל מחמת המתמה ונולד קול מדם מחמ' המתמ' כשלמת מם מכשיו חוזר לקול הראשון ממש ממרי שש"מ המתמ' שהיה כשיו מעכב כשיה מהמשו' ממש כיון שחזר הקול ממש כן משמ"כ מה לי מוכ קול אלא כמו שהיה קודם שהמתמה ש"כ לא מעכב כבתי' לתשובה מעילת הקול שמעמע ומתקלקל מחמת המתמה ונולד קול מדם ממ' המתמ' כשלמת מם מכשיו חוזר לקול הראשון ממש ממרי שש"מ המתמ' שהיה כשיו מעכב כשיה מהמשו' ממש כיון שחזר הקול ממש כן משמ"כ מה לי מוכ קול אלא כמו שהיה קודם שהמתמה ש"כ לא מעכב כבתי' לתשובה מעילת הקול שמעמע ומתקלקל מחמת המתמה ונולד

קולו לכמות שהיה וכן יש להכשיר בסתמו שלא במינו אם נשתייר רובו וחבר קולו לכמות שהיה בתחילה קורם שניקב:

ח ס נסרק לאורכו פסול ג' ש"א (יא) אפי' בכל שהוא

פסול אלא אם כן הרקן הרבה בתוכו או במשיחה

(יב) יא ומתחיל פשוט שהקטיעה (י) ממקום הקציעה ולמעלה לכך

(כא ס) ק ו"א יב דוקא ברובו ואם נ דבקו כשר אפילו

אם דבקו יד בדבק ר טו ויש מי שאומר שאינו כשר

אלא: כשדבקו בעצמו שיחממו באור עד שנפשר וחבר

קצותו זה עם זה ואם נסרק כולו אפי' מצד אחד טו פסול

ט ס אפילו (יג) חממו באור וחברו סדקיו זה עם זה :

ט ס נסרק (יג) לרחבו בסיעוטו כשר (יד) יז ברובו פסול

אלא אם כן נשאר מהסרק ג לצד פיו שיעור הקיעה

דהיינו יח (יג) ארבעה גודלים ובשנשתייר בו כך כשר

אפילו אם מעכב את התקיעה ג ויש מכשירים בנשתייר

אפי' שלא לצד פיו :

יז רבק שברי שופרו' זה עם זה ועשה מהם שופר(טו)פסול ס ואפי' אם יש בשבר שבנגב פיו

יש שיעור שופר :

יא ו הוסיף עליו כך שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול ז אפילו היה בו מתחלה שיעור שופר:

יב מ הפכו ותקע בו לא יצא בין הפכו לצד שיוצאים החלוק שיהפוך לתיצון בין שהניחו

כמו שהיה (טז) אלא שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב (י) ומ"ש * פי תקע במקום הרחב

פסול (ר"ן פ"ב דר"ה) :

יג ע ° היה ארוך וקצרו אם נשאר בו שיעור תקיעה כשר :

יד י נדרו מבפנים או מבחוץ עד שישאר דק מאור כמו נגד כשר :

טו ל לא הוציא (יז)וכרוחו אלא כ נקב כו כשר ל אבל אם הוציא חוברו' ועשה ממנו שופר כנון שנקב בו פסול :

טז מ עצהו והב במקום הנחת פה פסול שלא במקום הנחת פה כשר עפרו והב מבפנים פסול

מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר י יש מפרשים מקום הנחת

פה היינו (יח) עובי (י) השופר לצד פנימי שמניח שם פיו והצר החיצון מן העובי עשוי קרוי שלא במקום הנחת פה ס ויש מפרשים דעבוי (יג) במקום הקצר הוא מקום הנחת פה ושלא

במקום הנחת פה היינו כא כל אורך השופר מצר הקצר עד צד הרחב :

יז י המצוירים בשופר צורי במיני צבעונים כדי לנאותו (י) לא יפה הם עושים (מגל מופר למקוץ

(י) בשופר מלמד לורות כדי לנאותו) (ג"י) :

יח ם אם נתן זהב על עובי השופ' בצד הרחב היינו תוספת עליו כל שהוא ופסול :

יט ל הרחיק את השופר ונפח בו ותקע בו פסול :

כ ב נתן שופר (יד) לתוך שופר את הפנימי (י) עורף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי

ו כל שהוא. דכל זמן שמוקע הסדק מוסיף והולך ונרע מעקב (כ"מ רמ"ם) :

יא ומתחיל שיעור כו' ל"ש דלמה יגרע כזה שהוא מועט מפ' לא נתחייב שיעור מקיע כשר כמ"ש הב"ח בסימן ר"ס כתב ותי דמקרו כיון דמקרו מ"ל כתב כן : יב דוקא ברובו . פמ"ג אפי' לא נתייר שיעור תקיעה כשר (כ"י תוס') :

יג נסרק כשר. משמע מלשונו אפי' נסרק רובו וכ"כ בהרמ"ן ומוס' ורי"ו דכל זמן שמתייר כל שהוא כשר מ"ם ועיין בתשובת מהר"ם מינץ סי' ק"ו :

יד ל"ש. כתב ר"ן ומוס' ורי"ו דכל זמן שמתייר כל שהוא כשר מ"ם ועיין בתשובת מהר"ם מינץ סי' ק"ו :

טו ל לא הוציא. כתב ר"ן ומוס' ורי"ו דכל זמן שמתייר כל שהוא כשר מ"ם ועיין בתשובת מהר"ם מינץ סי' ק"ו :

טז מ עצהו. כתב ר"ן ומוס' ורי"ו דכל זמן שמתייר כל שהוא כשר מ"ם ועיין בתשובת מהר"ם מינץ סי' ק"ו :

יז י המצוירים. כתב ר"ן ומוס' ורי"ו דכל זמן שמתייר כל שהוא כשר מ"ם ועיין בתשובת מהר"ם מינץ סי' ק"ו :

יח ם אם נתן. כתב ר"ן ומוס' ורי"ו דכל זמן שמתייר כל שהוא כשר מ"ם ועיין בתשובת מהר"ם מינץ סי' ק"ו :

יט ל הרחיק. כתב ר"ן ומוס' ורי"ו דכל זמן שמתייר כל שהוא כשר מ"ם ועיין בתשובת מהר"ם מינץ סי' ק"ו :

כ ב נתן. כתב ר"ן ומוס' ורי"ו דכל זמן שמתייר כל שהוא כשר מ"ם ועיין בתשובת מהר"ם מינץ סי' ק"ו :

(יג) ממנו . ומ"ש בסמיכה בו כ"ש ום דבקו כ"ש מ"ז : (יד) לתוכו . כלומר בימינו ובמי' כמקום שהיא מעין פיו כ"ש : (טו) ממקום . ומ"ש מקום זה לו שהוא סמוך לנאמש פיו משמע לן שמקום פיו שמקום לן שלו משמש

ביאור הגר"א

נדרכן מפני כבודו וכן דיבק כ"ש שלא כמינו שלו כדבק בשהיה"ר ד"ק ובכ"מ ומ"ש ר"ת ומ"ש ר"ת ומ"ש ר"ת

סמ ר כרמ"ם מה ם מסכה סנ ליב ם עור קסנ ר' יוחנ ולימוחי לפיל כסי סיח מחיי מ' ופ"ח ם מכתת מחברי נפ"ב דרי"ה ומור כסי הריבב כסם רשבילו ופ"ח ם כשנב סם דף ליב ב ברמ"ח סח דף ליב .

לבושי שרד

מ"א מסק"ב. קול נמי] ולי אינו נראה. ומיהו לפיל כסי סיח מחיי מ' ופ"ח ם מכתת מחברי נפ"ב דרי"ה ומור כסי הריבב כסם רשבילו ופ"ח ם כשנב סם דף ליב .

מ"א מסק"ב. קול נמי] ולי אינו נראה. ומיהו לפיל כסי סיח מחיי מ' ופ"ח ם מכתת מחברי נפ"ב דרי"ה ומור כסי הריבב כסם רשבילו ופ"ח ם כשנב סם דף ליב .

ם"ח מסק"ב. קול נמי] ולי אינו נראה. ומיהו לפיל כסי סיח מחיי מ' ופ"ח ם מכתת מחברי נפ"ב דרי"ה ומור כסי הריבב כסם רשבילו ופ"ח ם כשנב סם דף ליב .

לבושי שרד

מ"א מסק"ב. קול נמי] ולי אינו נראה. ומיהו לפיל כסי סיח מחיי מ' ופ"ח ם מכתת מחברי נפ"ב דרי"ה ומור כסי הריבב כסם רשבילו ופ"ח ם כשנב סם דף ליב .

מוך סשוער כסשוער ומפ בו ומקב דסם לין מקבל יוסף מתמלא לשום דסי מלא לפיהם מפי סשוכל (משוס) מלמה שפול מפי כברמיק ום"ם כתב מקוב ומלמדו מכאן שמא שמוכל כך [ברמ"ם] : כב ופם לא מפול. ומפי לכמבדיהם מכתבות מפיהו כסם"ם ס"ז בה מפול דבר ל' שופרות : כב שבות.משום ד"ם שפה ול"ם ופם ומכיהם הוא ול"ב ופכה ומכיהם הפה לכריכם לפל מורה (ש)ול"ב לפפי ול"ן פשה לפשוכר מפי ל"ם ופכה ומכיהם הפה לכריכם לפל מורה

בפיו ומקע בו כשר: סנפ (ימ) ולי פילה לפפי' פיו בולע כפי פיפב בפי ומקע בו כשר: סנפ (ימ) ולי פילה לפפי' פיו בולע כפי פיפב

ום פפ כן ומפלי לכפלם שני לפלפל כמכנים רשבונו ול"ב מלי פלוכלן מפיל ומי' דמיירי: כב ופפ פפ"ם פפוכל.ל"ם דפ מלי מפול ל"ם פ"ם ופלפ"ם פפ ס"מ"ל פ"ם ופלפ"ם פפ ס"מ"ל פ"ם ופלפ"ם פפ ס"מ"ל

תקפו (א) שם קול שופר כו'. ללמ"ד כהרמ"ם דס"ל ה מומרים נמחין לעולם אינם שומעים מלמ"ד קול ככרה וכתב ב י"א וסיכת שומעו קול שכר לו קול ככרה ממכך מסומך כטור ומהמקובל כתוס ס עפת כטור וכהרמ"ם ופסק כן ג"כ הרשב"ם בתשובה סי' תתי"ג ומ"ש בשם הרמ"ה דאפי' בלא תקע לתוקעים בעלמא ג"כ יצא ולכן נהגו לתקוע בשעת התפלה ולא בשעת הקדוש ולפי מה שכתבתי אתי שפיר דהרמ"ה ס"ל דמצות תקיעה בשעת התפלה ולא בשעת הקדוש ולכן יצא בלא תקיעה ולא בשעת הקדוש ולכן נהגו לתקוע בשעת התפלה ולא בשעת הקדוש ולפי"ז אין לתקוע בשעת התפל

שלחן ערוך <הרגיל> - ג אוי"ח ג קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 132 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

תקפט במהרי"ל קורא תנר על במסיתים קטנים נכסיה שמכלכלים דעת הממעים לך שבשים יקחו מותם מלגם דסם פעזיר"א מכל שומע. (*)ותפ"
מאר יכול לנרך והוא מוקם(כ"ם). סומה מיב מתקיעה ואם היה מותק למקם בכל שנה ושלקוחו מפני שמשנה לסברת ריש"ו אם לא יעמוד בקי
כמוהו יתיירוהו למיעוי. ולכאתר"ל מין למלקו מפני שטא"ל ס"ת מת ס"ת מת"ל כ"ש כ"ם]: ב מת מינו · אכל (ת"ה ת"ת כ"ש כ"ם):

תקצ (א)אם סח כמה פסיכם ימי"(ב)גמ' משמקה ליה לר' חנינא כך וקנ
מכי תימי נמי"] כן דכל כמחמי' מגן שיעור תרומה כי' שבעים
וכבייחת ומרי"כ' יכנות ומיקלבו מסדרי מכני דמליני דמ"ם נימל ומ"ם
יליל מ"ב ליכא למפוקי מהכי מה כמחמי"ת כנכריסיתר ליכא שום תמצ
ול"ל דהסמיך הוא לר' חנינא כך וקנ דלמא"ל
סליני מהני' וכריימת דתנוייהו כפי' נמי
ויליל ומתניתין מנא שיעור כגון ובריימת
תנא שיעור הילל מ לומר לרון מרומה
מלא מ' מכס ופליני כדלמיי ככל. וקשנ
כלמשנוים למה תקנו תפ"ח ותר"ת
בתקיעה דלשנוה לא סיו צריכים מלא ב"ם
מ ר"ת וחתקיעה מלמתוה של תפ"ח
תמלא ב"ח שלמר זה וזה כרכ' תירוצים
כתיב כ"א ופפ"ל דחכמים רצ לכרמות
מיקר כדין שנתקשה של (*) קמרי"ק
יתרין יותר מתקיעה של קמ"ק מיס
פליגיכא לתרתי דליהוי כיוכיתא וכן נקמ"ק
פס קרי"ק כמ"ל: (ב) ר"ת דלין לחוש כו.
תמוה מ"ד לכאי"מ מניח הפ"ם ממנו מכ
ר"ת שפישור ככנ"ת ה"ג נ' מרומיפין
ופ"כ לין לחוש לס כלתרי כ' ומ"כ
מימת על רמ"ת שכנכיים ר"ת זה כלן לנמ
מוך ר"ל דכלן מיילי מפי' לישנה זו
דיילוה לה כוס רק קול מ' מ"מ עכשיו
שמוסס שכיים לכיינו נימות וכל נימוס
כוס פפי מילוה פ"כ יוכל לכתרץ קמ
יותר מקול יללה לאת כלל שכר שיעסס
(*) וזכו דעת כנ"ת ופי' תתי:
(ג) ולפ"ז לין לחוש כו'. (*) פי'
לפ"ז פל ני פרומיפין דכיינו קולות
כפלמא (*) מכל יותר ממ' כוס
שיעור תקיפה ופקרי"ק ה' לפ לנקל
יותר לתתיל כשכר מ' (*) פי' ר"ת
קולות כיון דמרוסס פה כיון נפך
זה מעלה לה כוס שיעור תקיפה עד
ר"ת שכול נימות ויללות מלה דכיון
דפקרי"ק תפור ל לכתירכין כיון דשם לין
כתרוסס מלה נימות לאוד ויש לאתם
לגלגל כותפת שפ"ח יפסה כשכר שכר
מתכיכו ויכיכתו לידי עשות פ"כ יפסה
שיעור פרוסס כשם שכרים. ומפי תתלה פה כרוסמו דקתני שיעור תקיפה כני פרוסס.
וכריימ"ה קמני כתרוסס פתם. ומפני מני תפ"ח ותתי"ת תפיכ דפלוגתיי
שיעור ני כתקיעות (ריל שלפני כתרוסס) או שלפני כתרוסס) כשיש כתרוסס מ"כ שיעור תקיפה
מ' כשיעור תרוסס מ'] ותפ"ח דכריימ"ה תפיכ תקיפה דאר כנס: ומכר פרוץ תקיפה: דקתני
שיעור תרוסס כני' יכנות שכן קולות קרים ויש כתרוסס ובריימ"ה קמני כני שכרים שכם יותר
מרוסס. ומתר מני כנס ולפי שכרים כתרוסס כשר יכנות דקתני שיעור תרוסס מ' כשיעור
שיעור קולות קרים. ותפ"ח דכריימ"ה שכר ביכנ"ת כשכר שיעור תרוסס. ופרי"ט מ' מתני
שיעור תרוסס כני' יכנות כיינו שלש קולות כשלמא כן שכו: ומיון דתיפ' קבלה כיינו דשיעור תקיפה
כתרוסס כיינו כשיעור שלש כתות ל"ם. ולפ"ז כפב ר"ש דתיפו דלכתרוסס שם כתרוסס
ול"ל דהסמיך הוא לר' חנינא כך וקנ
סליני מהני' וכריימת דתנוייהו כפי' נמ
ויליל ומתניתין מנא שיעור כגון ובריימת
תנא שיעור הילל מ לומר לרון מרומה
מלא מ' מכס ופליני כדלמיי ככל. וקשנ
כלמשנוים למה תקנו תפ"ח ותר"ת
בתקיעה דלשנוה לא סיו צריכים מלא ב"ם
מ ר"ת וחתקיעה מלמתוה של תפ"ח
תמלא ב"ח שלמר זה וזה כרכ' תירוצים
כתיב כ"א ופפ"ל דחכמים רצ לכרמות
מיקר כדין שנתקשה של (*) קמרי"ק
יתרין יותר מתקיעה של קמ"ק מיס
פליגיכא לתרתי דליהוי כיוכיתא וכן נקמ"ק
פס קרי"ק כמ"ל: (ב) ר"ת דלין לחוש כו.
תמוה מ"ד לכאי"מ מניח הפ"ם ממנו מכ
ר"ת שפישור ככנ"ת ה"ג נ' מרומיפין
ופ"כ לין לחוש לס כלתרי כ' ומ"כ
מימת על רמ"ת שכנכיים ר"ת זה כלן לנמ
מוך ר"ל דכלן מיילי מפי' לישנה זו
דיילוה לה כוס רק קול מ' מ"מ עכשיו
שמוסס שכיים לכיינו נימות וכל נימוס
כוס פפי מילוה פ"כ יוכל לכתרץ קמ
יותר מקול יללה לאת כלל שכר שיעסס
(*) וזכו דעת כנ"ת ופי' תתי:
(ג) ולפ"ז לין לחוש כו'. (*) פי'
לפ"ז פל ני פרומיפין דכיינו קולות
כפלמא (*) מכל יותר ממ' כוס
שיעור תקיפה ופקרי"ק ה' לפ לנקל
יותר לתתיל כשכר מ' (*) פי' ר"ת
קולות כיון דמרוסס פה כיון נפך
זה מעלה לה כוס שיעור תקיפה עד
ר"ת שכול נימות ויללות מלה דכיון
דפקרי"ק תפור ל לכתירכין כיון דשם לין
כתרוסס מלה נימות לאוד ויש לאתם
לגלגל כותפת שפ"ח יפסה כשכר שכר
מתכיכו ויכיכתו לידי עשות פ"כ יפסה
שיעור פרוסס כשם שכרים. ומפי תתלה פה כרוסמו דקתני שיעור תקיפה כני פרוסס.
וכריימ"ה קמני כתרוסס פתם. ומפני מני תפ"ח ותתי"ת תפיכ דפלוגתיי
שיעור ני כתקיעות (ריל שלפני כתרוסס) או שלפני כתרוסס) כשיש כתרוסס מ"כ שיעור תקיפה
מ' כשיעור תרוסס מ'] ותפ"ח דכריימ"ה תפיכ תקיפה דאר כנס: ומכר פרוץ תקיפה: דקתני
שיעור תרוסס כני' יכנות שכן קולות קרים ויש כתרוסס ובריימ"ה קמני כני שכרים שכם יותר
מרוסס. ומתר מני כנס ולפי שכרים כתרוסס כשר יכנות דקתני שיעור תרוסס מ' כשיעור
שיעור קולות קרים. ותפ"ח דכריימ"ה שכר ביכנ"ת כשכר שיעור תרוסס. ופרי"ט מ' מתני
שיעור תרוסס כני' יכנות כיינו שלש קולות כשלמא כן שכו: ומיון דתיפ' קבלה כיינו דשיעור תקיפה
כתרוסס כיינו כשיעור שלש כתות ל"ם. ולפ"ז כפב ר"ש דתיפו דלכתרוסס שם כתרוסס

(א) סדר כתרכות כמ"ם פ"ח פ"ג ומ"ם פ"ל דמ"ק נגרך כמ"ם פ"ג ופ"ד
שנת פ"ב ב"ק ומת בן מצות כן מצות כ"ם הכת וכולם חלו מצות כ"ם כרי"ף פ"ם מי
שנת פ"ב ב"ק ומת בן מצות כ"ם הכת וכולם חלו מצות כ"ם כרי"ף פ"ם מי
יליל מ"ב ליכא למפוקי מהכי מה כמחמי"ת כנכריסיתר ליכא שום תמצ
ול"ל דהסמיך הוא לר' חנינא כך וקנ דלמא"ל
סליני מהני' וכריימת דתנוייהו כפי' נמ
ויליל ומתניתין מנא שיעור כגון ובריימת
תנא שיעור הילל מ לומר לרון מרומה
מלא מ' מכס ופליני כדלמיי ככל. וקשנ
כלמשנוים למה תקנו תפ"ח ותר"ת
בתקיעה דלשנוה לא סיו צריכים מלא ב"ם
מ ר"ת וחתקיעה מלמתוה של תפ"ח
תמלא ב"ח שלמר זה וזה כרכ' תירוצים
כתיב כ"א ופפ"ל דחכמים רצ לכרמות
מיקר כדין שנתקשה של (*) קמרי"ק
יתרין יותר מתקיעה של קמ"ק מיס
פליגיכא לתרתי דליהוי כיוכיתא וכן נקמ"ק
פס קרי"ק כמ"ל: (ב) ר"ת דלין לחוש כו.
תמוה מ"ד לכאי"מ מניח הפ"ם ממנו מכ
ר"ת שפישור ככנ"ת ה"ג נ' מרומיפין
ופ"כ לין לחוש לס כלתרי כ' ומ"כ
מימת על רמ"ת שכנכיים ר"ת זה כלן לנמ
מוך ר"ל דכלן מיילי מפי' לישנה זו
דיילוה לה כוס רק קול מ' מ"מ עכשיו
שמוסס שכיים לכיינו נימות וכל נימוס
כוס פפי מילוה פ"כ יוכל לכתרץ קמ
יותר מקול יללה לאת כלל שכר שיעסס
(*) וזכו דעת כנ"ת ופי' תתי:
(ג) ולפ"ז לין לחוש כו'. (*) פי'
לפ"ז פל ני פרומיפין דכיינו קולות
כפלמא (*) מכל יותר ממ' כוס
שיעור תקיפה ופקרי"ק ה' לפ לנקל
יותר לתתיל כשכר מ' (*) פי' ר"ת
קולות כיון דמרוסס פה כיון נפך
זה מעלה לה כוס שיעור תקיפה עד
ר"ת שכול נימות ויללות מלה דכיון
דפקרי"ק תפור ל לכתירכין כיון דשם לין
כתרוסס מלה נימות לאוד ויש לאתם
לגלגל כותפת שפ"ח יפסה כשכר שכר
מתכיכו ויכיכתו לידי עשות פ"כ יפסה
שיעור פרוסס כשם שכרים. ומפי תתלה פה כרוסמו דקתני שיעור תקיפה כני פרוסס.
וכריימ"ה קמני כתרוסס פתם. ומפני מני תפ"ח ותתי"ת תפיכ דפלוגתיי
שיעור ני כתקיעות (ריל שלפני כתרוסס) או שלפני כתרוסס) כשיש כתרוסס מ"כ שיעור תקיפה
מ' כשיעור תרוסס מ'] ותפ"ח דכריימ"ה תפיכ תקיפה דאר כנס: ומכר פרוץ תקיפה: דקתני
שיעור תרוסס כני' יכנות שכן קולות קרים ויש כתרוסס ובריימ"ה קמני כני שכרים שכם יותר
מרוסס. ומתר מני כנס ולפי שכרים כתרוסס כשר יכנות דקתני שיעור תרוסס מ' כשיעור
שיעור קולות קרים. ותפ"ח דכריימ"ה שכר ביכנ"ת כשכר שיעור תרוסס. ופרי"ט מ' מתני
שיעור תרוסס כני' יכנות כיינו שלש קולות כשלמא כן שכו: ומיון דתיפ' קבלה כיינו דשיעור תקיפה
כתרוסס כיינו כשיעור שלש כתות ל"ם. ולפ"ז כפב ר"ש דתיפו דלכתרוסס שם כתרוסס

ולא נתכוון התוקע לתוציאו או שנתכוון התוקע להוציאו
ולא נתכוון השומע לצאת לא יצא ידי חובתו עד שיתכוון
שומע ומשמיע:

ט ם כי שתקע ותתכוין להוציא כל השומע תקיעתו ושמע
השומע ונתכוין לצאת ידי חובתו אע"פ שאין התוקע
מתכוין לפוטרו זה ששמע תקיעתו ואינו יודעו יצא שהרי
נתכוין ל־הציא לכל מי ששמעהו ל־פיכך אי שהיה מהלך
(ג) בדרך או יושב בתוך ביתו ושמע תקיעתו משלים עבור
יצא אם נתכוין לצאת שהרי שיין מתכוין להוציא את
הרבים ידי חובתן:

תקצ סדר הראוי לתקיעת שופר ובו מ' סעיפים:
א ם כמה תקיעות חייב אדם לשמוע בראש השנה תשע
לפי שנאמר תרועה ביובל ובר"ה ג"פ וכל תרועה
פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה ומפי השמועה למדו שכל
תרועות של חודש השביעי אחר הן בין בר"ה בין ביוה"כ
של יובל השע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם תר"ת
תר"ת תר"ת:

ב נ א תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו אמהיא הילולה
שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שברים
או(א)אב הם שניהם יחד־לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך
להקוע תשר"ת נ"פ ותש"ת נ"פ ותר"ת נ"פ:

ג * נ"א ששיעור תקוע כתרוע(*) ושיעור תרוע כשלשה
יבבות ד דהיינו ג' בוחות בעלמא כל שהוא והם נקראין
תרומפין פ *ולפיכך צריך ליזהר(*) שלא יאריך(ה)בשבר
כשלשה תרומפושאם כן יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה
(ב)רת לחודיה דמיא נעשו ד' שברים ועשה ד' או ה'
(ג)מלא וכן טהרני(מרדכי וכ"ה פ"ם)וצריך להאריך בתקיעה של
(ג) תשר"ת יותר מבשל תש ת ובשל תש"ת יותר מבשל
תר"ת ומיהו אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש
שאין לה שיעור למעלה וכן בתרועה יכול להאריך בה
כמו שירצה וכן אם מוסיף על ג' שברים ועושה ד' או ה'
אין לחוש ו־יא"א שעיושר(ז)ויבבא ג' תרומפין ושיעור תרוע
כשלשה יבבות שהם פ' תרומפוטין ושיעור תקיע' גם כן פ'
תרומפין כתרועה (ג) ולפי זה אין לחוש את האריך קצת
בשברים * וצריך להאריך בתקיע' של תשר"ת (ד) כשיעור
מותם כנ"ל.(*)ולא דקי' לי קושא מה כרומפו לפי דיכה זו לענין מריכת
שבר מ' דלמ ע"כ ג' נעימות מיכם פוסקניפשר עם ג' עלות לכל תרועה פוסקין
קול לתוך כוס ושם לא פסס ק לא יצא (ב"ח מהכנים)(*) ולא כהנו כן נם
כל (*) מ"ם ומהכנים כו' פ' שם כל"ם פ' תמר וכיים לכך
כתפקפק

מלינו מלא לענין יללות מבל נעימות מלה הם ומ"ם מלי לענין שבר מ' כתר כנעמי' דכיינו שלא יתריך כשיעור ב' נעימות
דמריכות כשבר לא יכים שיעורו קלר כמו ג' קולות קטנות שלו ג' נעימות מ"ם כ"ם כ"ג מ"ם כ"ם כ"ג
ממהנים בהמריכת שבר מ' ויהא מדבר כשיעור שפשה קק"ק כשהוא פשוט לא מלי כתר ללה כמו ג' נעימות לענין שבר
כמו מלא מלי כתר ג' נעימות כתר מ' ומ"ם כתר לכיון שפשה קק"ק כשהוא פשוט לא מלי כתר ללה כמו ג' נעימות לענין שבר
כ"ע מתר רבותיו לה כ"ב מ"ל דהכיר כ' נעימות כתר מ' ומ"ם כתר לכיון

ו מברייתא ד' פרשטות אין בהם סימן ברכה לעולם וחד מינייהו שכר מתורגמנין פסחים נ'

לתקוע, אבל תקיעות שתוקעין מיושב דהיינו קודם שמתפללין מוסף מותר לשליח־צבור לתקוע (כל בו). ואם אין השליח־צבור תוקע מיושב, ראוי שאותו התוקע יתקע גם־כן על סדר הברכות, כי המתחיל במצוה (יז) אומרים לו (ו) גמור (רמב"ם וא"ח). נוהגין (ז) [ז] (יח) להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מ"ה במלה כדי שלא יטעה, ונכון הוא: ה [*] ו**הנוטל שכר לתקוע שופר בראש־השנה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וימים טובים,** (יט) **אינו רואה מאותו שכר סימן** (מ) **ברכה:**

תקפו דיני שופר של ראש השנה, ובו כ"ג סעיפים:

א מימרא דרבי אבהו ראש־השנה ט"ז

ב מימרא דרבי לוי שם דף כ"ו ג משנה שם

א אשופר (א) **של ראש־השנה** (ס) **מצותו** (ב) **בשל איל,** (ג) בוכפוף. (ד) גובדיעבד **כל השופרות**

שערי תשובה

אפרים שכתבתי דכרי המג"א בזה ומ"ש בשם הכנה"ג דהמג"א נקט נפשיה בקצירי, ע"ש: [ז] **להקרות כו'.** [עבה"ט]. ומ"ש וקרא לתוכו ויהי נועם כו'. וכתב בדגול מרבבה שזה בתקיעות מעומד, אבל בתקיעות מיושב הוא הפסק גמור בין ברכה לתקיעה, ולומר שזה מקרי לצורך התקיעה קשה הדבר, שאין זה סגולה בדוקה, עכ"ל. ולענ"ד י"ל כיון שלא היו יכולים לתקוע בע"כ שהיה צריך הפסק גדול ללכת ליקח שופר אחר וכיוצא ובלא"ה היו צריכים ברכה אחרת, וגם עתה שקראו ויהי נועם כאמת בירכו ברכה אחרת, ע"ש: [*] **הנוטל שכר כו'.** ועיין בסימן נה באם הצבור צריכים לשלם לש"ץ, ע"ש סעיף כג, וה"ה לתוקע וכיוצא בו. ועיין בר"י כאן בשם ספר בני־יהודה, בכפר שיש י"ג ב"ב וצריך לתת שכר הרבה להביא תוקע מרחוק וששה רוצים ושבעה מעכבים, אין לומר בזה ניזיל בתר רובא והמיעוט כופין את המעכבים, ואם המעכבים טעמם משום שהם עניים אין כופין, דביכול דיבר הכתוב, והששה יתנו כל הצריך, ע"ש, ודלא כחוות־יאיר סימן קפו שצידד בזה, ע"ש, ועיין בחר"י שם שכתב שתלוי באם רוב מב"ב או רוב מעניים אף שקצתם מסכימים לבזבז, הדין עם המעכבים כי אזלינן בתר חיוב ופטור מצד הדין, ואף שגובין לפי ערך מ"מ אין העני מחוייב לבזבז מעט יותר מהראוי כו', ע"ש, ושם כתב שאם הששה שנתרצו אומרים שאם חבריהם לא יתרצו יתנו עמו שלא יצאו רק הם, אם מתנים כך תנאם קיים שאינם מחוייבים להצמיד לחבריהם, ואם התוקע מכוין להוציא רק אלו ולא אלו בודאי לא יצאו, ואם יעבור על התנאי ויכוין להוציא כל השומעים נ"ל דכל השומעים לא יצאו, דמיקרי התוקע שליח כמו הש"ץ ושליח ששינה מדעת משלחו בטל שליחותו כו', ע' ב. ונפלאתי מאד, דמה ענין תוקע לשליחות, שהרי א"צ שיתקע כ"א בעצמו שנאמר דשלוחו כמותו וכאלו תקע בעצמו, רק מצוה עליו לשמוע ואין חילוק בין אם עשאו שליח לתקוע לו או לא רק כשמכוין להוציאו וכמו ש"ץ דדעתיה אכ"ע, ואף שלא נעשה שלוחם לתקוע מ"מ כיון שהוא מכוין להוציא והם מתכוונים לצאת וא"כ מה איכפת לן במה שהתנו עמו שלא להוציא אלו, ולא שייך בזה ביטול שליחות כלל, דלאו מתורת שליחות אתינן עלה, וקצרתי. וע"ש שכתב שאם (המברכים) [המסרכים] כדין עשו (ר"ל שהעניין היה ע"ד שכתב לעיל שיכולים לעכב), אלו שהתנו שלא כדין התנו אם עדיין רוצים ליתן לסיוע לפי יכולתם ושכר הראוי בשנת שלום שא"צ לפזר כ"כ, משא"כ אם המסרבים שלא כדין, ע"ש (ר"ל ע"ד שכתב לעיל שהרוב מכ"ב כו', ומדברי הבני־יהודה נראה שהבין מ"ש אם המסרבים כו' היינו דספוקי מספקא ליה ויש פנים לכאן ולכאן, וליתא), וא"ל שהעניים יכולים לכוף הב"ב על מדת סדום שזה נהנה הזה לא חסר ואין רשאים להתנות, יש לחלק, וגם כי

ביאור הלכה

השנה דף לד ילפי לה לתקיעת שופר מחצוצרות המלחמה, ובקרא (שופטים ז) אצל מלחמה בגדעון כתיב "ויחזיקו ביד שמאלם בלפידים וביד ימינם השופרות לתקוע וכו'":

ישראל קדושים הם ומחבבין המצוות: (יח) **להקרות.** המתפלל שחרית מקרא להתוקע, (ל) ובמקום שיש מורה־צדק הוא מקרא. גם תקיעה ראשונה (לא) יקרא לפניו, אף־על־גב דלא שכיח כל־כך שיטעה. פעם אחת לא היו יכולין לתקוע, והפך השופר וקרא לתוכו 'ויהי נועם' ושוב יכלו לתקוע [מ"א בשם מהרי"ל]. ועיין בדגול מרבבה שזהו דוקא בתקיעות דמעומד, אבל בתקיעות מיושב הוי הפסק גמור בין ברכה לתקיעה, ועיין בשערי־תשובה שמישב קצת דבר זה, ומכל מקום לכתחלה נראה לעניות דעתי שאינו כדאי לעשות כן. ואם הרצרך ליקח שופר אחר אין צריך לחזור ולברך, כיון שהיה מונח לפניו על השולחן (לב) מסתמא דעתו היה על כולם. המקרא והתוקע ראוי להם שילמדו היטב דיני השופר וסדר התקיעות, כי לפעמים מאיזה סיבה נופל טעות בפי המקרא או בשגגת התוקע וצריך לידע איך לעשות, אם לתקוע להלן או לחזור לראש המ־

[מט"א]: ה (יט) **אינו רואה וכו'.** עיין לעיל בסימן שו סעיף ה ובמשנה ברורה שם:

א (א) **של ראש־השנה.** לאפוקי בתענית שתוקעין גם־כן בשופר, (ס) לא בעינן של איל וכפוף: (ב) **בשל איל.** לזכר עקידת יצחק. ובכלל זה (ג) גם כבשה נקבה, (ג) אלא דהמהדרין ביותר נוהגין לחזור אחר של איל דוקא, דהוא זכר טפי לאיל של יצחק: (ג) **וכפוף.** לסימן שיכפפו לבם למקום: (ד) **ובדיעבד כל השופרות וכו'.** רוצה לומר, אפילו של שאר בהמות או חיות. ומכל מקום ביש לו שופר של תיש ועז יקדימנו לשופר של יעלים (הוא מין חיה) ושאר חיות, (ד) דהוא קרוי

משנה ברורה

(יז) **אומרים לו גמור.** ובמקומות שנהגו לחלק ולתת תקיעות דמיושב לאחד ודמעומד לאחר, או לחלק גם הסדר מ מלכיות לאחד זכרונות לאחר וכו', (כט) יעשו כמנהגם, ו

שער הציון

(כט) אחרונים: (ל) פרי־מגדים. והש"ץ בתפלה לא יפסיק להקרות [שם]: (לא) מגן־אברהם בשם של"ה. ובאמת אין זה ברור, דגם שם בסימן קכח סעיף יג לענין נשיאת כפים שענין המקרא נלמד מקרא דכתיב "אמור להם", מכל מקום בסעיף יג הדעה ראשונה סבירא לה דאין צריך בתיבה ראשונה להיות מקרא, ומשמע שם בביאור הגר"א דהיא העיקר לדינא, וכל־שכן הכא דאין על זה שום דמז בקרא ולא בש"ס רק שנלמד מהתם כדי שלא יטעה, ולכן נראה לענ"ד דעתי דאף דשם צריך לנהוג כהיש־אומרים אחרי שכן נהגו, מכל מקום בענייננו במקום שאין מנהג יותר טוב שלא להקרות בתקיעה ראשונה כדי שלא יהיה הפסק להמקרא: (לב) נלמד מהנ"ל בסימן רו במשנה ברורה סעיף־קטן כו, עיין שם: (ס) ויש אומרים דבתענית דוקא בפשוט לכתחלה לדעת רבי לוי, כדי לחלק בין תקיעות דראש־השנה לתענית, עיין בחידושי הרשב"א שמסתפק בזה. ומכל מקום נראה לי דאף אם נימא דדעת רבי לוי כן הוא, מאן לימא לן דהלכה כן הוא, דלמא הלכה כסתמא דמתניתין דשל תענית בזכרים כפופין? וגם הרי"ף לא העתיק מימרא דרבי לוי כלל לענין תענית של כל השנה, מ־ משמע דסבירא ליה להלכה כסתם מתניתין. ואולי עוד, דסבור כדעת הרמב"ם דבתענית מצוה להריע בחצוצרות לבד, ולא כדעת הרשב"א דבתענית או שופ או חצוצרות. סוף דבר, על־כל־פנים אין לנו להקפיד בתענית על פשוטים דוקא: (ג) ט"ז ואליה רבה ומטה־אפרים: (ג) ט"ז: (ד) פשוט, וכן משמע מט"ז:

כשרים, בין פשוטים בין כפופים. (ה) ומצוה בכפופים יותר מבפשוטים. (ו) ושל (ג) פרה פסול בכל גוונא, (ז) וכן קרני רוב החיות שהם עצם אחד ואין להם מבפנים זכרות, פסולים. (ח) (וכן שופר מבהמה (ג) [ג] טמאה פסול) (ר"ן פ"ד דר"ה): ב (ד) [ד] (ט) להגוזל שופר ותקע בו יצא, אפילו לא נתיאשו הבעלים ממנו: ג (י) תקע בשופר של עבודת כוכבים של ישראל לא יצא, (א) שאינה בטלה עולמית וכתותי מיכתת שיעוריה, (יב) אבל בשל עבודת כוכבים של עובד־כוכבים וכן במשמשי עבודת כוכבים של עובד־כוכבים (יג) לא יתקע, ואם תקע בו (יד) *יצא;

ד טור בשם הרמב"ן ה (הקשה שארי הרב ר' מרדכי קראשניק מקק"ק ז"ל מהא דתנן בגדה פרק ו כל שיש לו קרנים יש לו טלפים, ומשמע שם דכולי עלמא היא וכמו שכתבו התוספות בשם ר"ת בחולין דף נט, ואם־כן

אינה בהמה טמאה; ונראה לענ"ד דאירי שילדתו בהמה טמאה והיוצא מן הטמא טמא כדתנן בפרק קמא דבכורות) ו הרא"ש מהירושלמי ז ברייתא חולין פ"ט וכמו שפירשו התוספות והרא"ש שם ח מימרא דרב יהודה ראש־השנה כ"ח וכמו שפירשו התוספות והרא"ש שם *) (מצוות לאו ליהנות ניתנו)

באר היטב

(ג) פרה. והוא הדין שור. מפני שנקראו קרן ולא שופר: (ג) טמאה. מה שהקשה ר"מ רבק"ש דבהמה טמאה אין לה קרנים, עי' אחרונים ובשו"ת חוות־יאיר סימן כ ובי"ד סימן [עט] ובפר"ח שם סימן פ ס"ק ד, ועיין ביד־אהרן באורך: (ד) הגוזל. ומ"מ לא יברך עליו. ומותר ליקח דבופאלו שאנו קורין הוא שור הבר דקיי"ל שהוא בהמה, עיין בי"ד סימן פ, וא"כ פשיטא דפסול, ע"ש שתמה על המג"א ושכנה"ג: [ד] הגוזל. עבה"ט. וברי"ט כתב

שערי תשובה

מפני תיקון העולם אין לעשות כן דאל"כ יפרשו כמה וכמה מן הצבור בשכירות החזן וכדומה ויסמכו שיראי ה' יהיו שוכרים והם יצאו בזה, עיי"ש:

[ג] טמאה. ועיין בשו"ת חוות־יאיר סימן כ שכתב בענין זה ליישב דברי ההג"ה שהוא מדברי הר"ן, ע"ש, ועיין בפר"ח כאן ובי"ד סימן פ ובבר"י מ"ש בזה. ועיין בשאלת־יעב"ץ ח"א סימן נ דקרני הבופאלו הם פסולים לשופר,

משנה ברורה

למין שה יותר, כדכתיב "שה כשבים ושה עזים", ואיכא זכר קצת לעקידת יצחק: (ה) ומצוה בכפופים וכו'. רוצה לומר, לאו דוקא באיל, אלא אפילו בשאר בהמות וחיות גם־כן (ו) כפוף עדיף מפשוט. והנה המחבר סתם ולא באר: איל פשוט וכפוף משאר מינים, איזה מהן עדיף? אכן מסקנת (ז) רוב הפוסקים דמעלת כפוף עדיף, לפיכך אם נזדמן לו של יעל כפוף ושל כבש פשוט יתקע בשל יעלים וכפוף, דתקון רבנן (ז) לתקוע בכפוף לסימן שיכפפו לבם למקום בתפלה, מה שאין כן שופר של איל אינו תיקון רבנן לתקוע דוקא בשל איל, (ח) אלא מנהג שנהגו כל ישראל מעולם לזכר עקידה, ואיכא בזה מצוה מן המובחר. ומכל מקום כתבו (ט) המפרשים דגם בזה יש על־כל־פנים דינא דהידור מצוה, ועל־כן אם מבקשים ממנו להוסיף על שופר של איל יוסיף עד שליש, וכעין המבואר לקמן בסימן תרנו: (ו) של פרה. והוא הדין שור. והטעם, מפני שנקראו קרן ולא שופר: (ז) וכן קרני רוב החיות. כמו (י) הראמים והצביים וכדומה. ופסול שלהם הוא משום דשופר צריך להיות חלול, דשופר הוא מלשון שפופרת. ופסולים אלו דפרה ודעצם אחד (יא) הוא מן התורה, (יב) ואפילו אין לו שופר אחר אין לתקוע בהם: (ח) וכן שופר מבהמה טמאה. וכמו (יג) דלא הוכשרו תפילין ליעשות מעור בהמה טמאה. וכתבו האחרונים (יד) שאין דין זה ברור, ולהכי אם אין לו שופר אחר יתקע בו, (טו) אכן לא יברך עליו דשמא הוא פסול מדינא, וכשיזדמן לו אחר־כך שופר כשר צריך לתקוע עוד הפעם, וגם־כן בלא ברכה, דשמא כבר יצא בשופר הראשון. (טז) ולכולי עלמא שופר של נבילה וטריפה כשר לתקוע בו: ב (ט) הגוזל שופר וכו'. ואינו דומה ללולב ומצה וציצית הגזולים, לפי שמצות השופר אינו אלא השמיעה לבד (יז) ואין בשמיעת קול דיני גזל, שהרי בשמיעתו אינו נוגע בשופר כלל, ולפיכך אף־על־פי שתקע בו באיסור גזל, כיון שבעיקר המצוה דהיינו השמיעה אין בה איסור גזל, יצא ידי חובתו. וכל זה בשתקע, (יח) אבל לכתחלה אסור לתקוע בו בעל־כרחו של בעל השופר, ואפילו נתיאשו הבעלים ממנו, ומכל־שכן (יט) דאין לברך עליו, משום "בוצע ברך וגו'". ועיין לעיל סימן יא סעיף ו בביאור הלכה, דאפילו היה יאוש ושינוי רשות או שינוי מעשה גם־כן אין כדאי לברך. וכתבו האחרונים, דמותר ליטול שופר של חבירו בלא ידיעתו (כ) ולתקוע בו, דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממונו ובודאי היה מתרצה, ורשאי לתקוע בו (כא) כל המאה קולות אף־על־פי שאינו מדינא, כיון שנהגו כן, בודאי לא ימחה בזה: ג (י) של עבודת כוכבים של ישראל. כגון (כב) שעבד לשופר. והוא הדין (כג) כששימש בו לפני העבודה זרה שלו, שתקע לפניה: (יא) שאינה בטלה. רוצה לומר, דכיון דאי אפשר בשום פעם שתהא ניתרת, ועל־כרחך לאיבוד קאי, לשריפה או להוליכה לים־המלח, הרי הוא כמי שאינו, (כד) ולא עדיף משופר כשר ורק שאין בו שיעור גדלו שהוא פסול, וכל־שכן הכא: (יב) אבל וכו' של עובד־כוכבים. כגון (כה) שמצא שופר עבודה זרה של נכרי או ששאל אותה ממנו: (יג) לא יתקע. משום דמאיס. ואפילו בנתבטל, גם־כן אסור לכתחלה (כו) לכמה פוסקים: (יד) יצא. אפילו (כז) קודם שנתבטל.

שער הציון

(ה) טור, וכן מבואר ברא"ש ור"ן וריטב"א: (ו) שם, וכן העתיקו כמה אחרונים: (ז) וכלשון הש"ס 'מצוה בכפוף': (ח) ריטב"א ראש־השנה כ"ז, וכן כתבו שארי מפרשים: (ט) ב"ח. ואף־על־גב דלפי מה שמבואר בריטב"א ובשארי מפרשים דאפילו לכתחלה יכול ליקח של שאר מינים אם הם כפופין, אם־כן אין מוכח לחייבו להוסיף דמים, מכל מקום אין לדחות דברי הב"ח בשנצרף לזה דעת הרמב"ם דאיל הוא לעיכובא, אם־כן הוא על־כל־פנים הידור מצוה. ועיין ברכי־יוסף ובחמד־משה: (י) תוספות דף כו דיבור המתחיל 'חוץ', ור"ן וריטב"א שם: (יא) כן מבואר בר"ן וברי"ט בשם הרמב"ן: (יב) כן כתב במטה־אפרים ופשוט: (יג) הר"ן: (יד) עיין באליה רבה ובברכי־יוסף ש"א, וגם הר"ן עצמו מסתפק בזה, ומשום דאפשר לפי המסקנא טעמא דתפילין משום "למען תהיה תורת ה' בפיך וכו'", דלא שייכא זה בשופר שהוא תשמישי מצוה בעלמא: (טו) מטה־אפרים: (טז) אחרונים: (יז) פוסקים: (יח) ב"ח ופרי חדש: (יט) מגן־אברהם ואליה רבה ונהר־שלום ומטה־יהודא וכן מצדד בחמד־משה בסימן תרצא, ודלא כפרי חדש. ומיהו אף לדידיה אם קנה שופר גזול לא יתקע בו אם יש לו אחר, דאוי לו לזה שנעשה סניגורו קטיגורו, כדמוכח בירושלמי, עיין שם בדבריו: (כ) ועיין לעיל בסימן יד במשנה ברורה סעיף־קטן יג לענין טלית, והוא הדין לענייננו דדוקא באותו מקום, אבל להוציאו מביתו לבית־הכנסת או איפכא אסור, דאפשר שמקפיד עליו והוי גזל. ועיין עוד שם מה שכתבתי בשם הפרי־מגדים: (כא) מטה־אפרים: (כב) ריטב"א ראש־השנה דף כח: (כג) בית־יוסף יורה־דעה סימן קמו: (כד) פוסקים: (כה) ב"ח ופרי חדש וכן כתב בריטב"א דהוא הדין שאול, ואף דעל־ידי שאילה הוא חייב באחריות, על־כרחך דעל־ידי־זה אינו נחשב כשלו שלא יהא מהני ליה ביטול, או כמו שכתב .ה גול מרבבה דכיון דאין לעכו"ם דין שומרים ממילא אינו חייב הישראל באחריות: (כו) והוא בעיא דלא אפשיטא לפירוש התוספות בעבודה זרה דף מז ד"ה 'מי מאיס', וכן דעת ריטב"א ראש־השנה כ"ח בשיטת רש"י, וכן כתב הר"ן בשם הראב"ד בעבודה זרה; איברא דהר"ן והרשב"א בסוכה (שהוא גם־כן להריטב"א כידוע) הכריעו דלשיטת רש"י בביטל מותר לכתחלה, וצריך עיון. איך שיהיה, יש להחמיר בזה משום דכן משמע דעת רמ"א לקמן בסימן תרמט סעיף ג, ע"ש, וכן משמע הכרעת מגן־אברהם בסעיף־קטן ו ומטה־יהודא, עי"ש: (כז) רש"י ורוב הפוסקים:

ט שם בתוספות והרא"ש ושאר פוסקים שם

(טו) *ט**והוא שלא נתכוין** (ה) [ה] **לזכות בו, אבל אם נתכוין לזכות בו לא יצא,** (טז) **דהוה ליה עבודת כוכבים של ישראל.** (ויש מחמירין דאפילו בשל עובד־כוכבים אינו יוצא (יז) *אלא בנתבטל (יח) **בערב יום־טוב**) (מרדכי) (ועיין לקמן סימן תרמט סעיף ג): **ד שופר** (יט) **של תקרובת עבודת**

אוצר החכמה

שערי תשובה

בשם ר"י מלכו בתשובה כת"י דאם תקע שלא ברשות ונסדק חייב לשלם דהוי שואל שלא מדעת, ויצא י"ח, דקי"ל גזל שופר ותקע יצא, ואם לקחו ברשות פטור דה"ל מתה מחמת מלאכה; והתקיעה עצמה שנסדק, אם מיד שתק יצא ואם סיים התקיעה באותו שופר, לפום גמרא דיתר יצא ולפום הירושלמי לא יצא, דתחלתה בעי סופה, ע"ש: [ה] **לזכות.** עבה"ט. ועיין בנ"ב מ"ת סימן קיא באם מכר ע"ז וקנה שופר בדמים אין תוקעין בו, ואם בשעה שמכר משך הקונה תחלה

באר היטב

שופר חבירו בלא דעתו ולבוך עליו, מ"א, ע"ש. ואם נסדק בתקיעה פטור, הלק"ט ח"א סימן עט: (ה) **לזכות.** דהיינו שלקחו מן העובד־כוכבים דרך גזילה ולא לזכות בו אלא כדי שיתקע בו עכשיו, ש"ז.

ביאור הלכה

* **והוא שלא נתכוין לזכות.** עיין משנה ברורה שפירשנו דקאי אמציאה וכי האי גוונא, כן הוא ביאור הענין לפי פשוטו, וכמו שפירש הב"ח וכן בריטב"א וכלשון רש"י בעבודה זרה דף מב בדיבור המתחיל 'אלא', עיין שם. ועיין ב"ח שדעתו בזה דדוקא באין לעבודה זרה בעלים, אבל ביש לה בעלים ולא נתיאשו עדיין, אפילו מתכוין לזכות לא מהני, דבמה נפקע כח הבעלים הראשונים. ונראה לעניות דעתי דכוונת הב"ח הוא רק להשיג על הבית־יוסף, דלדידיה מיירי הטור בריש דבריו גם־כן בענין שישראל גזל השופר מן הנכרי, ולכן מקשה דאם־כן אפילו נתכוין לזכות גם־כן לא מקרי של ישראל, אבל בענין אבידה אין שום נפקא־מינה בין נתיאשו ללא נתיאשו, דלגבי נכרי בזה שאבד נפקע כחו, ולא בעינן בענין אבידה יאוש אלא גבי ישראל אבל גבי עובד־כוכבים הלא אבידתו מותרת, אלמא דנפקע כחו. אחר־כך מצאתי במאמר־מרדכי שגם הוא הסכים כן לדינא (אלא דהוא סבר דגם באבידה דעת הב"ח לחלק בין לפני יאוש לאחר יאוש, ועל־כן השיג עליו, ובאמת אין כוונת הב"ח אלא לענין גזל, אבל לענין אבידה גם הוא מודה, וכמו שכתבנו). ועיין במגן־אברהם שהשיג על הב"ח בעיקר דינו, ולדידיה אפילו בגזל מן העכו"ם נמי הוי ליה כעבודת כוכבים של נכרי הבא לידי ישראל, ומטעם דאף־על־פי שאינו קונה קודם שנתייאשו הבעלים מכל מקום הרי הוא חייב באחריות כדין כל גזלן ובשביל זה קמה ברשותו, עיין בדבריו, וכבר דיברו בזה הרבה אחרונים, יש שמסכימים עמו ויש שחולקים עליו לענין גזל, עיין בחמד־משה ובמטה־יהודה ובמחצית־השקל ובבגדי־ישע ושארי מפרשים. ודע, דבשולחן־ערוך כתב 'והוא שלא נתכוין לזכות' וכו', והוא לשון הטור, ומשמע מזה דבסתמא אינו זוכה. ואפשר לומר הטעם, כיון דהוא ריעותא לדידיה, שהרי לפי זה אינו שוה לו כלום דאין לו ביטול, מסתמא איסורא לא ניתא ליה דליקני. אכן מלשון הרא"ש פרק ראהו בית־דין ומלשון התוספות יבמות ק"ד והרב המגיד פרק א מהלכות לולב בשם הרשב"א וכן הר"ן, מבואר דדוקא במגביה על־מנת שלא לזכות, ומוכח דבסתמא קנית ליה בהגבהתו, וכן כתב במרדכי ראש־השנה להדיא דבסתמא קנה [ובדפוס מוקף תיבת 'בסתם', ואינו מוכרח, דמסוגית דבריו משמע דבסתמא קני], וצריך עיון. ובמאמר־מרדכי מצאתי שכתב דמדברי רבינו מנוח מבואר דבסתמא אמרינן שלא נתכוין לזכות, עיין שם, ועיינתי ברבינו מנוח פרק א מהלכות שופר ומצאתי שדבריו סותרים זה את זה וכנראה טעות־סופר יש שם ואין ללמוד מדבריו כלל לדינא: * **אלא בנתבטל בערב יום־טוב.** עיין משנה ברורה מה שכתבנו דאם לא נתבטל כשעה שקידש היום וכו', מקור דברי הוא מלשון רש"י בסוכה דף לג עמוד א דיבור המתחיל 'ולולב מסוכה לא יליף', וכן כתב שם בעמוד ב בדיבור המתחיל 'הכי גרסינן', עיין שם. אלא דבאמת קשה, שהרי זמן מצות לולב מתחיל מעמוד־השחר ואילך, ואם־כן אפילו נתבטל בלילה הוי כמו קודם הזמן? ומצאתי לבעל ערוך לנר שעמד שם בזה, ועיין שם שהאריך בזה. איברא, דגם מלשון הש"ס שם דקאמר 'צריכא דאי

משנה ברורה

והטעם, דכיון שאפשר לבטלו כדין עבודה זרה של נכרי שנכרי מצי מבטל ליה, לא שייך ביה לומר הרי היא כמי שאינה, דאפשר לא תבוא כלל לידי שריפה; ואי משום שנהנה מאיסורי הנאה, (כמ) גם־כן לא אסור, דקיום מצוה לא מקרי הנאת הגוף אלא הוא גזירת מלך. ופשוט דאם אין לו ש־פר אחר תוקע בו לכתחלה, כדי שלא לבטל המצות־עשה: (טו) **והוא שלא נתכוין לזכות בו.** בשעה שמצאו והגביהו מן הקרקע, אלא הגביהו רק כדי לתקוע בו. ועיין ביאור הלכה: (טז) **דהוה ליה עבודת כוכבים של ישראל.** ואף־על־גב דישראל לא עבדה, מכל מקום אין לה ביטול כיון דעכשיו היא של ישראל. (כט) ויש שכתבו דלא קאי רק אעבודה זרה של עכו"ם, אבל לא אמשמשי עבודה זרה, דבמשמשי עבודה זרה של עכו"ם אפילו באו ליד ישראל לא מחמרינן בהו כולי האי ויש להם ביטול, וכמו דפסק המחבר ביורה־דעה סימן קמו סעיף ב; (ל) ויש שמחמירין גם בזה: (יז) **אלא בנתבטל.** הטעם כנ"ל, דכיון שהוא אסור בהנאה הרי הוא כחסר מן שיעורו שהוא פסול, ואף־על־גב שאי־שר לבטלה, מכל מקום עדיין לא נתבטל ובאיסורו קאי: (יח) **בערב יום־טוב.** דאם לא נתבטל בשעה שקידש היום, אם־כן לא היה ראוי אז לתקוע בו (לפי שיטה זו שפסול לתקוע בו קודם ביטול) ונדחה אז, ואם־כן אפילו בטלו העכו"ם אחר־כך ביום־טוב והותר, מכל מקום (לא) שמא יש דיחוי אצל מצוות וכבר נפסל. ולענין דינא קיימא לן כסברא הראשונה (לב) שהוא סברת רוב הפוסקים, ואפילו לא נתבטלה כלל (לג) יכול לתקוע בו אם אין לו אחר, (לד) ק אם ימצא אחר־כך שופר כשר צריך לתקוע בו מחדש לצאת ידי סברא זו, (לה) ובלי ברכה: ד (יט) **של תקרובת עבודת כוכבים.** פירוש, בהמה שהקריבוה לקרבן לפני עבודה זרה

שער הציון

(כמ) גמרא: (כט) עולת־תמיד וגליון ר' שלמה איגר ביורה־דעה שם, ועיין בחידושי רבי עקיבא איגר בענינו: (ל) ב"ח וש"ך שם. ובאמת אין דברי הב"ח שם נראין בהבנת דברי הר"א ממיץ, עיין ביראים סימן קב שמבואר להדיא כביה־יוסף, אלא דפסק השולחן־ערוך שם אינו לכולי עלמא בלאו הכי, שהרי הבית־יוסף גופא כתב דמדברי הראב"ד מוכח שלא כדברי הר"א ממיץ ובזה צדקו דבריו [ושלא כב"ח שהשיג עליו שם בזה], וכמבואר בהדיא ברשב"א סוכה ל"א ובר"ן שם בהבנת דברי הראב"ד, ואף דגם הוא קשרי בביטל עבודה זרה גופיה, הלא גם בזה חלקו עליו הר"ן והרשב"א שם ומטעם דלא אשכחן זר רק בשהיה עבודה זרה והמשמשים ברשותו, מה שאין כן בשזכה ככבר ישראל במשמשים, אלא דנראה דהבית־יוסף סמך בזה להקל בכל גוונא אר"א ממיץ וסמ"ג וטור משום דהוא מילתא דרבנן, דמן התורה לא מחמרינן בעבודה זרה של ישראל אלא בשעבדה הישראל דוקא, ועל־כן יש להקל גם בענינו: (לא) בעיא בעבודה זרה דף מ"ז, ע"ש ובתוספות סוכה דף לא בד"ה 'באשירה': (לב) רש"י רמב"ן ורשב"א וריטב"א והרא"ש והר"ן, וכתב שכן גם דעת הרי"ף, וכן כתב הרב המגיד שהוא דעת רוב הפוסקים, וגם הרמ"א שהגיה כאן, מכל מקום בסימן תרמט השמיט הגהתו ורמזה ברמז: (לג) ואפשר דצריך גם לברך עליו: (לד) מכל מקום אין לו להביאו מחוץ לתחום או לעבור על שבות אחר בשביל זה, כההיא דסעיף כא, כן כתב המטה־אפרים: (לה) מטה־אפרים:

כוכבים, אפילו היה של עובד־כוכבים שתקע בו, לא יצא, (כ) משום דאינה בטלה עולמית: ה (כא) כהמודר הנאה משופר, (כב) אדם (ו) אחר תוקע בו וזה יוצא ידי חובתו. לאבל אם אמר (ז) (כג) קונם לתקיעתו עלי, (כד) אסור לתקוע בו אפילו תקיעה של מצוה: ו מהיה קולו עב מאד או (כה) דק מאד, כשר, שכל הקולות כשרים בשופר: ז (כו) אם ניקב, נאם לא סתמו, (כז) *אף־על־פי שנשתנה קולו כשר (כח) (מיהו, אם יש שופר אחר אין לתקוע בזה, כי יש אומרים

כ מימרא דרבא שם בראש־השנה ל הר"ן ושאר פוסקים ועיין ביורה־דעה סימן רטו מ ברייתא שם כ"ז נ ירושלמי, כתבהו התוספות והרא"ש שם

באר היטב

ועמ"א: (ו) אחר. ובשעת הדחק מותר לתקוע בעצמו, ב"ח: (ז) קונם. זהו לשון נדר, דאסר החפץ עליו, והנדרים חלים ע"ד מצוה כדבר

משנה ברורה

(לו) ועשו מקרניה שופר: (כ) משום דאינה בטלה וכו'. וכתותי מיכתת שיעוריה, וכנ"ל: ה (כא) המודר הנאה משופר. כגון שאמר: קונם הנאת שופר עלי: (כב) אדם אחר וכו'. רוצה לומר, אף־על־גב דאין יכול להפקיע עצמו ממצות

ביאור הלכה

דאשחור מאתמול' וכו' משמע גם־כן כרש"י, וצריך עיון: * אף־על־פי שנשתנה קולו כשר. עיין במשנה ברורה מה שכתבנו דבעינן שישתייר

ר בשביל נדר זה, דמצוה לא מקרי הנאה, וכנ"ל, מכל מקום ישמע תקיעת שופר מאחר ולא יתקע בעצמו. והטעם כתבו ה וסקים, משום (לו) דיש הרבה בני־אדם שיש להם הנאה כשהם תוקעין, והנאת הגוף ליכא לשרויי בשביל טעמא דמצוות לאו ליהנות ניתנו. (לז) ומכל מקום כתבו האחרונים, דבשעת הדחק שאין לו אחר מותר לו בעצמו לתקוע, רק שאין לו לתקוע (לח) כי אם עשרה קולות, דהיינו תשר"ת תש"ת תר"ת שהם מעיקר הדין: (כג) קונם לתקיעתו עלי. שלא הזכיר הנאה, ורוצה לומר שאמר (מ) קונם השופר לתקיעתו עלי, ועל־כן חייל כיון (מא) שפירש לאסור על עצמו השופר לתקוע בו, כמו שאוסר על עצמו הצרור לזרוק בו אף שאין לו הנאה, אבל אם אמר סתם (מב) קונם שופר עלי, מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה: (כד) אסור לתקוע וכו'. ואפילו (מג) פירש בנדרו תקיעה של מצוה. והטעם דנדרים (מד) איסור חפצא הוא וחל אפילו על דבר־מצוה, (מה) ואפילו לשמוע תקיעת שופר מאחר גם־כן בכלל איסור זה. ודע, דיש (מו) פוסקים שרצו לומר ש אין חל הנדר אלא־אם־כן אסר השופר עליו, כגון שאמר שופר עלי בקונם לתקוע בו, אבל באסר עליו התקיעה, כגון שאמר תקיעת שופר עלי בקונם, אינו חל, דהתקיעה אין בו ממש, ונדרים אין חלין אדבר שאין בו ממש. אמנם (מז) כמה פוסקים סוברין שחל אף בזה, כיון שעל־כל־פנים הזכיר בנדרו חפצא, סתמא דמילתא כוונתו לאסור החפץ עליו. וכל זה לענין איסור תורה, (מח) אבל מדרבנן איכא איסורא בכל גווני, אפילו בנדר שאין בו ממש, כמבואר ביורה־דעה סימן ריג, ועל־כן אסור לתקוע בו קודם שיתיר הנדר. ומפורש בפוסקים דכל זה בנדר, אבל בשבועה אינו יכול להפקיע את עצמו ממצות תקיעת שופר, דמשבע ועומד מהר־סיני לקיים מצוות התורה; אם לא שכלל בשבועתו לאסור עצמו בשמיעת כל תקיעה, דמשמע אפילו בתקיעה של רשות, ובזה חל שבועתו ב'כולל' לאסור גם בשל מצוה, וישתדל להתיר שבועתו. ואפילו גבי נדרים, (מט) אם אסר עצמו לשמוע שופר מפלוני אינו נפקע בזה ממצות תקיעת שופר, וצריך לבקש איש אחר לשמוע ממנו שופר, ואם לא ימצא אחר (נ) אסור לשמוע מאיש זה (נא) אפילו אסר עצמו בשבועה, שאינו כנשבע לבטל את המצוה, שבשעה שיצא שבועה מפיו לא היתה לבטל, שהרי אינו מצווה לשמוע מאיש זה דוקא: ז (כה) דק מאד. והוא הדין אם היה (נב) צרוד ויבש: ז (כו) אם ניקב וכו'. אקדים לזה הסעיף הקדמה קצרה, והוא: איתא בגמרא, תנו רבנן: ניקב וסתמו, בין במינו ובין שלא במינו, פסול. רבי נתן אומר: במינו כשר, שלא במינו פסול. וכתבו הפוסקים דקיימא לן כרבי נתן. ואמרינן שם, דהא דמכשר ר' נתן במינו, היינו דוקא כשנשתייר רובו שלא ניקב. והנה בביאור הסוגיא יש דעות בין הראשונים: הרמב"ם וסיעתו מפרשים ד"רבי נתן קאי אעין מעכב התקיעה, דהיינו אחר סתימה חזר קולו לכמות שהיה תחלה קודם שניקב, ואפילו הכי אין כשר אלא במינו. נמצא בעינן תלתא למעליותא: אינו מעכב התקיעה, ובמינו, ונשתייר רובו; אבל אם חסר אחד מאלו, פסול. זו היא הדעה ראשונה שהובא כאן. והרא"ש וסיעתו סבירא להו דרבי נתן קאי רק אמעכב התקיעה, ואפילו הכי כשר במינו, ובשאינו מעכב, אפילו שלא במינו כשר אם נשתייר רובו, וממילא לפי ביאור זה הוי לקולא, דלא בעינן אלא תרתי, דהיינו מינו ורובו ואפילו מעכב, או רובו ואינו מעכב ואפילו אינו מינו. וזהו שסיים המחבר לקמיה: ואם הוא שעת הדחק וכו', היינו שאז יש לסמוך על הרא"ש וסיעתו: (כז) אף־על־פי שנשתנה קולו כשר. שכל הקולות כשרים בשופר, וכנ"ל, והיינו אפילו לכתחלה לדעת המחבר. וכתבו הפוסקים דאפילו (נג) לא נשתייר בו שיעור תקיעה, דהיינו טפח שלם בלי נקבים, נמי כשר. (נד) ומכל מקום כתבו האחרונים דאם היה (נה) רובו של שופר (נו) נקוב, אפילו נשתייר בו שיעור תקיעה שלם גם־כן פסול, דרובו כולו. ועיין בביאור הלכה: (כח) מיהו וכו', כי יש אומרים וכו'. סבירא להו (נז) דשופר נקוב פסול כמו שופר שנסדק, ויש

שער הציון

(לו) רמב"ן רשב"א וריטב"א ביבמות דף קב ובריטב"א ראש־השנה כ"ז, ע"ש, אבל בהקריב השופר לעבודה זרה אינו נאסר, דדוקא בכעין ד' עבודות שבפנים נאסר, אם לא שהיה דרך עבודתה בכך, עיין שם בדבריהם: (לז) כל־בו ושארי פוסקים שהעתיקוהו: (לח) ב"ח ומגן־אברהם. ובמאמר־מרדכי וש"א דעירו שעל־כרחך עיקר סברא זו אינה אלא חששא בעלמא, שהרי בשופר של עבודת גילולים תוקעין בו לכתחלה אי לאו סברא דמאיסא, ומטעמא דלאו ליהנות ניתנו המצוות, ולא חיישינן שמא יהנה גופיה בתקיעה, ועל־כרחך דאינו אלא לכתחלה היכי דאיכא אחר. ובספר כפת־תמרים כתב דהכל לפי האדם, אם מרגיש שבטבעו אינו נהנה מתקיעתו מותר לתקוע בו לכתחלה: (לט) מטה־אפרים: (מ) ר"ן. והמחבר קיצר הלשון, ואי לא הזכיר שם שופר, הלא הוא דבר שאין בו ממש ואין איסורו אלא מדרבנן, וכן כתב בבית־מאיר, ומסתברא דאם אין לו אחר יתקע בו: (מא) הגר"א: (מב) כן משמע מהגר"א וכן הביא האליה רבה בשם רבינו ירוחם: (מג) אחרונים: (מד) פוסקים: (מה) כן משמע מהשולחן־ערוך וכן כתב במאמר־מרדכי: (מו) הר"ן: (מז) תוספות ומסקנת האור זרוע בהלכות ראש־השנה וכל־בו בשם הרמ"ה ורבינו ירוחם: (מח) ביאור הגר"א: (מט) אחרונים: (נ) מיירי שהזכיר בעת הנדר שם שופר, כגון קונם שופר של פלוני לתקיעתו עלי, דאי לאו הכי הוא דבר שאין בו ממש: (נא) מטה־אפרים: (נב) גמרא: (נג) ביתיוסף בשם ר"א ממיץ, וכ"כ ש"א: (נד) ב"ח ופרי חדש: (נה) ואפילו הוא שופר ארוך, בעינן שיהא רובו שלם [כ"מ בפמ"ג]: (נו) והיינו דוקא בארכו, אבל ברחבו אפילו אם ניקב רוב הקיפו, כיון שנשתייר ממקום ההוא ולמעלה שיעור תקיעה שלם כשר, וכדלקמיה בסעיף ט לענין נסדק, ואם ניקב רק מיעוט הקיפו, אפילו לא נשאר ממקום ההוא ולמעלה שיעור תקיעה גם־כן כשר [ב"ח ופר"ח]: (נז) כן מוכח בכל־בו שיטת הדעה הזו:

ס משנה שם וכרבי נתן בברייתא שם וכלישנא קמא דרבי יוחנן, טור בשם הגאונים ורמב"ם בפרק א ע כדעת ר"י ורא"ש שהביא הטור וכמו שכתב הרא"ש טעמו שם בפסקיו

***שאין לתקוע בשופר** (מ) [מ] נקוב) (כל־בו ותשובת הרא"ש). (כט) **[ס]ואם סתמו שלא במינו, אף־על־פי שאינו מעכב את התקיעה לאחר סתימה, שחזר קולו** (ל) **לכמות שהיה בתחלה, פסול אפילו נשתייר בו רובו. ואם סתמו במינו,** (לא) **אם נשתייר** (לב) **רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה *אלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב, כשר, ואם חסר אחת משלש אלה, פסול. ואם הוא** (לג) **שעת** (ט) **הדחק,** (לד) **שאין שופר אחר מצוי,** (לה) **יש להכשיר [ב]סתמו**

שערי תשובה

ואח"כ [נתן] המעות, עיין ביו"ד סימן קמד בט"ז וש"ך שם, ועכ"פ היה מקום להקל בזה, דהוי חליפי חליפין, ע"ש: [מ] **נקוב.** ועיין בשו"ת מהר"י הלוי הרשות כמ"ש בי"ד סימן רטו; ממילא אם אמר שלא אשמע קול שופר הוי לשון שבועה, שאוסר נפשו על החפץ, ואין שבועה חלה ע"ד מצוה, עט"ז: (מ) **נקוב.** אפילו נשתייר בו שיעור תקיעה, משום שקולו פגום, כל־בו, מ"א. ועי' ט"ז. ופשוט דנסדק אינו בכלל זה, ודינו מבואר אח"כ: (ט) **הדחק.** נראה לי דהידוק הסתימה אסור ליטלה בי"ט, דאל"כ יטלנה

באר היטב

ביאור הלכה

על־כל־פנים רובו, דאם רוב ארכו ניקב הוי ליה ככולו, הוא מדברי הב"ח והפרי חדש. ועיין שם עוד בב"ח שחמה על הטור שלא חילק בזה, והביא שרבינו ירוחם כתב להדיא דדוקא בשנשתייר רובו (אבל אם לא נשתייר רובו פסול אם מעכב את התקיעה, עיין שם, ומשמע דאם אינו מעכב את התקיעה כשר אפילו לא נשתייר רובו, ואולי דהוא אזיל לשיטתו דסבירא ליה אפילו בנסתם הנקב אם אינו מעכב התקיעה כשר, אפילו לא נשתייר רובו וגם אינו מינו). אכן באמת תמיה לי, אם נקב אינו פוסל בשופר, אם־כן דהוא שלם דמי ומאי איכפת לן שרובו נקוב; וגבי נסתם שאני, דהתם אתינן מטעם דשופר ודבר אחר מעורב בו או מטעם דהוי ליה כשתי שופרות, משום הכי בעינן שיהא על־כל־פנים רובא בלא ריעותא ולא משגחינן תו במיעוטא שיש בו ריעותא, מה שאין כן הכא דאין זה ריעותא כלל? ולכאורה יש להשיב, דלפי זה גם בנסתם די לנו שיהא רובו בלי סתימות אבל יכול להיות מלא נקבים, ובלשון הפוסקים והמחבר מבואר דדוקא אם נשתייר רובו שלם, ומשמע דבמנוקב פסול אפילו יהיו הנקבים פתוחות שלא נסתמו. אבל באמת יש לדחות, דהפוסקים מיירי בשהיה נקב אחד גדול ונסתם (עיין ברמב"ן ורא"ש), ועל זה אמרו דדוקא בשלא היה הנקב גדול כל־כך שלא ישאר רוב שופר שלם, דאם היה הנקב למשל מחצה שופר ונסתם, אם־כן חצי שופר מעורב עם סתימה, אבל אין־הכי־נמי דאם היה הנקב מיעוט שופר ונסתם, אפילו יש בשאר השופר נקבים גם־כן כשר דהנקבים אינם פוסלים. ואפשר שגם רבינו ירוחם שהזכיר בענייננו 'שישתייר רובו', גם־כן כוונתו שהנקב לא יהיה גדול כל־כך שימשך עד חצי השופר, דאם נמשך, וכל־שכן אם נמשך עד רובו, אם־כן הוי ליה ככולו, והרי השופר פתוח בכולו ואין שם שופר עליו, ואם פסלינן בנסדק כל־שכן בזה, אבל ביש נקבים קטנים הרבה אפילו הנקבים על כל השופר מאי איכפת לן, כיון שאין הנקבים פוסלין וביו נקב לנקב יש שופר אם־כן אינו נסדק. אחר־כך מצאתי בראש סימן ו' שכתב: ואשמועינן בברייתא וכו', משמע גם־כן דבניקב על־פני רובו כשר אף שהוא מעכב את התקיעה וגם לא נשתייר בו שיעור שופר, ובריטב"א מצאתי שכתב: ואם לא סתמו כלל, לדברי הירושלמי כשר ואפילו נפחת רובו ויש בו שיעור שופר, שכל הקולות כשרין בשופר, אבל לפי גמרא דילן יש להחמיר ולדון כשלא סתמו כלל לפסול אם מעכב התקיעה, שלא אמרו בגמרא דילן שכל הקולות כשרין בשופר אלא כשהוא בעצמו שלא מחמת ריעותא, עד כאן לשונו. ומשמע מיניה דבאין בו שיעור שופר גם לירושלמי יש להחמיר, דלא כהרא"ש. ועוד נשמע מיניה, דבאינו מעכב התקיעה, גם לגמרא דילן יש להקל אף שנפחת רובו אם נשאר בו שיעור תקיעה: * **שאין לתקוע בשופר נקוב.** בבית־יוסף הביא זה בשם כל־בו ותשובת הרא"ש, ובאמת נמצא זה גם בפירוש המשנה להרמב"ם וזה לשונו: ואם ניקב יש־בו דינים והוא, כי הוא צריך לסתום הנקב וכו', ומשמע בבירור שהוא מפרש המשנה כפירוש השני של הכל־בו שהובא בבית־יוסף, עיין שם, וכן בריטב"א כתב שהבבלי חולק על הירושלמי בזה, ולהבבלי אם לא סתמו כלל פסול אם מעכב התקיעה. והנה ראיתי קצת פלא בדברי הפרי־מגדים בענייננו, דבסעיף־קטן ז במשבצות־זהב מצדד דאפילו לדעת המחבר דמקיל בשופר נקוב, מכל מקום בעינן אפילו בשופר ארוך שיהיה על־כל־פנים רוב שופר שלם בלי נקבים, ואם־כן לפי זה הרמ"א דמחמיר הוא אפילו באופן זה אין לתקוע בו לכתחלה, ובסעיף־קטן ט מצדד דאף לדעת רמ"א אם רובו שלם יש לומר דתוקעין בו לכתחלה? ואולי משום דאין הדבר ברור לו מצדד לכאן ולכאן. וכבר כתבנו בפנים דאם הקול צלול אין להחמיר בו, ובפרט כשרובו שלם: * **אלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב.** אשמועינן בזה שני דברים: אחד, אף־על־פי שקודם שנסתם היה הנקב מעכב את התקיעה כשר כיון שעתה חזר קולו [ולאפוקי מ"ז איזה ראשונים שמחמירין בזה]; ועוד אשמועינן, דאם חזר קולו משונה כקודם הסתימה פסול מטעם שאי אפשר שיהיה קול השופר בשוה אחר

משנה ברורה

לנו לחוש לדעה זו לכתחלה, (נמ) ואפילו נשתייר בו שיעור תקיעה למעלה לצד הפה שאין בו נקב כלל. ומכל מקום משמע (נט) דגם לסברא זו היינו דוקא היכי שהנקב מורגש בתקיעה, שהקול נפגם על־ידו ונשתנה קולו, אבל היכי שקולו צלול, אין נקב כזה חשוב ותוקעין בו לכולי עלמא: (כט) **ואם סתמו וכו'.** רוצה לומר, דאף־על־גב דכשלא סתמו כשר לדעת המחבר, כשסתמו גרע טפי, (ם) דכשסתם בשאינו מינו, אם־כן אינו שומע קול שופר בלחוד רק קול שופר וקול דבר אחר שמעורב בו, וכן כשסתמו במינו וחזר קולו לכמות שהיה בתחלה, הרי אנו שומעין שקול השופר הזה אינו קולו של השופר הראשון אלא מן הסתימה, והסתימה אינה בטלה, והוי נמי כמו קול שופר ודבר אחר מעורב בו: (ל) **לכמות שהיה בתחלה.** קודם שניקב, (מ) וכל־שכן אם קולו דומה רק לקול של קודם הסתימה: (לא) **אם נשתייר וכו'.** דאם לא נשתייר רובו שלם, (מג) פסול לכולי עלמא אפילו סתם במינו וקולו כמות שהיה תחלה, דתו בטיל ממנה שם שופר ולא נעשה שופר אלא על־ידי סתימה זו, ונמצא דהוי שופר ודבר אחר: (לב) **רובו שלם.** רוצה לומר, (מג) באורך השופר לצד פיו: (לג) **שעת הדחק וכו'.** ודוקא שלא נזכר עד יום־טוב, דאז אסור ליטול הסתימה, דהוי כתיקון כלי כיון שעל־ידי־זה מכשיר השופר. אבל אם נזכר קודם יום־טוב יטול הסתימה, ודינו כאלו לא סתמו דכשר [אחרונים]: (לד) **שאין שופר אחר מצוי.** אבל אם יכול להשיג שופר אחר, אף אם כבר תקע בשופר שיש בו תרתי למעליותא, יחזור ויתקע ולא יברך [פמ"ג]: (לה) **יש להכשיר וכו'.** דסמכינן על הפוסקים דסברי דהיכי דאיכא תרתי לטיבותא סגי. ועיין בפרי־מגדים שכתב דנראה שיוכל לברך, ובפרט לפי מה שכתב הפרי חדש והגר"א דהעי ר

שער הציון

(מ) מגן־אברהם בשם הכל־בו: (נט) כן משמע בכל־בו שהפגם הוא משום שנשתנה קולו, וכן מצאתי בריטב"א דדוקא במעכב התקיעה, הא לאו הכי שרי אף לתלמודא דידן, עיין שם, וכן משמע ממגן־אברהם בסעיף־קטן ח, עיין שם: (ם) עיין בבית־יוסף: (מ) פוסקים: (מג) **היינו** אפילו לדעה שניה דמקיל בשיש תרי למעליותא [ב"ח וש"א]: (מג) ב"ח ופרי חדש. ובנשאר שיעור שופר לא מהני, כמבואר בדבריהם:

הלכות ראש השנה סימן תקפו

במינו אם נשתייר רובו אפילו לא חזר קולו לכמות שהיה, (לו) **וכן יש להכשיר בסתמו שלא במינו אם נשתייר רובו וחזר קולו לכמות שהיה בתחלה קודם שניקב: ח** (לז) **[פ]נסדק לארכו** (לח) **פסול, [צ]יש אומרים אפילו** (לט) **בכל־שהוא פסול,** (מ) **אלא־אם־כן הדקו הרבה בחוט או במשיחה** (מא) (ונשתייר שיעור התקיעה (י) ממקום הקשירה ולמעלה (מב) לצד הפה) (כל בו), **[ק]ויש אומרים דוקא** (מג) **ברובו.** (מד) **ואם דיבקו,** (מה) **כשר, [*]אפילו אם** (מו) **דיבקו בדבק. [ר]ויש מי שאומר שאינו כשר אלא [*]כשדבקו** (מז) **בעצמו, שחיממו באור עד שנפשר וחיבר קצותיו זה בזה**

פ משנה ובריייתא שם צ הרא"ש שם בשם יש מפרשים ק הרב המגיד בפרק א בשם הרכה מהמפרשים ר טור בשם הרמב"ן

באר היטב

מש . שופר שגלדו דק ועשו לו חישוקים של ברזל כשר לתקוע בו, הלק"ט ח"א סימן עז: (י) **ממקום.** ומיירי שמעכב התקיעה, דאל"כ לא

משנה ברורה

כדעה זו: (לו) **וכן יש להכשיר וכו' אם נשתייר רובו.** אבל בלא נשתייר רובו שלם, (סד) אפילו איכא תרתי לטיבותא, שסתמו במינו וחזר קולו (סה) להיות צלול כבתחלה קודם שניקב, לא מהני אף לדעה זו, ומטעם שכתבנו למעלה. והיכא דאיכא רובא לחוד או דאיכא סתמו במינו לחוד ויש לו ספק על הסתימה אם חזר קולו לכמות שהיה או לא, יש **להחמיר** (סו) מדינא, דהוא ספיקא דאורייתא: **ח (לז) נסדק וכו'.** ודוקא נסדק, דהולך ומוסיף, וכדלקמיה; (סז) אבל בנפגם, כשר בכל־שהוא. ומכל מקום אם ראהו קודם ראש־השנה, (סח) טוב יותר לתקנו שלא יהיה נראה פגום: **(לח) פסול.** ודוקא בנסדק (סט) מעבר לעבר, ואף־על־פי שאין בו חסרון (ע) וגם לא נשתנה קולו: **(לט) בכל־שהוא.** לפי שמחמת הרוח וחוזק התקיעה הסדק הולך ומוסיף עד שיסדק כולו, וכל העומד ליסדק כסדוק דמי: **(מ) אלא־אם־כן הדקו וכו'.** שהחוט מעמידו שלא יתבקע יותר: **(מא) ונשתייר וכו'.** והרבה (עא) אחרונים מקילין אפילו לא נשתייר, (עב) כל זמן שלא נשתנה קולו על־ידי ההידוק: **(מב) לצד הפה.** וכדעה (עג) הראשונה לקמן בסעיף ט: **(מג) ברובו.** ומשום (עד) דרובו ככולו, ואפילו אם נסדק רק מצד אחד; אבל אם לא נסדק רובו, אפילו (עה) לא נשתייר שיעור תקיעה כשר. ובשעת הדחק (עו) יש לסמוך אדעה זו (עז) שהיא ה"ק. ואם תקע בשופר שנסדק במיעוטו ואחר־כך מצא שופר כשר, (עח) יחזור לתקוע בו (עט) ולא יברך: **(מד) ואם דיבקו וכו'.** ודוקא בדבק מכשרינן, דהוי כאלו הוא שלם, אבל אם מהדקו בחוט או משיחה (פ) לא מהני כיון שנסדק רובו: **(מה) כשר.** היינו אפילו אם לא נשתייר רק כל־שהוא שלא נסדק, כשר כשדבקו [מ"א וש"א]: **(מו) דיבקו בדבק.** ואין זה נקרא שלא במינו, דשאני נסדק מניקב, דאין הדבק ניכר בין הדבקים. ואם הסדק רחב וניכר הדבק, (פא) בוודאי יש להחמיר בזה, דהוי כסתמו בשאינו מינו. ומכל מקום אפשר דאם לא נשתנה קולו על־ידי הדבק ממה שהיה בתחלה אין להחמיר כשנשתייר בו רובו, דגם בניקב וסתמו באופן זה, כשר להרבה פוסקים, וכנ"ל בסעיף ז, וצריך עיון: **(מז) בעצמו.** אבל בדבק, הוי כמו סתמו שלא במינו, (פב) ודינו כמו שכתוב בסעיף ז. וסברא ראשונה (פג) עיקר. ומכל מקום (פד) אם נשתנה קולו יש

ביאור הלכה

הסתימה כקודם הסתימה וחיישינן שמא נשתנה קצת או שנולד קול חדש, ופסול מטעם הנ"ל [אחרונים]: * **ויש אומרים דוקא ברובו.** הנה ממה דהמחבר זכר רק דעה זו ולא זכר כלל דעת הסוברים דדוקא בנסדק כולו, משמע דלא סבירא ליה כן להלכה, מכל מקום במקום דחק גדול שאי אפשר להשיג שופר מחרץ לתחום אפילו על־ידי נכרי, יש לסמוך על דעות הסוברים דדוקא בנסדק כולו [והם רש"י ותוספות ומרדכי וסמ"ק ורוקח], אבל כל שנשתייר מעט, מכשירים, אך אין לברך עליו: * **אפילו אם דיבקו בדבק.** עיין משנה ברורה מה שכתבנו דשאני נסדק מניקב, דאין הדבק ניכר בין הדבקים, ובניקב מיירי שם שסתמו בחתיכה אחרת [הרא"ש]. וכתב שם הקרבן־נתנאל: אורחא דמילתא קאמר, והוא הדין אם סתם הנקב בדבק, ועיקר הטעם כיון דחסר הוא מינכר, עד כאן לשונו. ועיין בפרי־מגדים שמצדד קצת דאף בנקב שיש חסרון, אם הוא קטן [רוצה לומר, שקטן מאד] ויוכל ליתן שם דבק הוי כמינו, ורוצה לומר, כיון שאין מינכר: * **כשדבקו**

שער הציון

(מז) ב"ח, וכן סתמו כמה אחרונים. ובחידושי ריטב"א מצאתי שדעתו דאפילו נפחת רובו נמי כשר היכי דאיכא אינך תרתי; ויש בו שיטה חדשה, דהוא מחמיר בשמעכב התקיעה, ולא מתכשר לדידיה אלא בשאינו מעכב התקיעה ואיכא עוד חדא למעליותא, עיין שם. ורבינו ירוחם הפליג עוד יותר לקולא, דבשאינו מעכב התקיעה לחודא סגי בדיעבד, וכמו שמביא הבית־יוסף בשמו. והנה הפרי חדש כתב דבשעת הדחק נוכל לסמוך על שיטה זו, ובמטה־יהודה השיג עליו דהוא רק דעת יחידאה ולכן לא הביאה המחבר לדינא כלל: (סה) ועיין בפרי חדש שכתב עיקר פירוש 'מעכב את התקיעה' הוא מה שכתב המגיד בשם הרמב"ן דהיינו שנחלש הקול קצת ויוצא משם, ודלא כהתוספות שכתבו דהיינו נשתנה הקול מכמו שהיה, דליתא, עד כאן לשונו. והנה גם הב"ח העתיק מה שפירש המגיד, ומדלא כתב דהטור שהעתיק 'נשתנה הקול' לא סבירא ליה כן, אלמא דהוא מפרש גם בהטור כן, וצריך עיון: (סו) ריטב"א בחידושיו: (סז) אליה רבה וחיי־אדם: (סח) מטה־אפרים: (סט) פוסקים: (ע) ריטב"א: (עא) ט"ז ואליה רבה ופרי חדש. ואף שהרב מגן־אברהם מצדד להסביר טעם ההג"ה, וכן בלבוש מסביר קצת טעם לזה, מכל מקום נראה שאין להחמיר בזה אחרי שהרבה ראשונים מקילין בעיקר הדין וסבירא להו דדוקא בנסדק כולו או רובו וכדלקמיה: (עב) ואם נשתנה קולו על־ידי ההידוק, הט"ז ואליה רבה מקילין בנשתייר, אבל הפרי חדש וכן בנהר־שלום מחמירין בזה: (עג) הגר"א. ורוצה לומר, דלדעה שניה שם כל־שכן דמכשירין הכא אפילו שלא לצד הפה: (עד) ועל־כן אפילו נשתייר בו שיעור תקיעה פסול לגמרי [מטה אפרים] ומחוייב לחזור אחר שופר אחר: (עה) פוסקים: (עו) כי משמע בתוספות ומרדכי ואגודה וסמ"ק ורוקח דכשר אפילו ביותר מרוב, עד כולו [א"ר]: (עז) מגיד־משנה וריטב"א: (עח) ברכי־יוסף. ואם אי אפשר להביאו כי אם על־ידי עכו"ם אין לו לעשות, כיון שמעיקר הדין יצא בשופר שנסדק כל זמן שלא נסדק רובו [מט"א]: (עט) לעניות דעתי לענין ברכה, אפילו תקע בפעם ראשון בשופר שנסדק רובו, גם־כן לא יברך בפעם שניה, מאחר שהרבה ראשונים מסיקין גם בזה, וכנ"ל בשם אליה רבה: (פ) פרי־מגדים ומטה־אפרים וחיי־אדם [אכן מה שכתב החיי־אדם 'דלא כאליה רבה', משמע מלשונו דלהאליה רבה יש להקל בזה. והמעיין היטב באליה רבה יראה דלא כתב רק דהרא"ש והטור גם־כן מודים להר"ן דהידוק חוט או משיחה מהני בנסדק כל־שהוא, אף־על־גב דלז הזכירו בפירוש, עיין שם, אבל בנסדק רובו לא מיירי האליה רבה כלל]: (פא) הגר"ז ופשוט: (פב) מגן־אברהם. ורצה לומר, דהא בניקב, לחד מאן־דאמר בעינן תלתא למעליותא, ועל־כל־פנים תרתי, והכא שרובו סדוק וגם באינו מינו, אם־כן אפילו לא נשתנה קולו איכא על־כל־פנים רק חדא: (פג) אליה רבה וש"א: (פד) מטה־אפרים, וכן משמע מאליה רבה. ואפילו אם לא נשתנה קולו, אף דבדיעבד אם תקע בו בוודאי יוצא דהעיקר כסברא קמייתא, מכל מקום כשיש שופר אחר אין לתקוע בו לכתחלה [שם במטה־אפרים], ועיין ביאור הלכה. ודע, דאם נסדק רק כל־שהוא או מיעוטו ודיבקו, משמע ממטה־אפרים דיוכל לתקוע בו לכתחלה, אכן באליה רבה כתב דאם יש למצוא שופר אחר ברווח אין להקל בזה, דיש לחוש לדעת הר"ן בשם רבינו יונתן [מכל

הלכות ראש השנה סימן תקפו

ש משנה שם וכפירוש המפרשים ת טור והרוקח בשם אביו הריב"ק א בריית'א שם וכפירוש הרא"ש דבמיעוטו הוי כנקב ב הרא"ש והר"ן וסמ"ג וסמ"ק והגהות מיימוני, וכן נראה מדברי הרמב"ם ג בעל העיטור וריי"ץ גיאות ד משנה שם ה טור

עם זה. שואם נסדק כולו אפילו מצד אחד (מח) פסול, תאפילו (יט) חיממו באור וחיבר סדקיו זה עם זה: ט (מט) אנסדק לרחבו, (נ) במיעוטו כשר, (נא) ברובו פסול, אלא־אם־כן (נב) נשאר מהסדק (נג) בלצד פיו שיעור תקיעה (נד) דהיינו (יב) *ארבעה גודלים, וכשנשתייר בו כך כשר (נה) אפילו אם מעכב את התקיעה. גויש מכשירים בנשתייר (נו) אפילו שלא לצד פיו: י (נז) דדיבק שברי שופרות זה עם זה ועשה מהם שופר, פסול, (נח) האפילו אם יש בשבר

שערי תשובה

פלפול ארוך בדברי הרא"ש במעכב התקיעה קודם שסתמו וחזר לכמות שהיה, ועיין בית־אפרים מ"ש בזה, ע"ש:

ביאור הלכה

בעצמו. עיין משנה ברורה מה שכתבנו ומכל מקום אם נשתנה קולו וכו', הוא ממטה־אפרים, ומשמע מלשון זה דאם לא נשתנה קולו, אם כבר תקע בו אין צריך לחזור ולתקוע. ולעניות דעתי אין להקל בזה כשנסדק רובו, דהא גם הוא מודה דנכון לנו לחוש לכתחלה לדעת הרמב"ן דעל־ידי דבק מקרי שלא במינו, ואם־כן מאי מהני שלא נשתנה קולו הא על־כל־פנים איכא תרתי לריעותא, רובו ושלא במינו, ובזה לא מהני סתימה, וכנ"ל בסעיף ז, ועל־כן יראה לחזור ולתקוע ובלי ברכה. ודע, דמה שכתב 'אפילו אם דיבקו בדבק', זו היא דעת הרא"ש, והנה להמעיין בדבריו משמע דסבירא ליה דדוקא על־ידי דבק, אבל אם חיממו באור, וכדעה זו אי אפשר להתדבק היטב, ומלשון המחבר משמע דסבירא ליה דכל־שכן דמהני אם חיממו באור. ואולי דלהמחבר לא ניחא ליה למינקט לדינא כוותיה דהרא"ש בזה, דמתניתין סתמא קתני ודיבקו משמע בכל גווני דיבוק, ועל זה אמרינן דמתניתין מיירי דוקא בכולה אבל אם נשאר מעט כשר: * **ארבעה גודלים.** עיין בטור ודרי"ץ גיאות כתב שצריך בזה טפח שוחק, וכלישנא דברייתא 'כדי שיראה מכאן ומכאן', דנראה מזה דהשופר ארוך מידיו, והוא חלק עליו דדי בטפח מצומצם. ודע, דגם רבינו חננאל, שדבריו דברי קבלה, כתב גם־כן בפירושו בפרק המפלת דצריך טפח שוחק, וכפי הנראה גריס לה בש"ס שם, עיין שם, וכן משמע בכל־בו שהוא מקובץ משו"ת ראשונים, שכתב וזה לשונו: במסכת נדה תני ה' דברים שיעורן טפח השוחק, עיין שם, וכן רבינו מנוח בפירושו להרמב"ם כתב גם־כן דכל הני ה' דברים דפרק המפלת שיעורן בטפח שוחק. ודע, דמרא"ש בסוגיין מבואר ששיעור זה אינו אלא מדרבנן כדי שלא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע, אכן מדברי תוספות סוכה דף ז מוכח דסבירא להו דשיעור טפח הוא מן התורה, שהרי אמרו דלא חשיב בהמפלת רק שיעורא דאורייתא, עיין שם, וכן הוא משמעות לשון רש"י בראש־השנה דף כח גבי שופר של עיר הנדחת, עיין שם. ודע עוד, דאף להרא"ש דשיעורא דטפח הוא מדרבנן, מכל מקום גם לדידיה צריך שיעור מן התורה כדי שיהיה אפשר לתקוע בו על־כל־פנים, ומשום זה פסלינן שופר של עיר הנדחת דכתותי מיכתת שיעורא, וכן משמע קצת גם לשון התורת־כהנים: וכמה שיעור שופר, כדי תקיעה (והראב"ד בפירושו שם כתב שזהו שיעור טפח, ואינו מוכרח לעניות דעתי), וכעין זה מצאתי בפרי חדש, ועיין פרי־מגדים במשבצות־זהב סעיף־קטן ט ובאשל־אברהם סעיף־קטן יח. ודע, דאף דלכולי עלמא לדידן השיעור הוא כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן, אף־על־פי־כן לפי המובא בטור ובר"ן משערינן רק באדם בינוני, ואף **(נח) אפילו אם יש וכו'.** והוסיף עליו (לה) לנאותו שיהיה ארוך או כדי שיתן קולו גדול מכמות שהיה, ואף־על־פי־כן פסול.

באר היטב

בעי שיעור, עיין ט"ז ומגן־אברהם: (יט) חיממו. ואם נשתייר בו כ"ש כשר אם דיבקו, ב"ח, מ"א: (יב) ארבעה. באדם בינוני, ובעינן במקום

משנה ברורה

להחמיר שלא בשעת הדחק לחזור ולתקוע, ובלי ברכה: **(מח) פסול.** דתו (פה) אין שם שופר עליו כיון שנסדק כולו: **ט (מט) נסדק לרחבו.** היינו סביב הקיפו, (פו) ובא על־ידי נפילה או הכאה בחוזק: **(נ) במיעוטו כשר.** ולא דמי לנסדק לארכו דפסל בסעיף ח לדעה ראשונה, משום דשם על־ידי חוזק התקיעה יכול ליפקע יותר באורך אבל לא ברוחב: **(נא) ברובו פסול אלא־אם־כן וכו'.** דבזה אפילו חשבינן למיעוטא כמי שאינו וכמו דנכרת כולו, הלא על־כל־פנים נשאר שיעור תקיעה. ואותו העודף (פז) אין לחשבו לו הוספה לפסול על־ידי־זה כל השופר, וכדלקמיה בסעיף א, דלא מקרי הוספה אלא כשהיה תחלה חתיכה אחרת, מה שאין כן כאן דלא נפרד מעולם: **(נב) נשאר מהסדק וכו'.** ואם דיבקו בדבק, אפילו לא נשאר שיעור תקיעה נמי כשר, וכמו דמקילינן בסעיף ח בנסדק בארכו כשדבקו בדבק [א"ר ופמ"ג]. ומכל מקום כשיש שופר אחר, טוב יותר לתקוע בו (אחד, מפני דעת הסוברים לעיל בסעיף ח דדבק לא מהני דנחשב כאינו מינו, וגם לדעת רבינו יהונתן דדבק לא מהני במקום סדק): **(נג) לצד פיו.** דוקא, שהרי רואין הנסדק כמאן דנכרת, ואם לא ישאר כשיעור לצד פיו אם־כן תוקע הוא בשופר שאין בו שיעור תקיעה: **(נד) דהיינו ארבעה גודלים.** של אדם (פמ) בינוני, ומודדים (פט) באמצע האגודל ולא בראש אגודל ששם מתקצר, והוא שיעור טפח: **(נה) אפילו אם מעכב את התקיעה.** דלא גרע מניקב (ל) ולא נסתם דמכשרינן לעיל אפילו בנשתנה קולו: **(נו) אפילו שלא לצד פיו.** ואף־על־פי שזה (מ) המיעוט שבפיו חוצץ, ואם־כן יש הפסק בין פיו לשופר, לא חיישינן לזה, דמין במינו אינו חוצץ ואין אנו רואין אותו כמו ניטל, (מא) ובשעת הדחק אפשר דיש לסמוך אסברא זו: **י (נז) דיבק שברי שופרות.** היינו, (מב) אפילו לקח שני שופרות שלימות בעיגולן ודיבקן, ואפילו דיבקן על־ידי עצמן, וכדלעיל סעיף ח, (מג) ואפילו אינו מעכב התקיעה: **(נח) אפילו אם יש וכו'.** והוסיף עליו (מה) לנאותו שיהיה ארוך או כדי שיתן קולו גדול מכמות שהיה, ואף־על־פי־כן פסול.

שער הציון

מקום, לשלוח על־ידי עכו"ם להביא מחוץ לתחום בוודאי אין כדאי, כיון דלדעת השולחן־ערוך יצא אפילו בנסדק רובו ודיבקו, כל־שכן מיעוטו]; ואפשר דכוותו דוקא כשנשתנה קולו, אבל לא נשתנה קולו אין להחמיר, וכמו שכתב לקמיה בסעיף־קטן יח: (פה) דשופר הוא מלשון שפופרת שהיא חלולה, וכיון שנסדק מצד אחד אין עליו שם שופר [לבוש, והעתיקו הפמ"ג]: (פו) פוסקים. ואפשר דהוא הדין אם חתך בסכין, ואף שיש לומר דעל־ידי סכין מוכרח להיות קצת חסרון בשופר והוי ליה כעין ניקב, גם־כן ליכא למיחש לפסק המחבר, דשופר שניקב כשר, ואפילו למאן דמצרכי התם שישאר רובו שלם היינו דוקא באורך אבל לא ברוחב, וכמו שכתב שם הב"ח להדיא: (פז) כל־בו וריטב"א, וכן כתב הט"ז סעיף־קטן יד: (פמ) טור, מגן־אברהם: (פט) שם במגן־אברהם. ועיין בית־אפרים. ובסימן יא בפרי־מגדים כתב דקיימא לן להלכה במקום הרחב: (ל) הגר"א: (לא) ריטב"א: (לב) הנה הפרי חדש הסכים לסברא זו וכן הריטב"א כתב שנראה לו סברא זו, אלא שלמעשה ראוי לחוש ולהחמיר הואיל שכבר הורה זקן, רש"י ז"ל, שדוקא כלפי פיו, וכן רבינו מנוח בפירושו להרמב"ם נוטה לשיטה זו, ועל־כן נראה דאף דהמחבר סתם לעיקר כדעה א', מכל מקום בשעת הדחק יכול לסמוך עליה, וכן כתב המטה־אפרים. אכן בביאור הגר"א כתב שכל הפוסקים סוברים כדעה ראשונה: (לג) ריטב"א וכל־בו: (לד) ריטב"א: (לה) כל־בו:

הלכות ראש השנה סימן תקפו

שכנגד פיו שיעור שופר: יא [י]הוסיף עליו (נט) **כל־שהוא, בין במינו בין שלא במינו, פסול, [יא]אפילו היה בו מתחלה שיעור שופר: יב [יב]הפכו ותקע בו לא יצא,** (ס) **בין הפכו כדרך שהופכים החלוק, שהחזיר פנימי לחיצון, בין שהניחו כמו שהיה** (סא) **אלא שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב** *)(והוא הדין אם תקע (סב) במקום הרחב פסול) (ר"ן פ"ב דר"ה): יג** (סג) **[יג]היה ארוך וקיצרו, אם נשאר בו שיעור תקיעה,** (סד) **כשר: יד [יד]גירדו מבפנים או מבחוץ עד שעשאו דק מאד** (סה) **כמו גלד, כשר: טו** (סו) **[טו]לא הוציא זכרותו אלא נקב בו,** (סז) **כשר. [טז]אבל אם הוציא הזכרות ועשה ממנו שופר,** (סח) **כגון שנקב בו, פסול: טז** (סט) **[יז]ציפהו זהב במקום [יח]חת פה, פסול; שלא במקום הנחת פה, כשר. ציפהו זהב מבפנים, פסול; מבחוץ, אם נשתנה קולו מכמות שהיה, פסול, ואם לאו, כשר. [יט]יש מפרשים** (ע) **היינו עובי השופר לצד פנימי שמניח שם פיו, והצד החיצון מן העובי עצמו קרוי שלא במקום הנחת פה, [כ]ויש מפרשים דעביו** (יג) **במקום הקצר הוא מקום הנחת פה, ושלא במקום הנחת פה** (עא) **היינו כל אורך השופר מצד הקצר עד צד הרחב: יז [כא]המציירים בשופר צורות במיני צבעונים כדי לנאותו,** (עב) **לא יפה הם עושים,** (עג) (אבל מותר לחקוק בשופר עצמו צורות כדי לנאותו) (ב"י): **יח [כב]אם נתן זהב על עובי השופר בצד הרחב,** (עד) **היינו הוסיף עליו כל־שהוא**

ו בר"ת שם ז הרא"ש שם משום דשופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ח ברייתא שם וכרב ספא ורב מתנא שם וכסידוש א' שברא"ש וכהירושלמי *) (לקמן בסוף סימן תקצ כתבו הבית־יוסף) ט ברייתא שם י ברייתא שם כ שם בגמרא וברושלמי ל טור והר"ן מ שם בברייתא נ הר"ן שם ס הרא"ש שם, וכן כתב הטור ע טור בשם הרמב"ן פ הרא"ש שם

באר היטב

הו חב, עיין סימן יא ס"ד: (יג) **במקום.** ואם עשה זהב כל־שהוא סמוך להנחת פיו, מסתמא אין קולו משתנה בשביל כך, הרא"ש, מ"א:

משנה ברורה

והטעם, דשופר אחד אמר רחמנא ולא שני שופרות: **יא (נט) כל־שהוא.** היינו שהאריכו, (נז) בין מצד הקצר ובין מצד הרחב, פסול, משום דשופר אחד אמר רחמנא וכו', וכמו בסעיף י: **יב (ס) בין הפכו כדרך וכו'.** והטעם, דכתיב "והעברת שופר תרועה", (נז) דרך העברה בעינן, דהיינו כדרך שהאיל מעבירו בראשו מחיים: **(סא) אלא שהרחיב וכו'.** היינו (נח) על־ידי רותחין. וגם־כן הטעם דבעינן שיהא כדרך גדילתו, (נט) שהצד הקצר מול פה האדם: **(סב) במקום הרחב.** פירוש, אפילו בשופר שעשוי כהוגן, והכל מטעם הנ"ל: **יג (סג) היה ארוך וקיצרו וכו'.** אין נפקא־מינה (ק) באיזה צד. ואפילו נשתנה קולו על־ידי זה. (קא) ואשמועינן, דלא תימא דבעינן כל הקרן כמו שהיה דרך גדילתו בראש האיל: **(סד) כשר.** ואפילו (קב) היה בו פסול מ[תחלה] וקיצרו כדי להחזירו להכשרו, נמי מותר, וכדלעיל בסעיף ח: **יד (סה) כמו גלד, כשר.** ואפילו (קג) נשתנה קולו מ[כמות] שהיה, כיון שאין השינוי בא מחמת דבר אחר אלא מצד עצמו של שופר, כל הקולות כשרין: **טו (סו) לא הוציא זכרותו וכו'.** דכשהוא מחובר בבהמה, עצם בולט מן הראש ונכנס לתוכו, וכשעושין שופר מוציאין אותו מתוכו, וזה לא הוציאו (קד) אלא נקב אותו מתחלתו ועד סופו: **(סז) כשר.** ואפילו לכתחלה (קה) מותר לעשות כן, דמין במינו אינו חוצץ, (קו) ואין זה בכלל שתי שופרות כיון דהוא דבוק מתחלתו, ואין־הכי־נמי אם הוציאו ונקב בו והחזירו דהוא פסול: **(סח) כגון שנקב בו, פסול.** דשופר הוא מלשון שפופרת, שהיא חלולה, וכל שאינו חלול בטבעו לא מקרי שופר: **טז (סט) ציפהו זהב וכו'.** הוא לשון הברייתא, עד תיבת "יש מפרשים": **(ע) היינו עובי השופר וכו'.** רוצה לומר, דבעובי השופר למעלה יש שני חודין, (קז) אחד שנוטה לצד חלל השופר ואחד שנוטה לצד חוץ; לפירוש הראשון מקרי 'מקום הנחת [פ]ה' היינו שצפהו לצד פנים, ופסולו משום שהבל הקול נכנס לזהב, ו'שלא במקום הנחת הפה' היינו החוד הנוטה לצד חוץ סביב, ומחמת אותו המעט אין הקול משתנה וכשר, אבל כל אורך השופר מצד חוץ הוא בכלל 'ציפהו זהב מבחוץ' המוזכר בברייתא. ולפירוש השני, כל אותו הקצה שלמעלה מה שמכניס לתוך פיו, הכל נקרא 'מקום הנחת הפה', ו'שלא במקום הנחת הפה' היינו משהו סמוך לאותו מקום מבחוץ, וסבירא להו דמחמת אותו משהו, גם־כן אין דרך הקול להשתנות אף שהוא על הדופן מבחוץ, ולכך סתמה הברייתא דכשר, ומן אותו מקום ולמטה עד סוף מקרי 'ציפהו זהב מבחוץ' ותלוי באם נשתנה הקול, ואף ציפהו זהב בפנים, בכל גווני פסול משום שהוא תוקע בזהב: **(עא) היינו כל אורך השופר וכו'.** המחבר קיצר בזה, דמלשונו משמע דכל האורך חדא דינא אית ליה וכשר אם ציפהו זהב, ובאמת זה אינו, דרק משהו הראשון הסמוך להעובי שמכניס לתוך פיו כשר, (קח) דמסתמא אין דרך להשתנות הקול בשביל אותו משהו, אבל משם ולמטה עד סוף השופר אם ציפהו, (קט) תלוי באם נשתנה הקול מחמת זה: **יז (עב) לא יפה הם עושים.** דלפעמים (קי) משתנה הקול מעט בשביל זה: **(עג) אבל מותר וכו'.** דאף אם ישתנה קולו מחמת זה ליתלן בה כיון שהוא מחמת עצמו, וכההיא דסעיף יד 'גירדו מבפנים או מבחוץ' וכו': **יח (עד) היינו הוסיף וכו'.** רוצה לומר, ופסול (קיא) בכל גווני אף אם לא נשתנה הקול:

ביאור הלכה

אדם גדול ששיעור ד' גודלין שלו הוא יותר מטפח, ואם־כן כשלוקח השופר בידו לא יראה מכאן ומכאן, אף־על־פי־כן לא צריך יותר משיעור טפח בינוני, אכן לא־כן דעת הריטב"א, אלא דהתנא נקט בהמפלת לפי שיעור אדם בינוני, ואין־הכי־נמי באדם גדול צריך השופר להיראות מכאן ומכאן, עיין שם:

שער הציון

( ) כפי פסק המחבר לקמן סעיף טז: (נז) גמרא: (נח) רש"י: (נט) ריטב"א: (ק) סידור עמודי־שמים: (קא) כסף־משנה: (קב) שם: (קג) פרי חדש: (קד) רש"י והר"ן. ובריטב"א כתב, שהוציא זכרותו במקדח ונשתייר ממנו בתוכו, יצא ואינו חוצץ, וכעין זה הוא לשון הטור, עיין שם, ומכל מקום נראה דגם הם מודים בדינא לציורא דרש"י ור"ן: (קה) והוא הדין בכל הני דלעיל [פר"ח]: (קו) פרי־מגדים ומטה־אפרים: (קז) עיין לבושי־שרד שם שהאריך בטעם כל דבר, ועיין עוד בפרי חדש ולחם־משנה: (קח) מגן־אברהם: (קט) אחרונים: (קי) פוסקים: (קיא) והנה המחבר שכתב 'בצד הרחב' לא בא למעוטי כשהוסיף עליו בצד הקצר, דשם בלאו הכי מיפסל מצד שהוא במקום הנחת הפה, אמנם להר"ן שדעתו שם דהחוד הנוטה לצד חוץ אינו בכלל זה וכשר, וכתב הלחם־משנה דלא מיפסל מטעם הוספה מחמת שאינו בכל העובי של השופר לא מקרי הוספה, אם־כן אפשר דבצד הרחב גם־כן אם לא עשה בכל העובי, רק זר דק

הלכות ראש השנה סימן תקפו

צ טור בשם הרמב"ן ק בריי"ף שם וכפירוש הרא"ש והרי"ן שם ר הרא"ש שם ש משנה שם ל"ב ת טור בשם רבינו יונה וציינתיו לעיל בסימן שז סעיף ה ועיין שם א הגהות אשר"י בפרק בתרא דראש־השנה וטור בסימן תרנה בשם הרשב"א ושאר פוסקים

ופסול: יט צ**הרחיק את השופר** (עה) **ונפח בו** (עו) **ותקע בו, פסול: כ** ק**נתן שופר** (יז) **לתוך שופר, אם הפנימי** (עז) **עודף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי בפיו ותקע בו, כשר.** הגה ולי נראה דאפילו אינו בולט בצד הרחב (עח) רק שוה לחיצון, הואיל ובולט לצד הפה (עט) ותוקע בפנימי יצא, כן נראה לי (וכן משמע מלשון הרא"ש). (פ) ר**והוא שלא ישנה קולו במה שהוא נתון בתוך החיצון,** (פא) **ואם לאו, פסול: כא** ש**שופר של ראש־השנה** (פב) א"י **מחללין עליו יום־טוב אפילו בדבר שיש בו** (פג) **משום שבות.** (פד) **כיצד, היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא, אינו עולה באילן** (פה) **ואינו שט על־פני המים כדי להביאו.** (פו) ת**ועל־ידי אינו־יהודי מותר, דהוי שבות דשבות** (פירוש, איסור אמירה לאינו־יהודי באיסור דאורייתא הוא משום שבות, שאמרו חז"ל לשבות מזה אמירה לאינו־יהודי, ובאיסור דרבנן הוא שבות דשבות) **ובמקום מצוה לא גזרו.** (ועיין לעיל סימן שז): **כב** א**אם אינו־יהודי הביא שופר** (פז) **מחוץ לתחום,** (פח) **תוקעין בו. והוא הדין**

באר היטב

(יד) **לתוך.** ואם נתן שני שופרות בפיו ותקע וכוון לצאת בשניהם לא יצא, הלק"ט סימן ערה: (טו) **שבות.** ואם נפל עליו גל של אבנים אסור לטלטל האבנים כדי ליטלו, גמרא, טור: (טז) **תוקעין.** אפילו מי שהובא בשבילו, ואפילו יש לו שופר אחר שאינו של איל וזה שהובא של איל,

משנה ברורה

יט (עה) **ונפח בו וכו'.** דבעינן שיהא פיו מדובק לשופר, וסימנו "אל חיכך שופר": (עו) **ותקע בו, פסול.** ויחזור ויתקע שנית כדין (קיג) ובלי ברכה: **כ** (עז) **עודף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי וכו'.** דאז אמרינן שנשמע קול פנימי לבד: (עח) **רק שוה לחיצון וכו'.** דאם הוא מעט קצר מן החיצון (קיג) לא יצא לכולי עלמא, דסוף סוף יוצא הקול מן שני שופרות: (עט) **ותוקע בפנימי יצא.** וכתב הט"ז, דגם המחבר מודה בזה דמעיקר הדין אם שניהם שוים דאז אפשר שישמעו קול הפנימי דכשר, אלא משום דקשה לצמצם בשוים, דאפשר החיצון בולט מעט, ועל־כן הצריך שיהיה ניכר הבליטה של הפנימי: (פ) **והוא שלא ישנה קולו.** רוצה לומר, אפילו לא ישמע רק קול הפנימי, מכל מקום אפשר דהקול נשתנה על־ידי שהחיצון ציפהו, נמצא (קיד) הקול בא מכח שני שופרות ופסול: (פא) **ואם לאו, פסול.** קאי אראש הסעיף, ורוצה לומר, אם אין הפנימי עודף פסול, (קטו) משום דרוח פיו דוחק בשניהם והוי קול של שני שופרות, ושופר אחד אמר רחמנא. ומכל זה אנו למדין דאם תקע בשני שופרות ממש דבודאי לא יצא: **כא** (פב) **אין מחללין וכו'.** משום דחילול יום־טוב (קטז) בעשה ולא־תעשה, ושופר הוא רק עשה ואינו דוחה: (פג) **משום שבות.** דחכמים (קיז) השוו דבריהם לשל תורה והעמידו דבריהם בשב ואל תעשה במקום עשה: (פד) **כיצד וכו'.** והוא הדין (קיח) שאין מביאין אותו מחוץ לתחום, ואין לילך חוץ לתחום כדי לשמוע קול שופר, והוא הדין כל איסור דרבנן, (קיט) כגון נפל עליו גל אבנים, שאסור לטלטל האבנים כדי ליטלו, וכן אם צריך לתקן השופר בחתיכה וכדומה, דאסור (קכ) על־ידי עצמו אפילו בכלי שאין דרך האומנים לתקן בו, דלא הוי בזה רק משום שבות, גם־כן אסור: (פה) **ואינו שט על־פני המים וכו'.** ומטעם זה הוא הדין דאסור לעבור במבוא שקורין פרא"ם[1] או בספינה קטנה כדי להביא השופר או לתקוע שם, אכן אם אי אפשר בענין אחר, דעת החיי־אדם שמותר אם הגוי יעבירנה ואין הישראל מסייע כלל. ועיין בריש סימן תרלט מה שנכתוב בזה: (פו) **ועל־ידי נכרי מותר דהוי וכו'.** ולפי זה אפשר (קכא) אפילו במקום שיש לו שופר רק שאינו של איל, דמותר להביא על־ידי נכרי שופר של איל, דמצוה באיל: **כב** (פז) **מחוץ לתחום.** היינו אפילו חוץ לי"ב מיל (קכב) דהוי דאורייתא לכמה פוסקים, ואם־כן לדידהו אסור לומר לעכו"ם להביאו, דלא התירו בסעיף הקודם רק דבר שהוא מדרבנן, אפילו הכי אם הביאו אפילו בשביל ישראל מותר לתקוע בו. והטעם, שהרי דבר הבא מחוץ לתחום מותר בטלטול, ואינו אסור אלא באכילה או בהנאה דהיינו להשתמש בו, כמו שכתוב בסימן תקטו, וזה שתוקע בו תקיעה של מצוה (קכג) אינה חשובה (קכד) הנאה, כמו שכתבנו בסעיף ה. ומכל מקום אסור לטלטלו ברחיב העיר, שאינם מתוקנות המבואות שלה בצורת הפתח, חוץ לארבע אמות, כמבואר בסימן תקטו [דאי מתוקנות בעירובין כדין, נחשבת כבית ומותר לטלטל בכולה]. **ישראל ששלח שופר לעיר אחרת על־ידי נכרי קודם ראש־השנה, ונתעכב הנכרי והביא בראש־השנה מחוץ לתחום, ובני העיר לא ידע. שישלחו להם שופר,** (קכה) **אין לטלטלו ואף לתקוע בו אם אפשר באחר, ובשעת הדחק** (קכו) **יש להחיר; ומקור דין זה נתבאר בסוף סימן תקטו בהג"ה, עיין שם במשנה ברורה:**

שער הציון

במקצת העובי, יהיה כשר, וזהו דבר חדש, וצריך עיון: (קיג) מטה־אפרים. והטעם, מפני שאין דין זה ברור, עיין בט"ז ופרי חדש: (קיג) אליה רבה ונחלת־צבי וש"א: (קיד) הרא"ש: (קטו) וכתב הכל־בו: ואף־על־גב דאמרינן קדחו בזכרותו כשר, לא דמי, דהתם הזכרות מדובק בו היטב ורוח לא יבוא ביניהם, אבל שופר אי אפשר לעשות כך והרוח עובר בין שניהם בהכרח והוי כתוקע בשני שופרות: (קמז) גמרא. ועיין כר"ן דגמרא קושטא דמילתא נקט, ובלאו ה' הלא אין עשה דוחה לא־תעשה רק היכי דבעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה: (קי) פוסקים: (קיט) משנה. ועיין בבית־יוסף: (קיט) גמרא: (קכ) אבל על־יד עכו"ם מותר בזה לדעת המחבר דמתיר שבות דשבות במקום מצוה; והפרי חדש מפקפק אף בזה, עיין שם: (קכג) עיין בדרכי־משה, אכן הוא מירידי בבא כבר, ואנן איירינן לענין לצוות לו שיביא, ולכך כתבתי בפנים לשון אפשר: (קכג) מגן־אברהם וש"א. ומכל מקום מאחר די"ב מיל גופא הרבה פוסקים סוברים דהוא גם־כן מדרבנן ובפרט לענין יום־טוב [עיין בפמ"ג ובפר"ח ובחידושי רע"א], על־כן בשעת הדחק אפשר להחיר אף בזה להביא על־ידי עכו"ם, וכן כתב באליה רבה ובמטה־אפרים: (קכג) מגן־אברהם. וכתב הפרי חדש דאף־על־פי־כן אין לו לתקוע בעצמו היכי שמוצא אחר לתקוע, וכדלעיל סעיף ה: (קכד) וגם אין שייך למגזר שמא יאמר לנכרי להביא לו כדי לצאת בו, דלא גזרינן שיעשה מצוה הבאה בעבירה [כ"כ הפוסקים, עיין בב"י]. וכתב בדרכי־משה דאפילו יש־לו שופר אחר שאינו של איל יכול לצאת בזה שהוא של איל, ומינה דאם שניהם שוים אין לו לצאת בזה שהובא על־ידי נכרי, משום דאיכא מאן־דאמר דאסר שופר שהובא מחוץ לתחום, עיין בבית־יוסף: (קכה) מגן־אברהם: (קכו) מטה־אפרים, ומשום דרבים פליגי שם אהג"ה, עיין שם בסוף

תרגום: 1 מעבורת.

הלכות ראש השנה סימן תקפו תקפז

(פח) **אם עשה** (יז) **אינו־יהודי שופר ביום־טוב, מותר לתקוע בו: כג** (פט) **[ב]יכול ליתן בתוכו מים או יין לצחצחו, [ג]אבל מי־רגלים אף בחול אסור** (צ) **מפני הכבוד:**

ב משנה שם דף לב
ג ברייתא שם דף לג

תקפז דין התוקע לתוך הבור, ובו ג׳ סעיפים:

א [א]התוקע (א) **בתוך** (ס) **הבור** (ב) ***או בתוך המערה,** (ג) **אותם העומדים בתוך הבור והמערה יצאו,** (ד) **והעומדים בחוץ, [ב]אם קול שופר שמעו** (ה) **יצאו,**

א משנה ראש־השנה כ״ו וגמרא שם
ב כפירוש רש״י ורמב״ם בפרק ב

באר היטב

כתב הדרכי־משה דמותר, ע״ש. ועמ״א: (יז) א״י. ומירי שעשה מקרן שלו דלא הוי נולד, מ״א, ע״ש. וכל הפסולים בראשון פסולים גם ביום

ב׳, ד״מ, רשב״א, מ״א:

(ס) **הבור.** והיינו שהוא בבנין תחת הקרקע כגון מרתף. ונ״ל דאם רובו

משנה ברורה

(פח) אם עשה נכרי וכו׳. אפילו (קכז) בשביל ישראל. ומירי שעשה הנכרי (קכח) מקרן שלו, דלא הוי מוקצה, דלא אסח דעתיה מיניה, אבל מקרן של ישראל אסור לטלטלו ואף לתקוע בו דהא הוי מוקצה דנולד. ואפילו עשאו ביום ראשון דראש־השנה אסור גם ביום שני, כדין ביצה שנולדה בראשון דאסורה גם ביום שני. (קכט) ומכל מקום אם אין להם שופר אחר כלל, יש לסמוך על דעת הפוסקים דמתירין נולד ביום־טוב ולתקוע בו כדי שלא לבטל המצות־עשה, (קל) ומותר לתקוע בו אף ביום שני, וכל־זמן שאוחזו בידו מותר לתקוע בו כל התקיעות כפי המנהג, אבל אם תקע התקיעות המחוייבין והניח השופר מידו, שוב אין לו לטלטל אותו כדי ל[תק]קוע בו תקיעות של מנהג [מטה אפרים]. כתבו האחרונים, דכל אותן השופרות שאמרנו שהם פסולים לתקוע בהם, הם פסולין בין ביום ראשון בין ביום שני: **כג (פט) יכול ליתן וכו׳.** אף־על־גב (קלא) דמתקנו בכך, כיון דלא מינכרא מילתא דהוי עובדא דחול, שהרי מדיחין כלים ביום־טוב, שרי: **(צ) מפני הכבוד.** פירוש, מפני כבודו של מקום, (קלב) שלא יהיו מצוות בזויות עליו, ולכן אפילו אם התוקע מוחל על זה גם־כן אסור [אחרונים]:

א (א) בתוך הבור. הוא דינא דמשנה. (ס) וכתבו הראשונים שמשנה זו לצורך נשנה בשעת הגזירה, שגזרו האומות שלא יקיימו ישראל את המצוות, ונתחבאו בבורות ובמערות לקיים: **(ב) או בתוך המערה.** והוא הדין (ג) מרתף וכי האי גוונא מקום שהוא תחת הקרקע, שקול התקיעה מתערב עם קול הברה לעומדים בחוץ. ובבנין שרובו על הקרקע ומקצתו בתוך הקרקע שרי, דעל־ידי שרובו למעלה מן הקרקע לא מתבלבל הקול, ונשמע קול שופר אף לעומדים מבחוץ. ועיין ביאור הלכה מה שכתבנו בזה: **(ג) אותן העומדים בתוך וכו׳.** דבתוך הבור גופא (ג) אינו נשמע קול הברה. ולאו דוקא אם כל גופם בבור, (ד) אלא אפילו הכניסו רק ראשם לבור סגי: **(ד) והעומדים מבחוץ.** ו היה כולו בתוך הבור (ה) רק שראשו חוץ לבור, כעומד מ־חוץ דמי: **(ה) יצאו.** והוא שיתכוין התוקע להוציאם, (ו) או בשליח־צבור שדעתו מן הסתם להוציא לכולי עלמא: מן הקרקע סמוך לארץ, התוקע שם מה דינו להעומדים בחוץ, אולי אין הקול מתגלגל שם ומתערב עם קול הברה כמו בבור ובדות, וצריך עיון:

שער התכלת

ביאור הלכה

* **או בתוך המערה.** עיין מה שכתבנו במשנה ברורה דבבנין שרובו על הקרקע וכו׳, הוא דברי המגן־אברהם, וטעמא, משום דעיקר קול הברה בא מעומק הבור, וכמו שכתב הרא״ש לשיטת רש״י, אבל על־גבי קרקע ליכא קול הברה, ומסתבר ליה להמגן־אברהם דאפילו ברוב הבנין על־גבי קרקע נמי אין קול הברה נשמע, ולפי זה אם יש בבית מקום נמוך כעין בור ותקע שם יצא. ומכל מקום נראה דכל זה אם אין המקום הנמוך מכוסה אלא הוא מעורב ומחובר עם הבית, אבל אם זה המקום מכוסה בקרשים, בוודאי אפשר להשמע שם קול הברה והרי הוא כמרתף, וגם באינו מכוסה אפשר דדוקא באינו עמוק הרבה, אבל אם המקום עמוק הרבה אפשר דאינו מועיל במה שהוא מיעוט לגבי בנין שעל גביו, וצריך עיון. ודע, דבמשנתינו נקט בור ודות לענין קול הברה, וכפי המבואר בש״ס בבא בתרא דף סד, בור בקרקע ודות בבנין, ולפי פירוש הרמב״ם בפירוש המשנה, בנין הדות הוא על־גבי קרקע, עיין בפירושו במתניתין דראש־השנה ובבבא בתרא פרק ד ובכלים פרק ה, וכן פירש רש״י בסוגיין דף כז; איברא, דלכאורה רש״י סותר את עצמו, דבעירובין ק״ב (ע״ש) [ע״ב] פירש שבור ודות שניהם בתוך הקרקע, ע״ש, וכן הרמב״ם בהלכות מכירה פרק כה כתב גם־כן דדות הוא בקרקע אלא שהוא בבנין, ועיין באליה רבה שהקשה על דברי המגן־אברהם הנ״ל מהא דדות לפירוש קמא שהוא בנוי על־גבי קרקע, הרי דגם בבנין שעל־גבי קרקע אפשר להיות קול הברה, ומשום זה כתב להחמיר בכל גווני, ע״ש, ולדידיה מה שאמר שם בגמרא ׳אחד הבור ואחד הדות בקרקע׳ היינו שעומק הדות הוא בקרקע, ודוחק. אכן באמת נראה לומר לשיטת המגן־אברהם, דלכולי עלמא דות הוא בתוך הקרקע כבור ומחילות, דכחדא חשיב להו בפרק המוכר את הבית, וכן משמע שם בסוגיא דף סג עמוד ב, ע״ש, אלא שבנוי בכתלים והכתלים גבוהים ומגיעים מעל שטח הבור, וכמו בורות שלנו שהכתלים יוצאים שיעור אמה או יותר מעל הקרקע, ונראה עוד שהדות הוא מקורה מלמעלה, וזה שכתב המגן־אברהם ׳שהוא כעין מרתף׳, ולפי זה אין סתירה כלל בין הפירושים, דגם המפרשים שכתבו דדות הוא על־גבי קרקע כוונתם להכתלים העודפים והיוצאים, אבל עיקר הדות הוא כמו בור חפור בקרקע לכולי עלמא, וניחא בזה לשון פירוש המשנה להרמב״ם בפרק ד דבבא בתרא שכתב דאין הבור ודות נראין, ע״ש, ובזה מיושב הכל. ופשוט דבזה שיוצאים הכתלים ממעל לא משוי להו כבנין שעל־גבי קרקע, שהרי הוא מועט לגבי הדות שבתוך הקרקע, ונראה שזה היה דעת מגן־אברהם בפירוש ׳דות׳, ולהכי הסמיך לדינא דדות האי דבנין שרובו על־גבי הקרקע משוי ליה לבנין, וכן נראה שפירש הגר״ז בדבריו, ע״ש, וכן נכון לדינא. ודע, דבענייננו השמיט הרמב״ם דינא דדות וכתב מערה במקומה, והוא כמו שכתבנו דדות הוא גם־כן מקורה מלמעלה כעין מערה. ודע עוד, דיש להסתפק במה שנהוג בבניני חומה לעשות קומה תחתונה, והוא דירה גמורה מתחת לקרקע והחלונות הם למעלה

שער הציון

סימן תקטו במשנה ברורה: (קכז) דאין לחוש שמא על־ידי שנתיר יאמר לעכו״ם לעשות, דליכא למיחש שיחטא ויעשה מצוה בעבירה [הגר״ז]: (קכח) מגן־אברהם וש״א. ועיין בנהר־שלום שדעתו דבכל גווני לא מקרי נולד, דמעיקרא הוי קרן והשתא נמי קרן איקרי, עיין שם: (קכט) אחרונים: (קל) מטה־אפרים: (קלא) ריטב״א: (קלב) רמב״ם: (קלג) ר״ן בשם רב האי גאון, וכן כתב הריטב״א: (ג) מגן־אברהם: (ד) מלשון רש״י משמע דשם לעולם נשמע קול שופר, אכן מלשון הריטב״א מבואר דמן הסתם נשמע שם קול שופר, ובנראה לו דקול הברה שמע בוודאי לא יצא, עיין שם, ואפשר שגם רש״י ושאר מפרשים מודים לזה: (ה) ריטב״א: (ה) גמרא: (ו) ראש־השנה כ״ט:

הלכות ראש השנה סימן תקפז

ג מימרא דרבא שם (ו) *ואם קול הברה שמעו (ז) לא יצאו. (ח) וכן התוקע לתוך (ט) חבית גדולה וכיוצא בה, אם קול שופר שמע יצא, ואם קול הברה שמע לא יצא: ב ג'אם התחיל לתקוע בבור (י) ועלה

באר היטב

בנוי למעלה מן הקרקע אע"פ שמקצתו תוך הקרקע שרי, מ"א:

(ג) חבית. אפילו העומד בתוכו, ר"ן, מ"א. ואפילו התוקע עצמו שם,

ביאור הלכה

* ואם קול הברה שמעו לא יצאו. עיין במשנה ברורה שדבר זה תלוי לפי עומק הבור והתרחקו ממנו. וכתב הט"ז, דלפי זה אפילו בתוקע בבית־הכנסת ויש עומדים בחוץ קצת רחוק ממנו, יש בזה גם־כן שייכות הבחנה לפי הריחוק מבית־הכנסת, עיין שם. [ואין להקשות על דבריו ממתניתין דלא אשכח דינא דקול הברה אלא בבור ודות, ואם איתא, הוה ליה למכלל גם בית־הכנסת בהדייהו ולענין עומד מחוץ לו בריחוק מקום, וכמו דמביא בסיפא 'אחורי בית־הכנסת' לענין כוונה, ומשמע מזה דלא שייכא כלל דינא דערבוב קלא בבית ואפילו בריחוק מקום? יש לומר דרצה להשמיענו להיפוך, דאפילו בעומד סמוך לו ממש ושמע קול השופר, בוודאי יצוייר גם־כן דלא יצא כגון היכא שלא כיון לבו, ודוחק]. ונראה מהט"ז דמפרש 'קול הברה' קול חלוש, וקול הנשמע מחוץ לבנין ומרחוק אינו כל־כך חזק כמו קול שנשמע מקרוב ומבפנים. אבל לעניות דעתי, דקול הברה האמור לענין שופר פירושו קול מעורבב, וכלישנא דגמרא בסוגיין: ליפוק בתחלת תקיעה מקמיה דליערבב קליה, וקול כזה אינו נשמע מחוץ לבנין שעל־גבי קרקע ואפילו בעומד רחוק ממנו, אלא בקול שיצא מתחת הקרקע, וכן מצאתי להדיא לרבינו מנוח, וזה לשונו על מה שכתב הרמב"ם 'בור ומערה': אמר המפרש, בור הוא בחפירה והוא עגול, ומערה הוא מקורה בקירות ומרובעת, ודרך אלה המקומות, כשאדם צועק ומדבר או תוקע בהן, שמתבלבל הקול ונראה כאלו אחר מדבר כנגדו, ואותן העומדים בבור וכו' לפי שהקול אינו מתבלבל להם, אבל העומדים בחוץ שהקול מתבלבל להם יותר מאשר בבור וכו', עי"ש. אחר־כך מצאתי בהלכה ובמטה־יהודא שחולקים גם־כן על הט"ז, ועיין שם במטה־יהודה שמסיים: דלא אמרו אלא בבור, אבל במקומות שרים פשיטא דלא שני לן בין עומדים בקרוב או ברחוק, דכל שמגיע להם הקול לעולם קול שופר הם שומעים, ואם הם רחוקים יותר גם הקול לא שמעו, עי"ש. ומכל מקום למעשה אין לזוז מדברי הט"ז, שכל האחרונים העתיקו דבריו להלכה, דהשומע קול שופר מאחורי בית־הכנסת בריחוק מקום, תלוי לפי הבחנתו אם שמע קול שופר או קול הברה. ומדברי רבינו מנוח גם־כן אין ראיה לנגד דברי הט"ז, שאף־על־פי שהוא מפרש קול הברה הוא על־ידי בלבול הקול, אפשר דעל־ידי ריחוק מקום נקרא גם־כן קול הברה. ועיין בגיטין דף פט, 'לא ששמע קול הברה אלא כדי שיהא נרות דולקות ומטות מוצעות', אלמא דקול הברה אינו מונח דוקא על בלבול הקול אלא על קול בעלמא לא על דבר ברור, ועל־ידי הכל הבור שהוא עומד, מתבלבל הקול ואינו נשמע קול שופר ברור אף שהוא בסמוך, וסברת הט"ז ושארי אחרונים, דעל־ידי ריחוק מקום מחוץ לבנין גם־כן אין הקול־שופר ברור. ודע עוד, דבש"ס קמותבינן אהא דסלקא־דעתך דתחלת תקיעה בלי סוף תקיעה כשר, מהא דהתוקע לתוך הבור אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא: "ואמאי, ליפוק בתחלת תקיעה מקמיה דליערבב קליה", ומשמע מזה דערבוב הקול אינו בא בתחלת התקיעה אלא באמצעיתא, וקשה, מנא לן דהיה שיעור תקיעה מקמי דהתחיל הקול להתערבב [ולדעת היש־אומרים דאם היה שיעור תקיעה אף להמסקנא יצא, ולסלקא־דעתך דגמרא אף בלא היה שיעור תקיעה יצא ניחא, וקושיתנו היא לדעה ראשונה]. ומצאתי להרמב"ן והריטב"א שעמדו בזה ותירצו, דאפשר מדלא קתני 'אם קול הברה הוא' אלא 'קול הברה שמע', משמע אף שהיה גם קול שופר בתוכו ובכשיעור, אפילו הכי לא יצא אם שמע גם קול הברה. וכתבו עוד: ואי נמי, קים להו לחכמים דלא מיערבב קלא בבורות אלא למאן דמאריך טובא ותקע בהו, עד כאן לשונם. ולפי תירוץ זה, עיקר חשש דקול הברה הוא דוקא בהאריך בהתקיעות טובא, אבל במאריך בכל תקיעה ושברים רק כפי השיעור שנתנו חכמים, ליכא כלל קול הברה, אמנם מכל הפוסקים דסתמו בזה לא משמע כן, ועל־כרחך דסבירא להו כתירוץ קמא של הרמב"ן. ודע עוד, דטבע הוא לתוקע בין ההרים או ביער נשמע קול החוזר, ומדסתמו הפוסקים ולא הזכירו דיש ליזהר בענין זה משמע דאין זה ערבוב הקול,

משנה ברורה

(ו) ואם קול הברה שמעו. פירוש, (ז) שעם קול השופר שמעו לבסוף קול הברה, לא יצאו, שהרי קול פסול מעורב עם קול השופר: (ז) לא יצאו. וכתבו הפוסקים (ח) דסיבת דבר זה תלוי בעומק הבור או בריחוק המקום, וכל אדם יש בי[ו] להבחין ולהכיר אם קול שופר שמע בלחוד או מעורב בו קו[ל] הברה. ויש אומרים עוד, דאפילו התוקע בבית־הכנסת ויש עומדים בחוץ קצת רחוק ממנו, שייך בזה גם־כן הבחנה לפי הריחוק מבית־הכנסת. ועיין ביאור הלכה מה שכתבנו בזה. (ט) ויש מי שמחמיר ואומר דלעומדים מבחוץ תמיד נשמע קול הברה, (י) ויש לחוש לדעה זו שלא בשעת הדחק ולתקוע עוד פעם, אבל בלי ברכה, עד שיהיה ברור לו שקול הברה שמע: (ח) וכן התוקע וכו'. המחבר לא חילק כאן בי[ן] עומדים בתוך החבית לעומד חוצה לה וכמו שחילק לענין בור, (יא) משום דאין דרך בני־אדם ליכנס בתוך חבית כמו שדרך ליכנס בבור, ורק מכניס השופר לשם ותוקע והוא עומד מבחוץ. (יב) ויש אומרים דמשום הכי לא חילק בזה המחבר, דבחבית קול הברתה גדולה ואפילו העומד בתוכה אפש[ר] ששומע קול הברה, ועל־כן יש להחמיר בזה ולחזור ולתקוע בלי ברכה, אלא־אם־כן ברור לו שקול שופר שמע:

ב (ט) ועלה חוץ לבור וכו'. ומיירי (יג) שביחד הוציא ראשו והשופר מן הבור, ומילתא דפשיטא הוא דשרי, אלא דקא משמע לן דלא חיישינן למגזר דלמא אפיק רישיה מעל לבור ואכתי שופר בבור ותקע ואפשר בזה לשמוע קול הברה (גמרא). ובהוציא השופר תחלה וראשו עדיין בבור ותקע, אז חיישינן בזה לקול הברה, (יד) תלוי בפלוגתת הפוסקים א[ם] מחוץ לבפנים נשמע קול הברה, ויתבאר במשנה ברורה

שער הציון

(ז) רש"י, וכן מוכח בש"ס דקאמר: דליפוק בתקיעה מקמי דליערביה קליה [ועיין גם־כן בביאור הלכה מה שכתבנו בשם הרמב"ן וריטב"א בזה], אכן בטור כתב שאין שומעין אלא קול הברה, ואולי לאו דוקא נקט: (ח) בית־יוסף בשם הרא"ש. ומה שכתבתי 'יש אומרים עוד' וכו' הוא דעת הט"ז: (ט) רא"ש, וכן נראה שם דעת הריטב"א, עיין שם בפירושו למשנה, אכן להלן שם בדיבור המתחיל (ר"ה) ['אמר רב הונא'] נראה לכאורה שמפרש כפירוש שאר מפרשים: (י) ט"ז. והוסיף עוד סברא, דדילמא אין אנו בקיאין להבחין בין קול שופר לקול הברה, וכן כתבו הגר"ז ומטה־אפרים: (יא) כן כתבו בכסף־משנה בשם הרב טודרוס בכותנת דברי הרמב"ם, ומסתייע שם מלשונו (שהוא גם־כן לשון המחבר) שלא כתב התוקע 'בתוך' החבית אלא 'לתוך', דמשמע שעומד בחוץ, וגם דעת הר"ן בעצמו היה כן, עיין שם, וכן דעת הכל־בו וכן כתב באליה רבה בשם מעגלי־צדק וכן הסכים בפרי חדש: (יב) ר"ן בכוונת דברי הרמב"ם, והעתיקו כן רוב האחרונים: (יג) רבינו מנוח. ומה שהקשה המגן־אברהם דאי אפשר לצמצם, ואם־כן שמא יצא השופר תחלה קודם לאזנים ושמע רגע אחד באזניו בפנים קול הברה מבחוץ, אינו מוכרח, דאין הקול מתחלף מקול צלול לקול הברה בשיעור חוט השערה [ותרע, דהרי אפילו השומע בחוץ והתוקע בפני־, איתא בגמרא דמתחלה הקול צלול, וכל־שכן בזה], וכוונת הגמרא הוא רק שלא יוציא כל ראשו מן הבור קודם שמעלה השופר: (יד) עיין במגן־אברהם סעיף קטן ג דיצא, והוא אזיל לטעמיה בסעיף־קטן ד דמבחוץ לבפנים קול שופר נשמע. ודע, דמסעיף זה מבואר דדינא דקול הברה שייכא אפילו לענין התוקע בעצמו, וטעמא דמילתא הוא דמצות שופר הוא השמיעה ולא התקיעה, וכמו שכתב הרא"ש בפרק ד' סימן ה':

חוץ לבור וגמרה, יצא, שכל מה ששמע בין בפנים בין בחוץ היה קול שופר: הגה (י) וכן אותם שהיו בבור (ג) בתחלת התקיעה (גמרא): ג ד'השומע מקצת תקיעה (יא) *שלא בחיוב ומקצתה בחיוב, או שאמר לתוקע (יב) במתעסק כוין להוציאני ידי חובתי, (יג) ותקע ומשך בה שיעור תקיעה, (יד) ה'לא יצא. (טו) ו'יש אומרים (ד) שיצא אי איכא שיעור תקיעה בחיוב: הגה והוא הדין אם שמע מקצת התקיעה קול הברה, כגון שהיה התוקע בבור והוא עומד בחוץ (ה) (טז) ובאמצע התקיעה יצא לחוץ (טור):

ד רבינו ירוחם *) (כגון קודם שעלה עמוד השחר) ה שם בשם יש אומרים ושכן עיקר ושלזה נראה שהסכים הרא"ש, וכן כתב הטור בשם בעל העיטור ו שם בשם יש אומרים, וכן כתב הטור

תקפח זמן תקיעת שופר, ובו ה' סעיפים:

א אזמן תקיעת שופר (א) ביום ולא בלילה, [*] ומצותה משעת הנץ החמה ואילך. *ואם תקע משעלה עמוד השחר, (ב) יצא. בואם שמע מקצת תקיעה קודם שעלה עמוד השחר ומקצתה

א משנה מגילה כ' ב מימרא דרבה ראש־השנה כ"ח

באר היטב

שערי תשובה

תלוי בהבחנתם, אם קול שופר שמעו יצאו, עטרת־זקנים: (ג) בתחלת. אפילו לא יצאו לחוץ יצאו י"ח, דכשאדם בבור והשופר בחוץ שומע קול שופר, ב"ח, מ"א. וט"ז ס"ק ג לא כ"כ, ע"ש: (ד) שיצא. וראשון עיקר, פוסקים ואחרונים: (ה) ובאמצע. כתב מהרי"ל: יזהרו כל העם שלא

[*] ומצותה. עיין באשל־אברהם. ועיין כבה"י במח"ב כתב עוד בשו"ת שלו

משנה ברורה

ביאור הלכה

לקמיה: (י) וכן אותם שהיו בבור וכו'. פירוש, (טו) ועלו ז־כן ביחד עם התוקע ושמעו גמר התקיעות בחוץ, ויצאו ידי ח בתם גם־כן מטעם הנ"ל, שכל מה ששמעו היה קול שופר. (טז) ויש מקילים בזה אפילו לא יצאו כלל, רק שמעו גמר התקיעות שתקע בחוץ בהיותם בבור, ולא חיישינן לקול הברה, דדוקא מבפנים לחוץ נשמע קול הברה, אבל לא מבחוץ לפנים, ולמעשה יש להחמיר (יז) בשלא יצאו לתקוע שנית בלי ברכה אם אינו ברור להם שקול שופר שמעו. התוקע שהכניס שופר לבור ותקע והוא בעצמו עומד כולו מבחוץ, העומדים בבור יצאו בתקיעתו (יח) והוא עצמו לא יצא, אלא־אם־כן ברור לו שקול שופר שמע: ג (יא) שלא בחיוב. כגון קודם עמוד־השחר, וכדלקמן בסימן תקפח: (יב) במתעסק. להתלמד או לשם שיר בעלמא, דלא יצא, וכדלקמן סימן תקפט סעיף ח: (יג) ותקע ומשך. רוצה לומר, שהאריך תקיעתו בשבילו: (יד) לא יצא. שהרי על־כל־פנים (יט) חסר לו התחלת התקיעה. (כ) והוא ...ין נמי אם כל התקיעה היה בחיוב אלא שהוא נכנס באמצע התקיעה, או שיצא מבית־הכנסת באמצע התקיעה ושוב לא שמע, לא יצא אף־על־פי שהיה שיעור תקיעה במה ששמע, וכמאן דשמע חצי שיעור תקיעה דמי: (טו) ויש אומרים דיצא. וסברא ראשונה (כא) עיקר וצריך לחזור ולתקוע, ואף־על־פי־כן (כב) לא יברך עליו, דספק ברכות להקל, ויותר טוב שישמע הברכה מאחר שלא יצא עדיין: (טז) ובאמצע התקיעה יצא לחוץ. רוצה לומר, התוקע, והשלימה על שפת הבור, ונמצא שהעומדים בחוץ שמעו רק סוף התקיעה, דפלגא קמא היתה תקיעה פסולה. ואם היה שיעור תקיעה על שפת הבור, תלוי בשני דעות הנ"ל, (כג) והוא הדין אם שמע מתחלה קול שופר, כגון שהיה עם התוקע בבור, ובאמצע התקיעה יצא לחוץ ולא שמע רק קול הברה, נמי לא יצא, דבעינן שמיעת קול שופר כשר מתחלה ועד סוף. וכתבו האחרונים, (כד) דיזהרו כל העם שלא להוציא כיחם וניעם בשעת תקיעה כדי שישמעו כל הקולות מתחלתם ועד סופם, וכן לא יביאו ילדיהם אצלם, וגם־כן מטעם זה, ומוטב שיהיו אצל אמותיהם בבית־הכנסת של נשים, דנשים אינן מחוייבות מן הדין בתקיעת שופר. (כה) ומכל מקום נראה דקטנים שהגיעו לחינוך, מצוה להביאם ולהחזיקם אצלו, ויאיים עליהם שישמעו התקיעות ולא יבלבלו להצבור:

א (א) ביום ולא בלילה. דכתיב (ו) "יום תרועה יהיה לכם". ואם נמשך עד בין־השמשות, (ג) יתקע בלי ברכה: (ב) יצא. דמן הדין משעלה עמוד־השחר יממא הוא לכל הדברים, (ג) אלא לפי שאין הכל בקיאין בו וזמנין דאתי לאקדומי, הצריכו חכמים לכתחלה להמתין עד הנץ, דיום ברור הוא לכל. ולא בעינן עד שיעלה כל גוף השמש על הארץ, אלא משעת תחלת הנץ ...ז־כן מותר לכתחלה (פמ"ג). מיהו, כל זה מעיקר דין־תורה [או בשעת הדחק, (ד) כגון שצריך לצאת לדרך וכי האי גוונא], אבל חכמים תקנו לתקיעות שופר במוספין, (ה) ואמרו בגמרא בטעמא, דשעת הגזירה היתה שלא יתקעו ישראל בשופר, והיו אורבין להם כל שש שעות של זמן תפלת שחרית, לכך העבירוה לתקוע במוספין. ומטעם זה נראה, (ו) דנהגו כל ישראל מימות

שער הציון

(טו) בית־יוסף ט"ז ונהר־שלום ומטה־יהודה, וכן כתב החתם־סופר בהגהותיו: (טו) ב"ח ומגן־אברהם ופרי חדש: (יז) מטה־אפרים: (יח) פרי־מגדים. ומסיים, דמכל מקום מחוייב בדבר מקרי להוציא אחרים: (יט) והוא הדין לענין התוקע בעצמו, שאם תקע התחלת התקיעה כמתעסק ואחר־כך התבונן וגמר התקיעה לשם מצוה, גם־כן לא יצא: (כ) פרי חדש ומטה־יהודה ופרי־מגדים בדעת הט"ז לקמן סימן תקפח, ויבואר שם במשנה ברורה. ואין לחלק בין היה מקצת תקיעה פסולה כמו בתוקע מקצת קודם שעלה עמוד־השחר ובין עניננו שהתקיעה כולו בחיוב רק הוא לא שמעה בכולה, דזהו רק לפי סלקא־דעתך ד"ז"ס דף כח עמוד א, אבל לפי המסקנא דכי קאמר רבה בתוקע ועולה, לא שני לן כלל וכל שלא שמע כולה תקיעה לא יצא, וכן משמע ברא"ש בסוגיין, עיין שם. ועיין לקמן בסימן תקפח סעיף ד במשנה ברורה: (כא) מגן־אברהם בשם הפוסקים, וכן כתב הגר"א: (כב) מטה־אפרים: (כג) גמרא: (כד) מגן־אברהם בשם מהרי"ל בריש סימן תקפט: (כה) מטה־אפרים: (ו) גמרא: (ג) עיין במשנה ברורה סימן סז סעיף־קטן א, וכן מצדד הפרי־מגדים דאפילו ביום א' יתקע בלי ברכה: (ג) רש"י ור"ן: (ד) כברייתא דבר ל וכההיא דלקמן ריש סימן תרנב, עיין שם: (ה) ראש־השנה ל"ב עמוד ב. וכתבו בתוספות ובאור זרוע דאף־על־גב שבטל השמד לא עבדינן כדמעיקרא אף־על־פי דזריזין מקדימין למצוות, דחיישינן שמא יחזור הדבר לידי קלקולו: (ו) עיין שאלתות פרשת וזאת הברכה ובאלפסי שילהי ראש־השנה וברמב"ם סוף הלכות שופר ובאור זרוע סימן רע"ה בשם כל הגאונים, ולפי זה נראה שאין מקום להא דמובא בשערי־תשובה בשם איזה גדולים שנהגו להיות מן הזריזין, עיין שם, וביותר לפי מה שפירש הריטב"א וזה לשונו: שהיתה להם שעת צרה שלא היו רשאין לקיים המצוות אלא בסתר ולא היו תוקעין אלא עד חום היום שנתפזרו בני־אדם לכאן ולכאן, עיין שם, ולפי זה שפיר שייכא האי תקנה גם בתקיעות דמיושב להמתין עד שעה שבני־אדם מתפזרין:

הלכות ראש השנה סימן תקפח

אחר שעלה עמוד השחר, (ג) לא יצא: הגה ואם היה שיעור תקיעה במה ששמע ביום, (ד) נתבאר בסימן תקפז סעיף ג: ב *[ג]שמע (ה) תשע תקיעות בתשע שעות ביום (ו) יצא, ואפילו הם מתשעה בני־אדם, תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה. *[ד]ויש אומרים (ז) דדוקא כשלא הפסיק ביניהם בקול שופר (ח) שאינו ראוי באותה (ט) בבא: ג [ה]שמע תשע תקיעות מתשעה

ג מימרא דרבי יוחנן ובריייתא שם ל"ד וכגירסת הרי"ף ד הרב המגיד בפרק ג כשם הרמב"ן ושלוה נתבארן רמב"ם שם ה שם בברייתא וכגירסת הרא"ש והרמב"ם ושאר פוסקים

שערי תשובה

חיים שאל ח"ב סימן י אות ג במה שנהגו בתקיעות ר"ה לתקוע בהנץ החמה כתבתי בספר מח"ב ובקונטרס מורה באצבע לבטל מנהג זה, אף שכתבו שמהרב"ך ורבו הרמ"ז נהגו כן, ובכתבי מהרמ"ז כתב שיש מקום לזה ע"פ הסוד, מ"מ איני חש לסודות שלא גילה האר"י ז"ל, וגם המקובל המופלג מהר"ש שרעבי שמעתי מפיו הקרוש שיש לבטלה, וכן עשה מעשה וביטלה במדרש הגדול הנוהגין ע"פ האר"י ז"ל:

באר היטב

להקיא בשעת התקיעות וכן שלא לוישפר"ן למען ישמעו כ' העם קול שופר, ונכון שיניחו התינוקות בבית, דדוקא במגיל.. עבדינן משום שמחה, ואם א"א להניחם יחזיקם האשה אצלה כבהכ"נ נשים שלא יבטלו. וכתב הט"ז: העומדים חוץ מבהכ"נ בריחוק מקום, אם נראה לו ברור שקול שופר שמע יצא, ע"ש. ועיין הלק"ט סימן רעו:

(ט) **בבא.** ואם שמע קול הראוי לאותה בבא ב"פ כגון תקיעה ותרועה ותקיעה יצא, לבוש, והסכים עמו המ"א, ואינו כן דעת הט"ז, עיין

ביאור הלכה

משהאיר פני המזרח ולא קודם, וראיה לשיטתם ממה דאיתא בתענית דף יב 'עד מתי אוכל ושותה, עד שיעלה עמוד־השחר, דברי רבי', ובתוספתא פרק א וכירושלמי הלכה ד איתא בשם רבי: 'עד שיאיר המזרח', שמע מינה דחד הוא. אמנם בסוכה דף כט ברש"י ריבור המתחיל 'תרתי' משמע דתרי זימני נינהו ועמוד־השחר הוא קודם, ובחידושי הריטב"א שם משמע דלא פסיקא ליה דבר זה, עיין שם, וצריך עיון: * **שמע תשע תקיעות וכו'.** עיין מה שכתבנו במשנה ברורה לענין אם הפסיק מחמת אונס. וקשה לי, לפי מה שהכריע הרב מגן־אברהם בסימן סה שלא להחמיר בהפסיק מחמת אונס אלא־אם־כן בשהאונס הוא בגוף הדבר, כגון שלא היה האדם ראוי מחמת גוף נקי או שלא היה המקום ראוי שלא היה נקי, אם־כן לכאורה לא שייך זה רק בתפלה או בברכת־המזון ובהלל ומגילה שעל־כל־פנים אסור להזכיר שם ולאמר דברי־תורה במקום מטונף, מה שאין כן בתקיעות שאינה רק מעשה מצוה, והיכן מצינו שאסור לקיים מצוה כשגופו אינו נקי או במקום שאין נקי, האם אסור ללבוש טלית של ד' כנפות כשגופו או המקום אינו נקי, לא מצינו כן בשום מקום? וצריך עיון. ובמטה־אפרים מצאתי שכתב וזה לשונו: נראה שאם התחיל לתקוע ומים שותתין על ברכיו, פוסק עד שיכלו המים וחוזר לתקוע מראש להלן על הסדר, ואם תקע בשעה שהמים היו שותתין או אפילו מצא צואה במקומו יצא, ומכל מקום יש לו לחזור ולתקוע בלי ברכה, עד כאן לשונו. דימה זה לדינא דקריאת שמע, ואפשר שהטעם הוא, דכיון דקיימא לן דצריך כוונה לצאת ידי המצוה שצונו השם יתברך, זה גופא גם־כן חשיב כדברי־תורה [ודומיא דפסק הרמ"א סימן פד דאסור לענות אמן בבית־המרחץ] ולא גרע מהרהור בדברי־תורה. וגם יש לומר בפשיטות, דבשעה שמקיים מצוה בפועל הוא עבודה, ואין לעשות עבודת השם דרך בזיון, דהוא בכלל ביזה מצוה. וגדולה מזו אמרו בראש־השנה דף לג, דאסור לצחצח שופר של ראש־השנה במי־רגלים מפני הכבוד, והוא רק הכשר מצוה, וכל־שכן המצוה עצמה: * **ויש אומרים דדוקא בשלא הפסיק.** כתב זה בלשון יש אומרים משום דרבינו תם וכן בעל המאור פליגי על זה. אמנם קשה, שהרי המחבר בעצמו בסימן תקצ סעיף ז וח סתם להחמיר ולא הביא שום דעה החולקת, ואפילו בתרועה אחר תרועה דקילא טפי, וכמו שמצינו באמת באור זרוע בשם ריב"א להקל בזה? ואפשר דנקט בלשון יש אומרים משום דההפסק הוא רק על־ידי שמיעה, וכמו שחילק בזה בלבוש ובמגן־אברהם לענין תרועה אחר

משנה ברורה

הקדמונים גם בתקיעות דמיושב שלא להיות מן הזריזין המקדימין ולתקוע בתחלת היום, אלא סמוך לתפלת המוסף אחר קריאת התורה, (ז) ואפילו יחיד התוקע לעצמו גם־כן ידקדק לתקוע אחר שלש שעות לערך, כדי שתקיעתו תהיה בשעה שהצבור עומדים בתקיעה: (ג) **לא יצא.** דסוף תקיעה בלא תחלה לא מהני ולא מידי, וכדלעיל בסימן תקפז סעיף ג [והוא הדין אם שמע מקצת תקיעה ביום ומקצתה אחר־כך בלילה גם־כן לא יצא, דתחלה בלא סוף גם־כן לא מהני ולא מידי, וכנ"ל שם]. ונראה דאפילו היום שנוהגין לתקוע שלשים קולות לצאת ידי כל ספק, צריכין גם־כן ליזהר שאף תקיעה ראשונה לא תהיה אפילו מקצתה קודם אור היום: (ד) **נתבאר בסימן תקפז סעיף ג.** ולפי מה שכתבנו שם דהעיקר כדעה ראשונה, אם־כן בכל גווני לא יצא: ב (ה) **תשע תקיעות וכו'.** נקט לישנא דגמרא, וכפי עיקר הדין דבעינן רק תשעה קולות, דהיינו תקיעה תרועה תקיעה ו פעמים, ולדידן — בשמע הג' סדרים בתשע שעות, וכדלקמן בסימן תקצ סעיף ב: (ו) **יצא.** (מ) בדיעבד, אם כיון לצאת, ואפילו (ט) הסיח דעתו והפסיק בדיבור בינתיים. וכתב המגן־אברהם, דכל זה בששהה ביניהם שלא מחמת אונס, הא בשהה באונס אם שהה אפילו רק כדי לגמור את כל הסדר (י) יחזור לראש אותו הסדר, לפי פסק הרמ"א בסימן סה, עיין שם. ולענין אם צריך לחזור ולברך בכי האי גוונא, עיין לע' סימן סה בביאור הלכה שיש בזה מחלוקת בין האחרונים ועיין בביאור הלכה בכאן מה שכתבנו בזה: (ז) **דדוקא בשלא הפסיק וכו'.** סבירא להו דזה גרע מהיסח־הדעת ושיחה, דבעינן שיהיה תרועה באמצע ולפניה ולאחריה חדא חדא תקיעה, וכשמערב קול אחר מתקלקל הסדר. ואף־על־גב דהוא בעצמו לא תקע, (יא) מכל מקום הרי כיון לצאת וכתוקע בעצמו דמי, ועל־כן אם שמע קול שופר שאינו ראוי באותו סדר, בטלו כל השלש תקיעות (יב) [מכל מקום שש הקולות שמקודם לא בטלו], ויחזור ויתקע, (יג) ומכל מקום לא יברך שוב: (ח) **שאינו ראוי באותו בבא.** כגון (יד) שעומד בתש"ת ושמע תרועה, או שעומד בתר"ת ושמע שברים. (טו) אבל האחרונים הסכימו, דלפי פסק המחבר לקמן סימן תקצ סעיף ח דאפילו בהכפיל השברים או התרועה שתי פעמים הוי הפסק, הוא הדין הכא בשמע שני שברים או שתי תרועות זה

שער הציון

(ז) כן נראה לי וכן כתב במטה־אפרים: (מ) רבינו ירוחם: (ט) ר"ן: (י) דכל סדר הוא ענין בפני עצמו. ונראה לי דהוא הדין ביום־טוב שני של ראש־השנה גם כן צריך לחזור ולתקוע, ודומיא שכתב הפרי־מגדים בסעיף־קטן ג דאין לזלזל בכי האי גוונא, גם דלכמה דברים אמרינן דשני ימים טובים של ראש־השנה כחד יומא דמיא, גם דדעת התוספות והרא"ש דבכל דבר אף בדרבנן אם שהא מחמת אונס חוזר לראש [והלבוש והב"ח והאליה רבה עומדים בשיטתם, ודלא כהדרכי־משה], ועיין במחצית־השקל, ומיהו לא יברך שוב: (יא) מפרשים: (יב) וכפי המבואר לקמן בסימן תקצ במפרשים. ועיין במטה־אפרים שם בסעיף לב: (יג) שהרי דין זה אינו לכולי עלמא, ולרבינו תם ולבעל המאור אינו אלא לכתחלה, וגם להרשב"א לא פסיקא ליה האי דינא: (יד) בית־יוסף: (טו) ט"ז ואליה רבה ופרי חדש ונהר־שלום, דלא כלבוש ומגן־אברהם דחילקו בכגון זה בין תקע לשמע התקיעה מאחר:

הלכות ראש השנה סימן תקפח

בני־אדם (ט) **שתקעו כולם כאחד, לא יצא, שאין כאן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה:** הגה *ואם שנים תקעו כאחד כל הסדר, (י) ואפילו אחד תקע בחצוצרות, (יא) יצא, דיהיב דעתיה על השופר (הג״א וגמרא פ׳ ראוהו ב״ד): **ד יהיה זה צריך פשוטה ראשונה וזה צריך פשוטה אחרונה, *תקיעה אחת מוציאה את** (ג) (יב) **שניהם: ה יום־טוב של ראש־השנה שחל להיות** (ג) **בשבת** (יג) **אין**

ו ירושלמי בפרק ב דמגילה והביאו הר״ן שם בראש־השנה ז משנה ראש־השנה כ״ט

באר היטב

שם: (ג) **שניהם.** דוקא כל התקיעה נוכל להשתמש לזה ולזה אבל להפסיק חד תקיעה חציה לזה וחציה לזה לא, ט״ז: (ג) **בשבת.** עיין מ״א וט״ז. ודע, שהרמב״ם ורש״י ז״ל פליגי בפי׳ מקדש ומדינה, דהרמב״ם ז״ל ס״ל דבכל מקום שנזכר מקדש ירושלים בכלל ומדינה היינו שאר גבולים אבל ירושלים אינו בכלל מדינה, ורש״י ז״ל ס״ל דמקדש היינו מקדש דוקא ומדינה היינו ירושלים ושאר גבולים, ושמעתי מקשים משם חכמי א״י מהא דאמרינן ביומא על מתניתין דעשרה נסים נעשו לאבותינו בבית־המקדש, ופריך בגמרא פתח במקדש וסיים בירושלים,

משנה ברורה

אחר ״ה וכוון לצאת, גם־כן מפסיד כל השלש קולות וצריך לתקוע מחדש: **ג** (ט) **שתקעו כולם כאחד וכו׳.** דהיינו, שאחד עשה תקיעה והשני תרועה והשלישי התקיעה השניה וכן כולם, ואינו יוצא בזה, כדמסיים: שאין כאן פשוטה וכו׳, דבעינן שתהא תרועה באמצע ולפניה ולאחריה תקיעה, ולא שיהיו כל הקולות בבת־אחת, וצריך לתקוע מחדש: (טז) ומכל מקום הברכה לא הפסיד אם לא הפסיק בדבר אחר. (יז) ויש מי שאומר דעל־כל־פנים ידי תקיעה אחת יצא, (יח) וצריך להשלים עליה שמונה קולות מתרועה ואילך, (יט) ויש אומרים דאפילו ידי תקיעה אחת לא יצא וצריך להתחיל מחדש כל התשעה קולות: (י) **ואפילו אחד תקע בחצוצרות** אף־על־גב דהקולות משונים: (יא) **יצא וכו׳.** ואף־על־גב דבכל מקום אמרינן דתרי קלי לא משתמעי (עיין לעיל סימן קמא), שאני הכא (כ) שהוא מצוה הבאה לזמן, וחביבא ליה, (כא) ויהיב דעתיה לשמוע יפה. והיכי שתקעו שלשה בני־אדם בבת־אחת כל אחד שלשה קולות, (כב) יש אומרים שיצא בשמיעתו משום תשעה קולות, כיון דתרי קלי משתמעי גבי שופר; ומשום ששמע כל הג׳ תר״ת בפעם אחד אין קפידא, דלא קפדינן רק שישמע תקיעה מלפניה ותקיעה מלא־ריה ותרועה באמצע והא שמע, וכן הוא הדין לדידן שתוקעין תשר״ת ותש״ת ותר״ת, אם שמע אותם משלשה בני־אדם שכל אחד תקע סדר, שיוצא כל התקיעות בשמיעתו בבת־אחת. (כג) ויש אומרים דאפילו בשופר אין תרי קלי משתמעי כדי לצאת בשתיהם, ולא יצא אלא באחת מהם, וראוי להחמיר כסברא זו. ועיין ביאור דעה זו בביאור הלכה: **ד** (יב) **שניהם.** דוקא כל התקיעה נוכל להשתמש לזה ולזה, אבל להפסיק חד תקיעה חציה לזה וחציה לזה, כגון שתקע תקיעה ארוכה שיש בה כשיעור שתי תקיעות, ואחד התכוון לצאת מראשה עד חציה והשני מחציה עד סופה, לא מהני ולא מידי, דלא מפסקינן לה לחצאין. ועיין לעיל סימן תקפז במשנה ברורה סעיף־קטן יד: **ה** (יג) **אין תוקעין בשופר. גזירה**

ביאור הלכה

תרועה, וצריך עיון. ומצאתי בפרי חדש שעמד בזה: * **ואם שנים תקעו כאחד כל הסדר.** עיין מה שכתבנו במשנה ברורה לענין אם תקעו שלשה ביחד כל אחד סדר אחד והוא היה בדעתו לצאת בזה ידי כולם, והוא מן הריטב״א ומטעם דתרי קלי משתמעי, והיש־אומרים בתרא הוא גם־כן מריטב״א, וכן הביא סברא זו הרשב״א בחידושיו בסוגיא דט׳ תקיעות בתירוצא קמא. ונראה לענ״ד דעתי דלדעה זו אם כיון לצאת ידי כולם, גם ידי אחד לא יצא, ו״ידי אחת׳ דקאמר, כוונתו בכוון רק לאחת אז יצא, משום דהיכי דחביב ליה ויהיב דעתיה אין קול השני שאינו חפץ בו מפריעו מלשמוע, מה שאין כן בהיכי שצריך לשני הקולות לא יצא בשום אחד מהם, דאי אפשר לשמוע היטב שני קולות. ואף דבסוגיא שם מוכח דשומע שופר וחצוצרות ביחד ויוצא, ואף־על־גב דגם החצוצרות צריך לשמוע, צריך לומר דאין החצוצרות עיקר חיוב באפי נפשה ואינו אלא מתכסיסי השופר, ואפילו לא שמע קול החצוצרות היטב נמי לא איכפת לן, וכן מצאתי לריטב״א בדף כז שכתב גם־כן כדברינו וזה לשונו: דהתם אין צריך אלא לשמוע קול אחד דהיינו השופר, שמצות היום בשופר, ולהכי שפיר משתמעי לכוין בקול השופר שהוא צריך לשמעו מבין קולות החצוצרות, ומסיים שם: הא לשמוע שניהם ממש בצריך להם, אפילו מתרי גברי לא משתמעי וכדבעינן למימר לקמן, עד כאן לשונו, ובודאי כיון לסוגיא דשמע ט׳ תקיעות שהעתקנו דבריו משם, ולפי זה במכוין לתרוייהו לא יצא כלל לדעה זו, וכבר כתב הריטב״א דיש לחוש להחמיר: * **תקיעה אחת מוציאה את שניהם.** עיין משנה ברורה מה שכתבנו דוקא כל התקיעה וכו׳, הוא מדברי הט״ז, והיינו בשמשך לכל אחד שיעור תקיעה. ומשמע מלבושי־שרד דדברי הט״ז קאי לדעה ראשונה שם בסימן תקפז, אבל לדעה שניה דלא בעינן כולא תקיעה יוצאין בזה. ולענ״ד דעתי, מלשון הט״ז משמע דדעתו, דבזה שצריך להפסיק התקיעה לשנים גרע טפי, וכמו דאיתא שם בסוגיא לענין חד גברא, דאפילו אם נאמר דדי בתחלת התקיעה או בסופה לבד, מכל מקום היכי דצריך להפסיקה לשנים גרע טפי, הכי נמי בעניננו בתרי גברי היכי דצריך להפסיקה לשנים לא מהני. אכן בספר נהר־שלום חולק על הט״ז ודעתו דאפילו לדעה ראשונה שם יוצא בזה, דעד כאן לא פליגי בסוף סימן דלעיל אלא היכא דתחלתה לא הוי

שער הציון

(טז) פשוט, וכמו בכל מקום שטעה בתקיעתו ותוקע מחדש דלא הוי הפסק, ובפרט לישׁ־אומרים שלתקיעה אחת עולה לו, וכן כתב במטה־אפרים: (יז) ריטב״א, וכן הסכים בפרי חדש: (יח) ומסיים הריטב״א: ובלבד שלא האריך בעל התרועה על התקיעה, כדי שלא יהא קול פסול בינתיים: (יט) רמב״ם, וטעמו אינו מבואר לכאורה, ועיין בלחם־משנה ובפרי חדש שנדחקו. ואפשר לומר בטעם הרמב״ם, דבעינן שיהא תקיעה אחת לפני תרועה, והכא הרי שומע ששה תקיעות בבת־אחת, או אפשר כוונת הרמב״ם בהיה מכוין לשמוע כולם, וסבירא ליה להרמב״ם כסברא ב׳ שהבאנו לקמן במשנה ברורה דבכגון זה לא נפיק בשום אחד. ועיין בחידושי הרשב״א בסוגיא דשמע ט׳ תקיעות מה שכתב בתירוץ ראשון, ודו״ק: (כ) גמרא: (כא) ומכל מקום אם הוא בעצמו תוקע בחצוצרות ובשעה זו תקעו בשופר, אפילו כיון לצאת לא מהני, דבודאי לא שמע היטב קול השופר, ויחזור ויתקע, כן מתבאר מדברי התוספות סוטה ל״ט. ובפרי חדש חולק על זה, עיין שם; ובנהר־שלום מסכים לדברי התוספות: (כב) ריטב״א בשם רב האי גאון [ומסיים: ובלבד שלא הפסיקו כולם בנשימה אלא ביחד בענין שלא היתה קול פסול מפסיק בין תקיעה לתרועה], וכן כתב הריב״ש בתשובה, מובא בתשב״ץ חלק ג סימן שה ושו, עיין שם, וכן נראה דעת כל הפוסקים שנקטו לטעמא דשמע ט׳ קולות בבת־אחת דלא יצא משום דבעינן תרועה באמצע, ולא אמרו בפשיטות משום תרי קלי וכמו שתירץ באמת הרשב״א בחידושיו בתירוץ א׳, ועל־כרחך דסבירא להו כדעה זו: (כג) שם בריטב״א:

הלכות ראש השנה סימן תקפח תקפט

תוקעין בשופר: הגה (יד) ואסור לטלטלו אם לא (טו) לצורך (ז) גופו ומקומו (א"ז והג"א ס"פ במה מדליקין):

תקפט מי הם הראויים לתקיעת שופר, ובו ט' סעיפים:

א שם במשנה ב שם ג כל־בו ורשב"ץ ד משנה קידושין כ"ט ה ברייתא ראש־השנה שם ו מימרא וברייתא שם ז ברייתא ל"ג וכאוקימתא דאביי דרבי יוסי ורבי שמעון היא, וכן פסקו הרא"ש בשם ר"ח והרב המגיד בשם רשב"א בשם הראשונים וכן פסק הר"ן ממה שאמרו גדול המצוה ועושה וכו' מדקאמר גדול שמע מינה דאינו מצוה ועושה נמי יש לו שכר ח טור בשם אבי העזרי והרא"ש ט הרמב"ם והגהות בשם רש"י וסמ"ג והאגור בשם רבי ישעיה

א [א]כל (א) **שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתם: ב** [ב]חרש **שוטה** (ב) **וקטן פטורים. וחרש** [ג]**אפילו מדבר ואינו שומע אינו מוציא,** (ג) **דכיון דאינו שומע לאו בר חיובא הוא:** הגה (ד) אבל (ה) שומע ואינו מדבר מוציא אחרים ידי חובתם (ב"י): **ג** [ד]**אשה פטורה, משום דדיו מצות עשה שהזמן גרמא: ד** [ה]**אנדרוגינוס** (ה) **מוציא את מינו. טומטום** (ו) **אפילו את** (ז) **מינו אינו מוציא: ה** [ו]**מי שחציו עבד וחציו בן־חורין אינו מוציא** (ז) **אפילו עצמו, וצריך שיתקע לו בן־חורין להוציאו: ו** [*] [ז]**אף־על־פי שנשים פטורות** (ח) **יכולות לתקוע,** (ט) [ח]**וכן אחר שיצא כבר יכול לתקוע להוציאן,** (י) [ט]**אבל אין מברכות, ולא יברכו להן:** הגה והמנהג שהנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא, על־כן גם כאן מברכות לעצמן, אבל אחרים לא יברכו להן (יא) אם כבר יצאו ואין תוקעין רק לנשים, אבל אם תוקעין לאיש המחוייב מברכין לו אף־על־פי שכבר יצאו, כמו שנתבאר

שערי תשובה

[*] **אע"פ שנשים פטורות כו'.** וכתב בשאגת־אריה סימן קד שיותר ראוי לאיש לתקע לאשה משתתקע היא לעצמה או אשה לאשה. וע"ש סימן קו שאסור להוציא לולב או שופר לרה"ר לצורך אשה שתטול לולב או תשמע תקיעת שופר, וע"ש סימן קז שמותר להוציא לרה"ר לצורך איש שהוא מסופק אם תקע אם לא תקע וכן לטומטום, וה"ה לולב, עכ"ל. והמחב"ב כתב שהוא תפס במונח דספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא, ואנן נקטינן דרק מדרבנן, א"כ כאן אסור. וע"ש סימן כח שאסור להוציא השופר לר"ה לצורך קטן, וגם לאיש ששמע תקיעות דמיושב אסור להוציא לצורך תקיעות דמוסף, וכן אסור להוציא

באר היטב

וכפי דעת הרמב"ם דס"ל דבכלל מקדש הוי ירושלים א"כ מאי פריך הא בכלל מקדש הוי ירושלים, ועיין יד־אהרן שהרבה להקשות עוד: (ד) **גופו.** וביו"ט אסור להשתמש בו כלל כמ"ש סימן תרסה דהוקצה למצותו, מ"א:

(ה) **שומע.** אפילו לכתחלה יכול אחר לברך והוא תוקע, ב"ח. וחו"י ששומע ע"י כלי כמין חצוצרות חייב בשופר, הלק"ט סמ"ו

(ז) **מינו.** דשמא טומטום זה נקבה וזה זכר אבל אנדרוגינוס שרין כולם שיש להם זכרות ונקבות, כ"ה ברמב"ם בהלכות אישות וכ"כ רמ"א בסימן יז ס"ב, ע"ש. והמ"א כתב: ורי"ף פי' דאע"פ שחבירו גם־כן אנדרוגינוס, [אם] באותו פעם שהוא נקבה הוי חבירו זכר אינו מוציאו, עכ"ל, עיין שם, וברי"ף שלפנינו לא מצאתי כן, ועוד, דלפ"ז משמע שפעם הוא זכר ופעם הוא נקבה כמו ששמעתי אומרים שאנדרוגינוס חודש א' הוא זכר וחודש א' הוא נקבה, ולא משמע כן בגמרא ובפוסקים, ועוד, דא"כ ל"ל קרא למעוטי אנדרוגינוס דאין מילתו דוחה שבת, אם הוא בחודש שנולד בו

ביאור הלכה

בחיוב, אבל אי כולא בחיובא לכולי עלמא יצא, ואין זה ענין לאפסוקי תקיעתא, שלא נאמר אלא לחד גברא שאינה עולה לו לשני תקיעות כיון שנתחייב בקולות מופסקים, עיין שם, וצריך עיון:

משנה ברורה

שמא (כד) יטלנו בידו לילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברשות־הרבים: **(יד) ואסור לטלטלו. דהוא כלי** (כה) שמלאכתו לאיסור: **(טו) לצורך גופו. שרוצה לשאוב** בו מים וכי האי גוונא. (כו) ודוקא בשבת מותר, דכיון דאין תוקעין לא הוקצה למצותו, מה שאין כן ביום־טוב, אף שאין איסור טלטול בשופר אפילו כל היום [וכדלקמן בסימן תקצו בט"ז סעיף־קטן ב], (כז) מכל מקום להשתמש בו אסור שהרי הוקצה למצותו, וכמו לענין אתרוג, עיין בסימן תרסה:

א (א) שאינו מחוייב בדבר. היינו שאינו מחוייב בעצם, וכדלקמיה, אבל אם הוא מחוייב אלא שיצא בהמצוה, (ח) יכול להוציא ואפילו לברך בשכיל חבירו: **ב (ב) וקטן.** אפילו אם הוא בן י"ג שנה, כל זמן שלא ידעינן שהביא שתי שערות (ג) אינו יכול לתקוע להוציא אחרים: **(ג) דכיון דאינו שומע וכו'.** שהרי אנו מברכין 'וציונו לשמוע קול שופר': **(ד) אבל שומע ואינו מדבר וכו'.** ואפילו לכתחלה יכול אחר לברך והוא תוקע [אחרונים]. חרש ששומע על־ידי כלי כמין חצוצרות, (ג) חייב בשופר: **ד (ה) מוציא את מינו.** דכל אנדרוגינוס שרין, שיש להם זכרות ונקבות, ואם הוא בכלל זכר גם חבירו הוא בכלל זכר, אבל אינו יכול להוציא את שאינו מינו, דשמא הוא בכלל נקבה: **(ו) אפילו את מינו וכו'.** דשמא אם יקרע ימצא שטומטום זה נקבה וחבירו זכר. ואף ביום שני שהוא דרבנן נקטינן ככל חומרת יום ראשון. ומיהו, אף ביום ראשון אם שמע זכר מטומטום, חזר ותוקע בלא ברכה [פמ"ג]. טומטום ואנדרוגינוס, אף דחייבין לתקוע מכל מקום לא יברכו, דברכה הוא דרבנן וספיקא לקולא [וכדלעיל בסימן יז סעיף ב]: **ה (ז) אפילו עצמו.** דלא אתי צד עבדות שבו **(ד) ומוציא צד חירות** שבו: **ו (ח) יכולות לתקוע.** ולא אמרינן דכיון דפטורות יש חילול יום־טוב בתקיעתן, (ה) דקיימא לן גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה, אלמא דמי שאינו מצוה ועושה נמי שכר יש לו. והוא הדין (ו) קטן יכול לתקוע אף לכתחלה כדי שיתחנך, וכדאיתא לקמן בסימן תקצו בהג"ה: **(ט) וכן אחר שיצא כבר.** רוצה לומר, אף שיצא, ולא אמרינן דכיון שהוא עצמו אינו צריך עתה לתקוע, תו עובר משום שבות כשתוקע בשבילן, דמכל מקום קצת מצוה יש להן בתקיעתן, כנ"ל: **(י) אבל אין מברכות וכו'.** דמהו 'וציונו' בדבר שאינה מחוייבת, לא מדברי־תורה ולא מדברי־סופרים, דאשה במצות עשה שהזמן גרמא פטורות אף מדרבנן: **(יא) אם כבר יצאו.** ועל־כן (ז) יש אומרים דיתקע להם קודם שישמע התקיעות בבית־הכנסת. אבל במגן־אברהם מסיק בשם מהרי"ל שלא יתקע בשלשה שעות ראשונות, משום דאז מיפקד דינא ואין כדאי לתקוע ביחידות, אלא יתקע להן אחר תקיעות בית־הכנסת, והם יברכו לעצמן, (ח) או שיכוין בלבו שלא לצאת בתקיעות בית־הכנסת,

שער הציון

(כד) גמרא: (כה) עיין בביאור הגר"א: (כו) מגן־אברהם וש"א: (כז) אבל לצורך מקומו מותר [סידור עמודי־שמים ופשוט]: (ח) כדלעיל בסימן תקפה: (ג) מבואר בפוסקים דחזקה דרבא אינו מועיל לענין דאורייתא: (ג) אחרונים: (ד) גמרא: (ה) פוסקים: (ו) מגן־אברהם, ודלא כב"ח: (ז) לבוש: (ח) מגן־אברהם:

הלכות ראש השנה סימן תקפט תקצ קלה

סימן תקפה סעיף ב בהג"ה א' (ד"ע): ז (יב) המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה; [ל]ודוקא כשהוא תוקע (יג) מאליו להוציאו, אבל אם אמר לו המודר תקע (יד) והוציאני, אסור: הגה ואם אמר קונם תקיעותיו עלי, בכל ענין אסור (ר"ן): ח [ל]המתעסק בתקיעת שופר (טו) להתלמד לא יצא ידי חובתו, וכן השומע מן המתעסק לא יצא, [מ]וכן התוקע לשורר ולא נתכוין לתקיעת מצוה לא יצא. [נ]נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו, או שנתכוין התוקע להוציאו (טז) ולא נתכוין השומע לצאת, לא יצא ידי חובתו עד שיתכוין שי"מע ומשמיע: ט [ס]מי שתקע ונתכוין להוציא כל השומע תקיעתו ושמע השומע ונתכוין ל[ע]את ידי חובתו, אף־על־פי שאין התוקע מתכוין לפלוני זה ששמע תקיעתו ואינו יודעו, יצא, שהרי נתכוין להוציא לכל מי (יז) שישמענו. לפיכך (יח) מי שהיה מהלך (ג) [ג] בדרך או יושב בתוך ביתו (יט) ושמע תקיעות משליח־צבור, יצא אם נתכוין לצאת, שהרי שליח־צבור מתכוין להוציא את הרבים ידי חובתם:

[ל] מימרא דרב שם כ"ח כ ר"ן ל משנה שם ל"ב מ מסקנת הגמרא שם נ כרבי דירא שם וכרבי יוסי בריית׳א שם כ"ט דמצות צריכות כוונה ס משנה שם כ"ו

תקצ סדר הראוי לתקיעת שופר, ובו ט' סעיפים:

א [א]כמה תקיעות חייב אדם לשמוע בראש־השנה, תשע, לפי שנאמר 'תרועה' (א) ביובל ובראש־השנה שלש פעמים, וכל תרועה (ב) פשוטה לפניה (ג) ופשוטה לאחריה; ומפי השמועה למדו שכל תרועות (ד) של חודש השביעי אחד הן, בין בראש־השנה בין ביום־הכפורים של יובל, תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם, תר"ת תר"ת תר"ת: ב [ב]תרועה זו האמורה בתורה (ה) נסתפק לנו אם היא הילולה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים

א משנה וגמרא ראש־השנה ל"ג ב בריית׳א שם דפליג אמתניתין וכדאתקין רבי אבהו שם

באר היטב

נקבה, פשיטא ואם הוא זכר קשה נמי הא ידעינן שחודש הבא יהיה נקבה, וק"ל: (ג) בדרך. ירושלמי: ל"ש אלא בעובר אבל בעומד חזקה כיון. וצ"ע, הלא הוא יודע אם כיון אם לאו, ואפשר דמיירי אם שכח אם כיון אם לא, מ"א. מי שבא לבהכ"נ לצאת י"ח עם הצבור, אע"פ שבשעה ששמע לא כיון לבו אלא סתמא, יצא; אבל הבא לבהכ"נ בסתמא לא יצא, הרדב"ז ח"א סימן קס. סומא חייב בתקיעה, ואם היה מוחזק

שערי תשובה

הלולב לצורך נענועי ההלל מאחר דכבר יצא י"ח מן התורה, ע"ש: [ג] בדרך. עבה"ט. וכתב בשמש־צדקה סימן כט שהקשו לו על מ"ש ה"ה פ"ב מהלכות שופר דלכך צריך כוונה כיון דעיקר המצוה הוא השמיעה ואפילו התוקע משא"כ באכילת מצה כו', דקשה ע"ז מדין חליצה דהוי מעשה, וע"ש שכתב ליישב זה

משנה ברורה

ואז יוכל אחר־כך גם־כן לברך בשבילן: ז (יב) המודר הנאה וכו'. כגון ראובן שהדיר על עצמו שלא יהנה משמעון, אבילו הכי מותר לשמעון לתקוע לו, דמצוות לאו ליהנות ניתנו, ואין תקיעות מצוה בכלל איסור הנאה שאסר על עצמו, מה שאין כן כשאסר תקיעותיו, (ט) אסר אפילו בזה שאינו הנאה: (יג) מאליו. אפילו כשאומר: מי שרוצה להוציאני ידי חובתי יתקע, (י) שרי, דבכי האי גוונא לאו שליחותיה קעביד: (יד) והוציאני, אסור. דכיון דבשליחותיה עביד, יש לו הנאה במאי דעביד שליחותיה (יא) ובדיעבד יצא [פמ"ג בי"ם הפר"ח]: ח (טו) להתלמד וכו'. ואם מתכוין בזה גם לצאת ידי מצוה, כתב האליה רבה דיצא, והיינו בעשה התקיעות כדין: (טז) ולא נתכוין השומע לצאת. זה מיירי כשבא לבית־הכנסת בסתמא, (יב) אבל אם בא לבית־הכנסת לצאת ידי חובה עם הצבור, אף־על־פי שבשעה ששמע לא כיוון לבו אלא בסתמא, יצא: ט (יז) שישמענו. אבל אם היו תוקעין בבית לחולה וליולדת והיה ביתו סמוך לו ושמע, לא יצא, דמסתמא לא נתכוין זה להוציא אלא החולה [ח"א]: (יח) מי שהיה מהלך בדרך וכו', אם נתכוין לצאת וכו'. איתא בירושלמי: לא שנו אלא בעובר, אבל בעומד — חזקה כיון. ועיין באליה רבה שכתב דכוונת הירושלמי בעובר ועומד לשמוע קול תקיעות, דאז אמרינן (יג) אף דאינו זוכר אם כיון אי־ לצאת, מכל מקום חזקה שכיון, אבל בשהיה עומד בביתו לא אמרינן חזקה כיון. סומא חייב בתקיעות, ואם היה מוחזק לתקוע בכל שנה וסלקוהו, אם לא ימצאו בקי כמוהו יחזירוהו למינויו, ולכתחלה אין לסלקו מפני שהוא סומא אף־על־פי שנמצא בקי כמוהו [מ"א בשם הרדב"ז]: (יט) ושמע תקיעות משליח־צבור וכו'. ובלבד (יד) שלא עמד רחוק מבית־הכנסת כל־כך שאפשר שלא ישמע קול שופר רק קול הברה:

א (א) ביובל ובראש־השנה שלש פעמים. דכתיב ביום־הכפורים של יובל "והעברת שופר תרועה", ובראש־השנה כתיב "שבתון זכרון תרועה", "יום תרועה יהיה לכם": (ב) פשוטה לפניה. דכתיב "והעברת שופר תרועה", משמע העברת קול אחד לפני התרועה [גמרא]: (ג) ופשוטה לאחריה. דכתיב "תעבירו שופר" [גמרא]: (ד) של חודש השביעי וכו'. דגמרינן (א) 'שביעי' 'שביעי' לגזירה שוה: נאמר בראש־השנה "בחודש השביעי", ונאמר ביובל "והעברת שופר תרועה בחודש השביעי": ב (ה) נסתפק לנו וכו'. מדמתרגמינן 'תרועה' יבבא, (ב) אלמא שהוא כקול שאדם משמיע כשהוא בוכה ומיילל, ועדיין אין אנו יודעין אם הוא כאדם הגונח מלבו, כדרך החולה שמשמיע קולות קצרים קול אחר קול ומאריך בהם קצת, והוא הנקרא גונח, והוא דרך הבוכה בתחלת בכייתו, וזהו מה שאנו קורין שברים, או כאדם המיילל ומקונן, שמשמיע קולות קצרות תכופות זה לזה, והוא

שער הציון

(ט) דלא גרע ממי שאוסר על עצמו לזרוק צרור לים דאסור גם־כן אף שלא נהנה מזה, כיון שפירש בהדיא: (י) פרי חדש, אם לא שאמר 'מי שישמע קולי יתקע להוציאני', דאסור [בשם הר"ן]: (יא) ומכל מקום אינו מבורר, דהא הוה ליה מצוה הבאה בעבירה ולכמה פוסקים הוא לעיכובא אף דיעבד, עיין סימן כה וסימן תרמט: (יב) מגן־אברהם בשם הרדב"ז: (יג) מגן־אברהם: (יד) ט"ז בסימן תקפז ואליה רבה והגר"ז וש"א: (ה) גמרא: (ב) דילפינן מאימיה דסיסרא דכתיב בה "ותייבב" [גמרא]:

תוד"ה חוץ ותי' תוס' וביאור תוס' מפרש הר"ן במתנ' דקרנים ראוים לשופר ממיני קרנים שיש להם קליפה ותוכה מלא בעצם - זכרות ומסירים את העצם כדי שיוכלו לתקוע ועל שם כך נקרא שופר מלשון שפופרת דמשמעותו חפץ חלול משא"כ קרנים שעשוי מעצם א' א"צ למעט.

ועיין רמב"ן בדרשתו שדעת תוס' דבעצם אין פסול בקרני ראם אם יקדח בהם חור ויעשו חלולים ועיין כאן מאירי ועיין **באריכות ברמב"ן**.

תוד"ה והיה בא"ד ואע"ג דההוא קרא ור"ל דלכך לא הביא מקרא דיצחק משום דבחיי הבהמה אין דרך לקרא לקרניו בשם שופר אל תאמר כך דה"נ וכו' וי"ל ופסוק זה מלמדנו דאף קרן שעשו ממנו שופר נקרא קרן משא"כ קרא בסבך אין מדבר בקרן שעשו שופר **ועיין יום תרועה**.

תוד"ה אקרו קרן בא"ד ועוד עיין מהרש"א יום תרועה, והיאך שגורס תוי"ט בתוס'.

פשט בראשונים מתנ' קתני **פרה** ומדוע לא נקטו חוץ משל שור ועיין תוי"ט, וטו"א, ומאירי, ופנ"י.

בראשונים צל"ע **ברמב"ן** כאן ורשב"א כאן ור"ן ו'. מדה"ר, וחינוך מצוה ת"ה.

ועיין מג"א סי' תקפ"ו סק"ג שמדייק מתוס' מסוגיין דקרני ראם פסולות רק מחמת שנקראו קרן ולא מחמת שהוא בהמה טמאה מפני ראם טהור הוא, ועיין רמ"א שם ששופר מבהמה טמאה פסול ורמב"ן שם נסתפק ועיין ר"ן ו'. מדה"ר, **ועיין מג"א סי' תרמ"ח** סקכ"ג שקרן של עז מכלאים כשר והק' שם מ"ש מאתרוג המורכב דפסול מפני דנעשה עבירה.

טו"א, אין קטיגור נעשה סניגור וגמ' כ' דשופר כלפני ולפנים וכ' טו"א דאיכא נ"מ בין טעם משנה בשופר של יובלות, שג"כ צריך שופר משא"כ פרה אבל לטעם מפני שהוא זכרון א"כ שופר של יובלות אינו אלא לסימן לשלוח עבדים וכ' עוד נ"מ איפכא בחצוצרות שתוקעין למוספין ובשעת מלחמה שהם ג"כ לזכרון אבל חצוצרות לא נקרא שופר.

קו' יום תרועה על מה שקתני ע"ב שופר שפיו מצופה זהב כשר הא אין קטיגור וכו' ותי' דאין קול עובר דרך זהב.

רעק"א או"ח סי' תר"י מביא שיש **מנהגים** לא ללבוש ביוה"כ בזהב ובנשים לא שייך זה דלא נתנו

לעגל.

גמ' חוטא בל יתנאה מחל' רש"י ותוס' אם בשופר יש בל יתנאה ועיין יום תרועה ברש"י, ועיין טו"א בתוס' ורש"י.

תוס' יבמות ז'. ד"ה שנ' כ' כהן **שהרג** לא ישא כפיו כיון שהרגו בידו ואין קטיגור נעשה סניגור וצ"ע הא מבחוץ הוא.

תוד"ה ולא שנים ול"ד **ועיי"ש** בתוס' דהטעם כששמע קול חיצון לא יצא מפני שהקול יוצא בין מחיצת השופר הפנימי לחיצון והתורה אמרה שופר א', ואם קול פנימי בלבד שמע יצא, ואם נפרש גילדי שבכל שנה נוסף גלד חיצוני על פנימי כעלי בצל ואין השופר מתארך א"כ הקול יוצא רק דרך הגלד הפנימי ומדוע אינו כשר, וע"ז כ' תוס' שתחלת התוס' של השני אינה על הגלד הראשון מבחוץ אלא בתכליתו בסופו של ראשון ממשיך הקרן להתארך כל שנה והוי כשומע מחיצון.

נ"מ של טו"א לאביי בשנה ראשון דאין בו גילדי גילדי כשר, ולאביי ג"כ פסול בחיה דאין נקרא קרן אם יש גילדי.

גר"א סי' תקפ"ו סעיף י"א, כ' דפסול כמה שופרות הוא אפילו כשיש כבר שיעור שופר בלא"ה דבשנה ראשונה יש בו שיעור שופר ואז עדיין אינו גילדי.

תוס' סוטה י"ח. ד"ה כתבה כ' כיון שדרכו להוסיף כל שנה עוד גלד ה"ז כמביא שופר אחר ומדבקו.

כ' **שפ"א** לאביי רבנן דוחים ראיית ר' יוסף מאדה"ר ששם שנברא כפר לא היה גילדי דמיד נברא בקומתו.

אמר רבב"ח ואמר לי שקול יהביך עיין פשט יסודי מגר"א משלי פ"ג פ"ה.

מתנ' ופיו מצופין בזהב ופי' ראשונים רק בביהמ"ק של זהב שעשוי לכבוד וליופי **ועיין יום תרועה.**

רד"ה שמצות היום בחצוצרות עיין רש"י דבתענית היה חצוצרות לכנוס העם. **ורמב"ם** תענית פ"א ה"א כ' שתקיעה בחצוצרות בתענית מ"ע כמו שנ' במדבר י', ט'.

רד"ה שוה פי' בפשוטין ורמב"ם שמו"י פי', י' - י"א פי' לענין מספר תקיעת.

כולל זכרון יהודה מראה מקומות מסכת ר"ה משנה דף כ"ו:

תוד"ה של יעל בא"ד לכך היה נראה דכפוף לעיכובא ועיין תוס' לקמן ד"ה ר' יהודה דהוא מסברא, ועיין ק"נ אות ה' שהביא ממזרחי דהיתה לרבנן קבלה דבעינן כפוף. דעת רמב"ן רשב"א ר"ן ריטב"א לא כתוס' והוא לכתחילה.

תוד"ה ושתי חצוצרות באמצע עיין יום תרועה שמבאר החי' של תוס' ועיין רש"י בסוגין ד"ה כמה שבתענית מצוה מה"ת רק בחצוצרות ורבנן תיקנו גם שופר ועיין יום תרועה שכ' דבתענית סגי בשופר א'.

עיין טו"א שהק' דמה ענין זכרונות ומלכיות ליובל **לרש"י** שפי' ולברכות שצריך לברכות ביובל.

רד"ה ופיו עיין **פמ"ג** סי' תקפ"ו מש"ז סט"ז שפי' דעיקר הטעם משום שתוקע בזהב והקול יוצא מהזהב ולא משופר ולא מטעם חציצה כלל, **וכ"כ רבינו מנוח** פ"א ה"ו שכ"ה שי' רש"י וכ"כ **שפ"א**, ועיין מאירי להלן ע"ב שכ' דעיקר טעם הוא חציצה בין פיו לשופר.

רמב"ן מביא שני שיטות מה דינו אם ציפה בזהב בגב שופר סמוך מאוד לפיו אם כשר ועייקפמ"ג סי' תקפ"ו מש"ז ס"ק י"ח בזה **ועיין תוד"ה** צפהו זהב כ"ז.

רמב"ן כ' דפסול ציפהו במקום הנחת פיו משום **שמפסיק** הזהב בין פיו לשופר וה"ה אם הרחיק שופר מפיו ונפח ותקע פסול, **ועיין אבנ"ז** סי' תל"ב שביאר הרמב"ן דעיקר טעם משום שצריך לנגוע דפיו בשופר ומש"ה אין אומרים כל לנאותו אין חוצץ כיון שצ' נגיעה ולפיכך אפ' הרחיק מפיו פסול. ועיין ברמב"ן בדרשתו שהאריך.

שי' הרא"ש וטור סי' תקפ"ו שמקום הנחת פה הוא בעובי הפה ופסול מטעם שהוסיף על שופר, ועיין ר"ן ו: מדה"ר וריטב"א ד"ה והא דתנן שהם עוד שי' ועיין פמ"ג סי' תקפ"ו מש"ז סקי"ח מה שביאר בשי' הר"ן.

בעיקר סוגיין למי שפירש שהוא משום חציצה **עיין מאירי** שהק' דקיי"ל כל לנאותו אין חוצץ **ועיין אבנ"ז** הנ"ל תל"ב שמאריך לתרץ קו' זו **בכמה אופנים.**

ראשונים קו' גמ' מזכור ושמור פי' הריטב"א דתי' גמ' הוא בזכור ושמור שצריך לשמוע שני קולות אין יכול לשמוע שניהם יחד, משא"כ בשופר שצריך לשמוע רק אחד מהם וכן כ' **תורי"ד**, ועיין **על"נ** שהק' על הו"א.

תי' גמ' לכך מאריך בשופר **ופי' בריטב"א** שצ' להאריך בשופר כדי שיעור תקיעה, ועיין רשב"א ריטב"א דף כ"ח. ד"ה ואמאי שפי' דיוצא אפ' בפחות משיעור תקיעה ועיין יום תרועה פנ"י שפ"א שג"כ פי' דל"צ שיעור ועיין בכ"א לפי דרכו.

שי' טו"א דגם בשופר יש דין לשמוע קול חצוצרות וצריך לשמוע שניהם כמו זכור ושמור וע"ז תי' גמ' שבתחלה שומע קול חצוצרות ולאחר שפסקו שומע שופר. **ועיין יום תרועה** שג"כ פי' בטו"א וכו' דמחצוצרות ל"ק שכ"ה הדין לשמוע בערבוב.

כולל זכרון יהודה מראה מקומות מסכת ר"ה דף כ"ז.

למסקנת הגמ' שמאריך בשופר להודיע שמצות היום בשופר יכול להאריך כל דהו.

רד"ה ומשך עיין בר"ן משה"ק עליו.

עיקר מתנ' אין בידו אלא א' הוא להלן ל"ג: ויש מחל' ראשונים אם יוצא עכ"פ תקיעה א' או לא יוצא כלל.

גמ' ואמאי ליפוק ומכאן ראיה שאם שמע מקצת תקיעה לבדו אף דלא שמע שיעור יוצא כיון שבכל תקיעה היה שיעור ועיין רשב"א לקמן דף כ"ו. ד"ה ואמאי, ועיין רמב"ן שהק' דהרי יתכן דאין בזה שיעור תקיעה קודם ערבוב.

גמ' ואמאי למסקנא עיין ריטב"א מחל' אם יש בתחלת תקיעה שיעור תקיעה אם יוצא יד"ח, ועיי"ש לגבי תרועה.

גמ' כיון דחביב דעתיה, וקריאה"ת **עיין יום תרועה**, ועיין אחרונים לגבי קריאה"ת של מועדים.

ראשונים יש שאלה אם מכוין לשמוע שניהם בחביב ועיין רשב"א ל"ד: ועיין רש"י שם ד"ה תשע דתרי קלי מתרי גברי משתמע בשופר שחביב ולפי"ז בתקעו ג' בנ"א כ"א שלש תקיעות תר"ת יצא יד"ח כולם וכ"כ ריטב"א ל"ד: ועיין רמב"ם שופר פ"ג ה"ו, **ועיין תוס' סוטה ל"ט: ד"ה עד דכ' דברים יסודיים לסוגיין.**

פשט בגמ' ומ"ש שופר של תענית דפיו מצופה כסף, מר"ה דמצופה זהב ופי' ביום תרועה דקו' גמ' ממנ"פ אם התורה חס על ממון היה צ"ל שניהם של כסף, ואם אין עניות היה צ"ל שניהם זהב, וגמ' תי' בתי' הא' דעיקר הוא אין עניות אלא כל כנופיא בכסף, ולתי' ב' עיקר התורה חסה, ומחמת כבוד יו"ט בזהב.

גמ' משום כבוד יו"ט ציפוי בזהב ויל"פ דהוצאת יו"ט לא נכלל בחשוב של מזונותיו קצובין.

טו"א פי' קו' גמ' מ"ש, ומ"ש, דמ"ש שופר של ר"ה על חצוצרות תענית, דמשופר של תענית ל"ק דעיקר מצוה בחצוצרות.

התורה חסה על ממונם של ישראל עיין מנחות ע"ו: שהביא מקור אחר מרש"י כאן **ועיין יום תרועה**

שתלוי אם צעב"ח מה"ת ועיין רבינו גרשום חולין מ"ט: עוד מקור ועיין נוב"י תנינא קו"א סי' ז', ויור"ד שהאריך בסתירת הש"ס אם אמרינן אין עניות ועיין בתלמידו בשו"ת תשו' מאהבה ח"א סי' ד' שארבע פעמים אמרו דכלהמ"ק התורה חסה, וארבע פעמים אין ענייני.

ראשונים אחרונים מקום שיש חצוצרות לרש"י הוא **תענית**, ועיין גמ' תענית י"ד. שמתריעין בתענית בשופר, ועיין גמ' שבת ל"ו. ששופר נקרא חצוצרות ועיין רמב"ן במלחמות דבת"צ תוקעין בשופרות וכאן מיירי במקום כנופיא של ישראל או רובם בשעת מלחמה שרק בחצוצרות **ועיין ריטב"א ועיין רשב"א פשט אחר** בסוגיין ועיין בעה"מ בסוגיין, **ועיין מג"א ריש סי' תקע"ו שהק'** מדוע אין אנו נוהגין היום לתקוע בחצוצרות בעת צרה ועיי"ש בפמ"ג א"א ריש הסי', ובסי' תקע"ח מש"ז סק"ב ועיין מור וקציעה סי' תקע"ו דאין לנו היום כהנים ועיין באריכות באגרות משה או"ח ח"א סי' קס"ט ובהעמק נצי"ב בהעלותך פי"ח.

וכן הנהיג ר' חלפתא ועיין תורי"ד שיש לפרש בר"ה או בתענית.

גמ' וטו"א לפני המלך ה' בעינין חצוצרות והק' טו"א ומדוע בהר הבית תוקעין בחצוצרות הא לאו לפני ה' ועיין רבנו מנוח שופר פ"א ה"ב דגם בירושלים תוקעים בשופר ובחצוצרות דנקרא לפני ה' ובעלמא לא הכוונה חוץ מירו', **ועיין על"נ שלא נקט** כן, ועיין רבינו מנוח הל' לולב פ"ז הי"ג דירו' נקרא לפני ה' לגבי לולב ועיין **בביכורי יעקב סי' תרנ"ח**, ומשה"ק עליו רבינו מאיר שמחה רפ"ד דסוכה, והק' ג"כ מסוגיין דלא שמענו שבירושלים יתקעו בשופר וחצוצרות.

תוד"ה כמאן ביום תרועה הק' היאך נפרש ההמשך זכרון ליום ראשון דמשמע דר"ה תחילת הבריאה.

בא"ד אלא משום עיין תורא"ש ליתר ביאור.

בסוה"ד ומה שישב ר"א הקליר **ועיין אוהח"ק תחילת פרשת בראשית דמתרץ** כתוס' וכ' דאימתי היתה מחשבה ואימתי בפועל אפ"ל כך ואפ"ל כך **ועיין גליוני הש"ס** מאריז"ל דהרת עולם מלשון הריון שהוא מחשבה **ועיין בספר יום תרועה** דאין כוונת תוס' דאין מחל' אלא מבאר הקלירי, ועיין שפ"א שמבאר מדוע מחשבה בתשרי ובפועל בניסן.

תוד"ה שופר בא"ד דאם נחלק היינו דבק שברי שופרות, **ועיין יום תרועה** ופנ"י ושפ"א דזה ל"ק

דברישא מדביק חלקים של שופר עצמו וסיפא שני שופרות שונים.

בא"ד ולכן נראה דנסדק מצד אחד לארכו על פני כולו ונשמע מזה דכשנשאר מחובר אפ' מועטו כשר דלא בטל ממנו שם שופר וכן כ' להלן עמוד ב' ד"ה נסדק **ועיין ב"י תקפ"ו** שכ' דגם לדיעה זו לא כשר רק כשדבקו וכן כ' הטור **ועיין בראש"ש וריטב"א שחולקים על תוס'** וס"ל אפ' נסדק רובו פסול.

בא"ד אלא זו ואצ"ל זו **ועיין יום תרועה ופנ"י** הא גם לרש"י אפשר לתרץ כן ומאי קו'.

בא"ד ולא מיפסל מטעם שנים ושלשה שופרות ופי' שפ"א שבכל שבר לא נשאר שיעור שופר לא נקרא שני שופרות.

בא"ד דרך העברתו כדרך שצומח קרן על בהמה וכשמדביק **כ' יום תרועה** חיישינן שידביק ממקום רחב במקום צר.

בא"ד ואפ' נפסל מטעם שנים וכ' שפ"א דמחל' תי. תלוי בריטב"א לגבי שברי שופר דאין בכל חלק שיעור שופר אם נפסל מטעם שנים ושלשה.

בא"ד ואפ' נפסל ועיין מהרש"א ויום תרועה דפי' כוונתם דנפסל סיפא משני טעמים א' משום שנים, וא' דאין שם שופר.

רד"ה פסול עיין פר"ח סי' תקפ"ו סעיף ח', דקאי אסיפא, ורישא גם לרש"י משום לאו שופר, וכ"כ חשקש"ל.

לתרץ רש"י מקו' תוס' עיין רא"ש סי' ב'.

בעיקר המציאות איך דבקו, **רש"י** פי' בדבק ועיין אריכות **ברמב"ן** שלא פי' כן, ועיין רא"ש.

כ"ז: ניקב וסתמו. אם מעכב את התקיעה פסול. ואם לאו כשר. נחלקו הראשונים מהו האופן שנחשב שהסתימה בעכבת את התקיעה ופוסל: **הרא"ש סי' ה' פירש**, שעל ידי הסתימה השתנה הקול. ולכך שופר זה פסול, כיון שקול השופר המקורי השתנה, אין הסתימה מתבטלת לשופר. אבל אם הסתימה החזירה את הקול הראשון לשופר, הרי זה כשר. לפי שבאופן זה הסתימה בטילה

לשופר, ונחשב לשופר אחד.

והרא"ש הביא בשם יש מפרשים, שפירשו להיפך, שהפסול הוא באופן שהסתימה החזירה את קול השופר אחר שניקב לקול המקורי שלפני הנקב. והטעם שפסול אף על פי שנקב לבד ללא סתימה הוא כשר, וכמבואר בירושלמי, אך מכל מקום מורגש שיש כאן סתימה. שהרי הקול השתנה על ידי הסתימה מקול שופר המנוקב, לקול שופר שאינו מנוקב, הרי הוא פסול, לפי שאמרה תורה שופר ולא שיסייע שום דבר אחר לקול.

וכתב הרא"ש, שלפי זה אם אף אחר הסתימה עדיין מתעכב הקול מלצאת, הרי זה כשר, כיון שהסתימה לא הועילה כלום ולא נשתנה קולו בכך על ידי דבר אחר.

והתוספות בתחילה סברו, שאם הקול חזר לקדמותו אז פסול. אבל אם השתנה לקול אחר, הרי זה כשר, כיון שכל הקולות כשרים בשופר. אבל אם חזר לקמותו הוא נחשב כמסייע לקול, וסיוע פוסל בשופר, כיון ששופר אחד אמרה התורה ולא שיסייע קול אחר.

אך הקשה הקרבן נתנאל (אות ר'), על הרא"ש שהרי לא ייתכן שיתעכב הקול אחר הסתימה כמו קודם הסתימה, ובודאי הועילה הסתימה להוצאת הקול במשהו, ואם כן הרי באופן שהסתימה מועלת לקול צריך לפוסלו. **וביאר**, שכיוון שעיקר מטרת הסתימה היא להחזירו לקולו הראשון, ולא עלה בידו דבר זה על ידי הסתימה, הרי זה כאילו לא הועילה הסתימה כלל.

והביאור במחלוקתם. שיש לחקור **מהו גדר הפסול של סתמו**, שהיות ולומדים שצריך להיות שופר אחד ולא כמה שופרות, אז מתי נחשבת התופת כמו שני שופרות, האם כשניכרת המציאות של התוספת, או כשניכר הקול של התוספת. **שהרשב"א והרא"ש** סוברים שמציאות התוספת ניכרת, ולכך באופן שמהודק היטב עד כדי כך שהקול חזר לקמותו, אם כן אין מציאותו ניכרת, ונראה כשופר אחד אבל כשיש שנוי בקול, בהכרח שהתוספת אינה מהודקת ואינה מספיק חלקה וניכרת בפני עצמה, ולכך נחשב כשני שופרות. **והיש מפרשים** סוברים שאם הקול השתנה לטובה מזמן שהיה נקב, בזה מוכיח שיש כאן סתימה. ואפילו שכל האנשים לא יודעים מזה אלא רק אדם אחד שתיקן את השופר, הרי זה פוסל כיון שיש כאן שינוי קול על ידי הסתימה.

תוד"ה ניקב בא"ד שאחר כך פירשו ש'אם מעכב' הכוונה שהקול השתנה על ידי הסתימה. ואם חזר

לקול שהיה מתחילה קודם שניקב ודאי שכשר. ומבואר שבתחילה סברו התוספות כהיש מפרשים שהביא הרא"ש.ואחר כך סברו כהרשב"א והרא"ש. **והיום תרועה הקשה** איך התוספות שינו דעתם, שבתחילה סברו בפשיטות שאם חזר לקול הראשון הרי זה פסול, ואם השתנה הקול זה כשר מדין כל הקולות כשרים בשופר. ואחר כן כתבו בפשיטות שאם חזר לקול הראשון הרי זה כשר, ורק אם השתנה קולו הרי זה פסול. **והפני יהושע הקשה** שאיך התוספות יתרצו את מה שהוכיחו בתחילה שמהדין שכל הקולות כשירים בשופר מוכח שבנשתנה הקול מחמת הסתימה הרי זה כשר. **ותירץ הפני יהושע** שודאי יש לחלק בין הקול הטבעי של השופר לקול השתנה על ידי הסתימה. שכל מה שנאמר שכל הקולות כשרים בשופר הוא רק בקול הטבעי של השופר ולא בקול שנוצר על ידי הסתימה. ואדרבה צריכים להבין איך הבינו התוספות בתחילה שגם קול שהשתנה על ידי הסתימה כשר מדין כל הקולות כשרים בשופר. **וביאר הפני יהושע** שבתחילה דייקו התוספות מלשון הברייתא שבציפהו זהב נקטה הברייתא שאם 'השתנה מכמו שהיה' אז פסול. ובניקב כתבה הברייתא רק בלשון 'אם מעכב את תקיעה' פסול. ולא כתבה שאם נשתנה מכמו שהיה. ומשמע שבניקב ונסתם אין העיכוב בזה שהשתנה מכמו שהיה, אלא העיכוב שאם השתנה מקול שופר, אבל אם עדיין יש לו קול שופר הרי זה כשר. ואחר כך הבינו התוספות שחלוק דין צפהו זהב מניקב וסתם, שבצפהו זהב אין לפוסלו משום שופר ודבר אחר שהרי השופר שלם, וכל הפסול הוא רק משום שהזהב שינה את קולו. אבל בנקב וסתמו הוא ודאי קול שופר והפסול הוא בגלל שיש כאן שופר ודבר אחר, ולכך פסול ואפילו שכל הקולות כשרים בשופר, **הריטב"א פירש בשם הירושלמי**, שבכל אופן בין אם חזר לקול הראשון שלפני שניקב, ובין אם לא שינה שום קול הרי זה פסול. לפי שעצם הימצאות דבר אחר פוסלת את השופר. והאופן שאינו מעכב הוא באופן שהנקב היה קטן ולא ניכר ולא שינה מקול השופר. שאז התוספת נחשבת כמו שסתם מחוץ לשופר שאינו מעכב.

הריטב"א פירש, שבאופן שלא השתנה שום קול, ונשאר כמו המצב אחרי שניקב, הרי זה גם פסול, שכיון שלא הועיל כלום, הרי זה כמו שני שופרות, כיוון שהוא דבר בפני עצמו. אבל אם חזר למצב של לפני שניקב, הרי זה כשר. כיון שהסתימה בטילה לגמרי לשופר, ונקרא שופר אחד. ומסתבר שגם אם השתנה קצת אך לא חזר למצבו הראשון, הוא גם יפסל מאותו טעם שנשאר במצב של שנוי קול.

והקשה רבינו אליהו מזרחי, מהו הטעם שייפסל כשלא נשתנה הקול על ידי הסתימה ממה שהיה

אחרי שניקב, הרי הסתימה לא גרמה לכלום. **ותירץ הבית יוסף תקפ"ג**, שחוששים שמא בכל זאת השתנה קצת הקול, ואי אפשר להבחין בזה.

והדרישה ביאר, שהיא גזירה דרבנן, שהשומע שיש שינוי בקול ויראה שיש סתימה, אם יראה שכשר, לא ידע שסיבת ההכשר היא כיון שכבר השתנה מנקב. אלא יחשוב שסתימה מועילה אפילו שהשתנה הקול.

והרמב"ן פירש, שבאופן שלאחר הסתימה הקול פגום וחלש מכמות שהיה, פסול, לפי שאותה הסתימה פוסלתו, שכיון שלא נסתם יפה אינו מצטרף עם השופר והוא כשני מינין, ופסול. ואם אינו מעכב כלל את התקיעה כשר, לפי שהסתימה מהודקת היטב עד שאין קול השופר רעוע מחמת הנקב.

אם מעכב את התקיעה פסול. פירשו התוספות, שמעכב את התקיעה היינו שנשתנה קול השופר. **והרמב"ן פירש**, שהקול נחלש קצת מחמת הנקב.

ראשונים ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה שמחמת הסתימה נשתנה קול מקודם סתימה ועיין ראב"ד שופר פ"א ה"ה שמעכב את התקיעה היינו קודם שסתם הנקב ואם הנקב מורגש בשופר וניכר קול שופר מחמת נקב פסול אפ' אם סתמו ואם הנקב אין מעכב תקיעה ולא ניכר שינוי בקול מחמת נקב וסתמו כשר כמו שתוס' אומר בתחילה.

תוד"ה ניקב בא"ד אם נפרשה והק' יום תרועה ושפ"א כשסתמו הוי קול ע"י שופר וד"א כמו צפהו זהב דפסול ומאי ק'.

בא"ד ונראה ועיין ק"נ מש"כ בביאור דבריהם, ועיין בראי"ש ביתר ביאור.

בא"ד ואפ"ה קאמרי בירו' דמתנ' כר"נ ועיין המרש"א וק"נ.

ראשונים טעם פסול בניקב וסתמו הוא שהתורה אמר שופר ולא שייסיע ד"א לקול שופר ומקור פסול הוא מגמ' כ"ג. שופר א' ולא שנים.

מראה מקומות צל"ע בשו"ע סי' תקפ"ו ס"ז, וב"י בשם שו"ת הרא"ש וביאוה"ל סי' תקפ"ו ס"ז ד"ה שאין ורמ"א ומ"ב סקכ"ח ומש"כ הביאה"ל שם מריטב"א בסוגין.

משנה וכן מי שהיה עובר עיין רש"ש בכוונת וכן.

גמ' פשט ת"ר ארוך וקיצר כשר וכ' ריטב"א ואל תאמר דאי"ז נקרא כדרך העברתו בראש בהמה וכן כשחתך שופר ונשאר גלד דק זהו הח"י דא"צ שתהיה כל הקרן כמו שהיה בראש בהמה, ועיין כ"מ שופר פ"א, ז'.

עיין ט"ז סי' תקפ"ו סק"א שכ' דקול הברה לאו דווקא בתוך בור או דות אלא ה"ה כשעומד בביהכ"נ ועומד מרחוק ושמוע קול חלוש נחשב לקול הברה ועיין ביאה"ל תקפ"ו ד"ה ואם שהביא חולקים שקול הברה הוא קול הנוצר בבור ומערה ולא קול חלוש, ועיי"ש שתוקע בין הרים ושמוע אחר תקיעתו הד החוזר אי"ז קול הברה דאין שם עירבוב קול אלא קול נכפל אחר שנגמר קול הראשון.

עיין ריטב"א שהתוקע לתוך בור מיירי בזמן **שגזרו מלכות** שלא יתקע בשופר והיו מתחבאים וכ"כ ר"ן.

עיין בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רע"ו דאף לענין מגילה יש פסול קול הברה והרבה אחרונים ס"ל רק בשופר.

בעיקר המציאות של הנחת פה עיין רא"ש בשם רבינו יונה, ורמב"ן בדרשות ועיי"ש מה שהוסף על רא"ש. ופר"ח תקפ"ו, ט"ז.

נ"מ בפשט צפוי בהנחת פה לרמב"ן טעם פסול משום הפסק בין פיו לשופר **ועיין שו"ת אבנ"ז** או"ח תל"ב-תל"ג ולכרא"ש כ' בי דפסול אינו משום חציצה אלא משום הוסיף עליו כל שהוא, ועיין ביום תרועה שכ' אפ' לרא"ש פסול מדין חציצה, ועיין ר"ן באריכות עוד שי' מהו מקום הנחת פה ושלא במקום הנחת פה, ועיין לח"מ פ"א-ו'.

רד"ה אי קול חיצון שמע לא יצא דאיכא מחיצות פנימי מפסקת התקיעה ומשמע מרש"י כראב"ד שאם שמע קול חיצון לבדו לא יצא דמחיצות הפנימי נחשב לחציצה לקול שופר החיצון כיון שהם בתוך חללו של שופר חיצון, וריטב"א כ' מפורש דבשמע קול חיצון לבדו יצא.

שו"ע עיין סי' תקפ"ו ס"כ אם גם בצדו הרחב של שופר צ' שיבלוט השופר הפנימי או אפ' אין בולט רק שווה לצד חיצון כשר ועיין בט"ז.

ראשונים עיין בריטב"א בשמע קול פנימי וחיצון לא יצא דקול יוצא משני שופרות ושופר א' אמר תורה ורמב"ן כ' דפסול משום תרי קול מחד גברא לא משתמע וכ' רמב"ן דה"ה בנתן שני שופרות בפיו ותקע לא יצא ועיין בשו"ת תשב"ץ סי' ש"ה-ש"ו.

הלכה וכ' פר"ח תקפ"ו סעיף י"ב בהפכו לשופר אם אם יתקע עכשיו בצד רחב פסול, וכ' יום תרועה בשינה צורתו עי' שהרחב הקצר פסול וא"צ שיעשה שני שנויים ועיין פרמ"ג תקפ"ו משב"ז, ט"ז שהביא דברי יום תרועה.

דאמר ר' מתנה עיין רש"י, וריטב"א כתב טעם אחר.

מאי טעמא. כדרב מתנה. דאמר רב מתנה והעברת דרך העברתו בעינן. פירש רש"י ד"ה והעברת. 'והעברת' כדרך העברתו, כדרך שהאיל מעבירו. **והריטב"א פירש** דרך העברתו מראש הבהמה שראשו הקצר כנגד פי האדם, וכל שכן אם הפכו כחלוק שאינו דרך העברתו בעינן. **ובפסקי תשובות** סימן תקפ"ו הביא, שיש שרצו לומר שיש חילוק לדינא בין רש"י לריטב"א, באופן שהפך את הקצר לרחב והרחיב את הקצר, אבל תקע במקום הרחב של עכשיו, שהוא המקום הקצר האמיתי. שלרש"י הוא פסול, כיון שלמעשה השופר השתנה. אבל לשיטת הריטב"א הוא כשר, כיון שזהו הצד שבחייו היה קרוב לפיו. **והמשנה ברורה** (תקפ"ו, נ"ט) הביא את הטעם של רש"י על הפכו ככתונת. ואת הטעם של הריטב"א הביא על הרחיב את הקצר וקיצר את הרחב. ומשמע שרוצה **לפסוק ככל הטעמים.**

תנו רבנן הוסיף עליו כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול. ביאר המשנה ברורה תקפ"ו, נ"ט, שהכוונה שהוסיף עליו בין מהצד הקצר ובין מהצד הרחב. וטעם הפסול בזה הוא משום שופר אחד ולא שני שופרות.

חשבון ראשונים

ניקב וסתמו בין במינו בין שלא במינו פסול. רבי נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול. פירש רש"י ד"ה במינו כשר, שבמינו כשר, אם אינו מעכב את התקיעה. ומבואר בדבריו שהעמיד את מחלוקת חכמים ורבי נתן באופן שאינו מעכב **את התקיעה**. אבל אם מעכב את התקיעה לכל השיטות לא תועיל סתימה כלל, ופסול וכן מבואר בדברי הרמב"ם שופר א, ה-ו', והר"ן. ולפי זה,

הברייתא סוברת כהמבואר במשנה, ואם מעכב את התקיעה אין שום היתר, וכל דין הברייתא הוא רק באופן שאינו מעכב. ולפי זה נמצא, שלרבנן אין שום אפשרות לתקן את הנקב. כיון שאפילו כשאינו מעכב פסול, בין אם סתמו במינו ובין בשאינו מינו. ואם כן המשנה היא כשיטת רבי נתן, ולשיטתו ומועלת סתימה רק בשלושה תנאים. **א.** כשעל ידי זה אינו מעכב. **ב.** דוקא שסתם במינו. **ג.** ולרבי יוחנן ללשון הראשון דוקא כשלא ניקב ברובו, אבל אם ניקב ברובו לא יועיל, אפילו שאינו מעכב ואפילו שהוא מינו. **ודעת הרא"ש** סימן ה', שהברייתא מדברת באופן שמעכב את התקיעה. ואף באופן שמעכב נחלקו רבנן ורבי נתן, שלרבנן פסול, ולרבי נתן כשר באופן שסתם במינו. ולפי זה המשנה מתפרשת גם לשיטת רבנן, שהרי לא פסלו אלא אם הוא מעכב, אבל דאינו מעכב כשר בכל אופן, וגם בשאינו מינו. ואם נעמיד את המשנה כרבי נתן, יש לומר שהמשנה מדברת דוקא באינו מינו, כיון שרק באופן זה יש חילוק בין אם מעכב או לא מעכב. אבל במינו אין חילוק אם מעכב או לא מעכב. ולפי זה נמצא שבאופן שאינו מעכב., אין צריך עוד מעלות, אלא אפילו באינו מינו כשר, וכן אפילו שנפחת רובו הרי זה כשר. ורק באופן שמעכב את התקיעה, שלרבי נתן מועיל אם סתם במינו, בזה נאמרו שתי לשונות, אם צריך גם שרוב השופר ישאר וכתבו התוספות (ד"ה ניקב וסתמו), שאם 'מעכב' הכוונה קודם הסתימה, בהכרח שהכוונה כאן באופן שמעכב, שהרי אם נפחת רובו וודאי הוא מעכב.

ולהלכה הרא"ש והר"ן הביאו שנחלקו הראשונים האם הלכה להקל או להחמיר. **והשולחן ערוך** פסק כרש"י והרמב"ם והר"ן, שצריך ג' מעלות, אינו מעכב, ומינו, ושיש רוב שופר. ובדיעבד מועיל בשתי מעלות, באופן שישאר רובו, ועוד מעלה, או שחזר לקדמותו, או שהוא מינו. **וכתב משנה ברורה (תקפ"ו, ל"א)**, אבל אם נשבר ברובו לא יועיל שסתמו במינו ואפילו שיחזור לקול הקודם. דיכון שניקב ברובו בטל ממנו שם שופר, ולא נעשה שופר אלא על ידי סתימה זו, ואם כן נמצא שהוא שופר ודבר אחר. **אך דעת הריטב"א**,שמועיל גם בנפחת רובו באופן שהוא במינו וחזר לקול הקודם. **והבית יוסף הביא דעת ר' ירוחם** שבדיעבד העיקר הוא אם חזר לקול הקודם. **ובשער הציון** (תקפ"ו, ס"ד) **הביא שהפרי חדש כתב**, שאפשר לסמוך עליו בשעת הדחק. **ובמטה יהודה** כתב שהיא שיטת יחיד ואין לסמוך על זה.

אמר רבי יוחנן והוא שנשתייר רובו. פירש רבנו חננאל, שהכוונה שנשתייר רוב השופר שלם. **הריטב"א כתב**, שאין לומר שהשיעור שנפחת רובו היינו רוב בנינו ממש, שלא מסתבר, שלפי זה

ללשון השני שאמר רבי יוחנן שכשר עד רובו, אפילו שלא במינו, ולא מסתבר שיש כל כך הרבה האינו מינו, ויהיה כשר, ועל כן פירש, שהכוונה רובו ברוחב של השופר מאותו צד שניקב בו. ולפי זה, ללשון השני שפוסל בנפחת ברובו, לדעת הריטב"א אם הוא ברוב היקפו הוא פסול. אבל לפירוש רבינו חננאל, רק אם יפחת רוב השופר אז יפסל. **והמשנה ברורה** תקפ"ו, ל"ב, בשם הב"ח ופרי חדש **ביאר**, שרוב שופר היינו מהחצי של צד פיו. והיינו שלא כל השופר, אלא רק מהחצי של צד פיו והוסיף שלא מספיק בשיעור של שיעור תקיעה.

נסדק לאורכו. כתבו התוספות ד"ה נסדק לאורכו, שכאן לא כתב אם נשתייר שיעור תקיעה כשר, משום שלאורכו אינו נפסל אלא אם נסדק כולו מראשו ועד סופו וראה גם בדברי התוספות לעיל עמוד א' ד"ה שופר שנסדק. **והרא"ש** סימן ו' **הביא את דעת רבינו יהונתן**, שכאן אפילו אם נסדק משהו גם פוסל, ולא יועיל אם נשאר שיעור תקיעה וכן כתב הר"ן.

נסדק לרוחבו. נחלקו הראשונים, באיזה אופן פוסל הסדק לרוחבו. **רש"י פירש** ד"ה נסדק, שנסדק כל היקפו לרוחבו. **אך הרמב"ן כתב**, דמסתבר שרובו ככולו וכן כתב הרשב"א.

אם נשתייר בו שיעור תקיעה. נחלקו הראשונים, היכן צריך להיות השיעור תקיעה. **רש"י פירש** ד"ה אם נשתייר בו, ששיעור זה צריך להיות ממקום הסדק עד מקום הנחת פיו, ומחשיבים את השאר כאילו נטלו וקיצר את השופר וכן פירש הר"ן. **ובדעת רש"י צריך ביאור** למה זה רק כאילו נטלו הרי לרש"י הוא נסדק לגמרי, ואם כן הרי במציאות הוא נטלו. **ודעת הריטב"א**, שגם אם נשאר שיעור תקיעה בחלק הרחב של השופר הוא כשר, ואין החלק העליון הקרוב לפה חוצץ, כיון שמין במינו אינו חוצץ, ואין רואים את החלק הסדוק כאילו ניטל וכעין זה כתב הר"ן (ז', א' מדפי הרי"ף) בשם בעל העיטור והרי"ץ גיאות. **והוכיח הריטב"א**, שאין רואים את החלק הסדוק הקרוב לפה כאילו הוא ניטל, לפי שאם נחשב כניטל, אז גם אם השיעור הוא החלק שעל יד פיו נפסול, משום שבחלק הרחב יש הוספה אך דחה הרי"ץ גיאות, שאם הסדק הוא בצר הרחב הרי הוא כאילו ניטל לגמרי, וכמי שאינו הוא, ואין כאן הוספה כלל. **אך המאירי כתב**, שאם השיעור הוא במקום הרחב אז החלק שעל יד פיו חוצץ וביאר **הט"ז** תקפ"ו, י"ד, שאין לפוסל בזה משום הוספה, כיוון שהופסה פוסלת אם הוא דבר חיצוני, אבל מה שהיה חלק מהשופר הזה אינו פוסל משום הוספה.

וכמה הוא שיעור תקיעה. פירש רבן שמעון בן גמליאל כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן.

נחלקו הראשונים כמה הוא שיעור זה: דעת הרא"ש סימן ו', שהוא טפח וכן כתב הר"ן, **וכן פסק הטור** אורח חיים תקפו. **וכן מבואר בגמרא בנדה** כ"ו, א' שפירש ורבן שמעון בן גמליאל כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכן טפח. שיטת רבינו גרשום לקמן בסמוך **כתב**, ששיעור זה הוא לאדם בינוני. אך אדם גדול צריך כפי גודלו שיחזיק את השופר ויראה מכאן ומכאן **והקשה**, שכיון שהשיעור הוא טפח אם כן מדוע נקטה הגמרא בלשון זה ולא אמרה בפשטות שהשיעור הוא טפח. **ותירץ**, שנקטה בלשון זו כדי לומר את הטעם של שיעור זה וכן כתב הרמב"ן בדרשתו לראש השנה סוף פרק ז'. **והעיר בשערי ראש השנה**, שהרי שיעורים הלכה למשה מסיני הם, ומדוע צריך לפרש את טעמי השיעורים. **וראה בקרית ספר** (הלכות שופר) שכתב במפורש שגם שיעור זה הוא הלכה למשה מסיני. **והעלה שם**, שמשמע מדברי המרב"ן, שטעם זה שבכדי שיאחזנו, הוא טעם בעצם השיעור, כלומר, שהשיעור הוא משום האחיזה, ושיעורו הוא טפח, אך הוא משום האחיזה. ומשמע שסבר הרמב"ן, שצריך לאחוז את השופר בעת התקיעה, אבל אם לא יאחזנו אינו כשר, כי אם לא כן אין זה מוכרח בעצם השופר, ואם כן אין זה טעם בעצם השיעור.

ונחלקו הראשונים בזה אם צריך לאחוז השופר בעת התקיעה או לא, לענין המבואר לקמן (ל"ד, א') שאמר רב מתנא שלמדו מהפסוק 'והעברתם' שצריך דרך העברה, ואם מהפסוק 'תעבירו שופר' היה ללמוד שיעבירו ביד. **ופירש רש"י שם**, שללא הפסוק 'והעברת' היה מקום לטעות שכוונת התורה ב'תעבירו' שיש מצווה להעבירו ביד, ובא הפסוק 'והעברת' לגלות שהצריכה התורה דרך העברה. **אך התוספות (שם ד"ה נעבריה ביד)** כתבו, שמהפסוק 'תעבירו' דרשו שצריך לאחוז את השופר ביד בעת התקיעה. ואם כן לשיטת תוספות יש להצריך אחיזה בעת תקיעת שופר, ואינו יוצא ידי חובתו אלא דווקא באופן שאיחזנו, ואין מועיל שיתקע בו כשעומד על השולחן ונופח הוא לתוכו.

אמנם הרמב"ם (שופר א, ג) כתב, ששופר הגזול שתקע בו יצא, לפי שאין המצווה אלא בשמיעת הקול, ואף על פי שלא נגע בו וכו' ולא הגביהו השומע יצא. **ובמקראי קודש** (ימים נוראים סימן יב) הביא מהגאון **רבי יצחק ירוחם דיסקין** זצ"ל להוכיח מדברי הרמב"ם שאין צריך אחיזה בשופר בשעת התקיעות. אך הקשה מסוגייתינו שמבואר שהשיעור הוא בכדי שיאחזנו, ומבואר שצריך אחיזה. **ותירץ**, שאין צריך אחיזה בפועל, אלא שיהיה ראוי שיאחזנו, וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. **אך אפשר** שיש לדחות הראי' מדברי הרמב"ם, כיוון שהרמב"ם דיבר על השומע היצא

בו, שכיוון שהמצווה הוא השמיעה, השומע אינו עושה כלום, ואדרבה משמע, שאם המעשה היה התקיעה לא היה יוצא, כיוון שיש כאן מעשה גזילה, ואם היה סובר שאפשר לתקוע כשעומד השולחן ונופח לתוכו, היה לו לחלק אם הרימו או לא. וראה במגיד משנה שם ואף הוכחתו מדברי הגמרא בסוגייתינו אין הקושיא אלא לשיטת הרמב"ן שהוא טעם השיעור. **ולכאורה יש לתלות** זאת שאם כל המצווה בתקיעת שופר היא השמיעה באמת אין החיוב לתקוע, **ובוודאי אין צריך אחיזה בשופר**, כיוון שאין כלל דין במעשה התקיעה, אבל אם המצווה היא גם בתקיעה עצמה, אפשר שיש להצריך אחיזה בשופר בשעת מעשה המצווה. **וראה במקראי קדש שם שכתב**, שהשיעור הוא הלכה למשה מסיני, ולכן אין צריך אחיזה, אמנם להמבואר לעיל שהוא טעם בעצם השיעור אפשר שצריך אחיזה.

וראה בשאילתות דרב אחאי גאון (שאילתא ק"ג) שכתב, שצריך לאחוז את השופר בשעת הברכה, וכן דייק שם בהעמק שאלה. אמנם זהו מדין אחר שצריך שיהא עובר לעשייתו. **וראה בבאר היטב** (סוף סימן תקצ"ג) שכתב בשם הב"ח ואליה רבה, שצריך לכוסת את השופר בשעת הברכה, **וכתב בכף החיים** (תקפ"ה, י"ח) שכתב בשם הבן איש חי שצריך להחזיקו בידו תחת המפה.

וראה עוד בדרשת חתם סופר שכתב, שאין צריך לאוחזו מטעם נסתר, שהקדוש ברוך הוא לא רצה ליתן להס"מ שום אחיזה בדבר גשמי, ולכן כל ענין השופר הוא רק בקול שהוא רוחני לגמרי, ואין הס"מ יכול לשלוט בו ולית בו אחיזה. וראה עוד באריכות בשערי ראש השנה בכל ענין זה. שהרי שיעור טפח הוא בשש אצבעות בינוניות, והוא מחזיק בארבע, והנשאר משלים בטפח והטעם כדי שלא יאמרו שתוקע לתוך ידו

וראה בפרי מגדים (תקפ"ו) שלשיטת הרא"ש מבואר שכל השיעור הוא דרבנן, ומדאורייתא השיעור הוא בכדי שיוכל לתקוע בו. **אך כתב בביאור הלכה (תקפ"ו, ט')**, שבדברי התוספות בסוכה (ז', ב ד"ה סיכך) מבואר שהשיעור טפח הוא מהתורה וראה עוד במנחת חינוך מצווה ת"ה.

אך הטור או"ח תקפ"ו **כתב** ששיעור טפח הוא לכל אדם וגם לאדם גדול, והוא טפח עצב **וראה בעמק ברכה** (שופר א') שהקשה, מדוע כתב הטור שטפח של שיעור שופר הוא טפח עצב, והרי יש לילך לחומרא בכל שיעורי טפחים, כמבואר בעירובין ג', א'. וכן הקשה גם במנחת חינוך (מצווה שכ"ה). **ויישב**, שכאן אין השיעור טפח, אלא השיעור הוא כדי שיאחזנו, ורק שיעור חכמים שהוא

כטפח, אך עיקר השיעור הוא כדי שיאחזנו. **וכן דייק מדברי הרמב"ם** שלא הזכיר כלל שהשיעור הוא טפח, אלא רק כדי שיאחזנו, ומדמע בדבריו שהוא טעם בעצם השיעור, אמנם אין זה ממש כשיטת הרמב"ן שהובאה לעיל בסמוך לפי שבדברי הרמב"ן מבואר להיפך, שהשיעור הוא טפח, ומה שאמרו בכדי שיאחזנו הוא טעם בעצם השיעור. **ודעת הרי"ץ גיאות** שהוא טפח שוחק.

ודעת רבינו גרשום חולין פ"ט, א' שהוא ב' טפחים. שלפי שמה שאמרו שיראה לכאן ויראה לכאן מכל אחד דרשו טפח. והמקום שמחזיק הוא עוד טפח וכן דעת הכל בו ס"ט, ב' בשם יש אומרים.

כל הקולות כשרים בשופר. ביאר הריטב"א, שהכוונה שהם כשרים כשאין בהן שינוי מחמת תערובת דבר הפוסל ואפילו אם הוא שינוי לשבח. **וכתב הערוך השלחן** תקפ"ו, י"ג, שמכל מקום צריך שיהיה בקול רם, אבל אם יש לו קול חלש אינו יוצא. ואפילו מי שסמוך לו ושומע, כיון שהוא בלחש אינו נחשב לקול, וכן עיקר לשון תרועה הוא קול רם, וכמו שכתוב ישעיה מ"ב, י"ג, ירוע אף יצריח

לענין קול הברה שי' הט"ז שאם הוא קול חלש אין זה קול שופר, אלא קול הברה, ואפשר שגם באופן שמתחילה הוא קול חלש אינו חשוב קול שופר אלא קול הברה בלבד.

נחלקו האחרונים מה הדין בנשתנה הקול באמצע אותה תקיעה. **ודעת החזון איש** הובא בספר ארחות רבינו ב', עמוד קפ"ג, שאין להקפיד על זה אם נשתנה הקול באמצע התקיעה, ואף אם הוא עולה ויורד. ואמר בעל הקהלות יעקב, שגם זה כלול בדין כל הקולות כשרים בשופר.

אמר רב אשי שקדחו בזכרותו. פירש רש"י ד"ה שקדחו בזכרותו, שכשהוא מחובר בבהמה עצם בולט בו מן הראש ונכנס לתוכו, ומוציאין אותו מתוכו, וזה לא הוציאו אלא ניקב את הזכרות. **ומשמע מדברי רש"י,** שכשקודח נשאר חלק העצם הנמצא בתוך הקרן בצד הדבוק לדפנותיה. **והריטב"א פירש,** שהוציא זכרותו ממנו במקדח ונשאר ממנו בתוכו. **ומשמע מהריטב"א,** שנשאר רק קצת מממנו בתוך השופר וכתב **משנה ברורה** תקפ"ו בשער הציון ק"ד, שלדינא אין מחלוקת. **והקשה הפרי מגדים** תקפ"ו, במשבצות ס"ק י"ז, מה שונה תקע בזכרותו מדין נתן שופר לתוך שופר. וכן מהדין של הוסיף עליו כל שהוא אפילו במינו פוסל. **ותירץ,** שזכרותו היה דבוק מתחילה ממש, ואם יוציא את זכרותו ויחזיר לתוכו באמת יהיה פסול,

ראה גם בדברי הט"ז תקפ"ו, י"ד שהובאו לעיל בסמוך שאם הוא דבר שהיה מתחלת בריאתו בו, אין זה חשוב הוספה כלל. ומה שדן הפרי מגדים משום שופר בתוך שופר צריך עיון, שהרי לזכרותו אין צורת שופר ואין לו קיום מצד עצמו כשופר, ולכן אין זה נחשב שני שופרות.

מהו דתימא מין במינו חוצץ קמ"ל. הקשה הקהילות יעקב סימן כ"א, מה ענין זה לדין מין במינו אינו חוצץ, והרי כאן הוא גרוע, שהרי כל התקיעה היא בזכרותו ולא בשופר, ואין כאן תקיעת שופר כלל ואין זה דומה להמבואר בסוכה (ל"ז, ב) לענין חציצת עלי הלולב או ההדס בין המינים, כיון שהאגד והנטילה נעשו כהוגן, אלא שיש כאן חציצה, אמרינן שמין במינו אינו חוצץ. אבל כאן כלל לא תקע בשופר. **ותירץ**, שתקיעת שופר היא כינוי לרוח הנשלח אל תוך חלל השופר, והוא המוציא קול, וכיוון שקדח בזכרותו, הרי האויר עובר בחלל השופר, ויש כאן שם תקיעת שופר, אלא שהזכרות חוצצות בין האויר לבין השופר עצמו, ועל זה אמרו שהיתה סברא לומר שמין במינו אינו חוצץ ולפי שיטת הריטב"א שהובאה לעיל בסמוך, שנשאר מן הזכרות רק מעט דבוק בשופר, מיושב גם בלא יסוד זה. **ועוד ביאר**, על פי סברת הפרי מגדים תקפ"ו במשבצות ס"ק י"ז, הובא לעיל בסמוך. וראה גם באשל אברהם ס"ק כ', שכיון שכך הוא דרך גדילתו ויצירתו, הרי הוא כחלק ממנו. **וכעין יסוד זה** מבואר בלבוש תקפ"ו, ט"ו, ובמאירי בחיבור התשובה (משיב נפש) עמוד 327, ובפירוש רבינו מנוח על הרמב"ם שופר א', ה'. וראה גם בשער הציון תקפ"ו, ק"ד, מה שכתב ומה שהקשה עליו הקהילות יעקב שם.

אמר רב הונא לא שנו אלא לאותן העומדים על שפת הבור. אבל אותן העומדים בבור יצאו. רש"י פירש, שאותן העומדים בבור יצאו, שהם קול השופר לעולם שמעו. **וכתב הרא"ש** סימן ח', שמשמע מדברי רש"י, שהחילוק בין העומדים בבור להעומדים בשפת הבור הוא, שהעומדים בבור ודאי שומעים קול השופר, והעומדים בשפת הבור אין זה ודאי, אלא לפעמים שומעים קול השופר, ולפעמים שומעים קול הברה וכתב, שכן משמע מלשונו של רב יהודה בגמרא. **והקשה הרא"ש**, שלא מסתבר שאין כאן דבר קובע, והדבר נתון להבחנת האדם אם שמע קול שופר או קול הברה. **ועל כן פירש**, שהחילוק הוא שהעומדים בבור תמיד שומעים קול שופר, והעומדים בשפת הבור תמיד שומעים קול הברה **והאחרונים הוכיחו כן** מדברי הגמרא לקמן (כ"ח, א') שהעמידה שמדובר בתוקע ועולה, והיה מקום לומר שחששו שמא יוצאי ראשו ועדיין השופר בבור, והקול מתערבב, והשמיענו שלא חששו למקרה זה. **ובקרבן נתנאל ביאר**, שלפי פירוש רש"י כוונת הגמרא היא, שבאמת גם

באופן זה אם שמע קול שופר יצא ידי חובתו, והכוונה שהיה מקום לומר שלא יצא יד חובתו, משום שהעומד מחוץ לבור לעולם שומע קול הברה, וכמו שכתב הרא"ש, והשמיענו שאף העומד בחוץ אם הבחין ששמע קול שופר יצא, וממילא גם באופן זה אם שמע קול שופר יצא. **ובטורי אבן ביאר**, שאדרבה, באופן שהוא תוקע ועולה יש סברא יותר לומר שלא מבחין היטב, כיוון שמתערבב לו הקול עם הקול ששמע בבור, ולכן אפשר שיש לחוש שאינו שומע טוב, ולא יצא ידי חובתו, כיוון שאין אנו סומכים על הבחנתו, והשמיענו שאם סובר ששמע קול שופר יצא. **וראה בריטב"א** במשנה שמבואר בדבריו כביאור שכתב הרא"ש, אמנם בדבריו בפירושו על הגמרא משמע כרש"י. **אך הקשה היום תרועה**, איך אפשר לומר בוודאות שאף פעם לא שומע קול שופר.

אמר רב הונא לא שנו וכו'. נחלקו הראשונים, אם החילוק של רב הונא הוא גם על פיטס או רק בבור ודות. **הר"ן כתב**, שהוא הדין בפיטס. **אך הביא את הרמב"ם שכתב**, שהחילוק הזה הוא רק בבור ודות **העומדים בפת חבור. והעומדים בבור. ביאר המשנה ברורה** תקפ"ז ג'-ד'. שאין צריך שיעמוד עם כל הגוף בתוך הבור, אלא די שראשו נמצא בתוך הבור, וכן אם ראשו בשפת הבור כבר נדון כדי העומד על שפת הבור.

כ"ח, א'

מקצת תקיעה קודם שיעלה עמוד השחר ומקצת תקיעה לאחר שיעלה עמוד השחר לא יצא. הערוך לנר הקשה, הרי עלות השחר הוא כהרף עין, ואיך אפשר לכוין שמקצת התקיעה ששיעורה שיעור קטן שהוא תשעה קולות שנמשכו איזו רגעים, היתה קודם עלות השחר, אולי היה שיעור כל התקיעה לאחר עלות השחר ודבריו תמוהים, שהרי מכל מקום מכלל ספק לא יצא. אכן הלשון 'לא יצא' מבואר שוודאי לא יצא. **וכתב**, שיש להוכיח מכאן כהפוסקים שהובאו בטור או"ח תקפ"ז, וכן נפסק בשו"ע שם, ג'. שלרבה לפי המסקנא אם תקע מקצת בחיוב ומקצת בפטור, אפילו אם היה בחיוב יותר משיעור תקיעה, לא יצא. **ולפי זה מבואר**, שיימצא אופן זה בתקע זמן מה בלי הפסק מקודם עלות השחר עד לאחר עלות השחר, ולכן אפילו נתברר שתקע לאחר עמוד השחר שיעור תקיעה ויותר, לא יצא, כיון שהתחיל קודם עמוד השחר. והביא שכן כתב בבאר הגולה שם. וראה שפת אמת. **ולפי זה יישב** את קושיית היום תרועה, לפי המסקנא שתירצו שרבה אמר את דבריו בתוקע ועולה לנפשיה, מדוע הוצרך לחלק בין שמע מקצת תקיעה בבור ובין שמע מקת קודם עמוד

כולל זכרון יהודה מראה מקומות מסכת ר"ה דף כ"ח.

השחר, הרי היה לו לחלק בשמע מקצת תקיעה בבור, בין תוקע עצמו ובין אחר ששמע ממנו על שפת הבור. אך להמבואר מיושב, שרצה רבה להשמיענו, שאחר לא יצא אפילו שמע במקצת התקיעה שיעור תקיעה, כיון שחילוק בין קודם לאחר עמוד השחר אי אפשר בלאו הכי, אבל בעומד על שפת הבור לא שמענו כן, לפי שבאופן זה אפשר שהתחיל בבור ועלה וסיים חוץ לבור, הכל בתוך זמן שיעור תקיעה.

אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא. פירש רש"י, אם קול שופר שמע בלא קול הברה יצא, ואם קול הברה שמע עם קול השופר, לא יצא. **והקשה היום תרועה**, מנין לגמרא שזה הפירוש ולכן מקשה על רבה, הרי אפשר לומר להיפך, אם קול שופר עם קול הברה יצא, ואם קול הברה לבד לא יצא. **ותירץ**, שהמקשה התקשה בגוף דברי המשנה שמהרישא משמע שדוקא אם שמע קול השופר לבד יצא, אבל אם שמע יחד עם זאת קול הברה לא יצא, ואילו מהסיפא משמע שדוקא אם שמע קול הברה לבד לא יצא, ומכח זה הסיק המקשה שבהכרח כוונת המשנה לומר אם שמע קול שופר לבד יצא, אבל קול שופר יחד עם קול הברה לא יצא משום שבכך נעשה כאילו לא שמע אלא קול הברה לבד שלא יצא בודאי, שהרי כך הוא דרך הגמרא לפרש משניות, על סמך הקשה על רבה, שמבואר לפי זה מהמשזנה שאם שמע חלק מתקיעה יצא.

ואמאי ליפוק בתחילת תקיעה מקמי דליערבב קלא. הקשה הרמב"ן לעיל כ"ז, א', מנין למקשן שהיה שיעור תקיעה עד שהגיע קול הברה. **ותירץ**, שכן דייקה הגמרא ממה שלא שנינו אם קול הברה 'הוא', משמע שגם אחרי שיעור תקיעה פוסל קול הברה, ולא יצא. **ועוד תירץ**, שהגמרא יודעת שבכדי שיהא קול הברה בתוקע בבור, צריך להיות תקיעה ארוכה. **וכתב הרשב"א שהוא דחוק. ולכן תירץ**, שמה שאמר רבה שמע מקצת תקיעה בבור ומקצתה על שפת הבור, אין הכוונה שבכל אחת מהם יש שיעור בפני עצמו, אלא שבשניהם יחד יש שיעור תקיעה, ואף באופן זה יצא, כיוון שבין שניהם יש שיעור תקיעה, והטעם הוא...

ראשונים רשב"ג כדי שיאחזנו בידו והטעם שלא אמר טפח עיין ר"ן, **ועיין ריטב"א** לגבי אדם גדול.

רבינו מנוח, פ"א שופר פי' כל הקולות כשר **דזה הבל מה שחושבים בנ"א** שלא תעלה שנתם אם לא ישמעו התקיעות מאיש חזק ואמיץ תוקע בכח גדול דלא בחיל ולא בכח ירצה השי"ת והעיקר להתעורר.

שי' רש"י בד"ה דיבק שברי שופר דלר"נ כשר רק באופן שאינו מעכב תקיעה וכדעת רמב"ן לא כרא"ש דר"נ מכשיר אפ' במעכב תקיעה.

שי' רש"י בד"ה נסדק ופי' רמב"ן אין הכוונה לרש"י נסדק כולו ממש אלא רובו וכ"כ רשב"א.

שי' רד"ה אם נשתייר שצ' שישאר שיעור תקיעה בחלק השופר הסמוך להנחת פה לא כמו שכ' ריטב"א ועיין שו"ע תקפ"ו סעיף ט' ב' דיעות ועיין שעה"צ ס"ק צ"ב.

לריטב"א במס' נדה כ"ו. באדם גדול שיעורו של שופר יותר מטפח וכ"כ בסוגין, וטור הובא בביאה"ל תקפ"ו סעיף ט' ס"ל דבעינן רק טפח ועיין בית יוסף שהביא מהרי"ץ גיאות דבעינן טפח שוחק ועיין מנ"ח שכ"ח מש"כ.

עמק ברכה כ' דכאן ל"צ טפח שוחקות שבשופר לא נא' הל' שצ' שיעור טפח והשיעור הוא שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן וע"ז לא נא' שיעור טפח שוחק.

שי' רבינו גרשום חולין פ"ט. שכ' טפח **לכאן ולכאן** ושיעור שופר הוא ג"ט לשי'.

שי' תוס' סוכה ז': ד"ה סיכך ששיעור שופר **מה"ת**, ורא"ש כ' דהוא **מדרבנן ועיין ביאה"ל תקפ"ו**, ט'.

ועיין בפמ"ג תקפ"ו בא"א סקי"ח באין לו רק שופר פחות מטפח מה דינו ועיין **באה"ל** עי' תקפ"ו סעיף ט'. דגם לרא"ש יש **שיעור מה"ת** והוא שיעור שיכול לתקוע, ושייך פיתותי שיעורא.

עיין שעה"צ תקפ"ו ס"ק ק"ד מש"כ בביאור קצח בזכורותו ועיין ריטב"א.

לשי' רש"י שהשאיר זכרות בשופר ונקב בו עיין **קה"י** סי' כ"א שהק' דאמאי יוצא הרי התקיעה צ' שתעשה בתוך השופר וכאן נעשית בתוך זכרות ולא בשופר וע"ז לא מהני מין במינו, וכ' שם דלריטב"א א"ש, וכ' שם דהזכרות כיון שהיה דבוק שם מתחילתו הרי בטל לשופר יותר מכל ד"א

ממין השופר שחיבר לשופר כיון שכן הוא מתחילת יצירתו.

רד"ה אותם הרא"ש פ"ג סי' ח' מדייק מרש"י דאפ' מי שעומד חוץ לבור יכולים לשמוע קול שופר אלא תלוי בהבחנתם ולפעמים שומעים קול הברה והרא"ש חולק, ושו"ע תקפ"ז, ס"א כ' כרש"י.

ר"ן מביא ר"מ פ"א ה"ח דבחבית אפ' עומדים תוך החבית אפשר שמעו קול הברה, ור"ן חולק.

עיין פמ"ג תקפ"ו משב"ז סק"א בתוקע שהכניס שופר לבור והוא עצמו חוץ לבור אם מוציא אחרים.

דף כ"ח.

רד"ה תקע רש"י פי' דמיירי בתקיעות שמעומד דבזמן **משנה** היו תוקעים **רק על סדר הברכה** ובזמן אמוראים נתחדש תקיעות דמיושב וכ"כ רמב"ן בדרשה לר"ה.

רד"ה אם קול הברה **ומ"ב סי' תקפ"ז** סק"ו מדייק מרש"י שקול הברה הוא קול נוסף שנשמע יחד עם קול שופר לא כטור סי' תקפ"ז עיי"ש.

דף כ"ח. עיין שו"ע ס"ג בהיה שיעור תקיעה בהכשר ותחלת תקיעה בפסול כגון מתעסק אם יוצא ולפי"ז גם בשמע מקצת קודם עה"ש תלוי אם יוצא בשמע כשיעור אח"כ ועיין על"נ.

גמ' ת"ש עיין רשב"א **כ"ז**. שהוכיח להו"א של גמ' ששמע מקצת תקיעה יוצא דאף דלא היה שיעור תקיעה יוצא דאותו מקצת ששמע קודם שישמע הברה אין שיעור תקיעה **ורמב"ן כ"ז**. מדחה הראייה.

גמ' תי' כי קאמר רבה ועיין בשו"ע סי' תקפ"ז סקט"ו דנקטינן דאפ' תקע תקיעה ארוכה יותר משיעור הנדרש אם מקצת היה בפסול אין יוצא ועיין במ"ב.

ועיין מ"ב סי' תקפ"ז סקי"ד דמי שיציא מבהכ"נ ולא שמע סוף תקיעה לא יצא, וביאה"ל סי' תקפ"ח ס"ד ד"ה תקיעה כ' דאם תקיעה כולה בכשרות ושמע רק חלק יוצא וכל שקו"ט בסוגיין הוא כשחלק מתקיעה בפסול.

פוסקים יש מחל' אם נוצר קול הברה באופן שהשומע נמצא בבור ותקיעה נעשית חוץ לבור עיין **ב"ח ב"י תקפ"ח.**

ראשונים ריטב"א כ' שני טעמים שבשופר של שלמים לא יצא דלכאו' לא בעינן לכם או משום מהב"ע או משום כיון שכל האיסור לתקוע הוא מפני שיצא יד"ח ונהנה ממנו ואם לא יצא לא נהנה ואין איסור אמרינן שלא יצא ידי חובה ולא יהנה כדי שלא יעבור על האיסור.

רד"ה של עולה פי' שתלש מראש בהמה מחיים ועיין **יום תרועה** שהק' מדוע לא פי' רש"י שתלש שופר לאחר שחיטה **קודם זריקה** וכ"כ תוס' זבחים פ"ג. ד"ה אתיא, ועיי"ש בתוס' דפי' סוגיין באופן נוסף מהו שופר של עולה שהקדיש בהמה **לדמי עולה** ולא בבהמה שהוקדשה לעולה. ועיי"ש שהק' על רש"י שבשעה שתלש הקרן מהבהמה מעל וא"כ יצא **הקרן** לחולין ואי"כ איסורא בשעת תקיעה.

אחרונים כ' מנחת ברוך סי' פ"ד שקול שופר שיש הנאת קיום מצוה אלים קול זה ויש **מעילה** בקול זה **ועיין אבנ"מ סוף סי' כ"א** דקול שופר צ' לבוא ע"י שופר ונחשב כיש ממש משא"כ כל קול ועיי"ש בכל הסוגיין וכ"כ במאירי כאן ובתי' ראשון במאירי כ' ג"כ כמנחת ברוך, ועיין יום תרועה ומשמע דכוונת מאירי בתי' שני כמותו.

עיין יום תרועה שהק' **מאילו של יצחק** שהיה עולה איך אפשר לתקוע בה"ס בשופר כזה ועיי"ש.

תוס' נדרים י'. הוכיחו דאע"ג דאין בשלמים מעילה יש איסוה"נ מה"ת וזהו ביאור באיסר לתקוע בשופר שלמים **ועיין ש"מ מנחות ד'**: דהאיסור הנאה הוא **ב"י** דברו דהקדישו לשלמים ועיין קוב"ש ח"ב מש"כ.

עיין תרועת מלך סי' ס"ז אם הנאה משופר הוא מי שיוצא **מצוה** או הנאה **מקול** שופר.

ריטב"א הק' מדוע שכר עוה"ב לא נחשב הנאה ועיין ריטב"א **בסוכה ל"א**: ועיין אבנ"מ סי' כ"ח סק"ס.

לענין מהב"ע בשופר עיין ר"מ פ"א שופר ה"ג דאין כאן מהב"ע דאין דין גזל בקול ועיין ריטב"א הנ"ל שכתב דיש מהב"ע בשופר.

אר"י שופר של עבודה זרה לא יתקע **ועיין ר"ן** דמאוס הוא.

רד"ה כתותי ועיין ביאה"ל סי' תקפ"ו ס"ט דמדייק מכאן ששיעור טפח מה"ת דאם הוא משום שלא

כולל זכרון יהודה מראה מקומות מסכת ר"ה דף כ"ח.

יאמרו לתוך ידו הוא תוקע לא שייך זה כאן דסו"ס לא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע.

תוד"ה אר"י וכ' דלר"ח א"ש ועיין תוס' חולין פ"ט. שהביא ראי' לר"ח, משום דלר"י א"צ טעם של כתותי.

שופר של ע"ז רש"י פי' דמיירי בשמשו לע"ז **וכ"כ בסוכה ל"א**: ויבמות **ק"ג**, ורמב"ן וריטב"א כ' עוד **היכ"ת**.

עיין רמב"ן רשב"א ריטב"א בסוגיין שחילוק בין ע"ז גוי לע"ז ישראל, דבגוי יכול לבטלה אין שם כתותי משא"כ בישראל א"א לבטלה **עיין ע"ז נ"ב**. וא"כ עומדת לשריפה, ועיין ר"ת בסוכה דאף בשופר של גוי יש חילוק אם ביטלו אבל לרמב"ן רשב"א ריטב"א וכ"ה דעת רש"י בסוכה בשופר של גוי יוצא **אפ' שלא ביטלו ועיין בשו"ע שני שיטות** אם יוצא בשל נכרי קודם ביטול **ועיין שעה"צ סי'** תקפ"ו סקכ"ו דאולי אם ביטל אין כאן איסור לכתחלה ועיי"ש שהביא סתירות בזה. ולר"ת דבעינן ביטל כ' תוס' שם שביטלו מעיו"ט דאל"כ ה"ז נדחה ממצותו.

לגבי תקרובות ע"ז לכו"ע אין יוצאים יד"ח אפ' ביטלו וכ"כ בשו"ע וחלוק מע"ז עצמו ועיין ט"ז יור"ד סי' קל"ט סק"ד הטעם

כתותי מכתת שיעורא כ' ריטב"א סוכה כ"ט: ד"ה בשלמא שהוא **רק לר"ש** וכן דייק על"נ בסוכה שכ"ה שי' רש"י וכך משמע מרש"י ד"ה כתותי כאן, **אבל שעה"מ גירושין** פ"ד ה"ב כ' דזה גם לחכמים וכל מחל' ר"ש ורבנן הוא בדבר דא"צ שיעור כגון לכתוב גט או לחג. ועיין **תוס' סוטה כ"ה**: ד"ה לאו שכך משמע.

חידוש של תוס' יבמות ק"ג: ד"ה סנדל שאפילו כשטעון גניזה כגון בע"ז של ישראל דדינו **בגניזה** אמרינן **כתותי**.

אמר רבא המודר הנאה מותר לתקוע **לכתחילה** וכ"כ מאירי דאין חמור כ"כ כשופר של עולה וע"ז.

תקיעה של מצוה **לבעה"מ** דווקא **תקיעות של ר"ה** שהוא **מה"ת** ולא תענית ור"ן זה חולק.

תוד"ה המודר בא"ד אם לא נחלק דגבי סוכה דבלאו המצוה בה יש הנאה בישיבה ויכול לאסור עליו בנדר את הישיבה כי היא פעולה שיש בה הנאה אבל תק"ש אי לאו המצוה של תקיעה אין

כולל זכרון יהודה מראה מקומות מסכת ר"ה דף כ"ח.

הנאה בתקיעה דאין מכוון לשיר אלא לתקוע ואין הנדר חל לאסור תקיעה דאין הנאה **וכ"כ נוב"י מהדו"ת או"ח סי' קל"ג** דאין יכול לאסור עצמו רק הנאה מחפץ ולא פעולת תקיעה דאי"ז הנאה משופר **וי"מ** פשט בתוס' וכשאמר קונם לתקיעתו כוונתו היתה לענין **הנאת מצוה ומצוה לאו ליהנות** ניתנו **ועיין ר"ן נדרים** שהביא מתוס' **דיכול לאסור ישיבה אע"ג דאין בו הנאה** ויכול לומר קונם זריקת צרור לים אע"ג דאין בזריקתו הנאה.

תוד"ה המודר בסוף הק' דמהו חומר נדר משבועה **ועיין תוס' נדרים ט"ז: ושבועות דף כ"ה. באריכות.**

ראשונים בהמודר הנאה משופר **להרי"ף** רק אדם **אחר** יכול לתקוע עבורו בשופר זה והוא עצמו אסור **וכ"כ בשו"ע סי' תקפ"ו ס"ה,** ועיין יור"ד רכ"א סעי' ג' דאף למודר עצמו מותר ועיין בש"ך וט"ז ביור"ד שם ועיין מ"ב תקפ"ו, כ"ב.

ראשונים הר"ן נדרים ס"ל מצווה לאו ליהנות ניתנו לא אמרינן כשיש הנאת הגוף בטבילה וזהו פשטות הגמ' דאסר לטבול בימות גשמים **ורשב"א שם חולק ומאירי** כ' משום דלאחר שנטהר **נהנה גוף מקרירות** מים. וסברת הרשב"א מדוע מותר הנאת הגוף בהדי מצווה עיין באחרונים נדרים, וגרש"ש שם ויש לדמות זה למש"כ או"ח ר"ד ס"ה אדם שאנסוהו לאכול אין מברך על אכילה זו אע"ג דחיך נהנה מזה.

גמ' אמר ר' אשי שכפאוהו פרסיים וכ' **ריטב"א** בכפאה ב"ד ישראל פשיטא שיוצא דוודאי אכל לשם מצה דמצוה לשמוע דברי חכמים, **ויום תרועה** כ' חידוש שכוונת ב"ד עולה לו כמו נדה שנאנסה.

רד"ה שכפאוהו פרסיים כ' יום תרועה שרש"י לא **כרבינו ירוחם** דס"ל שאפ' לא ידע שהוא מצה יצא יד"ח מדלא כתב חי' יותר.

גמ' אבל הכא בתק"ש זכרון תרועה **ריטב"א ור"ן ל"ג** זה דבמצה יצא בלא כוונה **דנהנה** ולא מפני שיש בשופר טעם מיוחד ועיין ר"ח, שפירש בע"ה ועיין פנ"י ועל"נ ומרומי שדה מש"כ ליישב, ועיין מלחמות סו"פ.

רד"ה קמ"ל דאע"ג דמתעסק **ותמה עליו מהרש"א** וכ' דקמ"ל דהכא לאו מתעסק.

כ' ריטב"א להו"א שמיירי בכפאו שד מדובר באופן שנתפקח בתוך זמן אכילת מצה וא"צ אז לחזור ולאכול.

ועיין יום תרועה במי שנולד בר"ה בחצות אם ס"ל דבעינן מעל"ע ושמע תקיעות קודם חצות צ' לחזור ולשמוע.

לשי' ר"ח הנ"ל שפי' דבשופר הו"א שצ' **כוונת הלב** וקמ"ל דהוא כשאר מצוות **ולא הזכיר נהנה באכילתו**.

לשי' רש"י צ"ע ההו"א דמהני זה נהנה למצוות צ"כ, וזה שייך בחלבים וכמוש"כ אתוון דאו' כלל כ"ד דחיוב חלבים משום נהנה.

לשי' רש"י דף ל"ג: ד"ה מתעסק כ' דתוקע לשיר מכוון לתקוע רק לא לשם מצוה, ומתעסק הוא אין מכוון כלל לתקיעה וזהו כוונת רש"י כאן ועיין משה"ק מהרש"א וי"ל.

עיין ביאה"ל סי' ס' ד"ה וי"א שהביא סוגיין דמצ"כ הוא **מה"ת** וכ"כ מרשב"ם פסחים קי"ד: ד"ה אע"ג וכ"כ גר"ז סי' ס' ס"ה **ועיין פמ"ג סי' ס', ולבו"ש סי' ס' ס"ג.**

גמ' בקורא להגיה **עיין ר"ח** ועיין תוס' ברכות י"ג. ד"ה ש"מ ועיין רש"י במגילה ל"ב: שפי' בע"א.

גמ' איתביה עיין יום תרועה מה **שהק' לר' יונה דף ו'**. בברכות דדבר התלוי בדיבור לכו"ע צ"כ דא"כ

כולל זכרון יהודה מסכת ר"ה מראה מקומות דף כ"ח: - כ"ט.

מאי הק' מתק"ש הא שם לכו"ע צ"כ.

צריך לדעת שלכו"ע בק"ש בעינן כוונת המילים **לקבל עוהמ"ש** וזהו ג"כ **למ"ד אצ"כ** וכוונה כאן הוא כוונה לצאת קיום מצוה ועיין ריטב"א בסוגיין.

גמ' סבר חמור הוא ועיין טו"א רש"ש על"נ מה שהק' ממגילה וכ' פר"ח סי' תר"צ שבמגילה ל"ק ששם לכו"ע צ"כ.

גמ' אלא מעתה הישן בשמיני בסוכה **ועיין רש"י עירובין צ"ו. שקו' גמ' מבני חו"ל שיושבים בשמיני בשמנ"ע.**

ורש"י ס"ל כשעושין מצוה מחמת ספק יש ב"ת לא כמאירי בסוגיין, ועיין רשב"א דף ט"ז שכתב כשעושין כתקנת חז"ל אי"כ ב"ת לא כרש"י.

תוד"ה אבל **וכ' שפ"א** דביאור בתוס' דאפ' אם אצ"כ אך לדין שוכ"ע צ' כונה להוציא ושפ"א הולך ביסודו שבתק"ש צ' הדין שוכ"ע ולא שסגי בשמיעה גרידא.

עיין ריטב"א כאן שהק' דמה שייך ברכה רביעי לשלש ברכות הא האי לחודיה קאי ומ"ש מסוכה ל"א. ועיין ריטב"א סוכה ל"א: **דברים יסודיים** בסוגיין וכן בסוגיין, ועיין דברים יסודיים בביאה"ל סי' קכ"ח סעיף כ"ז.

תוד"ה ומנא ולעיל ט"ז: ד"ה ותוקעים הק' איך תוקעים מיושב ומעומד ועיין רעק"א משהק' ומה שכ' ח"ס או"ח קס"ז, ועיין רש"ש ט"ז: מה שכ' על רעק"א, ועיין רשב"א ט"ז: מדוע אין ב"ת בתקיעות ומה שכ' על דבריו בטו"א, והגהות ברוך טעם.

עיין רש"י בעירובין ק'. ד"ה נתנו שטעמו של ר"א שינתן במתן ד' מפני דאתי עשה דזריקה ודחי ל"ת ועיין תוס' שם שתי' דלא אמרינן עדול"ת בכה"ג **ועיין באריכות בטו"א בסוגיין.**

בביאור מחל' ר"א ור' יהושע עיין רשב"א מה שכ' ועיין טו"א.

עיין באריכות **במנ"ח מצוה תנ"ה** לגבי כוונה הנצטרך לעבור בב"ת.

כולל זכרון יהודה מסכת ר"ה מראה מקומות דף כ"ט. - כ"ט:

דף כ"ט.

שי' ר"ז יש מחל' ראשונים האם ס"ל מצ"כ או כוונת משמיע להוציא בעינן **לכו"ע ועיין חזו"א או"ח סי' כ"ט סק"א שביאור צד זה.**

גמ' קתני משמיע דומיא דשומע היין הגהות מהרב רשבורג ועיין הגהות יעב"ץ.

תנאי היא עיין רמב"ן מלחמות ועיין רשב"א בסוגיין שי' הרי"ף הבעה"מ, ובביאור הרשב"א. צל"ע בחזו"א או"ח סי' כ"ט ומה שכ' באגרות משה או"ח ח"ב סי' ע"ב.

עיין טור סי' תקפ"ט דכ' דלכו"ע בענין כוונה לכתחילה אף למ"ד אצ"כ.

מג"א כ' בסי' ס' להל' דבדרבנן אצ"כ, משא"כ במצוות דאו' ויש מחל' האם פשט דהשו"ע נקט צ"כ לחומרא וזהו רק בדאו' או כוונת השו"ע לענין מצוות דרבנן קיי"ל בתורת וודאי אצ"כ.

עיין ר"ן דף ז': בשי' הרמב"ם שס"ל מצ"כ רק במידי דאכילה יש סברא של נהנה ועיין פסחים קט"ו תוד"ה מתקיף, **ועיין רבי אברהם בן הרמב"ם** שכ' דהרמב"ם ס"ל בכל המצוות מצא"כ ורק בשופר יש צורך בכוונה דאין האדם עושה מעשה רק שמיעה בלבד משא"כ במצוות שאדם עושה בהן מעשה לא צריך כוונה וכ"כ **המ"מ** שופר פ"ב ה"ד והוא **כעין סברת רבינו יונה** דברכות ו'. ד"ה אמנם.

חש"ו בפשטות הכוונה דאין שומע ואין מדבר **ועיין רבינו יהונתן שכ"פ** ועיין **ב"י סי' תקפ"ט** שחרש מדבר ואין שומע לענין שופר אין בר חיובא ואין מוציא אחרים וכ"כ שו"ע תקפ"ט ס"ב אע"ג דלענין כה"ת הרי כפקח.

עיין שפ"א שמדחה קו' יום תרועה להר"מ דמצוה שמיעה מדוע אין יוצא מחש"ו, כיון שצ' לשמוע קול שופר של מצוה משא"כ חש"ו ה"ז כשמיעת קרן בעלמא ועיין מחל' בראש פ"ד סי' י' מהו מצוות שופר ומהו נוסח ברכה ועיין חזו"א סי' כ"ט.

ביאור מחל' ר"ה ור"נ עיין יום תרועה ומש"כ שפ"א.

עיין בפוסקים במי שחצי עבד וחצי ב"ח שאין מוציא עצמו אם אמר לגבי שאר מצוות התורה עיין ב"י מגילה סי' תרפ"ט ד"ה ואנדרוגיניס ועיין חזו"א סי' כ"ט סק"ד.

כולל זכרון יהודה מסכת ר"ה מראה מקומות דף כ"ט:

בגדר ערבות עיין לשונו של הר"ן כאן.

כ"ט: רד"ה מהו רש"י כ' דמיירי דווקא **בקידוש יו"ט** דלא נקט מקדש השבת וכ' טו"א דווקא קידוש דרבנן מוציא ושבת שהוא קידוש מה"ת אין מוציא שבמה"ת אין ערבות **וכ"כ שאג"א סי' י"ג.**

ועיין מחל' רש"י תוס' ברכות מ"ח. אם בדררנן מוציא מה"ת ועיין רא"ש שם.

עיין מג"א סקמ"א שאין מוציא בברכות הפת של שבת דכל חיובו רק אם נהנה משא"כ במצה חייב להצטער ע"ז וזה נקרא ברכת מצות ועיי"ש היטב.

עיין ב"י סי' רע"ג לגבי בפה"ג של קידוש שחרית והמוציא של שבת אם יש אע"ג דיצא מוציא.

עיין ט"ז יור"ד סי' א' סקי"ז דבשחיטה אין אע"ג שיצא מוציא לשי' או"ז ועיין רעק"א שם.

עיין פמ"ג פתיחה כוללת שנסתפק אם יש ערבות במצוות דרבנן.

עיין טו"א בכל הסוגיין.

רפ"ד כ"ט: משנה לשי' הר"מ בפהמ"ש, ובהל' שופר פ"ב ה"ח שמקדש כולל כל ירו' שהיו תוקעין בשבת צ"ע מדוע תוקעין בירו' בשבת ובשלמא לרש"י שמקדש הוא ממש י"ל משום אין גוזרין שבות במקדש.

ועוד זאת היתה ירו' **וכ' הריטב"א** דלרש"י שמקדש הוא ממש **צ"ל** דמדובר קודם לחורבן לאחר שגלתה סנהדרין שאז הותר לתקוע בכל ירו' ובערים הסמוכות אליה כיון דגלתה סנהדרין וישבה בירו'. אבל בזמן המקדש כשישבה סנהדרין בלשכת הגזית היו תוקעין במקדש בלבד **וכ"כ מהרש"א ובעל"נ.**

עיין בעה"ט ויקרא כ"ג-כ"ד תקעו שופר בציון עיין יואל ב' -א' לאו ברא ר"ת שבת והוא רמז.

תוד"ה אבל לא במדינה בא"ד והא דקתני בסיפא בכל ירו' היינו לאחר החורבן ועיין מהרש"א וטו"א דנמצא דירו' בחורבנה עדיף על ירו' בבנינה **וכ' מהרש"א** דכוונת תוס' לאחר שגלתה סנהדרין לשכת הגזית שלא תקעו במקדש התקין לתקוע בכל עיר, ועיין **תורא"ש** דאיירי בזמן שעדיין היו בה ב"ד של כ"ג.